

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

วารสารวิชาการ ไพบรเวทกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 [พฤษภาคม - สิงหาคม 2560]

ISSN 2351 - 0455

วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

<http://www.praewa.ksu.ac.th>

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2560

เจ้าของ : มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

กำหนดออก : ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ฉบับที่ 1 : มกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 : พฤษภาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 3 : กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์ : เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัย บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป บทวิจารณ์หนังสือ ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคม เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์จรัสพันธ์ ห้วยแสน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชัย เจริญไวยเจตน์

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร.จำนง วงษ์ชาชม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รองศาสตราจารย์วิรัตน์ พงษ์ศิริ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.สุชนาถ สิงหาปัด

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศาดรา สหัสทัศน์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.ฉายรุ่ง ไชยกำบัง

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.จินดารัตน์ สมคะณย์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.ชาญชัยณรงค์ ทรงคาศรี

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์ ดร.ธิดีรัตน์ เหล่าคมพญาจารย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ บัวผัน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย์ บุญงามคง

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mr. Paul Duffer

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองเลขานุการ

อาจารย์ภัควรินทร์ มานะสิริสิทธิ์
อาจารย์ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว
นางสาวมยุรี มั่นยืน

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำวารสาร

ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิทย์ เอราวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลาด จันทรมบัติ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสระ สุวรรณบล
รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม วงศ์พงษ์คำ
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา ศิริเกษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล
รองศาสตราจารย์วิไลวัจน์ ฤกษ์ชนะภูติ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สมบูรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกสolkิตติอัมพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.วิเชียร ต้นศิริคังค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จตุพล ดวงจิตกร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย สมานชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สงครามชัย ลีทองดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบุลย์ ลิ้มมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพ กัญญาคำ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ สกลนคร
สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยนครพนม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อาจารย์ ดร.วงศ์สถิตย์ วิสุภี
อาจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย เพ็ชรตรา
อาจารย์ ดร.ปิตินซ์ ไสลบาท
Mr.Paul Duffer

พิมพ์ที่ บริษัท ศรีภณท์ (2497) จำกัด อ.เมือง จ.ขอนแก่น โทรศัพท์ 0-4322-1141

www.siriphan.com

วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อาคารบรรณราชนครินทร์ ตำบลสงเปลือย
อำเภอพนม จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230 โทรศัพท์ 08-1729-2918, 08-1056-6979, 08-8552-9917

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ตรงตามสาขานั้น
จำนวน 2 ท่านและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ ข้อคิดเห็นใดๆ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน
ซึ่งวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป ไม่ถือเป็นทรงสนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ
และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ สวสนสิทธิตามกฎหมายไทย

ภาพจากปก : ความงดงามของสาวชาวผู้ไท

แสดงแบบโดย นางสาวสิริยากร ไชยเวช

- ดาว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

นางสาวอดิยา ทีฆะพงษ์เจริญ - ดาว คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University

<http://www.praewa.ksu.ac.th>

Volume 4 Number 2 May – August 2017

Copyright : Kalasin University

Publication : 3 publications per year (Number 1 : January-April,
Number 2 : May-August, Number 3 : September-December)

Purposes : To publish and promote academic works, research articles,
and book reviews that contribute to social development
and stimulate communion between academics,
researchers and graduate students with an emphasis on
Humanities and the Social Sciences.

Honor Advisors

Assoc. Prof. Jirapun Huaisan	President of Kalasin University
Asst. Prof. Dr. Sukchai Charoenvaichat	Vice Rector of Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Chumnong Wongchachom	Sakon Nakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Wirat Pongsiri	Maharakham University

Editorial in Chief :

Dr. Suchanart Singhapat	Kalasin University
-------------------------	--------------------

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Komsan Khaajornpanyapaaisan	Kalasin University
Asst. Prof. Dr. Saksit Rittitun	Kalasin University
Dr. Chairung Chaikambang	Kalasin University
Dr. Chindarat Somkhane	Kalasin University
Dr. Chanchainarong Songhasri	Kalasin University
Asst. Prof. Dr. Sattra Sahatsathatsana	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Sunthorn Kohtbantau	Buriram Rajabhat University
Dr. Thitirat Laokhompruttajarn	Chaiyaphum Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Prachak Bouphun	Khon Kaen University
Dr. Umarin Tularak	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Nit Bunga-mongkon	Khon Kaen University
Asst. Prof. Dr. Rachan Nillawannapha	Maharakham University
Mr. Paul Dulfar	Maharakham University

Secretarial Board

Ms. Phakwarin Manasirisit	Kalasin University
Mr. Yuttapong Khuenkhaew	Kalasin University
Ms. Mayuree Manyuen	Kalasin University

Journal Peer Review

Prof. Dr. Direk Patmasiriwat	National Institute of Development Administration
Assoc. Prof. Dr. Prawit Erawan	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Chalard Chantarasombat	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Pathom Hongsuwan	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Issara Suwanabol	Burapla University
Assoc. Prof. Dr. Niyom Wongpongkham	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Decha Siriphat	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Pathan Suwanmongkol	Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Wilaiwatt Grisanaputi	North-Eastern University

Issue Peer Review

Assoc. Prof. Dr. Thongchai Somboon	Ramkhamhaeng University
Assoc. Prof. Dr. Sunya Kenaphoom	Rajabhat Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Dr. Saovalak Kosolkittiampon	Rajabhat Maha Sarakham University
Asst. Prof. Pol. Capt. Dr. Vichien Tansirikongkhon	Burapha University
Asst. Jatupon Dongjit	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Sitthichai Smanchat	Ubon Ratchathani University
Asst. Prof. Dr. Songkramchai Leetongdee	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Sombat Tayraukham	Maharakham University
Asst. Prof. Dr. Rachan Nillawannapha	Maharakham University
Asst. Prof. Dr. Pailoon Limmanee	Maharakham University
Asst. Prof. Dr. Suparp Kanyacome	Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus
Dr. Wongsatit Wisuppee	Learning Institue For Everyone
Dr. Sakchai Pattrra	Chaiyaphum Rajabhat University
Dr. Pitinuts Sailaba	Nakhon Phanom University

Senior Technical Editor

Mr. Paul Dulfer	Maharakham University
-----------------	-----------------------

Place of Publicaton : Siriphan (2497) Co.,Ltd., Mueang district, Khon Kaen province. Tel. +66 4322 1141, www.siriphan.com

Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University

Banna Ratchanakharin Bulding, Song Plueai, Na Mon, Kalasin 46230.
Tel. +66817292918, +66810566979, +66885529917

All articles appearing in this journal have been peer reviewed and edited for accuracy by two qualified academics. Comments published in the journal are solely those of the author and are not to be considered as the opinions or responsibility of the editorial board at Kalasin University.

Cover Image : The Beauty of A Pu-thai young.

บทบรรณาธิการ Editorial

วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ฉบับปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2560 ฉบับนี้เราได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์พิเศษ **ดร.จำเนียร จวงตระกูล** ที่ให้ความกรุณาเขียนบทความรับเชิญ เรื่อง **การออกแบบการวิจัยภาคปฏิบัติ: การศึกษาจากบทความวิจัยในวารสารวิชาการในประเทศไทย** เป็นบทความที่ทรงคุณค่าในการอ้างอิงทางวิชาการ นอกจากนั้นแล้ว ยังมีบทความวิจัย **จำนวน 10 บทความ บทความทางวิชาการ 1 บทความ** ซึ่งทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (Peer Reviews) ตรงตามสาขานั้น ๆ จำนวน 2 ท่าน

เพื่อให้วารสารมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นไป วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงมีนักวิจัยให้ความสนใจส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจำนวนมากมาย กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้ด้วย อย่างไรก็ตามขอให้ผู้ที่สนใจที่จะส่งบทความได้ศึกษารูปแบบการตีพิมพ์ของวารสาร เพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้องและรวดเร็ว ท่านสามารถศึกษาข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ได้จากเว็บไซต์ของวารสารและบนฐานข้อมูล ระบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (THAIJO) หรือติดต่อสอบถามทางโทรศัพท์

กองบรรณาธิการหวังว่าวารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและงานวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจเป็นอย่างดี ขอคิดเห็นและข้อเสนอแนะใด ๆ เราจะนำมาปรับปรุงและพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพต่อไป

อาจารย์ ดร.สุชนาถ สิงหาปัด
บรรณาธิการวารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

สารบัญ

บทความรับเชิญ

- การออกแบบการวิจัยภาคปฏิบัติ: การศึกษาจากบทความวิจัย
ในวารสารวิชาการในประเทศไทย 172

Research Design in Practices: A Study of Research Design in
Research Articles Published in Academic Journals in Thailand

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จำเนียร จวงตระกูล

Distinguished Professor Dr. Jamnean Joungrakul

บทความวิจัย

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ 207
The Product Development of Batik Using Natural Dyes
Mixing Technique

อมรรตน์ อนันต์วราพงษ์, พีรพงษ์ หนูแดง, บุญทริกา ปริมาณ
สถาพร จีรบูรณ์ และ ศุภาสิ วังษ์ทองดี

Amornrat Anunvrpong, Peerapong Noodang, Boontariga Pariman,
Sathaporn Jiraboon and Supasee Wongsathongdee

- การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่น 223
ระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง
จังหวัดกาฬสินธุ์

Educational Success in The Performance of Outstanding
Provincial Village Committee Bannacharoen Village Among
The 11 Tambon Nabon Khammuang District Kalasin Province

รณยุทธ โพธิชัย และ เชิงชาญ จงสมชัย

Ronnayut Potichai and Cherngcharn Chongsomchai

- การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่สำหรับชาวบ้านท่าขอนยาง 242
ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

The Promotion of Kitchen Mint Utilization for People in
Thakhonyang, Tambon Thakhonyang, Amphur Kantharawichai
MahaSaragam Province

น้ำทิพย์ คำแร่, พรนิภา ตูมโฮม และ สุภาณี ฝ้ายสีงาม

Namtip Cumrae, Pornnipa Toomhome and Supanee Faiseengam

- การศึกษาผลการใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน 261
The Study of Using Community Environmental Education
Management Manual

ปพิชญา ประภาร และ ประยูร วงศ์จันทร์

Papichaya Prapan and Prayoon Wongchantra

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการหมอพื้นบ้านของประชาชนอำเภอห้วยเม็ก 283
จังหวัดกาฬสินธุ์

Factors that Affect The use of Public Services, Folk Healers Huai MEK
District, Kalasin Province

สรารุธ แสงกำ, ชาญชัยณรงค์ ทรงคาศรี และ ธวัชวงศ์ชัย ไตรทิพย์

Sarawuth Saengkam, Chanchainarong Songkasri and Tawatwongchai Tritip

ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 299
ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Expectation of The First-year Students Parents in The 2016
Academic Year Towards The Bachelor of Education Program
in Mathematics Faculty of Education, Roi-Et Rajabhat University

สุพรรณิการ์ ชนะนิล

Supannika Chananil

ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวานต่อพฤติกรรม 316
การดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน
จังหวัดกาฬสินธุ์

Effectiveness Of Health Promotion Program on Diabetes Patients
in Self-care Behaviors in Songpluay Sub-District Na Mon District,
Kalasin Province

อนุชา คำใสว, ธวัชวงศ์ชัย ไตรทิพย์ และ ชาญชัยณรงค์ ทรงคาศรี

Anucha Kamsawai , Tawatwongchai Tritip and Chanchainarong Songkasri

การศึกษาผลการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา 329
The Study of Using Environmental Education Co-operative
Education Manual

ธิชากร เอกทัศน์ และ ประยูร วงศ์จันทร์

Thichakorn Ekkathat and Prayoon Wongchuntra

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น 354
ในจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส
คำปลาฟาโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

English Speaking Skill Package Development on Local Tourist
Attractions for Ninth Grade Students at Khamplaphanonchai
School, Kalasin Province

พิลาศลักษณ์ ภูลาวรรณ

Pilasluck Poolawan

การพัฒนาแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน 374

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

The Development Model of Conflict in School Under The Office
of Nongkhai Primary Educational Service Area 2

กาญจนา แก้วพล, พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ และ กษมา ตราชู

Kanjana Kaewpol, Pacharawit Chansirisira and Kasama Trachu

บทความวิชาการ

กรอบแนวคิดการศึกษาการวางแผนและการบริหารแผน

389

Conceptual Framework of Planning and Plan Management

สัญญา เคนาภูมิ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร

Sanya Kenaphoom and Saowalak Kosolkittiamporn

บทความรับเชิญ

การออกแบบการวิจัยภาคปฏิบัติ: การศึกษาจากบทความวิจัย ในวารสารวิชาการในประเทศไทย¹

Research Design in Practices: A Study of Research Design in Research Articles Published in Academic Journals in Thailand

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จำเนียร จวงตระกูล²

Distinguished Professor Dr.Jamnean Joungtrakul²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอผลการศึกษานำเสนอการออกแบบการวิจัยจากบทความวิจัยในวารสารวิชาการในประเทศไทย การศึกษาดำเนินการโดยการนำเอาบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาคือระหว่างปี 2555 - 2559 ในวารสารวิชาการในประเทศไทยสองฉบับเป็นภาษาไทยหนึ่งฉบับจำนวน 80 บทความ และภาษาอังกฤษหนึ่งฉบับจำนวน 72 บทความ รวมเป็น 152 บทความ โดยตั้งคำถามเพื่อใช้นำทางการศึกษาในครั้งนี้ 2 ข้อประกอบด้วย (1) ได้มีการนำเสนอส่วนที่ว่าการออกแบบการวิจัยไว้ในบทความหรือไม่? (2) ส่วนที่ว่าการออกแบบการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้มีส่วนสำคัญของการออกแบบการวิจัยครบถ้วนตามแนวคิดการออกแบบการวิจัยหรือไม่? ผลการศึกษาตามคำถามข้อที่ 1 พบว่าจากบทความวิจัยที่นำมาศึกษาจำนวน 152 บทความมีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยเพียง 21 บทความ และในจำนวน 21 บทความที่นำเสนอการออกแบบการวิจัยนี้เป็นบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาอังกฤษทั้งสิ้น ส่วนบทความในวารสารภาษาไทยจำนวน 80 บทความไม่ได้นำเสนอการออกแบบการวิจัยแต่อย่างใด สำหรับผลการศึกษาตามคำถาม

¹ ปรับจากเอกสารประกอบการบรรยายพิเศษในการประชุมวิชาการทรัพยากรมนุษย์ระดับชาติ (1) 2560 ระหว่างวันที่ 13-14 กรกฎาคม 2560 ณ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ ลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

² Distinguished Professor, Far East University, South Korea Chairman, Business Law Center International Co., Ltd., Thailand Chairman, Thailand Human Resource Certification Institute, Thailand

ข้อที่ 2 พบว่า จากบทความวิจัยที่ศึกษาทั้งหมด 152 บทความไม่มีบทความใดเลยที่นำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบการวิจัยอย่างครบถ้วนการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนการวิจัยในสถาบันการศึกษายังไม่ได้ทำอย่างครบถ้วน และการปฏิบัติในการทำวิจัยก็ยังไม่ได้ทำอย่างครบถ้วนตามหลักวิชา จึงสมควรจัดการเรียนการสอนให้ครบทุกส่วนและทุกประเภทของการวิจัย ในขณะที่ควรจัดการฝึกอบรมให้แก่ผู้ทำการวิจัยในปัจจุบันให้ตระหนักถึงความสำคัญของการออกแบบการวิจัยให้ครบถ้วนทุกส่วนและทุกประเภทของการวิจัย

คำสำคัญ : การออกแบบการวิจัย กระบวนการวิจัย ประเภทการวิจัย
ยุทธศาสตร์การวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัย วิธีการวิจัย

Abstract

The objective of this paper is to present the results of a study of research design from research articles published in two academic journals in Thailand during the period of 2012 - 2016. One journal is published in Thai and one in English. The total number of articles studied are 152 comprises 80 articles published in Thai and 72 articles published in English. Two questions were posed to guide the study: (1) Is there a research design section presented in the article? (2) Do the research design section presented contain all the necessary components of research design? The results of the study according to question one are that out of the 152 articles studied there are only 21 articles that presented the research design and all of them were published in English language journal. None of the 80 articles in Thai language journal presented the research design. The results of the study according to question two are that none of the 152 articles studied presented all the necessary components of research design. The results of this study imply that the teaching of research course in higher educational institutes were not done in a complete cycle manner. At the same time the practices of conducting research are not done in a

complete cycle manner as well. Teaching of research should be adjusted to cover all the components and all types of research and training should be provided to the researchers to have full awareness of the necessity to conduct research in a complete cycle manner in all types of research.

Keywords : Research Design, Research Paradigm, Type of Research, Research Strategy, Research Methodology, Research Method

บทนำ

การออกแบบการวิจัย (Research Design) เป็นกิจกรรมที่สำคัญส่วนหนึ่งของการวิจัย การวิจัยเปรียบเทียบกับกับการสร้างบ้าน กล่าวคือจะต้องมีการออกแบบบ้านเสียก่อนว่าต้องการบ้านแบบใด แล้วจึงให้ช่างเขียนแบบทำการเขียนแบบบ้านเป็นพิมพ์เขียว เพื่อให้ผู้ก่อสร้างดำเนินการก่อสร้างจนเป็นบ้านตามแบบที่เจ้าของต้องการ ในการดำเนินการวิจัยก็เช่นกันจำเป็นต้องออกแบบการวิจัยให้ชัดเจนเสียก่อนเพื่อใช้เป็นพิมพ์เขียวหรือเป็นแผนที่นำทางในการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จและได้ผลตามที่ต้องการต่อไปดังนั้นในการนำเสนอโครงร่างการวิจัยและรายงานการวิจัยจึงจำเป็นต้องนำเสนอการออกแบบการวิจัยด้วย

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาบทความวิจัยในวารสารการวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่าส่วนใหญ่จะไม่ได้นำเสนอการออกแบบการวิจัยที่ชัดเจนจึงเป็นที่มาให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ ในบทความนี้จะได้นำเสนอผลการศึกษาก่อนเสนอการออกแบบการวิจัยที่ปรากฏในวารสารที่ตีพิมพ์ในประเทศไทยโดยตั้งคำถามเพื่อใช้นำทางการศึกษาไว้สองประการประกอบด้วย (1) ได้มีการนำเสนอส่วนว่าด้วยการออกแบบการวิจัยไว้ในบทความหรือไม่ (2) การนำเสนอการออกแบบการวิจัยมีรายละเอียดครบถ้วนตามแนวคิดการออกแบบการวิจัยหรือไม่ การนำเสนอในบทความนี้จะได้แบ่งเนื้อหาของบทความออกเป็นเจ็ดส่วนประกอบด้วย (1) บทนำคือส่วนนี้ (2) การทบทวนวรรณกรรม (3) วิธีการศึกษา (4) ผลการศึกษา (5) สรุปผลการการศึกษา (6) อภิปรายผลการศึกษาและ (7) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ตามลำดับไป

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการออกแบบการวิจัย

การออกแบบการวิจัยมีผู้นำเสนอความหมายไว้อย่างหลากหลาย เช่น Creswell (2013) เห็นว่า การออกแบบการวิจัยเป็นแผนการที่นักวิจัยกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ซึ่งทำขึ้นจากการตัดสินใจของนักวิจัยที่เริ่มต้นจากข้อสรุปแบบกว้างๆ ไปถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล (Creswell, 2009) หรือระเบียบวิธีปฏิบัติในการวิจัย (Creswell, 2014) ส่วน Holsti (1969) ระบุว่า การออกแบบการวิจัยเป็นการวางแผนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย ซึ่ง Babbie (2008) เห็นว่า การออกแบบการวิจัยเกี่ยวข้องกับ การสร้างและบูรณาการส่วนต่างๆ ที่เป็นพลวัตหลายส่วนเข้าด้วยกัน โดยเริ่มต้นจากความสนใจเบื้องต้นของนักวิจัย หรือความคิด (Idea) หรือความคาดหวังทางทฤษฎีและก้าวต่อไปยังชุดของขั้นตอนที่สัมพันธ์กัน (Interrelated Steps) ที่ทำให้จุดเน้นของการศึกษามีความแคลงเพื่อให้แนวคิด วิธี และกระบวนการวิจัยมีการกำหนดไว้เป็นอย่างดี จึงอาจสรุปได้ว่า การออกแบบการวิจัยคือการจัดทำแผนหรือข้อเสนอเพื่อดำเนินการวิจัย (Creswell, 2009) และอาจกล่าวได้ว่า การออกแบบการวิจัยเปรียบเสมือนการเดินทางจากการศึกษาแนวคิดทางปรัชญาอย่างละเอียดและเข้มข้น แล้วจึงนำไปสู่กระบวนการในภาคปฏิบัติจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้ายคือการนำเสนอผลการวิจัย (Whiteley, 2002)

กล่าวโดยสรุปก็คือ การออกแบบการวิจัยเป็นการจัดทำแผนหรือข้อเสนอที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย อันประกอบด้วยจุดเริ่มต้นของการวิจัยคือ กระบวนทัศน์การวิจัย นำไปสู่การกำหนดประเภทของการวิจัยตามกระบวนทัศน์การวิจัย ซึ่งนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยตามประเภทของการวิจัย และก้าวไปสู่การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยซึ่งเป็นรายละเอียดหรือระเบียบวิธีปฏิบัติต่างๆ ของกระบวนการในการดำเนินการวิจัยตามยุทธศาสตร์การวิจัยที่นักวิจัยตัดสินใจเลือกใช้ (จำเนียร จวงตระกูล, 2550ก; 2553; Creswell, 2009) ผลของการออกแบบการวิจัยจะนำไปสู่การนำเสนอโครงร่างการวิจัย

ความสำคัญของการออกแบบการวิจัย

การออกแบบการวิจัยเป็นแผนหรือข้อเสนอโครงการวิจัยที่นักวิจัยจะทำการวิจัย ซึ่งในการทำการวิจัยนั้นมีขั้นตอนการนำเสนอแผนการวิจัยหรือข้อเสนอโครงการวิจัย และถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งขั้นตอนหนึ่ง ความสำคัญของการออกแบบการวิจัยนี้จะได้นำเสนอตามแนวคิดที่ จำเียร จวงตระกูล (2553) ได้นำเสนอไว้โดยจะได้ขยายไปสู่ผู้กำกับดูแลโครงการวิจัยกับผู้ตรวจรับงานวิจัยด้วย

ความสำคัญต่อนักวิจัยการออกแบบการวิจัยมีความสำคัญต่อนักวิจัยมาก ทั้งที่เป็นนักวิจัยอาชีพและนักวิจัยที่เป็นนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกระดับ เนื่องจากในการวิจัยนั้นมีข้อกำหนดเบื้องต้นให้นักวิจัยต้องนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยอันเป็นผลของการออกแบบการวิจัยต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติทั้งในด้านความเหมาะสมของโครงการ ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณนักวิจัย นักวิจัยมีอาชีพจะได้งานหรือได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือนิสิตนักศึกษาก็จะได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยหรือไม่ขึ้นอยู่กับกรออกแบบการวิจัยที่ปรากฏอยู่ในข้อเสนอโครงการวิจัย และเมื่อได้รับอนุมัติแล้วนักวิจัยจะต้องใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยไปตลอดโครงการ

ความสำคัญต่อคณะกรรมการผู้อนุมัติโครงการในการพิจารณาเพื่ออนุมัติโครงการวิจัยนั้น จะมีการคัดเลือกจากผู้เสนอโครงการจำนวนหลายรายโดยการเปรียบเทียบกัน ในทางราชการจะมีคณะกรรมการเรียกว่าคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างทำหน้าที่นี้โดยคณะกรรมการชุดนี้จะพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยทั้งข้อเสนอทางด้านเทคนิคและข้อเสนอทางการเงิน แล้วจึงตัดสินใจคัดเลือกผู้ที่ได้รับการว่าจ้างหรือให้ทุนการวิจัยต่อไปในกรณีที่นิสิตนักศึกษาคณะกรรมการที่จะพิจารณาก็คือคณะกรรมการสอบโครงร่างงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ หรือดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งคณะกรรมการจะยึดถือการออกแบบการวิจัยซึ่งปรากฏเป็นข้อเสนอโครงการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เป็นสำคัญเช่นกัน

ความสำคัญต่อคณะกรรมการกำกับการดำเนินการวิจัยเมื่อคณะกรรมการได้อนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัยแล้ว โดยทั่วไปจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลการวิจัยขึ้นมาคอยกำกับดูแลและควบคุมการดำเนินงานของนักวิจัยในระหว่าง

การดำเนินการวิจัย คณะกรรมการชุดนี้จะใช้การออกแบบการวิจัยที่เป็นข้อเสนอโครงการวิจัย เป็นฐานสำคัญในการกำกับดูแลและตรวจสอบความก้าวหน้าของงานว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ในการออกแบบการวิจัยหรือไม่ในกรณีที่เป็นนิสิตนักศึกษา คณะกรรมการที่จะเป็นผู้พิจารณาติดตามงานก็คือคณะอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ หรือดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งจะยึดถือการออกแบบการวิจัยตามข้อเสนอโครงการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เป็นสำคัญเช่นกัน

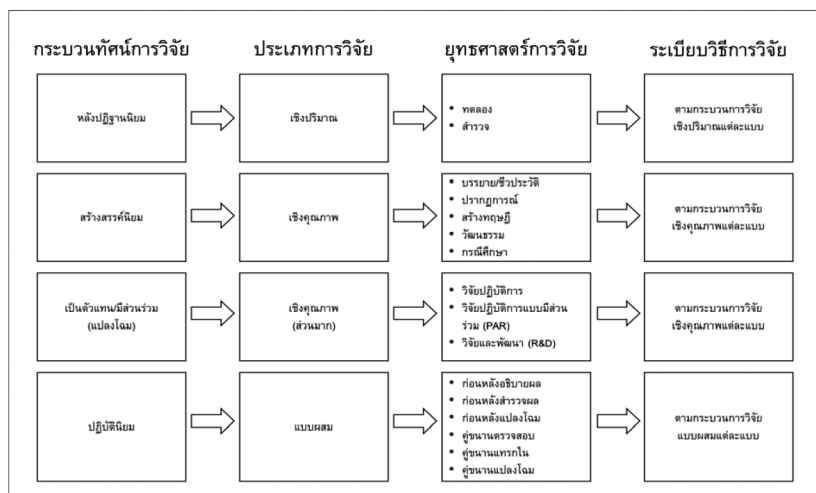
ความสำคัญต่อคณะกรรมการตรวจรับงานวิจัยเมื่อโครงการวิจัยได้ดำเนินการเสร็จสิ้นลงแล้ว ก็จะมีการส่งมอบงานให้แก่ผู้ว่าจ้างหรือผู้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย โดยทั่วไปแล้วจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจรับงานมาทำหน้าที่นี้ ในทางราชการจะเรียกว่าคณะกรรมการตรวจรับงาน คณะกรรมการชุดนี้จะพิจารณาการออกแบบการวิจัยในข้อเสนอโครงการวิจัยเป็นสำคัญ เมื่อเห็นว่าการดำเนินงานเป็นไปตามเงื่อนไขของสัญญาและการออกแบบการวิจัยในข้อเสนอโครงการวิจัยอย่างครบถ้วนก็จะอนุมัติการตรวจรับงาน ในกรณีที่เป็นนิสิตนักศึกษาคณะกรรมการที่จะพิจารณาก็คือคณะกรรมการสอบปกป้องงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ หรือดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งจะยึดถือการออกแบบการวิจัยในข้อเสนอโครงการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เป็นฐานควบคู่ไปกับรายงานการวิจัย หรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เป็นสำคัญเช่นกัน

กล่าวโดยสรุปแล้ว การออกแบบการวิจัยจะเป็นฐานที่สำคัญยิ่งในการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย (Research Proposal) เพื่อนำเสนอขออนุมัติโครงการวิจัย และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย รวมทั้งการกำกับดูแลการดำเนินการวิจัยตลอดจนการตรวจรับงานวิจัยขั้นสุดท้าย ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อนักวิจัย ผู้อนุมัติโครงการวิจัย ผู้กำกับดูแลการดำเนินการวิจัย และผู้ตรวจรับหรืออนุมัติผลงานวิจัยในขั้นสุดท้าย เพราะเป็นเครื่องมือที่สำคัญของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบการวิจัย

ในทัศนะของ Creswell (2009) การออกแบบการวิจัยมีส่วนประกอบ (Component) ที่สำคัญสามส่วน คือ (1) การกำหนดกระบวนทัศน์การวิจัยหรือโลกทัศน์ทางปรัชญา (Philosophical Worldviews) (2) การกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัย (Strategy of Inquiry) และ (3) การกำหนดวิธีการวิจัย (Research Methods)

ซึ่งต่อมา Creswell (2014 : 31) ได้ให้ความหมายของการออกแบบการวิจัยว่าเป็น “ระเบียบวิธีปฏิบัติในการวิจัย” ซึ่งมีความหมายเน้นหนักไปในทางระเบียบวิธีการวิจัย อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความหมายของการออกแบบการวิจัย พอสรุปได้ว่า ส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบการวิจัยมีสี่ส่วนคือ (1) การกำหนด กระบวนทัศน์การวิจัยเพื่อใช้แนวทางการวิจัย (Research Paradigm) ซึ่งกระบวนทัศน์ การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางนำไปสู่การกำหนดประเภทของการวิจัย (2) การกำหนด ประเภทของการวิจัยตามกระบวนทัศน์การวิจัย ซึ่งประเภทการวิจัยจะนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัย (3) การกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยตามประเภท ของการวิจัย และ (4) การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยตามยุทธศาสตร์การวิจัย ซึ่งจะรวม วิธีการวิจัยเอาไว้ด้วย โดยสามารถสรุปเป็นภาพได้ดังภาพที่ 1 ซึ่งจะได้บรรยายโดยสังเขป ในแต่ละส่วนในภาพนี้ตามลำดับไป

ภาพที่ 1 : ส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบการวิจัย

การกำหนดกระบวนทัศน์การวิจัยดังได้กล่าวมาแล้วว่ากระบวนทัศน์ หรือ ข้อสรุปทางปรัชญา ที่จะใช้แนวทางการวิจัยนั้นเป็นจุดเริ่มต้นในการทำวิจัย (Creswell, 2009) เพราะกระบวนทัศน์เป็นความเชื่อขั้นพื้นฐานที่เป็นนักวิจัยจะนำมาเป็นตัวตั้ง ในการเริ่มต้นในการทำวิจัยโครงการ นั้น ๆ (Creswell, 2013; Guba, 1990) เช่น ถ้านักวิจัยเชื่อว่าปัญหาหรือประเด็นที่จะทำการวิจัยเพื่อหาคำตอบนี้ ยังไม่มีความรู้หรือ

ทฤษฎีที่เหมาะสมที่จะใช้แก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือตั้งเอาไว้ได้ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้หรือทฤษฎีใหม่ขึ้นมาเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามเหล่านั้น ความเชื่อแบบนี้จึงเป็นความเชื่อหรือกระบวนทัศน์ที่เรียกว่า กระบวนทัศน์สร้างสรรค์นิยม (Constructivism) เมื่อมีความเชื่อแบบนี้ก็จะนำไปสู่ประเด็นที่ว่า จะใช้การวิจัยแบบใดที่จะทำให้ได้ความรู้ หรือทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือตั้งเอาไว้ ในกรณีเช่นนี้จำเป็นจะต้องไปค้นหาผู้ที่รู้เรื่องนี้ดีที่สุดแล้ว ก็ไปขอความรู้จากบุคคล เหล่านั้นแล้วนำมาวิเคราะห์ แล้วสร้างเป็นความรู้หรือทฤษฎีใหม่ขึ้นมาเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นประเภทหรือรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมจึงเป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในทางกลับกันถ้านักวิจัยมีความเชื่อว่าเป็นประเด็นหรือปัญหาที่จะทำวิจัยนี้มีความรู้ หรือทฤษฎีที่สามารถใช้งานได้อยู่แล้วและไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาแต่อย่างใด เพียงแต่นำเอาความรู้หรือทฤษฎีที่เป็นของเก่าที่มีอยู่แล้วนี้มาทดสอบ เพื่อยืนยันว่าทฤษฎีดังกล่าวนี้สามารถนำมาใช้ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสามารถตอบคำถามที่นักวิจัยมีอยู่หรือได้ตั้งคำถามไว้ได้หรือไม่ ความเชื่อพื้นฐานแบบนี้เรียกว่าความเชื่อหรือกระบวนทัศน์ แบบปฏิฐานนิยมหรือหลังปฏิฐานนิยม (Positivism/Post-positivism) เมื่อนักวิจัยมีความเชื่อแบบนี้แล้วความเชื่อนี้ก็จะนำไปสู่ประเด็นที่ว่าจะใช้รูปแบบหรือประเภทการวิจัยแบบใด จึงจะทำให้ได้คำตอบต่อคำถามหรือประเด็นการวิจัย ในกรณีนี้เป็นกรณีที่จะนำเอาความรู้หรือทฤษฎีที่มีอยู่แล้วมาทดสอบ เพื่อยืนยันจึงจำเป็นจะต้องไปถามกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องแล้วนำความเห็นของเขามาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัย ดังนั้นประเภทหรือรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมกับการวิจัยนี้จึงเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ในขณะที่เดียวกันถ้านักวิจัยเชื่อว่าปัญหาหรือประเด็นที่จะทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อตอบคำถามที่มีหรือตั้งเอาไว้จะใช้รูปแบบหรือประเภทการวิจัยแบบใดแบบหนึ่งตามที่กล่าวข้างต้น คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยเชิงปริมาณ เพียงอย่างเดียวหนึ่งแบบเดียวจะไม่เพียงพอหรือไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือที่กำหนดไว้ได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำวิจัยทั้งสองรูปแบบ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือที่ตั้งเอาไว้ได้ ความเชื่อแบบนี้เป็นความเชื่อที่เรียกว่า ความเชื่อหรือกระบวนทัศน์แบบ

ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ดังนั้นรูปแบบหรือประเภทการวิจัยที่เหมาะสมที่จะใช้ทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือที่ได้ตั้งเอาไว้ได้จึงเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงพอจะสรุปได้ว่า กระบวนทัศน์การวิจัยเป็นตัวกำหนดประเภทหรือรูปแบบการวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดหรือเลือกยุทธศาสตร์การวิจัยที่เหมาะสมต่อไป

การกำหนดประเภทของการวิจัยงานวิจัยในปัจจุบันนี้สามารถแบ่งได้เป็นสามประเภทหลัก ซึ่ง Creswell (2014) ใช้คำว่าแนวทางการวิจัย (Research Approaches) ประกอบด้วย (1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (2) การวิจัยเชิงปริมาณ และ (3) การวิจัยแบบผสมดังได้กล่าวมาแล้วว่า ประเภทการวิจัยจะเป็นผลมาจากการเลือกกระบวนทัศน์การวิจัยตามความเชื่อของนักวิจัยและประเภทของงานวิจัยจะเป็นตัวกำหนดยุทธศาสตร์ของการวิจัยและยุทธศาสตร์ของการวิจัยจะเป็นตัวกำหนดในการเลือกระเบียบวิธีการวิจัย ดังนั้นการออกแบบการวิจัยจำเป็นต้องระบุประเภทของการวิจัยด้วยดังจะได้อธิบายลักษณะของการออกแบบการวิจัยแต่ละประเภทดังต่อไปนี้คือ (1) การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นผลมาจากการเลือกกระบวนทัศน์การวิจัยแบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) หรือกระบวนทัศน์แบบแปลงโฉม (Transformative) (Creswell, 2014) การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเพื่อทำการสำรวจหรือทำความเข้าใจความหมายของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหรือปัญหาของมนุษย์ กระบวนการวิจัยจะเกี่ยวข้องกับการค้นหาปัญหาที่ปรากฏขึ้น (Creswell, 2009) มีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นสูง (Patton, 1990) การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีลักษณะที่เป็นแบบหลวมๆ ไม่ตายตัวสามารถปรับแต่งได้เสมอ (จำเนียร จวงตระกูล, 2550ก; 2553) ผลที่ได้จากการวิจัยจะไม่ใช่ผลการทดสอบหรือการยืนยัน แต่จะได้ความรู้หรือทฤษฎีที่จะนำไปแก้ไขปัญหาหรือเพื่อนำไปทดสอบหรือยืนยันโดยการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อนำไปทำการอนุมาน (Generalization) ต่อไป (2) การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณเป็นผลมาจากการเลือกกระบวนทัศน์การวิจัยแบบหลังปฏิฐานนิยม (Pospositivism) การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยเพื่อทำการวัดหรือทดสอบเพื่อยืนยันทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว จึงมีลักษณะเป็นการสร้างความรู้จากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว แต่ไม่ได้เป็นการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาโดยตรง โดยเป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์

ของตัวแปรที่เลือกมาศึกษาหรือเลือกมาทดสอบ (Babbie, 2008; Creswell, 2009) การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณจะมีลักษณะที่ตายตัวไม่มีความยืดหยุ่น ทั้งนี้การวิจัยจะต้องยึดถือหลักและกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด (Creswell, 2009) ผลที่ได้จะเป็นผลการทดสอบหรือยืนยันเพื่อนำไปทำการอนุมาน (Generalization) กับประชากรกลุ่มใหญ่เพื่อใช้งานต่อไป (3) การออกแบบการวิจัยแบบผสมเป็นผลมาจากการเลือกกระบวนการวิจัยแบบปฏิบัตินิยม (Pragmatism) การวิจัยแบบผสมเป็นการทำวิจัยสองรูปแบบในโครงการวิจัยเดียวกัน ดังนั้นในการออกแบบการวิจัยแบบผสมจึงต้องทำให้เห็นภาพการวิจัยทั้งสองแบบอย่างชัดเจน และเนื่องจากการวิจัยแบบผสมมียุทธศาสตร์เฉพาะที่สามารถแยกได้เป็นหกแบบ ดังนั้นการออกแบบการวิจัยแบบผสมจะต้องคำนึงถึงยุทธศาสตร์การวิจัยแบบผสมแต่ละแบบด้วย ในบางกรณีอาจจะต้องแบ่งเป็นช่วงเวลา หรือตอน (Phase) ในบางกรณีอาจจะต้องแบ่งเป็นส่วน เช่น ส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ และส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ และที่สำคัญคือ ตอนหรือส่วนที่เป็นการนำเอาข้อมูลจากการวิจัยทั้งสองแบบมาผสมกัน การวิจัยแบบผสมจะมีคุณประโยชน์กว้างขวางมาก (Creswell & Plano Clark, 2007) เนื่องจากผลที่ได้จะมีทั้งการอธิบาย การทดสอบยืนยัน หรือการตรวจสอบ กันเองทำให้เป็นการวิจัยที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น

การกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยเมื่อได้พิจารณาและเลือกกระบวนการวิจัย และได้ประเภทหรือรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมกับงานวิจัยที่จะทำแล้ว ในลำดับต่อมา สิ่งที่จะต้องทำในการออกแบบการวิจัยก็คือ การเลือกยุทธศาสตร์การวิจัยที่เหมาะสมกับประเภทของงานวิจัย ยุทธศาสตร์การวิจัยนี้ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2554) ใช้คำว่า “ธรรมเนียมปฏิบัติ” ซึ่งตรงกับคำว่า “Tradition” ที่ใช้โดย Marshall and Rossman, (1999) ดังได้กล่าวมาแล้วว่ายุทธศาสตร์การวิจัยก็คือวิธีการที่จะใช้ในการทำวิจัย ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทหรือรูปแบบของการวิจัยที่เลือกมาอันเป็นผลมาจากการเลือกกระบวนการวิจัยของนักวิจัย ซึ่งจะขออธิบายโดยสังเขปตามลำดับไปคือ (1) ถ้าเลือกที่จะทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อที่จะสร้างความรู้หรือทฤษฎีใหม่ขึ้นมาเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือตั้งเอาไว้ จำเป็นต้องไปหาความรู้จากผู้รู้ การที่จะได้ความรู้ก็ต้องขอให้ผู้รู้ให้ความรู้คือบอกเล่าความรู้ของเขาออกมา แล้วนำเอาข้อมูลความรู้นั้นมาวิเคราะห์ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือตั้งเอาไว้

แต่เนื่องจากวิธีที่จะใช้ในการนำเอาความรู้เหล่านั้นมาวิเคราะห์นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาหรือคำถามที่มีหรือที่ตั้งเอาไว้ รวมถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ตลอดจนบริบทของการวิจัยประกอบด้วย วิธีหรือยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีหลากหลาย ซึ่ง Creswell (2013) ได้จัดแบ่งเป็นห้าวิธีหรือยุทธศาสตร์หรือธรรมเนียมปฏิบัติ ประกอบด้วย (ก) ยุทธศาสตร์การบรรยาย (Narrative) (ข) ยุทธศาสตร์การศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) (ค) ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี (ง) ยุทธศาสตร์การศึกษาวัฒนธรรม (Ethnography) และ (จ) ยุทธศาสตร์กรณีศึกษา (Case Study) การทำวิจัยเชิงคุณภาพจำเป็นต้องพิจารณาเลือกใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับลักษณะของโครงการวิจัยแต่ละโครงการ (2) ถ้าเลือกที่จะทำการวิจัยเชิงปริมาณ กล่าวคือต้องการทดสอบเพื่อยืนยันทฤษฎีที่เลือกมาใช้ วิธีการหรือยุทธศาสตร์ที่สามารถใช้ได้จะมีอยู่สองยุทธศาสตร์หรือวิธี คือ การทดลอง (Experimental) กับ การสำรวจ (Survey) (Creswell, 2009) ในกรณีที่ใช้การทดลอง ผลของการทดลองจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือตั้งเอาไว้ ในกรณีที่ใช้วิธีการสำรวจจะทำการสำรวจโดยการส่งแบบสอบถามออกไปเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแล้วส่งกลับคืน หรืออาจส่งคนออกไปเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์โดยให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่เขาเห็นด้วย หรือตรงหรือใกล้เคียงกับความเห็นของเขามากที่สุดแล้วนำเอาความเห็นที่เป็นคำตอบของเขามาวิเคราะห์เพื่อใช้แก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามที่มีหรือตั้งเอาไว้ ดังนั้นการวิจัยเชิงปริมาณจึงมียุทธศาสตร์หลักสองยุทธศาสตร์ ดังกล่าวข้างต้น (3) ถ้าเลือกที่จะทำวิจัยแบบผสม กล่าวคือการทำวิจัยทั้งสองแบบคือการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในโครงการเดียวกัน ก็จะมีวิธีการหรือยุทธศาสตร์ให้เลือกใช้ตามความเหมาะสมสองวิธีหรือยุทธศาสตร์หลักคือ ยุทธศาสตร์แรกเป็นการทำวิจัยแบบใดแบบหนึ่งก่อนแล้วตามด้วยการวิจัยอีกแบบหนึ่ง (Sequential Design) กับ วิธีหรือยุทธศาสตร์แบบทำทั้งสองอย่างควบคู่หรือคู่ขนานกันไป (Concurrent Design) (Creswell, 2009) จากยุทธศาสตร์หลักสองแบบนี้แต่ละยุทธศาสตร์ยังแบ่งออกได้เป็นอย่างละสามยุทธศาสตร์รองคือ แบบทำแบบใดแบบหนึ่งก่อนตามด้วยอีกแบบหนึ่ง (Sequential Design) (Creswell, 2009) ประกอบด้วย (ก) ยุทธศาสตร์แบบทำตามลำดับเพื่ออธิบายผล (Sequential Explanatory) (ข) ยุทธศาสตร์แบบทำตามลำดับเพื่อสำรวจผล (Sequential Exploratory) (ค) ยุทธศาสตร์แบบทำตามลำดับ เพื่อแปลง

โหม (Sequential Transformation) ส่วนยุทธศาสตร์แบบการทำควบคู่กันไป (Concurrent Design) ประกอบด้วย (ก) การทำควบคู่กันเพื่อตรวจสอบ (Concurrent Triangulation) (ข) การทำควบคู่กันแบบแทรกอยู่ในอีกแบบหนึ่ง (Concurrent Embedded) (ค) การทำควบคู่กันเพื่อแปลงโหม (Concurrent Transformation) (4) นอกจากนี้ยังมียุทธศาสตร์การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) (James, Slater, & Bucknam, 2012; Johnson, 2012) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) (Kemmis & McTaggart, 2000) ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) (Cates, 1985; James et al., 2012) ซึ่งสามารถใช้กับทั้งการวิจัยแบบเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และยุทธศาสตร์อื่นๆ ที่นักวิจัยสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม แต่สำหรับ Creswell (2014) เน้นที่การวิจัยเชิงคุณภาพ

การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ส่วนประกอบที่สำคัญส่วนที่สี่ของการออกแบบการวิจัยคือ การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย (Research Methodology) เมื่อกล่าวถึงระเบียบวิธีการวิจัยแล้วจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิธีการวิจัย (Research Method) ซึ่งตามความเห็นของ Silverman (2000) นั้นวิธีการวิจัยคือวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่ง Kothari (2004) อธิบายว่าวิธีการวิจัยนั้นรวมถึงเทคนิคการวิจัย (Research Techniques) ด้วย กล่าวคือวิธีการวิจัยหมายถึง พฤติกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในการเลือกและสร้างเทคนิคการวิจัย ในขณะที่เทคนิคการวิจัยหมายถึงพฤติกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการปฏิบัติการวิจัย เช่น ทำการสังเกต การจดบันทึกข้อมูล เทคนิคในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลและอื่นๆ ทำนองเดียวกันนี้ ข้อแตกต่างระหว่างวิธีการวิจัยกับเทคนิคการวิจัยอาจเห็นได้จากตัวอย่างดังนี้ ในกรณีที่นักวิจัยทำวิจัยสนาม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบการสังเกตโดยนักวิจัยไม่ได้เข้าร่วมโดยตรง เทคนิคการวิจัยที่ใช้คือ ใช้ตารางการสังเกตพฤติกรรม หรือใช้บัตรคะแนน เป็นต้น ดังนั้นวิธีการวิจัยจึงกว้างกว่า เพราะวิธีการวิจัยเป็นกิจกรรมที่สร้างเทคนิคการวิจัย อย่างไรก็ตามสองคำนี้อาจใช้แทนกันได้ และเมื่อเรากล่าวถึงวิธีการวิจัยเราจะรวมเอาเทคนิคการวิจัยไว้ด้วยเสมอ หรืออาจกล่าวได้ว่าเทคนิคการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการวิจัย (Kothari, 2004) ดังนั้น วิธีการวิจัยจึงหมายถึงวิธีการที่นักวิจัยใช้ในการดำเนินการปฏิบัติการวิจัย กล่าวคือวิธีการทั้งปวงที่นักวิจัยใช้ในระหว่างการศึกษาปัญหาการวิจัย

นั้นเรียกว่าเป็นวิธีการวิจัย (Kothari, 2004) วิธีการวิจัยแบ่งออกได้เป็นสามกลุ่มคือ (1) วิธีการเก็บข้อมูล (2) เทคนิคทางสถิติ (3) การประเมินความถูกต้องของผลการวิจัย (Kothari, 2004) ส่วนคำว่า ระเบียบวิธีการวิจัย นั้นถือว่าเป็นหนทางที่เป็นระบบที่ใช้เพื่อแก้ไขปัญหา อาจเรียกได้ว่าเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาว่าการวิจัยนั้นดำเนินการจนเป็นผลสำเร็จอย่างเป็นวิทยาศาสตร์อย่างไร (Kothari, 2004) ระเบียบวิธีการวิจัยจึงเป็นกระบวนการในการดำเนินการวิจัย จากการพิจารณาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ระเบียบวิธีการวิจัยเป็นกระบวนการในภาพใหญ่ในการดำเนินการวิจัย ส่วนวิธีการวิจัยนั้นเน้นที่วิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย เช่น วิธีการเก็บข้อมูล การวิจัย เป็นต้น ดังนั้นในระเบียบวิธีการวิจัยจึงมีวิธีการวิจัยอยู่ด้วยเสมอ (จำเนียร จวงตระกูล, 2553) ในการเลือกหรือกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยนี้เราจำเป็นต้องคำนึงถึงประเภทของการวิจัยควบคู่ไปด้วย เพราะการวิจัยแต่ละประเภทจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่แตกต่างกันออกไปในรายละเอียด โดยเฉพาะวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัยซึ่งจะมีส่วนสำคัญที่แตกต่างกันออกไปในที่นี่จะได้นำเสนอส่วนสำคัญในการออกแบบการวิจัยในการวิจัยแต่ละประเภทโดยสังเขป

การวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนสำคัญในระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพสรุปโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้คือ (1) **การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล** ซึ่งในการวิจัยเชิงปริมาณเรียกว่าประชากรซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ แต่การวิจัยเชิงคุณภาพจะเรียกว่าผู้ให้ข้อมูลโดยมีจำนวนไม่มากนัก นอกจากนี้ยังต้องมีการกำหนดสถานที่การวิจัยอีกด้วย (Creswell, 2013; J. Joungtrakul, 2009) (2) **การกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง** ซึ่งจะต้องพิจารณายุทธศาสตร์การวิจัยที่เราเลือกใช้ก่อน แม้ว่าวิธีการสุ่มตัวอย่างหลักของการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ก็ตาม แต่ในยุทธศาสตร์การวิจัยแบบศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) จะเริ่มต้นที่การสุ่มตัวอย่างด้วยการกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) เป็นอันดับแรก (Creswell, 2013) คือเราต้องกำหนดเกณฑ์ในการเลือกขึ้นมาก่อน แล้วจึงคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ทุกประการออกมาก่อน แล้วจึงไปใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต่อไป ในทำนองเดียวกันในการใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎี (Grounded Theory) จะต้องเริ่มด้วยการสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ก่อน (Creswell, 2013) กล่าวคือกำหนดผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน (Homogenous

Group) ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุดเสียก่อน แล้วจึงไปใช้การสุ่มแบบเจาะจงจากคนกลุ่มนั้น นอกจากนั้นการสุ่มตัวอย่างที่ต่อเนื่องจากการสุ่มแบบเจาะจงนักวิจัยอาจจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบบอกต่อ (Snowball) แบบตามโอกาส (Opportunistic) แบบตามความสะดวก (Convenience) เป็นการเพิ่มเติมได้ (Creswell, 2013)

(3) วิธีการเก็บข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นหลัก แต่ก็มีวิธีการเพิ่มเติมอีก เช่น การสังเกต การเข้าร่วม การสังเกตและเข้าร่วม การทบทวนเอกสาร และการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Creswell, 2007; J. Joungrakul, 2009; จำเนียร จวงตระกูล, 2553)

(4) การสร้างและการควบคุมคุณภาพเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือเป็นแบบแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) (J. Joungrakul, Sheehan, & Aticomswan, 2013; Maykut & Morehouse, 1994; Patton, 1990; จำเนียร จวงตระกูล, 2553)

(5) การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะแตกต่างไปจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพราะมีทั้งวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยทั่วไป (Miles & Huberman, 1994; Saldana, 2009) การวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบของแต่ละยุทธศาสตร์ เช่น ยุทธศาสตร์การบรรยายหรือการศึกษาชีวประวัติ (Narrative or Biography) อาจจะใช้การวิเคราะห์ตามแบบของ Andrews, Squire, & Tamboukou (2013) ยุทธศาสตร์การศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) อาจจะใช้วิธีการวิเคราะห์ตามแบบของ Moustakas (1994) หรือ Giorgi (1985) ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี (Grounded Theory) อาจจะใช้วิธีการวิเคราะห์ตามแบบของ Strauss & Corbin (1990) หรือ Glaser & Strauss (1967) ยุทธศาสตร์แบบกรณีศึกษา (Case Study) อาจจะใช้วิธีการวิเคราะห์ตามแบบของ Stake (1995) หรือ Yin (1994) เป็นต้น

(6) การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล (Software) ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้ Software ที่แตกต่างออกไปจากการวิจัยเชิงปริมาณซึ่ง Software ที่ใช้ในปัจจุบันมีมากกว่า 20 ชนิด แต่ที่นิยมใช้มากและใช้กับภาษาไทยได้ด้วยคือ Atlas ti. (Muhr & Fries, 2004)

(7) การควบคุมคุณภาพงานวิจัย ซึ่งจะมีวิธีการที่แตกต่างไปจากการวิจัยเชิงปริมาณ กล่าวคือ การวิจัยเชิงปริมาณจะเน้นที่การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยเชื่อว่าถ้าหากเครื่องมือมีคุณภาพก็ทำให้การวิจัยมีคุณภาพ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นนอกเหนือจากจะต้องควบคุมคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยแล้วยังจำเป็นต้องมีการสร้างความน่าเชื่อถือ

ของงานวิจัยให้เห็นอย่างชัดเจนด้วย (Rigor or Trustworthiness) โดยวิธีการต่างๆ เช่น การตรวจสอบรอบทิศ (Triangulation) การตรวจสอบย้อนหลัง (Audit Trail) (Lincoln & Guba, 1985; Patton, 1990) เป็นต้น ดังนั้นในการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพจึงจำเป็นต้องมีการกล่าวถึงว่าจะใช้มาตรการใดบ้างในเรื่องการควบคุมคุณภาพงานวิจัยไว้ในการออกแบบการวิจัยด้วย (8) **จรรยาบรรณการวิจัย** การวิจัยเชิงคุณภาพมีความแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณมากเพราะในการวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลมากเพื่อจะได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งตรงตามความเป็นจริงและข้อมูลที่ได้รับมาจะมีทั้งทางบวกและทางลบซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ให้ข้อมูลได้ เรื่องจรรยาบรรณการวิจัยจึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการวิจัยเชิงคุณภาพดังนั้นในการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพจึงจำเป็นต้องมีการกล่าวถึงว่าจะใช้มาตรการใดบ้างในเรื่องจรรยาบรรณการวิจัยไว้ในการออกแบบการวิจัยด้วย (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; J. Joungrakul, 2009; J. Joungrakul & Allen, 2012; Mauthner, Birch, Jessop, & Miller, 2002; Shaw, 2003)

การวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนสำคัญในระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ สรุปลงโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้ (1) **การกำหนดประชากร (Population)** ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่เราต้องการศึกษาหรือหาคำตอบจากเขา ต่อมาก็มากำหนดกลุ่มประชากร ที่จะใช้ในการศึกษา (Study Population) คือกลุ่มคนที่เราจะให้เขารอกข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามมาให้เรา (Babbie, 2008; Yamane, 1973) การกำหนดประชากรมีหลายวิธีซึ่งนักวิจัยจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม กับโครงการวิจัยของตน (2) **การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง** จากการกำหนดประชากรก็จะนำมาสู่การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างว่าจะใช้จำนวนเท่าใดซึ่งก็จะมีวิธีการกำหนดหลายอย่างโดยจะต้องคำนึงถึงค่าความคลาดเคลื่อนและความเชื่อมั่นประกอบด้วย (สมบุรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2552; สุวิมล ติรกานันท์, 2555) (3) **การกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง** ซึ่งมีหลายวิธี บางวิธีก็สามารถใช้ร่วมกันกับการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ (Babbie, 2008; Creswell, 2013; สมบุรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2552; สุวิมล ติรกานันท์, 2555) (4) **วิธีการเก็บข้อมูล** ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นการออกแบบสอบถาม (Babbie, 2008; J. Joungrakul, 2016; สมบุรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2552; สุวิมล ติรกานันท์, 2555) แต่อาจจะมียุติการเพิ่มเติมอีก เช่น การสังเกต เป็นต้น (5) **การสร้างและควบคุมคุณภาพ**

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นแบบสอบถามซึ่งจะต้องมีการทดสอบและควบคุมคุณภาพทั้งในด้าน Validity และ Reliability (Babbie, 2008; Cronbach, 1951; N. Joungrakul, 2013; สุวิมล ติรกานันท์, 2550; 2551) **(6) การวิเคราะห์ข้อมูล** ซึ่งจะแตกต่างไปจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพราะจะมีการใช้สถิติเข้ามาช่วยหลากหลายรูปแบบ (สมบุญ สิริวงค์ และคณะ, 2552; สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2552; สุวิมล ติรกานันท์, 2555) **(7) การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล (Software)** ซึ่งในการวิจัยเชิง ปริมาณจะใช้ Software ที่ใช้สถิติที่หลากหลายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสลับซับซ้อนของโครงการวิจัย (สมบุญ สิริวงค์ และคณะ, 2552; สุวิมล ติรกานันท์, 2555) **(8) การกำหนดสถิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล** ซึ่งจะแตกต่างไปจากการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะจะต้องระบุว่าจะใช้สถิติอะไรบ้างในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ (สมบุญ สิริวงค์ และคณะ, 2552; สุวิมล ติรกานันท์, 2555)

การวิจัยแบบผสม ส่วนสำคัญในระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม กล่าวโดยสรุปแล้ว การวิจัยแบบผสมเป็นการทำการวิจัยสองแบบในโครงการวิจัยเดียว การออกแบบในส่วนของ ระเบียบวิธีการวิจัย สามารถนำเอาการออกแบบการวิจัยในส่วนของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กับการวิจัยเชิงปริมาณมาปรับใช้ได้ ประเด็นสำคัญก็คือจำเป็นจะต้องแยกระเบียบวิธีการวิจัยแต่ละแบบออกมาให้ชัดเจนโดยแบ่งเป็นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยเชิงปริมาณให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการวิจัยแบบผสมที่เลือกใช้ เช่น ถ้าเลือกยุทธศาสตร์แบบผสมเพื่ออธิบายผล (Sequential Explanatory) ก็ต้องนำเอาการวิจัยเชิงปริมาณขึ้นก่อน เป็นต้น ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมที่จะขาดไม่ได้คือส่วนของการนำเอาข้อมูลเชิงคุณภาพกับข้อมูลเชิงปริมาณมาผสมกัน ซึ่งจะต้องมีกำหนดไว้ในทุกโครงการวิจัยแบบผสม

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษานำเสนอส่วนที่ว่าด้วยการออกแบบการวิจัยจากบทความวิจัยในวารสารวิชาการในประเทศไทยว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรบ้างโดยกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการคัดเลือกวารสารที่จะนำมาใช้ในการศึกษาไว้ดังนี้ (1) วิธีการคัดเลือกวารสารที่จะนำมาศึกษาใช้วิธีคัดเลือกโดยสะดวก (Convenience) โดยเป็นวารสารที่มีการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง (2) วารสารที่จะนำมา

ศึกษาจะต้องเป็นวารสารที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยหนึ่งฉบับกับภาษาอังกฤษหนึ่งฉบับ เพื่อเปรียบเทียบกัน (3) จำนวนบทความที่จะนำมาศึกษาจะต้องมีมากพอที่จะใช้ในการศึกษาคือภาษาไทยไม่น้อยกว่า 50 บทความ และภาษาอังกฤษไม่น้อยกว่า 50 บทความ รวมแล้วจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 100 บทความ (4) ช่วงเวลาที่ตีพิมพ์ของวารสารจะต้องไม่เก่าจนเกินไปเพื่อให้ได้บทความที่มีหัวข้อเรื่องและการออกแบบการวิจัยที่ร่วมสมัย

อาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นได้คัดเลือกวารสารที่บรรจบบทความที่จะนำมาศึกษาดังนี้ (1) การคัดเลือกด้วยวิธีตามสะดวก คัดเลือกได้วารสารศรีปทุมปริทัศน์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม หนึ่งฉบับ กับ Human Resource Development: HRD Journal มหาวิทยาลัยบูรพา อีกหนึ่งฉบับ (2) วารสารที่คัดเลือกมาเป็นวารสารที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย คือ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ส่วนวารสารที่ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษคือ HRD Journal (3) จำนวนบทความจากวารสารศรีปทุมมีจำนวน 80 บทความ และบทความจาก HRD Journal มีจำนวน 72 บทความ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 152 บทความ (4) วารสารทั้งสองฉบับที่คัดเลือกมาเป็นวารสารที่ตีพิมพ์ในช่วงเวลาห้าปีที่ผ่านมา คือ ระหว่างปี 2555 – 2559 ดังนั้นการคัดเลือกวารสารที่บรรจบบทความที่จะนำมาศึกษาเป็นไปตามเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ครบถ้วนทุกประการ

วิธีการศึกษาดำเนินการโดยตั้งคำถามเพื่อใช้นำทางการศึกษาไว้ 2 ข้อประกอบด้วย (1) ได้มีการนำเสนอส่วนที่ว่าด้วยการออกแบบการวิจัยไว้ในบทความหรือไม่? (2) ส่วนที่ว่าด้วยการออกแบบการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้มีส่วนสำคัญของการออกแบบการวิจัยครบถ้วนตามแนวคิดการออกแบบการวิจัยหรือไม่? จากนั้นนำบทความวิจัยจากวารสารที่ได้คัดเลือกมาทำการศึกษาวิเคราะห์สรุปผลตามประเด็นคำถามทั้งสองข้อลงในตารางซึ่งจะได้นำเสนอผลการศึกษาในส่วนต่อไป

ผลการศึกษา

จากการดำเนินการศึกษาตามวิธีการศึกษาดังกล่าวข้างต้นจะได้นำเสนอผลการศึกษาย่อยจากวารสารภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ประกอบด้วย (1) ผลการศึกษาก่อนนำเสนอส่วนที่ว่าด้วยการออกแบบการวิจัย (2) ผลการศึกษาส่วนประกอบของการออกแบบการวิจัยในวารสารภาษาอังกฤษ

(3) ผลการศึกษาการระบุประเภทของการวิจัย (4) ผลการศึกษาส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (5) ผลการศึกษาส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและ (6) ผลการศึกษาส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับไป

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาการนำเสนอส่วนที่วาดด้วยการออกแบบการวิจัย

จำนวนบทความทั้งหมด		มีการนำเสนอ	ไม่มีการนำเสนอ	หมายเหตุ
ไทย	อังกฤษ	การออกแบบการวิจัย	การออกแบบการวิจัย	
80	-	0	80	
-	72	21	51	
152		21	131	

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าจากบทความวิจัยทั้งสิ้น 152 บทความ มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยไว้ในบทความเพียง 21 บทความคิดเป็นร้อยละ 13.82 ในขณะที่อีก 131 บทความไม่มีการนำเสนอไว้ คิดเป็นร้อยละ 86.18 และเป็นที่น่าสนใจว่าบทความที่นำเสนอการออกแบบการวิจัยไว้เป็นบทความที่ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในวารสารวิชาการที่ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษทั้งสิ้น ส่วนบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาไทยไม่มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยแต่อย่างใด

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาส่วนประกอบของการออกแบบการวิจัยในวารสารภาษาอังกฤษ

ลำดับที่	ส่วนประกอบของการออกแบบการวิจัย								หมายเหตุ
	กระบวนการค้น		ประเภทการวิจัย		ยุทธศาสตร์		ระเบียบวิธี		
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	
1		✓		✓		✓		✓	ระเบียบวิธีการวิจัยไม่ระบุแต่มีการกล่าวถึงการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
4	✓		✓		✓		✓		ระเบียบวิธีการวิจัยไม่ระบุแต่มีการกล่าวถึงการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและอื่นๆ
8		✓	✓			✓		✓	ระเบียบวิธีการวิจัยไม่ระบุแต่มีการกล่าวถึง Research Procedures การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
12		✓	✓		✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยไม่ระบุแต่มีการกล่าวถึงการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
16		✓		✓	✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยใช้คำว่า Research Method
18		✓	✓			✓		✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึงการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
23		✓		✓	✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึงการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
27	✓		✓		✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Procedures กับ Data Analysis
31	✓		✓			✓		✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Data Collection กับ Data Analysis
41	✓		✓		✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Data Collection กับ Data Analysis
42		✓	✓		✓			✓	การออกแบบการวิจัย อยู่ภายใต้ระเบียบวิธีการวิจัย

ลำดับที่	ส่วนประกอบของการออกแบบการวิจัย								หมายเหตุ
	กระบวนการค้น		ประเภทการวิจัย		ยุทธศาสตร์		ระเบียบวิธี		
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	
47		✓		✓		✓		✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Data Collection กับ Data Analysis
49		✓		✓		✓		✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Data Collection กับ Data Analysis
50		✓		✓	✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Data Collection
55		✓	✓			✓	✓		การออกแบบการวิจัยและประเภทการวิจัยอยู่ภายใต้Methodology
57	✓		✓		✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Data Collection กับ Data Analysis
59		✓		✓		✓		✓	การออกแบบการวิจัยอยู่ภายใต้ระเบียบวิธีการวิจัย และการระบุยุทธศาสตร์การวิจัยไม่ชัดเจน
62		✓	✓		✓		✓		การออกแบบการวิจัย อยู่ภายใต้ระเบียบวิธีการวิจัย
66		✓		✓	✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Data Collection กับ Data Analysis ภายใต้ การออกแบบการวิจัย
69	✓		✓		✓			✓	ระเบียบวิธีการวิจัยกล่าวถึง Data Collection กับ Data Analysis
70		✓	✓		✓		✓		การออกแบบการวิจัย อยู่ภายใต้ระเบียบวิธีการวิจัย
รวม	6	15	13	8	13	8	4	17	รวม 21 บทความ

จากตารางที่ 2 สืบเนื่องจากตารางที่ 1 ซึ่งพบว่า จากบทความวิจัยทั้งสิ้น 152 บทความ มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยไว้ในบทความเพียง 21 บทความ เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 13.82 จาก 21 บทความที่มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยไว้ นั้นปรากฏว่าไม่มีบทความใดเลยที่นำเสนอส่วนประกอบของการออกแบบการวิจัยไว้อย่างครบถ้วนทั้งสี่ส่วนคือ กระบวนทัศน์การวิจัย ประเภทการวิจัย ยุทธศาสตร์การวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัย จากการพิจารณาต่อไปพบว่า มีการนำเสนอกระบวนทัศน์การวิจัยไว้เพียง 6 บทความ คิดเป็นร้อยละ 28.57 ส่วนประเภทของการวิจัยนั้นมีระบุไว้ 13 บทความ คิดเป็นร้อยละ 61.9 ในขณะที่ยุทธศาสตร์การวิจัยมีการนำเสนอไว้ 13 บทความ คิดเป็นร้อยละ 61.9 เช่นกัน ส่วนระเบียบวิธีการวิจัยนั้นมีการระบุไว้เพียง 4 บทความ คิดเป็นร้อยละ 19.05 อย่างไรก็ตามแม้จะไม่ได้ระบุส่วนที่ว่าด้วยระเบียบวิธีการวิจัยไว้โดยตรง แต่ก็ได้มีการกำหนดเรื่องเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ในบทความซึ่งในบางบทความก็ได้ระบุเรื่องอื่นๆ ไว้ด้วย เช่น ประชากร การจัดการข้อมูล และการควบคุมคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เป็นต้น

เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วแม้ว่าจะไม่มีการกำหนดกระบวนทัศน์การวิจัย และยุทธศาสตร์การวิจัยไว้ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีการระบุประเภทการวิจัยไว้ และตามปกติแล้วการวิจัยจะมีการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัยไว้เสมอ แม้ว่าอาจจะไม่ได้ระบุว่า เป็นระเบียบวิธีการวิจัยโดยตรงก็ตาม ดังนั้นในลำดับต่อไปจะได้นำเสนอผลการศึกษาระเบียบวิธีการวิจัยและระเบียบวิธีการวิจัย จากบทความทั้ง 152 บทความ โดยอาศัยแนวทางตามที่ได้ทบทวนไว้ในส่วนที่ว่าด้วยการทบทวนวรรณกรรม ทั้งนี้ผลการศึกษาระเบียบวิธีการวิจัย ปรากฏดังตารางที่ 3 และ ผลการศึกษาระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ปรากฏดังตารางที่ 4 ผลการศึกษาระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณปรากฏตามตารางที่ 5 และผลการศึกษาระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมปรากฏตามตารางที่ 6

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาการระบุประเภทของการวิจัย

จำนวนบทความทั้งหมด		เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	แบบผสม	ไม่ระบุประเภทการวิจัย	หมายเหตุ
ไทย	อังกฤษ					
80	-	17	33	22	8	
-	72	28	18	20	6	
152		45	51	42	14	

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าจากบทความในวารสารภาษาไทยทั้งหมด 80 บทความมีบทความวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 17 บทความคิดเป็นร้อยละ 21.25 เชิงปริมาณจำนวน 33 บทความคิดเป็นร้อยละ 16.25 แบบผสมจำนวน 22 บทความคิดเป็นร้อยละ 27.5 และไม่สามารถระบุประเภทการวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้จำนวน 8 บทความคิดเป็นร้อยละ 10.00 ในขณะที่ในวารสารภาษาอังกฤษ ทั้งหมด 72 บทความมีบทความวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 28 บทความคิดเป็นร้อยละ 38.89 เชิงปริมาณจำนวน 18 บทความคิดเป็น 25.00 แบบผสมจำนวน 20 บทความคิดเป็นร้อยละ 27.78 และไม่สามารถระบุประเภทการวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้จำนวน 6 บทความคิดเป็นร้อยละ 8.33 รวมทั้งสิ้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งสิ้น 45 บทความคิดเป็นร้อยละ 29.61 เชิงปริมาณจำนวน 51 บทความคิดเป็นร้อยละ 33.55 แบบผสมจำนวน 42 บทความ คิดเป็นร้อยละ 27.63 และไม่สามารถระบุประเภทการวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้จำนวน 14 บทความคิดเป็นร้อยละ 9.21

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

จำนวนบทความทั้งหมด		ส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัย								หมายเหตุ
ไทย	อังกฤษ	1	2	3	4	5	6	7	8	
17	-	17	13	17	5	14	1	0	0	เสนอครบ 0
-	28	26	22	28	11	27	7	7	3	เสนอครบ 2
45		43	35	45	16	41	8	7	3	เสนอครบ 2

หมายเหตุ :

1. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	5. การวิเคราะห์ข้อมูล
2. การกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง	6. การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล (Software)
3. วิธีการเก็บข้อมูล	7. การควบคุมคุณภาพงานวิจัย
4. การสร้างและควบคุมคุณภาพเครื่องมือ	8. จรรยาบรรณการวิจัย

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าสืบเนื่องจากตารางที่ 3 ที่นำเสนอการแบ่งประเภทการวิจัยเป็นสามประเภทคือการวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ และแบบผสม ซึ่งในการวิจัยแต่ละประเภทยังมีการนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยแตกต่างกันออกไป ดังนั้นในตารางที่ 4 นี้เป็นการศึกษาการนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีส่วนสำคัญ 8 ส่วนประกอบด้วย (1) การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (2) การกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง (3) การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย (4) การสร้างและควบคุมคุณภาพเครื่องมือในการเก็บข้อมูล (5) การวิเคราะห์ข้อมูล (6) การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล (Software) (7) การควบคุมคุณภาพงานวิจัย (Rigor or Trustworthiness) (8) จรรยาบรรณการวิจัย (Ethical Protocol) ซึ่งจะเห็นว่าส่วนที่ระบุในการออกแบบการวิจัยมากที่สุดคือการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล คือมี 45 บทความคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 43 บทความคิดเป็นร้อยละ 95.56 และ และการวิเคราะห์ข้อมูล 41 บทความคิดเป็นร้อยละ 91.11 ส่วนที่นำเสนอน้อยที่สุดได้แก่ การควบคุมคุณภาพงานวิจัยมี 7 บทความคิดเป็นร้อยละ 15.56 และจรรยาบรรณการวิจัย มี 3 บทความคิดเป็นร้อยละ 6.67 เป็นที่น่าสังเกตว่าจากบทความทั้งหมด 45 บทความมีเพียง 2 บทความที่มีการนำเสนออย่างครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 4.44 และเป็นบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาอังกฤษทั้งสองบทความ ส่วนบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาไทยนั้นไม่มีบทความใดเลยที่มีการนำเสนอส่วนประกอบของระเบียบวิธีการวิจัยอย่างครบถ้วน

ตารางที่ 5 : ผลการศึกษาส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

จำนวนบทความทั้งหมด		ส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัย								หมายเหตุ
ไทย	อังกฤษ	1	2	3	4	5	6	7	8	
33	-	27	27	20	20	22	23	5	19	เสนอครบ 0
-	18	11	15	15	16	13	14	9	13	เสนอครบ 4
51		38	42	35	36	35	37	14	32	เสนอครบ 4

หมายเหตุ :

1. การกำหนดกลุ่มประชากร
2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
3. การกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง
4. การกำหนดวิธีการที่จะเก็บข้อมูล
5. การสร้างและควบคุมคุณภาพเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล (Software)
8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่าสืบเนื่องจากตารางที่ 3 ที่นำเสนอการแบ่งประเภทการวิจัยเป็นสามประเภทคือการวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ และแบบผสม ซึ่งในการวิจัยแต่ละประเภทยังมีการนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยแตกต่างกันออกไป ดังนั้นในตารางที่ 5 นี้เป็นการศึกษาการนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีส่วนสำคัญ 8 ส่วนประกอบด้วย (1) การกำหนดกลุ่มประชากร (2) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง (3) การกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง (4) การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล (5) การสร้างและควบคุมคุณภาพเครื่องมือในการเก็บข้อมูล (6) การวิเคราะห์ข้อมูล (7) การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล (Software) (8) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะเห็นว่าส่วนที่ระบุในการออกแบบการวิจัยมากที่สุดคือการกำหนดกลุ่มตัวอย่างมี 42 บทความจาก 51 บทความ คิดเป็นร้อยละ 82.35 รองลงมาคือ การกำหนดกลุ่มประชากรมี 38 บทความจาก 51 บทความคิดเป็นร้อยละ 74.51 และการวิเคราะห์ข้อมูล 37 บทความจาก 51 บทความคิดเป็นร้อยละ 72.55 ส่วนที่นำเสนอน้อยที่สุดได้แก่ การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลมี 14 บทความ คิดเป็นร้อยละ 27.45 เป็นที่น่าสังเกตว่าจากบทความ

ทั้งหมด 51 บทความมีเพียง 4 บทความที่มีการนำเสนออย่างครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 7.84 และเป็นบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาอังกฤษทั้งสี่บทความ ส่วนบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาไทยนั้นไม่มีบทความใดเลยที่มีการนำเสนอส่วนประกอบของระเบียบวิธีการวิจัยอย่างครบถ้วน

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม

จำนวนบทความทั้งหมด		ส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัย																หมายเหตุ
ไทย	อังกฤษ	1		2		3		4		5		6		7		8		
		1.1	1.2	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	
22	-	13	5	9	19	12	13	1	11	18	16	0	15	0	3	0	16	
-	20	11	8	8	12	17	11	2	19	16	9	1	17	1	5	1	11	
42		24	13	17	31	29	24	3	30	34	25	1	32	1	8	1	27	

หมายเหตุ: 1.1 - 8.1 ส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.2 - 8.2 ส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ

จากตารางที่ 6 ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสม คือมีส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพกับเชิงปริมาณ จะเห็นได้ว่า ส่วนแรกตาม 1.1 - 8.1 นั้นเป็นการศึกษาการนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีส่วนสำคัญ 8 ส่วนตามที่นำเสนอไว้ในตารางที่ 4 นั้น จะเห็นว่าส่วนที่ระบุในการออกแบบการวิจัยมากที่สุดคือการวิเคราะห์ข้อมูลมี 34 บทความ คิดเป็นร้อยละ 80.95 รองลงมาคือ การเก็บข้อมูลมี 29 บทความคิดเป็นร้อยละ 69.05 และการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 24 คิดเป็นร้อยละ 57.14 ส่วนที่นำเสนอน้อยที่สุดได้แก่ การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล การควบคุมคุณภาพงานวิจัย และจรรยาบรรณการวิจัย มีอย่างละ 1 บทความเท่านั้น และ คิดเป็นร้อยละ 2.38 เป็นที่น่าสังเกตว่าจากบทความทั้งหมด 42 บทความ ไม่มีบทความใดเลยที่มีการนำเสนอส่วนประกอบของระเบียบวิธีการวิจัยอย่างครบถ้วน

สำหรับส่วนที่สอง คือ การศึกษาตาม 1.2 – 8.2 เป็นการศึกษาส่วนการวิจัยเชิงปริมาณในการวิจัยแบบผสม ซึ่งจะเห็นว่าส่วนที่ระบุในการออกแบบการวิจัยมากที่สุดคือการวิเคราะห์ข้อมูลมี 32 บทความ คิดเป็นร้อยละ 76.19 รองลงมาคือ การกำหนดกลุ่มตัวอย่างมี 31 บทความ คิดเป็นร้อยละ 73.81 และการเก็บข้อมูลมี 30 บทความ คิดเป็นร้อยละ 71.43 ส่วนที่นำเสนอน้อยที่สุดได้แก่ การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลมี 8 บทความ คิดเป็นร้อยละ 19.05 เป็นที่น่าสังเกตว่าจากบทความทั้งหมด 42 บทความ ไม่มีบทความใดเลยที่มีการนำเสนอส่วนประกอบของระเบียบวิธีการวิจัยอย่างครบถ้วน

สรุปผล

จากการศึกษารั้ครั้งนี้สามารถสรุปสาระสำคัญได้ 6 ประเด็นคือ (1) จากบทความวิจัยทั้งสิ้น 152 บทความ มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยไว้ในบทความเพียง 21 บทความคิดเป็นร้อยละ 13.82 ในขณะที่อีก 131 บทความไม่มีการนำเสนอไว้ คิดเป็นร้อยละ 86.18 บทความที่นำเสนอการออกแบบการวิจัยไว้เป็นบทความที่ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในวารสารวิชาการภาษาอังกฤษทั้งสี่ ส่วนบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาไทยไม่มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยแต่อย่างใด (2) จาก 21 บทความที่มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัย ไม่มีบทความใดเลยที่นำเสนอส่วนประกอบของการออกแบบการวิจัยไว้อย่างครบถ้วน จากการพิจารณาต่อไปพบว่า มีการนำเสนอกระบวนทัศน์การวิจัยไว้เพียง 6 บทความ คิดเป็นร้อยละ 28.57 ส่วนประเภทของการวิจัยนั้นมีระบุไว้ 13 บทความคิดเป็นร้อยละ 61.9 ในขณะที่ยุทธศาสตร์การวิจัยมีการนำเสนอไว้ 13 บทความ คิดเป็นร้อยละ 61.9 ส่วนระเบียบวิธีการวิจัยนั้นมีการระบุไว้เพียง 4 บทความคิดเป็นร้อยละ 19.05 อย่างไรก็ตามแม้จะไม่ได้ระบุส่วนที่ว่าด้วยระเบียบวิธีการวิจัยไว้โดยตรง แต่ก็ได้มีการกำหนดเรื่องเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ในบทความซึ่งในบางบทความก็ได้ระบุเรื่องอื่นๆ ไว้ด้วย เช่น ประชากร การจัดการข้อมูล และการควบคุมคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เป็นต้น (3) จากบทความในวารสารภาษาไทยทั้งหมด 80 บทความมีบทความวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 17 บทความคิดเป็นร้อยละ 21.25 เชิงปริมาณจำนวน 33 บทความคิดเป็นร้อยละ 16.25 แบบผสมจำนวน 22 บทความคิดเป็นร้อยละ 27.5 และไม่สามารถระบุประเภทการวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้จำนวน 8 บทความคิดเป็นร้อยละ 10.00

ในขณะที่ในวารสารภาษาอังกฤษ ทั้งหมด 72 บทความมีบทความวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 28 บทความคิดเป็นร้อยละ 38.89 เชิงปริมาณจำนวน 18 บทความคิดเป็น ร้อยละ 25.00 แบบผสมจำนวน 20 บทความคิดเป็นร้อยละ 27.78 และไม่สามารถระบุ ประเภทการวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้จำนวน 6 บทความคิดเป็นร้อยละ 8.33 รวมทั้งสิ้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งสิ้น 45 บทความคิดเป็นร้อยละ 29.61 เชิงปริมาณ จำนวน 51 บทความคิดเป็นร้อยละ 33.55 แบบผสมจำนวน 42 บทความ คิดเป็น ร้อยละ 27.63 และไม่สามารถระบุประเภทการวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้จำนวน 14 บทความคิดเป็นร้อยละ 9.21 (4) การศึกษาการนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญ ของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีส่วนสำคัญ 8 ส่วน พบว่า ส่วนที่ระบุ ในการออกแบบการวิจัยมากที่สุดคือการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลคือมี 45 บทความ คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 43 บทความคิดเป็น ร้อยละ 95.56 และการวิเคราะห์ข้อมูล 41 บทความคิดเป็นร้อยละ 91.11 ส่วนที่ นำเสนอน้อยที่สุดได้แก่ การควบคุมคุณภาพงานวิจัยมี 7 บทความคิดเป็นร้อยละ 15.56 และจรรยาบรรณการวิจัย มี 3 บทความคิดเป็นร้อยละ 6.67 จากบทความทั้งหมด 45 บทความมีเพียง 2 บทความที่มีการนำเสนออย่างครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 4.44 และเป็นบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาอังกฤษทั้งสองบทความ ส่วนบทความที่ตีพิมพ์ ในวารสารภาษาไทยนั้นไม่มีบทความใดเลยที่มีการนำเสนอส่วนประกอบ ของระเบียบ วิธีการวิจัยอย่างครบถ้วน (5) การนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัย เชิงปริมาณซึ่งมีส่วนสำคัญ 8 ส่วน พบว่า ส่วนที่ระบุในการออกแบบการวิจัยมากที่สุด คือการกำหนดกลุ่มตัวอย่างมี 42 บทความ คิดเป็นร้อยละ 82.35 รองลงมาคือ การกำหนดกลุ่มประชากรมี 38 บทความคิดเป็นร้อยละ 74.51 และการวิเคราะห์ข้อมูล 37 บทความคิดเป็นร้อยละ 72.55 ส่วนที่นำเสนออย่างครบถ้วนได้แก่ การใช้โปรแกรม การวิเคราะห์ข้อมูลมี 14 บทความ คิดเป็นร้อยละ 27.45 จากบทความทั้งหมด 51 บทความมีเพียง 4 บทความที่มีการนำเสนออย่างครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 7.84 และเป็นบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาอังกฤษทั้งสิ้นบทความ ส่วนบทความที่ตีพิมพ์ ในวารสารภาษาไทยนั้นไม่มีบทความใดเลยที่มีการนำเสนอส่วนประกอบของระเบียบ วิธีการวิจัยอย่างครบถ้วน (6) การวิจัยแบบผสม คือมีส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ กับ เชิงปริมาณ จะเห็นได้ว่า ส่วนแรกที่เป็นการศึกษาการนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญ

ของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีส่วนสำคัญ 8 ส่วนนั้น พบว่าส่วนที่ระบุในการออกแบบการวิจัยมากที่สุดคือการวิเคราะห์ข้อมูลมี 34 บทความ คิดเป็นร้อยละ 80.95 รองลงมาคือ การเก็บข้อมูลมี 29 บทความคิดเป็นร้อยละ 69.05 และการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 24 บทความคิดเป็นร้อยละ 57.14 ส่วนที่นำเสนอน้อยที่สุดได้แก่ การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล การควบคุมคุณภาพงานวิจัย และ จรรยาบรรณการวิจัย มีอย่างละ 1 บทความเท่านั้น และ คิดเป็นร้อยละ 2.38 จากบทความทั้งหมด 42 บทความ ไม่มีบทความใดเลยที่มีการนำเสนอส่วนประกอบของระเบียบวิธีการวิจัยอย่างครบถ้วน สำหรับส่วนที่สอง เป็นการศึกษาส่วนการวิจัยเชิงปริมาณในการวิจัยแบบผสม พบว่า ส่วนที่ระบุในการออกแบบการวิจัยมากที่สุดคือการวิเคราะห์ข้อมูลมี 32 บทความ คิดเป็นร้อยละ 76.19 รองลงมาคือ การกำหนดกลุ่มตัวอย่างมี 31 บทความ คิดเป็นร้อยละ 73.81 และการเก็บข้อมูลมี 30 บทความคิดเป็นร้อยละ 71.43 ส่วนที่นำเสนอน้อยที่สุดได้แก่ การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลมี 8 บทความ คิดเป็นร้อยละ 19.05 เป็นที่น่าสังเกตว่าจากบทความทั้งหมด 42 บทความ ไม่มีบทความใดเลยที่มีการนำเสนอส่วนประกอบของระเบียบวิธีการวิจัยอย่างครบถ้วน

อภิปรายผล

การศึกษาค้นนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการออกแบบการวิจัยที่นำเสนอไว้ในบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารการวิจัยในประเทศไทยว่า ได้มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยไว้อย่างครบถ้วนตามหลักการออกแบบการวิจัยหรือไม่และอย่างไร โดยได้ตั้งคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาไว้สองประการ ประกอบด้วย (1) ได้มีการนำเสนอส่วนว่าด้วยการออกแบบการวิจัยไว้ในบทความหรือไม่? (2) การนำเสนอการออกแบบการวิจัยมีรายละเอียดครบถ้วนตามแนวคิดการออกแบบการวิจัยหรือไม่? ดังนั้นในการอภิปรายผลการศึกษานี้จะอภิปรายตามประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ ตามลำดับไป

ตามคำถามแรกคือในบทความวิจัยได้มีการนำเสนอส่วนว่าด้วยการออกแบบการวิจัยไว้ในบทความหรือไม่? นั้นโดยหลักการแล้วในการทำวิจัยจำเป็นต้องมีการออกแบบการวิจัยเสมอ (Holsti, 1969; Maykut & Morehouse, 1994) เนื่องจากการวิจัยเปรียบเทียบได้กับการสร้างบ้านซึ่งจำเป็นจะต้องมีการออกแบบบ้านก่อน

เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกสร้างบ้าน ในประเด็นแรกพบว่า จากบทความทั้งหมดที่นำมาศึกษาจำนวน 152 บทความนั้น มีการนำเสนอการออกแบบวิจัยเพียง 21 บทความ คิดเป็นร้อยละ 13.82 เป็นบทความในวารสารภาษาอังกฤษทั้งสิ้น ส่วนอีก 131 บทความไม่มีการนำเสนอส่วนนี้ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการเรียนระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยนั้นมีการเรียนวิจัยไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเรียนเพียง 3 หน่วยกิต และการเรียนจะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณเกือบทั้งหมด และในการเรียนระดับปริญญาโทนั้นส่วนใหญ่ไม่ได้ทำวิทยานิพนธ์แต่มีการทำภาคินพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระเป็นหลัก ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในด้านการวิจัยและเนื่องจากหลักสูตรมีการกำหนดตัววิจัยไว้น้อยทำให้ไม่สามารถเจาะลึกลงในทุกด้านของการวิจัยได้อย่างเต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จำเนียร จวงตระกูล (2550; 2553) ซึ่งพบว่าการศึกษาในระดับปริญญาเอกในประเทศไทยส่วนใหญ่มีการเรียนวิจัยเพียง 3 หน่วยกิต

ส่วนประเด็นที่สองที่ตั้งคำถามว่าในการนำเสนอการออกแบบการวิจัยนั้นได้นำเสนออย่างครบถ้วนตามแนวคิดการออกแบบการวิจัยหรือไม่ นั้น โดยหลักการแล้วการออกแบบการวิจัยจะเริ่มต้นจากการกำหนดปรัชญาหรือกระบวนทัศน์การวิจัยไปจนถึงการนำเสนอผลการวิจัย (Whiteley, 2002) ประกอบกับตามแนวคิดของ Creswell (2009) ได้กำหนดส่วนประกอบของการออกแบบการวิจัยไว้ประกอบด้วยกระบวนทัศน์การวิจัย ยุทธศาสตร์การวิจัย และวิธีการวิจัยแต่จากการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมได้เพิ่มส่วนที่สับสนมาคือการกำหนดประเภทของการวิจัย ดังนั้นในการศึกษานี้ส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบการวิจัยจึงประกอบด้วย กระบวนทัศน์การวิจัย ประเภทการวิจัย ยุทธศาสตร์การวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัยดังปรากฏในภาพที่ 1 ข้างต้น การศึกษาครั้งนี้พบว่า จากบทความทั้งหมดที่นำมาศึกษาจำนวน 152 บทความ และจากจำนวน 21 บทความจากวารสารภาษาอังกฤษที่มีการนำเสนอการออกแบบการวิจัยนั้นไม่พบว่ามีบทความใดเลยที่นำเสนอการออกแบบวิจัยที่ครบถ้วนตามแนวคิดการออกแบบการวิจัยทั้งนี้อาจเป็นไปได้ตามที่ได้อภิปรายไว้แล้วในประเด็นแรก (จำเนียร จวงตระกูล (2550; 2553)

ผลกระทบของการศึกษา

การศึกษานี้มีผลกระทบ (Implications) ทั้งทางด้านทฤษฎี (Theoretical Implications) และการปฏิบัติ (Practical Implications) สำหรับผลกระทบทางด้านทฤษฎีนั้น การศึกษานี้มีผลกระทบทางด้านทฤษฎีอย่างน้อยที่สุดสองประการ คือ ประการแรกเป็นการขยายส่วนประกอบ (Component) ของการออกแบบการวิจัยที่นำเสนอโดย (Creswell, 2009) ออกไปให้ครบทั้งสี่ส่วนคือ กระบวนทัศน์การวิจัย ประเภทการวิจัย ยุทธศาสตร์การวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัย ประการที่สอง การศึกษานี้แนะนำเสนอแบบจำลองใหม่ของการออกแบบการวิจัยดังที่ปรากฏในภาพที่ 1 ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบการวิจัยต่อไปได้ส่วนผลกระทบในทางปฏิบัตินั้น การศึกษานี้ทำให้เห็นภาพและทราบถึงการปฏิบัติจริงในการออกแบบการวิจัยในประเทศไทยว่าส่วนใหญ่แล้วยังมิได้นำเสนอการออกแบบการวิจัยอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติในการออกแบบการวิจัยต่อไปได้

ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่สำคัญคือการกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งวิธีการในการสุ่มตัวอย่างที่ใช้อาจทำให้ตัวอย่างที่ใช้ไม่ได้เป็นตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริงซึ่งทำให้ไม่สามารถนำผลการศึกษานี้ไปทำการสามัญการ (Generalization) ได้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษาการออกแบบการวิจัยจากบทความวิจัยในวารสารวิชาการในประเทศไทยครั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้แนะนำส่วนที่วาดด้วยการออกแบบการวิจัย และในการนำเสนอการออกแบบการวิจัยนั้นยังไม่ได้ทำให้ครบถ้วนตามหลักวิชาการและทฤษฎี ในการนำเสนอการออกแบบการวิจัยที่พบ ส่วนที่ขาดไปมากที่สุดคือ การกำหนดกระบวนทัศน์ อันเป็นต้นกำเนิดของประเภทการวิจัย และยุทธศาสตร์การวิจัยอันเป็นที่มาของระเบียบวิธีการวิจัย

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้ (1) การจัดการเรียนการสอนวิชาวิจัยควรดำเนินการให้ครบวงจรโดยเริ่มต้นจากปรัชญาหรือกระบวนทัศน์

การวิจัย นำไปสู่การกำหนดประเภทของการวิจัย นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัย และนำไปสู่การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย นอกจากนี้ยังสมควรจัดการเรียนการสอนให้ครบทุกประเภทการวิจัย คือ เชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ และแบบผสม (2) วารสารวิชาการต่างๆ ควรกำหนดแนวทางการเขียนบทความของวารสารนั้นๆ (Author Guideline) โดยกำหนดให้มีส่วนที่ว่าด้วยการออกแบบการวิจัยเอาไว้ด้วย (3) ในการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ หรือระดับนานาชาติผู้จัดการประชุมควรกำหนดแนวทางการเขียนบทความของการประชุมนั้นๆ (Author Guideline) โดยกำหนดให้มีส่วนที่ว่าด้วยการออกแบบการวิจัยเอาไว้ด้วย (4) แบบฟอร์มประเมินบทความของวารสารวิชาการหรือการประชุมวิชาการต่างๆ ควรกำหนดให้มีส่วนที่ว่าด้วยการออกแบบการวิจัยไว้ใช้ประเมินบทความด้วย (5) ผู้เชี่ยวชาญผู้อ่านเพื่อกลั่นกรองบทความของวารสารวิชาการ และการประชุมวิชาการต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับการออกแบบการวิจัยในการประเมินบทความเพิ่มมากขึ้น (6) ควรมีการจัดฝึกอบรมให้นักวิจัยที่ทำการวิจัยอยู่ในปัจจุบันให้ตระหนักในความสำคัญของทุกส่วนและทุกประเภทของการวิจัย (7) ควรมีการศึกษาทำนองเดียวกันนี้ประเด็นอื่นๆ เช่น การทบทวนวรรณกรรม การควบคุมคุณภาพของงานวิจัย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ช่วยนักวิจัยทั้งสองท่านคือคุณนันทิศา ใจอินสม และคุณพรภาวิษฐ์วรวรรณ ณ อยู่ธยา ที่มีส่วนช่วยในการเก็บข้อมูลและบันทึกข้อมูลรวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

จำเนียร จวงตระกูล. (2550ก). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: เขียนข้อเสนอโครงการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกอย่างไรให้ได้รับอนุมัติ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเตอร์เนชันแนล.

_____. (2550ข). “การเรียนการสอนการวิจัยในหลักสูตรปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยไทย” ใน จำเนียร จวงตระกูล (2555). *เรียนปริญญาเอกอย่างไรให้สำเร็จตามเป้าหมาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____. (2553). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: เครื่องมือสร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเทอร์เน็ตออนไลน์.
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ. (2552). *Educational Research and Statistics: วิจัยและสถิติทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2552). *การใช้สถิติในงานวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- _____. (2554). *วิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สามลดา. สุวิมล ติรภานันท์.
- (2550). *การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2551). *การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2555). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Andrews, M., Squire, C., & Tamboukou. (2013). *Doing narrative research*: Sage Publication.
- Babbie, E. (2008). *The Basics of Social Research* (4 ed.). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Cates, W. M. (1985). *A Practical Guide to Educational Research*. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall, Inc.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (2 ed.). Thousand Oaks: Sage.
- _____. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (3 ed.). Los Angeles: SAGE.
- _____. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches* (3 ed.). Thousand Oaks, California: SAGE.
- _____. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4 ed.). Los Angeles: SAGE.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks: Sage.

- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Giorgi, A. (Ed.). (1985). *Phenomenology and Psychological Research*. Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago, Illinois: Aldine.
- Guba, E. G. (1990). The Alternative Paradigm Dialog. In E. G. Guba (Ed.), *The Paradigm Dialog* (pp. 17-27). Newbury Park, California: Sage.
- Holsti, O. R. (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading: Addison-Wesley.
- James, E. A., Slater, T., & Bucknam, A. (2012). *Action Research for Business, Nonprofit, Public Administration: A Tool for Complex Times*. Los Angeles: SAGE Publications, Inc.
- Johnson, A. P. (2012). *A Short Guide to Action Research* (4 ed.). Boston: Pearson.
- Joungtrakul, J. (2009). *Industrial Democracy and Best Practice in Thailand*. Saarbrücken, Germany: LAP Lambert Academic Publishing AG & Co. KG.
- _____. (2016). Improving the Response Rate of Questionnaires in Conducting Quantitative Research. *AFBE Journal*, 9(2), 53-64.
- Joungtrakul, J., & Allen, B. M. (2012). Research Ethics: A Comparative Study of Qualitative Doctoral Dissertations Submitted to Universities in Thailand and the USA. *Science Journal of Business Management*, 2012, (2), 11.
- Joungtrakul, J., Sheehan, B., & Aticomswan, A. (2013). Qualitative Data Collection Tool: A New Approach to Developing an Interview Guide. *AFBE Journal*, 6(2), inpress.
- Joungtrakul, N. (2013). Thai Engineers Readiness to Cope with the Free Flow of Skilled Labour in the ASEAN Economic Community. *Human*

- Resource Development*, 4 (1), 6-21.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2000). Participatory Action Research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (2nd ed., pp. 567-605). Thousand Oaks, California: Sage.
- Kothari, C. R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques* (2 ed.). New Delhi: New Age International (P) Limited, Publishers
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: Sage.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (1999). *Designing Qualitative Research* (3rd ed.). Thousand Oaks, California: Sage.
- Mauthner, M., Birch, M., Jessop, J., & Miller, T. (Eds.). (2002). *Ethics in Qualitative Research*. London: SAGE Publications.
- Maykut, P., & Morehouse, R. (1994). *Beginning Qualitative Research: A Philosophic and Practical Guide*. London: The Falmer Press.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, California: Sage.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological Research Methods*. Thousand Oaks: Sage.
- Muhr, T., & Friese, S. (2004). User's Manual for ATLAS. ti 5.0 (2nd ed.). Berlin: Scientific Software Development.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2nd ed.). Newbury Park, California: Sage.
- Saldana, J. (2009). *The coding manual for qualitative researchers*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Shaw, I. F. (2003). Ethics in Qualitative Research and Evaluation. *Journal of Social Work*, 3(1), 9-29.
- Silverman, D. (2000). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: Sage.
- Stake, R. E. (1995). *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Strauss, A. , & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded*

- Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park, California: Sage.
- Whiteley, A. (2002). Grounded Research: A Modified Grounded Theory for the Business Setting *Working Paper Series* 98/01. Perth, Aus: Curtin University of Technology, Graduate School of Business.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an Introductory Analysis* (3 ed.). New York: Harper & Row Publishers.
- Yin, R. K. (1994). *Case Study Research: Design and Methods* (2 ed. Vol. 5). Thousand Oaks: Sage.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ The Product Development of Batik using Natural Dyes Mixing Technique

อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์¹, พีรพงษ์ หนูแดง²,
บุญทริกา ปริมาณ³, สถาพร จิรบูรณ์⁴ และ ศุภาสี วงษ์ทองดี⁵
Amornrat Anunvrapong¹, Peerapong Noodang²,
Boontariga Pariman³, Sathaporn Jiraboon⁴ and
Supasee Wongsathongdee⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ ผลการศึกษการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ ทำการสร้างลวดลายต้นแบบ 5 รูปแบบ และคัดเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช จำนวน 15 ชนิด ทำการประเมินเพื่อหาลวดลายและสีธรรมชาติที่เหมาะสมผู้เชี่ยวชาญได้เลือกลวดลายแบบที่ 5 และเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช 7 ชนิด ได้แก่ ครั่ง ใบหูกวาง ดอกกระเจียว แก่นฝางเสน เปลือกผลเงาะ ขมิ้น และดอกกรรณิการ์สร้างผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ผ้าบาติกต้นแบบด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ นำมาประเมิน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

^{2,3,4,5} อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลกรุงเทพ

¹ Assistant Professor, Lecturer, Program of Product Development and Thai Local Wisdom,
Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok

^{2,3,4,5} Lecturers, Program of Product Development and Thai Local Wisdom, Faculty of
Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok

ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คนโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา พบว่า ด้านความสวยงามที่ได้จากเนื้อสีธรรมชาติ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจที่ได้จากครั้งมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) ด้านลวดลาย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจลวดลายกุหลาบมีความเหมาะสมกับชิ้นงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) ด้านเนื้อผ้า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจผ้าไหมมีความเหมาะสมกับผ้าบาติกมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) ด้านวัสดุ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจการทรวงตัวของผ้ามีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.42$) และด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจทำความสะอาดง่ายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$)

คำสำคัญ : ผ้าบาติก การพัฒนาผลิตภัณฑ์ สีธรรมชาติ

Abstract

This research aimed to study consumer desire in Batik cloth, to develop the Batik cloth made by mixed-method using natural dyes, and to evaluate the consumer satisfaction toward the Batik cloth. n = 50 Descriptive Statistics. The result showed that the five pattern of Batik cloth were designed. The dyes were extracted from 15 species of plant. The 5 pattern No. five was selected by the specialist. The suitable natural dye were obtained from shellacs, Indian almond leaves, roselle flowers, sappan woods, rambutan shells, turmeric and night blooming jasmine flowers. The mattress prototype from Batik cloth made by mixed-method using natural dyes was made. The consumer satisfaction on Batik cloth was evaluated. The average satisfaction score on the aspect of 1) the beauty obtained from the natural dye, the customer satisfied from shellacs ($\bar{X} = 4.20$). 2) The pattern, the rose pattern gained highest satisfaction from the customer ($\bar{X} = 4.20$). 3) The Fabric, the suitable fabric for Batik was silk ($\bar{X} = 4.08$) and 4) The usage, the customer satisfied that the batik was easy to clean ($\bar{X} = 4.20$).

Keywords : Batik Cloth, Product Development, Natural Dyes

บทนำ

“บาติก” (Batik) หมายถึง ผ้าย้อมชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้า โดยวิธีการต้านสีย้อม (Resist Dyeing) (วัชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ, 2548) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเกิดขึ้นจากการคิดค้นที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ผ้าบาติกเกิดจากการทำลวดลายบนผืนผ้าด้วยเทียน ส่วนใดที่ทำการลงเทียนบนผืนผ้าด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง อาทิเช่น การทาเทียนด้วยพู่กัน หรือแปรง การเขียนเทียนด้วยเครื่องมือเขียนเทียน การพิมพ์เทียนด้วยบล็อกพิมพ์ การชุบเทียนและวิธีอื่นๆ แล้วนำผ้าไปทำการย้อมสี เขียนเทียน ระบายสี แด้มสีชุบสี สีย้อมจะติดผืนผ้าเฉพาะบริเวณที่ไม่ได้ลงเทียนและบริเวณใดที่ได้ทำการลงเทียนไว้ ส่วนนั้นจะไม่ติดสีย้อม ทำให้ผืนผ้าปรากฏลักษณะลวดลายต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ และมีความสวยงามจึงมีการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมผ้าบาติกไทย โดยมีการนำผ้าบาติกไปประยุกต์ใช้เป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ ผ้า màn เสื้อผ้าสำเร็จรูป ฯลฯ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ประกอบการธุรกิจผ้าบาติก (จิรวรรณ จงสมบูรณ์สุข, 2551)

การเปรียบเทียบลวดลายของผ้าบาติกในพื้นที่จังหวัดที่ติดกับชายฝั่งทะเลอันดามัน พบว่านิยมที่จะทำลวดลายเลียนแบบธรรมชาติและสร้างเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (โสภณ ศุภวิริยากร, 2552) ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกมาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่าง เช่น รจนาจันทร์สา และคณะ (2553) ได้พัฒนาเอกลักษณ์ลวดลายบ้านเชียงเพื่อประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจังหวัดอุดรธานี (อนงค์พรรณ หัตถมาศ และสุวรางค์ ศรีเทพ, 2555) ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องนอนผ้าบาติกด้วยสีสังเคราะห์และสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชนตำบลวังชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ในการพัฒนาผ้าบาติกที่ผ่านมาเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาเดิมได้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีรูปแบบที่หลากหลายสวยงามเหมาะสมแก่การใช้งานและเพิ่มคุณค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในกระบวนการผลิตผ้าบาติกมีการใช้ทั้งสารเคมีและสีสังเคราะห์ สารเหล่านี้บางชนิดต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ส่งผลทำให้ต้นทุนในการผลิตผ้าบาติกมีราคาสูง นอกจากนี้ในการใช้สารเคมีผลิตผ้าบาติกพบว่า มีการปล่อยน้ำเสียที่มีสารเคมีเหล่านี้ลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติของชุมชน ส่งผลให้เกิดภาวะปนเปื้อนสารพิษในแหล่งน้ำ

ธรรมชาติของชุมชนก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่ต้องสัมผัสกับสารนั้นเป็นระยะเวลานาน เพราะฉะนั้นการใช้สัณฐานที่ได้นั้นมาจากวัสดุจากท้องถิ่นมาใช้อย่างเหมาะสมจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่นำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกได้เป็นอย่างดี ลดปัญหาการปนเปื้อนสารพิษในสิ่งแวดล้อม และเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า

สีธรรมชาติ คือสีที่สกัดได้จากวัตถุดิบที่มาจากพืช สัตว์ และแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการตามธรรมชาติ แหล่งวัตถุดิบของสีธรรมชาติสามารถหาได้จากต้นไม้ ใบไม้ และจากบางส่วนของสัตว์หลายชนิด สามารถให้สีตามที่เรากำลังต้องการ และด้วยกรรมวิธีการผลิตที่แตกต่างกันทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความสวยงามและสีสันทันทนหลาย (ทรัพย์สวน เมืองตุลาพันธ์ และคณะ, 2542; กรมหม่อมใหม่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553) หนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่นิยมมากคือ สีธรรมชาติ ได้มีการนำเอาสีธรรมชาติมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น จรูญ คล้ายจ้อย (2552) พัฒนาเทคนิคการทำผ้าบาติกจากผ้าไหมด้วยสีธรรมชาติ 5 ชนิด พบว่าผ้าไหมที่ผ่านกระบวนการย้อมสีธรรมชาติทำให้ความคงทนของสีดีมากและช่วยลดความแข็งกระด้างของผ้าบาติกลง เสาวนิตย์ กาญจนรัตน์ และนวลฉวี แสงชัย (2552) ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากสีธรรมชาติ กลุ่มชุมชนตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้สารสีธรรมชาติจากวัสดุที่มีในชุมชน ได้แก่ เปลือกมังคุด และหมาก

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาและความต้องการของตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก จึงเกิดความคิดริเริ่มพัฒนาตลาดของผ้าบาติก ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และเพื่อลดต้นทุนในการใช้สีสังเคราะห์ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศโดยการใช้สีธรรมชาติลงในงานผ้าบาติกเป็นการเพิ่มจุดสนใจให้กับตัวผลิตภัณฑ์ รวมถึงเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มีราคาสูงขึ้นและลดต้นทุนในการผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและกรรมวิธีการผลิตผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

3. ประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สัทธิรรมชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สัทธิรรมชาติผู้วิจัยได้ลำดับการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ศึกษาความต้องการและกรรมวิธีการผลิตผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สัทธิรรมชาติขั้นปฐมภูมิศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัทธิรรมชาติและผ้าบาติกและขั้นหุติยภูมิ ศึกษากระบวนการสกัดสัทธิรรมชาติ การย้อมสัทธิรรมชาติ กรรมวิธีการผลิตผ้าบาติกและรวบรวมข้อมูลผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคอายุระหว่าง 20-25 ปี บริเวณอาคารเมอร์ลิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ (Satisfaction Scale) โดยใช้แบบสอบถามกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert's Method)

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สัทธิรรมชาติ ทำการสร้างลวดลายต้นแบบ 5 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3 แบบที่ 4 และแบบที่ 5 และคัดเลือกสารสัทธิรรมชาติจากพืช จำนวน 15 ชนิด ได้แก่ ครั่ง (*Lacciferlaccia*) ใบหูกวาง (*Terminaliacatappa*) เปลือกประดู่ (*Plerocarpusindica*) ดอกกระเจี๊ยบแดง (*Hibiscus Sabdariffa*) แก่นฝางเสน (*Caesalpiniasappan*) แก่นขนุน (*Artocarpusheterophyllus*) เมล็ดคำแสด (*Bixaorellana*) เปลือกผลเงาะ (*Nepheliumlappaceum*) เมล็ดข้าวเหนียวดำ (*Oryza Sativa*) แก่นจันทน์แดง (*Dracaena Loureiri*) ผลผักปลัง (*Basellarubra*) ขมิ้น (*Curcuma Longa*) ผลหม่อน (*Morusalba*) ดอกกรรณิการ์ (*Nyctanthesarbortristis*) และดอกอัญชัน (*Clitorea ternatea*) จากนั้นทำการประเมินเพื่อหาลวดลายและสัทธิรรมชาติที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

นำลวดลายและสัทธิรรมชาติที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มาทำการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบ แล้วนำมาประเมินความพึงพอใจของ

ผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สุทธรมชาติ จำนวน 50 คน ในพื้นที่สวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถาม กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท

สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ความต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก รวบรวมข้อมูลผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคอายุระหว่าง 20-25 ปี บริเวณอาคารเมอร์ลินทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจผล การศึกษาพบว่า ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวนร้อยละ 56 และเพศหญิงร้อยละ 44 อายุเฉลี่ย 23.06 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีร้อยละ 86.36 กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ดังนี้ ด้านการออกแบบลวดลาย ผู้บริโภคต้องการลวดลายอิสระมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) รองลงมา ได้แก่ ลวดลายเรขาคณิต ลวดลายการ์ตูน ลวดลายวัฒนธรรมประเพณี และลวดลายไทย ตามลำดับด้านโทนสี ผู้บริโภคต้องการโทนสีเย็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา ได้แก่ โทสีร้อน ด้านซิป ผู้บริโภคต้องการซิปด้านบนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา ได้แก่ ซิปด้านข้างขวา ซิปด้านข้างซ้าย และซิปด้านล่าง ตามลำดับ ด้านเนื้อผ้าผู้บริโภคต้องการผ้าไหมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา ได้แก่ ผ้าป่าน และผ้าฝ้าย ตามลำดับ ด้านรูปทรงผู้บริโภคต้องการพับ 3 ทบ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา ได้แก่ พับ 2 ทบ พับ 4 ทบ และพับ 5 ทบ ตามลำดับ ด้านการเก็บรักษาผู้บริโภคต้องการมีถุงสำหรับเก็บมากที่สุด ($\bar{X} = 4.00$) รองลงมา ได้แก่ มีผ้าคลุมสำหรับเก็บ และผูกเชือกเก็บตามลำดับ ด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคต้องการสามารถถอดซักทำความสะอาดได้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา ได้แก่ ไม่ระคายเคืองต่อผิว ด้านขนาดผู้บริโภคต้องการขนาด 3.5 ฟุต มากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา ได้แก่ ขนาด 3.0 ฟุต และ 5.0 ฟุต ตามลำดับ และด้านราคา ผู้บริโภคต้องการราคา 800-1,000 บาท มากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมา ได้แก่ ราคา 1,001-1,200 บาท และ 1,201-1,500 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

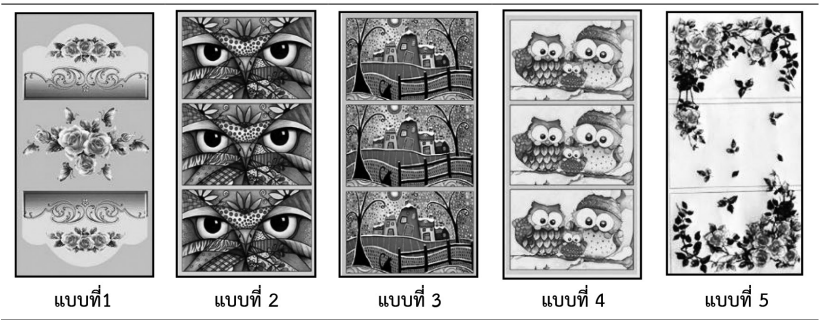
ตารางที่ 1 ผลการประเมินความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (n=50)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการออกแบบลวดลาย			
- ลวดลายอิสระ	4.72	มากที่สุด	1
- ลวดลายเรขาคณิต	3.92	มาก	2
- ลวดลายการ์ตูน	3.92	มาก	2
- ลวดลายวัฒนธรรมและประเพณี	3.64	มาก	4
- ลวดลายไทย	3.56	มาก	5
2. ด้านโทนสี			
- โทนสีเย็น	4.08	มาก	1
- โทนสีร้อน	3.44	ปานกลาง	2
3. ด้านจีบ			
- จีบด้านบน	4.52	มากที่สุด	1
- จีบด้านข้างขวา	3.82	มาก	2
- จีบด้านข้างซ้าย	3.72	มาก	3
- จีบด้านล่าง	3.64	มาก	4
4. ด้านเนื้อผ้า			
- ผ้าไหม	4.08	มาก	1
- ผ้าป่าน	3.96	มาก	2
- ผ้าฝ้าย	3.92	มาก	3
5. ด้านรูปทรง			
- พับ 2 ทบ	4.16	มาก	2
- พับ 3 ทบ	4.36	มาก	1
- พับ 4 ทบ	3.74	มาก	3
- พับ 5 ทบ	3.66	มาก	4

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (n=50) (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
6. ด้านการเก็บรักษา			
- มีถุงสำหรับเก็บ	4.00	มาก	1
- มีผ้าคลุมสำหรับเก็บ	3.80	มาก	2
- ผูกเชือกเก็บ	3.68	มาก	3
7. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
- สามารถถอดซักทำความสะอาดได้	4.28	มาก	1
- ไม่ระคายเคืองผิว	4.22	มาก	2
8. ด้านขนาด			
- ขนาด 3.0 ฟุต	3.94	มาก	2
- ขนาด 3.5 ฟุต	4.10	มาก	1
- ขนาด 5.0 ฟุต	3.88	มาก	3
9. ด้านราคา			
- ราคา 800-1,000 บาท	4.18	มาก	1
- ราคา 1,001-1,200 บาท	3.70	มาก	2
- ราคา 1,2001-1,500 บาท	3.60	มาก	3

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ ทำการสร้างลวดลายต้นแบบ 5 รูปแบบ และคัดเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช จำนวน 15 ชนิด ทำการประเมินเพื่อหาลวดลายและสีธรรมชาติที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้คำถามปลายเปิดผู้เชี่ยวชาญได้เลือกลวดลายแบบที่ 5 (ลวดลายดอกกุหลาบ) และเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช 7 ชนิด ได้แก่ ครั่ง ใบหูกวาง ดอกกระเจียว แก่นฝางเสน เปลือกผลเงาะ ขมิ้น และดอกกรรณิการ์ เนื่องจากมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้สร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบมากที่สุด (ภาพที่ 1 และตารางที่ 2)

ภาพที่ 1 ลวดลายต้นแบบ 5 รูปแบบที่นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเมิน

ตารางที่ 2 สารสีธรรมชาติจากพืช จำนวน 7 ชนิด ที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเมินว่ามีความเหมาะสมกับการนำมาใช้สร้างผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบ

วัสดุ	สีที่ได้	สีที่ได้หลังการพ่นกสีด้วยโซเดียมซัลไฟเกต	สีที่ได้จากผลการทดลอง
1. ครั่ง	สีม่วงแดง	สีม่วงเข้ม	
2. ใบหูกวาง	สีเหลืองเขียว	สีน้ำตาลทอง	
3. ดอกกระเจียว	สีแดง	สีน้ำตาลอ่อน	
4. แก่นฝางเสน	สีแดงส้ม	สีม่วงชมพู	
5. เปลือกผลเงาะ	สีน้ำตาลอ่อน	สีน้ำตาลเข้ม	
6. ขมิ้น	สีเหลืองเข้ม	สีเหลืองอ่อน	
7. ดอกกรรณิการ์	สีเหลืองเข้ม	สีเหลืองอ่อน	

นำลวดลายและสีธรรมชาติที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มาทำการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบ แล้วนำมาประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ จำนวน 50 คน ในพื้นที่สวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 50 และเพศหญิงร้อยละ 50 อายุเฉลี่ย 30.52 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีร้อยละ 90.00 ผลการประเมินความพึงพอใจ ด้านความสวยงามที่ได้จากเนื้อสีธรรมชาติ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจสีที่ได้จากครั้ง (สีม่วงเข้ม) มากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ได้แก่ แก่นฝางเสน (สีม่วงชมพู) ใบหูกวาง (สีน้ำตาลทอง) เปลือกผลเงาะ (สีน้ำตาลเข้ม) ขมิ้น (สีเหลืองอ่อน) ดอกกระดังงา (สีเหลืองอ่อน) และดอกกระเจียว (สีน้ำตาลอ่อน) ตามลำดับ ด้านลวดลาย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจลวดลายกุหลาบมีความเหมาะสมกับชิ้นงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ได้แก่ สัตส่วนของลวดลายเหมาะสมกับขนาดของผ้า และมีการวางลวดลายเหมาะสม ตามลำดับ ด้านเนื้อผ้า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจผ้าไหมมีความเหมาะสมกับผ้าบาติกมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา ได้แก่ ผิดสัมผัสของเนื้อผ้าเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ด้านวัสดุ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจการทงตัวของผ้ามีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.42$) รองลงมา ได้แก่ ใช้ผ้าพื้นหลังนำมารวมอย่างเหมาะสม และเพิ่มความทงตัวของผ้าด้วยผ้าขาว ตามลำดับ และด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจทำความสะอาดง่ายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ได้แก่ มีความสะดวกในการใช้งาน และสีมีความคงทนในการซัก ตามลำดับ (ภาพที่ 2 และ ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์
ผ้าบาติกต้นแบบด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ (n=50)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านความสวยงามที่ได้จากเนื้อสีธรรมชาติ			
- ครั่ง (สีม่วงเข้ม)	4.20	มาก	1
- แก่นฝางเสน (สีม่วงชมพู)	4.14	มาก	2
- ใบหูกวาง (สีน้ำตาลทอง)	3.94	มาก	3
- เปลือกผลเงาะ (สีน้ำตาลเข้ม)	3.94	มาก	3
- ขมิ้น (สีเหลืองอ่อน)	3.28	ปานกลาง	7
- ดอกกระดังงา (สีเหลืองอ่อน)	3.32	ปานกลาง	5
- ดอกกระเจี๊ยบ (สีน้ำตาลอ่อน)	3.32	ปานกลาง	5
2. ด้านลวดลาย			
- ลวดลายกุหลาบมีความเหมาะสมกับชิ้นงาน	4.20	มาก	1
- สัดส่วนของลวดลายเหมาะสมกับขนาดของผ้า	3.94	มาก	2
- มีการวางลวดลายเหมาะสม	3.92	มาก	3
3. ด้านเนื้อผ้า			
- ผ้าไหมมีความเหมาะสมกับผ้าบาติก	4.08	มาก	1
- ผิวสัมผัสของเนื้อผ้าเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	4.02	มาก	2
4. ด้านวัสดุ			
- การทงตัวของผ้ามีความเหมาะสม	3.62	มาก	1
- ใช้ผ้าพื้นหลังนำมารว่มอย่างเหมาะสม	3.42	ปานกลาง	2
- เพิ่มความทงตัวของผ้าด้วยผ้าขาว	3.18	ปานกลาง	3
5. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
- ทำความสะอาดง่าย	4.20	มาก	1
- มีความสะดวกในการใช้งาน	3.30	ปานกลาง	2
- สีสันมีความคงทนในการซัก	3.20	ปานกลาง	3

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ผ้าบาติกต้นแบบด้วยเทคนิคผสมโดยใช้
สีธรรมชาติ

สรุปผลและอภิปรายผล

ผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ผ้าบาติกต้นแบบด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ ดังนี้ ทำจากผ้าไหมที่มีเนื้อผ้าอ่อนนุ่มไม่ระคายเคืองผิว ใช้โทนสีเย็นที่ให้สีม่วง สีน้ำตาล และสีเหลืองอ่อนที่สบายตา สามารถทำความสะอาดได้ง่าย ต้องการรูปทรงพับแบบ 3 ทบ ขนาดมาตรฐานยาว 3.5 ฟุต มีด้านลวดลายอิสระที่สวยงาม เน้นการถอดและใส่กลับง่ายโดยมีซิปปาด้านบน มีถุงสำหรับเก็บรักษาเพื่อป้องกันฝุ่นละออง และมีราคาระหว่าง 800-1,000 บาท

ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้เลือกลวดลายแบบที่ 5 (ลวดลายดอกกุหลาบ) และเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช 7 ชนิด ได้แก่ ครั่ง (สีม่วงเข้ม) ใบหูกวาง (สีน้ำตาลทอง) ดอกกระเจี๊ยบ (สีน้ำตาลอ่อน) แก่นฝางเสน (สีม่วงชมพู) เปลือกผลเงาะ (สีน้ำตาลเข้ม) ขมิ้น (สีเหลืองอ่อน) และดอกกรรณิการ์ (สีเหลืองอ่อน) เนื่องจากมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้สร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบมากที่สุด สอดคล้องกับสิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล (2535) ที่กล่าวว่าในการออกแบบผลิตภัณฑ์ควรคำนึงถึงเรื่องสีเป็นสำคัญ เพราะสีจะช่วยส่งเสริมให้ชิ้นงานดูเด่นขึ้น ในขณะเดียวกันถ้าเราเลือกสีที่ไม่เหมาะสม ก็จะทำให้ชิ้นงานดูไม่มีมูลค่าถึงแม้ว่าจะออกแบบผลิตภัณฑ์มาดีมากก็ตาม

การประเมินความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติพบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจเนื้อผ้าใหม่มีความมันวาวทำให้ชิ้นงานดูสวยงาม ลวดลายดอกกุหลาบมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ การใช้สีธรรมชาติทำให้ดูสวยงามและรู้สึกปลอดภัยกว่าการใช้สีสังเคราะห์สามารถนำมาใช้สอยได้จริงในชีวิตประจำวันสอดคล้องกับ คุณชลี รื่นรมย์ (2547) ที่กล่าวว่าความพึงพอใจเป็นการแสดงออกถึงความยินดีจากการใช้สินค้าเนื่องจากคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับนั้นเท่ากับหรือสูงกว่าระดับความคาดหวังของบุคคลนั้นการที่ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในระดับมากแสดงให้เห็นว่าได้รับประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ตามความต้องการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติผู้วิจัยได้ยึดหลักทฤษฎีการออกแบบผลิตภัณฑ์มาใช้ โดยสร้างลวดลายดอกกุหลาบและใช้สีธรรมชาติจากพืช 7 ชนิด ที่มีความแปลกใหม่กว่าสินค้าเดิมในท้องตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนวัติ ศรีแก้ว (2545) ที่พบว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์จากการใช้วัสดุจากธรรมชาติทั้งหมด

การใช้สีธรรมชาติเป็นการลดต้นทุนการใช้สีสังเคราะห์ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ โดยการใช้สีย้อมธรรมชาติลงในชิ้นงานผ้าบาติก เป็นการเพิ่มจุดสนใจให้กับตัวผลิตภัณฑ์ รวมถึงเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ลดต้นทุนในการผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกทั่วไปและลดลดปัญหาการปนเปื้อนสารพิษในสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับรายงานของ ทริพย์สวน เมืองตุลาพันธ์ และคณะ (2542) ที่รายงานว่าสีธรรมชาติสามารถหาวัตถุดิบได้จากในท้องถิ่นมีคุณค่าในการสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานผ้าบาติก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. งานวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติสามารถนำไปสร้างผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบได้ ซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากการย้อมสีธรรมชาติควรที่จะมีการนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ ต่อไปเพื่อเพิ่มความหลากหลาย และเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้บริโภค
2. ควรมีการจัดชุดสีย้อมธรรมชาติของผ้าบาติกให้หลากหลายให้เข้ากับผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ และเป็นตัวเลือกที่ดีให้แก่กลุ่มผู้บริโภคนอกจากนี้ควรนำเสนอในเรื่องของสไตล์ (Style) และดีไซน์ (Design) มาสนับสนุนรวมไปถึงเทรน (trend) ของตกแต่งบ้านในปัจจุบัน เช่น สี วัสดุ พื้นผิว ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

- กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553). *ภูมิปัญญาการฟอกย้อมสีไหมจากวัสดุธรรมชาติ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Department of Sericulture, Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2010). *Wisdom for Silks Bleaching-Staining from Natural Material in North, Central and South*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.
- กุนทลี รื่นรมย์. (2547). *การมุ่งเน้นลูกค้าและตลาด*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- Reunrom, Kuntalee. (2004). *Consumer and Market Emphasis*. Bangkok: Thailand Productivity Institute.
- จรรยา คล้ายจ้อย. (2552). *การพัฒนาเทคนิคการทำผ้าบาติกบนผ้าไหมด้วยสีธรรมชาติ*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- Klajjoy, Jaroon. (2009). *Developmental of Batik Technique on Silk by Natural Dyes*. Rajamangala University of Technology PhraNakhon, Bangkok.
- จิรวรรณ จงสมบูรณ์สุข. (2551). *บาติกเทคนิคผสม*. นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- Jongsomboonsuk, Jirawarn. (2008). *Batik Mixing Technique*. Nonthaburi: Phechrungarnpim.
- พูลทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์, วารุณี พูลศิลป์ และสุชาดา บุญชู. (2542). *การย้อมสีไหมด้วยวัสดุธรรมชาติในภาคอีสานของไทย*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- Suanmuengtulapun, Poolsap et al. (1999). *Silks Staining by Natural Materials in E-san of Thailand*. Bangkok: 21 Century.
- วรจนา จันทราสา, กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์ และกานู พัฒนปณิธิพงศ์. (2553). *การศึกษาและพัฒนาเอกลักษณ์ลวดลายบ้านเชียงเพื่อประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปเส้นไหมบาติก เพื่อพัฒนารูปแบบเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจังหวัดอุดรธานี*. สาขาวิชาออกแบบกราฟิกและมัลติมีเดีย คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Junthrasa, Rosjana et al. (2010). *The Study of the Unique Identity of Ban-Chiang Pattern to Apply with Batik Painted Textile and Develop into the Handicraft Souvenir of the Province of UdonThani*. Graphic and Multimedia Design, Faculty of Industrial Technology, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok.

วัชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ. (2548). *ปฏิบัติการบาติก*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

Hongsuwarn, Watcharapong. (2005). *Batik Workshop*. Bangkok: Wadsilp.

สิทธิศักดิ์ ชัยศรีสวัสดิ์กุล. (2535). *ออกแบบลวดลาย*. กรุงเทพฯ. โอเดียนสโตร์.

Tansrisawatgul, Sitthisak. (1992). *Ornament Design*. Bangkok: Odeon Store.

เสาวนิตย์ กาญจนรัตน์ และนวลฉวี แสงชัย. (2552). *การวิจัยและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสี่ธรรมชาตินชุมชน กรณีศึกษากลุ่มนโม่บาติก ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช*. ภาควิชาการเทคโนโลยีศิลปอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

Karnjanarat, Saowanit & Sangchai, Nuanchawee. (2009). *The Research and Development of Natural Batik Product in Community: Case Study in Namo Batik Group, Tambon Bankaor Amphur Promkeeree, Nakhon Si Thammarat Province*. Department of Industrial Art Technology, Faculty of Architecture and Design, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok.

โสภณ ศุภวิริยากร. (2552). *รูปแบบลวดลายผ้าบาติกในกลุ่มจังหวัดอันดามัน*. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต.

Supaviriyakorn, Sapon. (2009). *The Designs of Batik Cloth in Andaman Provinces*. Faculty of International Studies, Prince of Songkla University, Phuket Campus, Phuket.

อนงค์พรรณ หัตถมาศ และสุวรงค์ ศรีเทพ. (2555). *การพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องท่อนอนด้วยบาติกเคมีและสี่ธรรมชาติของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังขมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*. หลักสูตรเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

Hatthamart, Anongpun & Srithep, Suwaphang. (2012). *The Development Encourages to Acquire Knowledge Folk Products Group Wisdom Covers to Lie Down with Condemn the Chemistry and an Organic Dye of Art Handicraft Community, Tumbon Wangchompu, Amphur Mueng, Phetchabun*. Home Economics, Faculty of Agriculture Technology, Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun.

อนูวัติ ศรีแก้ว. (2545). *ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่*. (ปริญญาานิพนธ์ การตลาด), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Srikaew, Anuwat. (2002). *Satisfaction of Consumer on Market Strategies of Community Business, Cotton Products Manufacturing group in Chiangmai Province*. (Thesis of Marketing), Graduated School, Srinakharinwirot University, Bangkok.

การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ หมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

Educational Success in The Performance of Outstanding Provincial Village Committee Bannacharoen Village Among The 11 Tambon Nabon Khammuang District Kalasin Province

รณยุทธ โพธิชัย¹ และ เชิงชาญ จงสมชัย²

Ronnayut Potichai¹ and Cherngcharn Chongsomchai²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และแนวโน้มนการปฏิบัติงานในอนาคตของคณะกรรมการหมู่บ้านใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลความ การตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 20 คนและปลัดอำเภอจำนวน 10 คนโดยใช้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ ในการคัดเลือก ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในการปฏิบัติงานมีดังนี้ 1) แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง 2) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย กระบวนการทำงาน ภายใต้หลักการจิตอาสา มีการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น มีเครือข่ายในการปฏิบัติงาน

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate Student in Public Policy, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

² Assistant Professor, Lecturer in College of Politics and Governance, Mahasarakham University

ที่เข้มแข็ง มีโครงสร้างทางสังคมแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีค่านิยมความเชื่อทางประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามและเข้มแข็งแนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคต จะต้องทำงานเชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน มีการศึกษาความรู้ให้ทันเทคโนโลยีอยู่ตลอด ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อใช้ในการปรับรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม สร้างเครือข่ายเพื่อจะนำไปสู่การประสานงานที่รวดเร็ว เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ : ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านนาเจริญ
จังหวัดกาฬสินธุ์

Abstract

This research aims to study the concept. The critical success factors and trends on the future operations of the village Committee. Using qualitative research methods. The tool used is a in-depth interviews, analysis, and interpretation of data by. Interpretation and presentation of data in the form of a descriptive analysis of target group is a Committee of village and Deputy District Chief. By experience Expertise and the duties assigned responsibilities to the village committee is the selection criteria. The research found that the operational concept. Are as follows: 1) strengthening community concept 2) ideas about leadership roles and 3) the concept of participation. Factors affecting success on the job it found that there is a process running under the principles of volunteering. There are cultivated from generation to generation with the network, strong operating. There are social structures that have relied upon each other. There are values and beliefs that good cultural traditions, strong operating trends of the future will be working proactively to overtake the modern era of responsive cooperation coordination in all sectors. Understand the roles of greater self. In order to coordinate operations with the Government or other agencies to access support. Study of knowledge, only for cutting-edge.

Keywords : Success in Practice, Outstanding Provincial Village Bannacharoen, Kalasin Province

บทนำ

การจัดการปกครองท้องถิ่นได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จ. พระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยตราเป็น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2556 : 2) หมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารในระดับรากหญ้า มีความใกล้ชิดกับประชาชน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 นอกจากจะกำหนดอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการบริหารงาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับราษฎรในหมู่บ้านแล้ว ยังได้กำหนดให้มี คณะกรรมการหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือนายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ และให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน (กรมการปกครอง, 2555 : 1)

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้น โดยใช้ศักยภาพของผู้นำและชาวบ้านทำให้หมู่บ้านและชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ปัจจุบันมีหมู่บ้านที่บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวน 7,102 หมู่บ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้านรวม 60,292 คน (กรมการปกครอง, 2555 : 1) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความพร้อมในการนำนโยบายจากรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม ไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน

สะท้อน สภาพปัญหาต่างๆ กลับสู่ภาครัฐเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป ปีงบประมาณ 2556 กรมการปกครองได้แบ่งระดับหมู่บ้าน ตามผลการปฏิบัติงานของ กม. ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดีเด่น หรือระดับ A ระดับดี หรือ ระดับ B ระดับเริ่มสร้างผลงาน หรือ ระดับ C โดยมีผลการดำเนินงาน คือ หมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม. ดีเด่น (A) จำนวน 25,619 หมู่บ้านหมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม.ดี (B) จำนวน 31,223 หมู่บ้านและหมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม. เริ่มสร้างผลงาน (C) จำนวน 2,964 หมู่บ้าน (กรมการปกครอง, 2556 : 31)

บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีภูมิประเทศเป็นลักษณะเชิงเขา พื้นที่เป็นที่ดอนสูง ห่างจากจังหวัดประมาณ 80 กิโลเมตรบ้านนาเจริญมีจำนวนประชากรรวม 634 คน มีการบริหารจัดการหมู่บ้าน ในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอำนวยการ 2) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ 5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข 6) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คณะกรรมการหมู่บ้านในแต่ละด้าน มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้าน ให้มีความสามัคคี เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม ซึ่งการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆภายในหมู่บ้านต้องผ่านกระบวนการการประชาคมของราษฎรในหมู่บ้าน และมีการบริหารจัดการตนเองภายในหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มทั้งในด้านเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองได้ ทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนหมู่บ้าน จากการดำเนินงานอย่างเข้มแข็งของคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงส่งผลให้หมู่บ้านนาเจริญได้รับรางวัลคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับอำเภอ และรางวัลคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2557 ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะปลัดอำเภอผู้ปฏิบัติงานด้านงาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น คณะกรรมการหมู่บ้าน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งได้รับรางวัลคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ของอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์และพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคต

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการณแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย เรื่องการศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดบ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอนอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ส่งผลให้ได้รับรางวัล คณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด คือ 1) แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง มีอุดมการณ์ร่วมกันมีความร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในชุมชนเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองมีการดำเนินรอยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีค่านิยมความเชื่อที่ชาวบ้านยึดถือสืบทอดกันมามีการใช้กลไกปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างหมู่บ้านอื่นภายในตำบล อำเภออยู่ตลอดเวลา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารมี “กฎหมู่บ้านที่เข้มแข็ง” ที่ทุกคนร่วมกันสร้างขึ้นและร่วมกันปฏิบัติตาม ทุกคนเคารพในกฎของหมู่บ้าน 2) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นไม่มีความขัดแย้งก่อให้เกิดศรัทธาจากชาวบ้าน มีความร่วมมือจากชาวบ้าน ผู้นำมีความเข้มแข็งปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา มีความเห็นอกเห็นใจและมีน้ำใจจากผู้นำภายในตำบล 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม บ้านนาเจริญมีความสามัคคีกันภายในหมู่บ้านมีความพร้อมเพรียงกันในการปฏิบัติงาน ทุกคนภายในหมู่บ้านมีส่วนร่วมของมีการแบ่งงานกันทำตามบทบาทหน้าที่ในแต่ละด้าน ภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิดแยกกันทำ”

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนประชากร 20 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักเพิ่มเติม ประกอบด้วยปลัดอำเภอ

ที่เกี่ยวข้องอีกจำนวน 10 คน โดยใช้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบคิดวัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตามโครงสร้างอำนาจหน้าที่ แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยใช้คุณวุฒิด้านการศึกษา ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การดำเนินการวิจัย

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตามโครงสร้างอำนาจหน้าที่ แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข และเสนอแนะปรับปรุงเพื่อความถูกต้องและเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ขึ้นดำเนินการผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ชุดดังกล่าวไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรชั้นสรุปผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการประเมินตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะกรรมการหมู่บ้าน และปลัดอำเภอ ด้วยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดในการปฏิบัติงาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และแนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคตของคณะกรรมการหมู่บ้านด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูล

ที่ได้มาวิเคราะห์ถึงเนื้อหาสาระในประเด็นหรือเรื่องนั้นๆ มาถอดความด้วยวิธีการสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

5.2 นำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบและทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ มาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดเพื่อวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตีเด่นระดับจังหวัดบ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวคิดในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตีเด่นระดับจังหวัดปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตีเด่นระดับจังหวัด และศึกษาแนวโน้มในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า มีแนวคิดในการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านอำนวยการ คือ “ติดต่อสื่อสาร ประสานความร่วมมือ ยึดถือการให้เกียรติ” คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านนาเจริญมีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี ในการขอความร่วมมือของแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กับหน่วยงานที่ประสานขอความร่วมมือโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวและเครือข่าย ในการติดต่อประสานงานมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ จากส่วนราชการอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดความคล่องตัว เกิดความรวดเร็วในการทำงานมีการยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน 2) ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อยคือ “จิตอาสา ยอมรับในกติกา พึ่งพาเครือข่าย” การมีจิตอาสาร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน แบ่งงานกันทำตามระบบของหมู่บ้านโดยหัวหน้าคุ้มบ้านเป็นผู้นำทีมในการทำงาน มีการยอมรับในกติกาหมู่บ้าน ซึ่งบ้านนาเจริญ มีกฎหมู่บ้านเมื่อเกิดกรณีพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านก็จะมีการประชุมให้สามารถจบเรื่องภายในหมู่บ้าน โดยทำบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและนำมาสู่การตั้งเป็นกฎกติกา

ของหมู่บ้านต่อไป มีการร่วมมือกันทำงานกับภาคีเครือข่ายผู้นำหมู่บ้านภายในตำบล ร่วมมือช่วยกันในการปฏิบัติงาน 3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้านคือ “เข้าใจกระบวนการผ่านความต้องการประชาคม ชี้อตรงมุ่งผลส่วนรวม” คณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนเป็นอย่างดี ตั้งแต่ขั้นตอนการประชาคมจัดทำแผน โดยการเขียนแผนพัฒนา การเขียนโครงการ การสำรวจความต้องการของประชาชน ขั้นตอนการดำเนินการโครงการ ตลอดจนการติดตามประเมินผลของโครงการ โดยการจัดทำแผนหมู่บ้านต้องมาจากความต้องการ ความจำเป็นเร่งด่วนของชาวบ้าน ในหมู่บ้าน โดยเกิดจากการประชาคมถามความต้องการแล้วเรียงลำดับตามความจำเป็นเร่งด่วนของหมู่บ้านนอกจากนี้ยังต้องสร้างความโปร่งใส ซื่อสัตย์ มีการตั้งคณะกรรมการดูแลอย่างรัดกุมในทุกๆ ด้าน 4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ คือ “พึ่งพา จัดตั้ง เสริมหนุน ขยายผล” การพึ่งพาตนเองบ้านนาเจริญสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยพื้นฐาน โดยชาวบ้านในหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมการลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน การผลิตของใช้ในครัวเรือนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย มีการจัดตั้งการรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการขายผลผลิตเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนและชุมชน มีการส่งเสริมสนับสนุนทุนจากการที่ภาครัฐ หน่วยงานเอกชน หน่วยงานการศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระตุ้นชุมชนให้มีการพัฒนา และมีการขยายผลแนวความคิดไปสู่ชาวบ้านภายในหมู่บ้าน ตำบลภายในอำเภอคำม่วงต่อไป 5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข คือ “อยู่แบบเครือญาติ ห่วงแหน ธรรมชาติ มีคุณภาพชีวิตที่ดี” บ้านนาเจริญอยู่ร่วมกันอยู่แบบเครือญาติแบบพี่น้อง ลูกหลาน ดูแลซึ่งกันและกัน ถือได้ว่าเป็นระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่มีลักษณะแน่นแฟ้น ชาวบ้านมีความห่วงแหนธรรมชาติ ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกการรักและห่วงแหนธรรมชาติในการอนุรักษ์ป่าไม้มีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านต้นแบบในด้านสาธารณสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในหมู่บ้าน เต็มใจทำด้วยคำว่าจิตอาสาและทำเพื่อชุมชนส่วนรวมให้ได้รับประโยชน์ 6) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ “ร่วมส่งเสริม ร่วมศรัทธา ร่วมรักษา” ร่วมส่งเสริม คือ คณะกรรมการหมู่บ้านได้มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ส่งเสริมความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต รับการอบรมเพิ่มเติมความรู้ เป็นการส่งเสริม

การศึกษาตลอดชีวิต ร่วมศรัทธา คือบ้านนาเจริญมีโครงการที่ส่งเสริมให้ชาวบ้าน ใกล้ชิดกับศาสนา เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า งานบุญงานบวชปลอดเหล้า ร่วมรักษาคือ ร่วมรักษาวัดวัฒนธรรมประเพณี “ฮัตถิยสอง ครองสิบลี” มีการส่งเสริมให้ยังคงอยู่ ลูกหลานรุ่นใหม่ก็ยังนับถือยึดถือปฏิบัติกลับมาร่วมงาน มีความเชื่อ ความศรัทธา เชื่อในความดีความชั่ว เชื่อในสิ่งที่บรรพบุรุษได้กระทำมาว่าดีงาม มีการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเชื่อความศรัทธา ความดีความชั่ว ตามประเพณี วัฒนธรรม สืบต่อมารุ่นต่อรุ่น

2. แนวโน้มในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคตจะต้องมีการปฏิบัติงานในลักษณะ “ทำงานเชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน” ควรมีการทำงานในเชิงรุก เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น ในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน เพราะส่วนใหญ่จะรอแต่หน่วยงานเข้ามา ต้องกล้าที่จะรุกก้าวเข้าไปให้ได้มา ซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวม บทบาทต้องเด่นกว่านี้และในเรื่องของการนำงบประมาณมาใช้ ในโครงการต่างๆ ควรให้มีส่วนร่วมในการกำกับดูแล ติดตาม เพราะเป็นผลประโยชน์ของชาวบ้าน อยากให้การทำงานหรือหน่วยงานภายนอกที่นำโครงการเข้ามาจะได้มีทิศทางในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

มีความทันยุคทันสมัย ในการทำงาน ปรับตัวให้เข้ากับโลกในยุคปัจจุบัน เปิดใจ เปิดมุมมอง การพัฒนาตนเอง มีการพัฒนาตนเอง เข้าร่วมการอบรม จากภาครัฐ และหน่วยงานอื่นอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาดูงาน ให้จัดอบรมให้ความรู้เป็นประจำ เพราะสนุกและได้ความรู้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ มีการศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยี ต้องปลูกฝังการทำงานให้คนในหมู่บ้านที่จะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน รุ่นใหม่ ต้องมีรากฐานให้รุ่นต่อไป ศึกษาจากคนรุ่นเก่าเพื่อไปต่อยอดในอนาคต และให้คณะกรรมการหมู่บ้านรุ่นเก่าเรียนรู้วัฒนธรรม การทำงาน หรือสังคมของเด็กรุ่นใหม่ เพื่อที่จะได้แนวคิด วิธีการปฏิบัติงานให้เข้ากับคนรุ่นใหม่โดยไม่ลืม รากเหง้าของคนรุ่นเก่า

“ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน” สิ่งทีคณะกรรมการหมู่บ้านต้องการจากภาครัฐ คืออยากให้ภาครัฐเข้ามาใส่ใจ ให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน และเห็นความสำคัญของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงให้มีการติดต่อ สื่อสาร สร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านให้ได้รู้สึกใกล้ชิดและไม่ห่างเหิน

สรุปผลและอภิปรายผล

1. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

คณะกรรมการหมู่บ้านมีแนวคิดและอุดมการณ์ร่วมกันกับชาวบ้านภายในหมู่บ้านที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญในทุกด้านโดยเกิดจากความร่วมแรงร่วมใจกัน ทุกคนมีจิตอาสา มีความสามัคคี มีความพร้อมเพรียงกันในการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน มีความเข้มแข็งในเรื่องระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองสามารถตอบสนองความต้องการเพื่อยังชีพของชุมชนเป็นหลัก รวมถึงการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการขายผลผลิต ขยายองค์ความรู้ที่ได้รับมาแก่ชาวบ้านเมื่อมีปัญหาในการดำเนินการก็จะนำปัญหานั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของแต่ละคน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ในเรื่องนั้นๆ มีค่านิยม ความเชื่อที่ชาวบ้านยึดถือสืบทอดกันมา และมีทักษะในการจัดการถ่ายทอดผ่านระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมจากรุ่นสู่รุ่น มีการเคารพในกฎกติกาของหมู่บ้าน มีจิตใจเอื้ออาทรต่อกัน มีความเข้มแข็งในการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการใช้กลไกปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างหมู่บ้านอันภายในตำบล อำเภอ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ทัศนคติ และร่วมปรึกษาหารือในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เกิดการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายในการทำงานพัฒนา

จะเห็นว่าชุมชนบ้านนาเจริญถือเป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเข้มแข็งสอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 176-186) ที่ได้ศึกษาเรื่อง เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชนที่กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งหมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะดังนี้ คือชุมชนมีการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งที่ดี สมาชิกของชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้และสร้างสรรค์สิ่งดีงามด้านต่างๆ ในชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่น มีความสัมพันธ์ที่ดีมีความสามัคคีเอื้อเฟื้อต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าส่วนรวม เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ สามารถร่วมตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระ ปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอกและมีอำนาจต่อรองกับชุมชนภายนอก และชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันแต่ได้สร้างสัมพันธ์กันโดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเรียกโดยรวมว่า ระเบียบบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกัน ชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้

ผลการศึกษาจะพบว่า มีจุดที่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ผลการศึกษา
ยังพบว่า ความมีจิตอาสาของชาวบ้านที่เกิดมาจากข้างในจิตใจอย่างแท้จริง เต็มใจ
ที่จะให้ความร่วมมือ เกิดขึ้นมาจากความเชื่อ ความศรัทธา ความไว้วางใจกัน ที่มีต่อกัน
ผู้นำทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และต่อชาวบ้านภายในหมู่บ้านด้วยตนเอง
นำมาสู่การร่วมมืออย่างเต็มที่ และมีการส่งต่อผ่านการปลูกฝังถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น
เพื่อให้ยังคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำ

บ้านนาเจริญมีผู้นำแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีภาวะผู้นำ
ที่สามารถชักจูง ชี้นำ สั่งการ มีอิทธิพลให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์
ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการกระตุ้นชี้นำให้ชาวบ้าน (ผู้ตาม)
มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่ผู้นำร้องขอความร่วมมือ มีเครือข่ายผู้นำ
ในการพัฒนาหมู่บ้านภายในตำบล โดยการประสานขอความร่วมมือระหว่างผู้นำ
ด้วยกัน ผ่านความสัมพันธ์ที่เกิดจากความสนิทสนมส่วนตัวของผู้นำด้วยกัน โดยยึดถือ
การให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีความเห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจของผู้นำ
ภายในตำบลใช้หลักการกระจายอำนาจการบริหารงานของผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน
ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน (2557 : 16-17)
ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดและการวิจัย ที่ได้เสนอคุณลักษณะ
ของผู้นำที่ประสบความสำเร็จมาพัฒนาเพิ่มเติมเป็น 9 คุณลักษณะของผู้นำที่มี
ประสิทธิผล คือ ความโดดเด่น มีพลังในการทำงานสูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง
มีความซื่อสัตย์ มีความยืดหยุ่น การรับรู้ความรู้สึกของบุคคลอื่น เข้าวินิจฉัย ความมั่นคง
และการควบคุมภายในตนเองสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
(Transformational Leadership Theories) ที่ Bass and Avolio ได้กล่าวถึง
คุณสมบัติพฤติกรรมของผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลง คือการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์
หมายถึง พฤติกรรมผู้นำที่มีบทบาทและลักษณะการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดี
เป็นแบบตัวอย่างที่ดีการสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำสามารถที่จะ
สื่อสารกับผู้ตาม เพื่อให้ผู้ตามทราบถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ความคาดหวังที่สูงของผู้นำ
ที่มีต่อผู้ตามการกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำกระตุ้นให้ผู้ตามรู้จักใช้
ความคิด พยายามสร้างสรรค์นวัตกรรมและการสร้างความท้าทาย โดยที่ผู้นำจะพยายาม
ตั้งคำถามที่ทวนกระแสต่อความเชื่อ ค่านิยมแบบเก่าของผู้ตาม และทดลองนำปัญหาเก่า

ที่เคยเกิดขึ้นไปใช้กับการแก้ปัญหาแบบใหม่การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่เข้าใจ และปฏิบัติต่อผู้ตามแตกต่างกันตามความต้องการและ ความสามารถที่แตกต่างกันของผู้ตามแต่ละคน

ผลการศึกษาจะพบว่า มีจุดที่สอดคล้องกัน แต่ความสามารถในการประสาน ขอบความร่วมมือระหว่างผู้นำด้วยกัน ผ่านความสัมพันธ์ที่เกิดจากความสนิทสนม ส่วนตัวของผู้นำด้วยกัน โดยยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีความ เห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจ พึงพาอาศัยกันของผู้นำภายในตำบล ทั้งที่เป็นแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมถือว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่บ้านนาเจริญ ใช้เป็นแนวคิดในการปฏิบัติงาน ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ร่วมกันคิด แยกกันทำ” โดย ในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการหมู่บ้านจะร่วมกับชาวบ้านเริ่มตั้งแต่การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจโดยจะเน้นการบริหารงานตามหลักประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของ ทุกคนภายในหมู่บ้าน มีความสามัคคีกัน มีความพร้อมเพรียงกันในการปฏิบัติงาน ร่วมกันทำการแบ่งงานกันทำตามบทบาทหน้าที่ในแต่ละด้าน ทุกคนต่างเข้าใจบทบาท หน้าที่ในแต่ละด้านเป็นอย่างดี มีการปรึกษาหารือกันในที่มงานมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากประสบการณ์ของแต่ละคนรวมถึงภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนด้วยและร่วมกัน รับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) ที่ได้ศึกษา เรื่อง นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน ของประเทศไทยกล่าวไว้ว่า ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่ได้ให้ ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสในชุมชนในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้จะบรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบาย การพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ 1) ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน 2) ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและ วิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน 3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือวางแผน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการ

ของชุมชน 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เน้นประโยชน์ต่อส่วนรวม 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) ร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ 8) ร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ผลการศึกษาจะพบว่า มีจุดที่สอดคล้องกัน แต่ในมิติของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้าน ไม่ได้มองที่ผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว แต่กลับมองถึงการได้เข้ามาปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ภายในเครือข่าย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานของกันและกัน ได้พบปะถามถึงสาระทุกข์สุขดิบของกันและกัน จึงนำไปสู่การมีส่วนร่วมที่ปราศจากความขัดแย้ง ถึงจะมีความขัดแย้งก็สามารถตกลงกันได้ด้วยดี

2) ผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ในการติดต่อสื่อสารที่ดีและการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน ทั้งกับชาวบ้าน และภาคีเครือข่าย ที่จะประสานขอความร่วมมือในการปฏิบัติงานมีจิตอาสาในการปฏิบัติงานที่เกิดจากความต้องการที่อยากเห็นการพัฒนาของหมู่บ้าน ไม่ใช่เพียงเพราะได้รับมอบหมายหน้าที่แค่นั้น มีการยอมรับในกฎกติกาของหมู่บ้านพร้อมที่ปฏิบัติตามด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน เข้าใจกัน มีความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานกับภาคีเครือข่ายของผู้นำภายในตำบล เพื่อช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน เป็นองค์พหุในการพัฒนาทั้งตำบล คณะกรรมการหมู่บ้านต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ในการทำงานในทุกๆ ด้านต้องผ่านกระบวนการประชาคมให้ชาวบ้านได้รับรู้ด้วย ให้ทราบถึงความต้องการ ความจำเป็นเร่งด่วนในเรื่องนั้นๆ นำมาสู่การปฏิบัติงานด้วยความซื่อตรง นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีการพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยพื้นฐานนำความรู้ที่ได้มาลงมือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง และสามารถถ่ายทอดขยายผลแนวความคิดไปสู่ชาวบ้านภายในหมู่บ้านและผู้สนใจได้รวมถึงการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพในการเพิ่มรายได้ให้ตนเอง หลังจากนั้นก็ขยายผลสร้างเป็นเครือข่ายต่อไป มีความสัมพันธ์เชิงสังคมที่มีลักษณะแน่นแฟ้นและมุ่งให้ความสำคัญกับการเป็นเพื่อนบ้าน มีน้ำใจ พึ่งพาอาศัย

ซึ่งกันและกันอยู่กันแบบเครือญาติ พี่น้อง ลูกหลาน ดูแลซึ่งกันและกัน มีการปลูกฝังความคิด จิตสำนึก ผ่านการปฏิบัติให้เห็นและการมีส่วนร่วมนี้จนเกิดเป็น ศรัทธา ความเชื่อ และยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมารุ่นสู่รุ่นและสอดคล้องกับ เดชา ภัทรสกุล (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตอนนโยบาย สาธารณะของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่า ปัจจัยและปัญหาข้อจำกัดต่างๆ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านคือด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ข้อระเบียบกฎหมาย และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ระเบียบกฎหมาย และสร้างมาตรฐานการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมของราษฎรและมีจุดที่สอดคล้องกัน แต่จะมีผลการศึกษาที่เพิ่มเติมเข้ามา คือ คณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ข้อระเบียบกฎหมายของตนเองเป็นอย่างดี ทั้งนี้เกิดจากการเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ตามบทบาทหน้าที่กระตุ้นการทำงานตลอดเวลาจากหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกขั้นตอน นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน แต่จะมีผลการศึกษาที่เพิ่มเติมเข้ามา คือ การถ่ายทอดความสำนึกรักชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านได้มีการปลูกฝังความคิด จิตสำนึก ผ่านระบบเครือญาติ พี่น้อง ลูกหลาน โดยการปฏิบัติให้เห็นจริงและการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมเข้าร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านจนเกิดเป็น ศรัทธา ความเชื่อ และยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมารุ่นสู่รุ่น ซึ่งถึงแม้ว่าจะไปทำงานต่างถิ่น ไปศึกษาในสถาบันที่อยู่ต่างจังหวัด แต่เมื่อมีกิจกรรมที่หมู่บ้านได้สืบทอดทำกันมา หรือกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาหมู่บ้านก็จะให้ความร่วมมือถึงมาร่วมไม่ได้ก็จะส่งเป็นปัจจัยต่างๆ เข้าร่วม และสอดคล้องกับวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการการจัดการชุมชนเข้มแข็ง : รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัยพื้นฐานของชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กับการจัดการชุมชนเข้มแข็ง โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้นำชุมชนมีความสำคัญ

อย่างมาก นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ชุมชนขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กฎหมายและกลไกภาครัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน ชุมชนขาดพลังในการจัดการตนเอง เช่น ความสามัคคี ผู้นำที่เข้มแข็ง และทรัพยากรในชุมชนมีไม่เพียงพอและมีจุดที่สอดคล้องกัน แต่จะมีผลการศึกษาที่เพิ่มเติมเข้ามา คือ การดำเนินงานของ คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน โดยการประสานขอรับการสนับสนุนจะเริ่มจากการประชุมประชาคมคิดโครงการในการพัฒนาหมู่บ้าน เมื่อได้โครงการก็จะประสานขอรับการสนับสนุนเฉพาะโครงการที่ไม่สามารถดำเนินการเองได้ จากภาคส่วนต่างๆ ส่วนโครงการที่สามารถดำเนินการเองได้ก็จะร่วมด้วยช่วยกัน ทั้งคณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านในการดำเนินงาน

3) แนวโน้มในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคต

ในอนาคตคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องมีการปฏิบัติงานในลักษณะ “ทำงานเชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน”

“ทำงานในเชิงรุก” ในที่นี้หมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น ในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน ให้รู้ว่าถ้าจะทำโครงการใดโครงการหนึ่ง จะต้องประสานงานกับหน่วยงานไหน กับใคร อย่างไร ที่ไหน เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งโครงการมาพัฒนาในด้านนั้นๆ คณะกรรมการหมู่บ้านทุกคนต้องรู้ เพราะส่วนใหญ่จะรอแต่หน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุน ไม่ค่อยเป็นฝ่ายที่จะวิ่งเข้าหาหน่วยงาน เพราะไม่รู้ว่าจะหน่วยงานไหนรับผิดชอบตอนนี้เป็นลักษณะนี้รอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกต้องกล้าที่จะรุกก้าวเข้าไปให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวม บทบาทต้องเด่นกว่านี้และในเรื่องของการนำงบประมาณมาใช้ในโครงการต่างๆ ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการกำกับดูแล ติดตาม เพราะเป็นผลประโยชน์ของชาวบ้าน

“ทันยุคทันสมัย” คือ การปรับตัวให้เข้ากับโลกในยุคปัจจุบัน การพัฒนาตนเอง มีการพัฒนาตนเอง เข้าร่วมการอบรม จากภาครัฐและหน่วยงานอื่นอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาดูงาน ให้จัดอบรมให้ความรู้เป็นประจำ เพราะสนุกและได้ความรู้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ มีการศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยี โดยตั้ง

ลูกหลานในหมู่บ้านที่มีความรู้ความสามารถในด้านนี้ให้มีส่วนร่วม มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ เป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้ทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนแต่ละช่วงวัยในหมู่บ้าน ต้องรู้จักการปรับการทำงานให้เข้ากับยุค เปิดใจ เปิดมุมมอง ไม่ได้ตั้งแง่กับสิ่งที่เข้าใหม่ ในอนาคตคณะกรรมการหมู่บ้านรุ่นปัจจุบันก็ต้องหมดวาระไป จึงต้องมีการปลูกฝังการทำงานให้คนในหมู่บ้านที่จะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านรุ่นใหม่ ต้องมีรากฐานให้รุ่นต่อไป ศึกษาจากคนรุ่นเก่าเพื่อไปต่อยอดในอนาคต และให้คณะกรรมการหมู่บ้านรุ่นเก่าเรียนรู้วัฒนธรรมการทำงาน หรือสังคมของเด็กรุ่นใหม่เพื่อที่จะได้แนวคิด วิธีการปฏิบัติงานให้เข้ากับคนรุ่นใหม่ โดยไม่ลืมไม่ทิ้งรากเหง้าที่ได้ปฏิบัติมาดีแล้ว

“ประสานงานฉบับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน” สิ่งที่คณะกรรมการหมู่บ้านต้องการจากหน่วยงานภาครัฐ ไม่ได้มีอะไรมากมายไปกว่า การใส่ใจ การให้กำลังใจ ในการปฏิบัติงาน อยากให้เห็นความสำคัญของคณะกรรมการหมู่บ้านเพียงแค่นี้ การติดต่อ สื่อสาร สัมพันธ์กับชาวบ้าน ให้ได้รู้สึกใกล้ชิดและไม่ห่างเหินกับทางการ และจะเป็นการสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานเมื่อได้รับความสนใจ ใส่ใจ ให้มีความสำคัญจากทุกภาคส่วน อันจะนำไปสู่การประสานการปฏิบัติงานที่ราบรื่นและรวดเร็ว เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นการพัฒนาแบบเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง และสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2541 : 27-43) ที่กล่าวปาฐกถาพิเศษเรื่อง “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการแก้มหาวิกฤตการณ์สยาม” ในการประชุมวิชาการ ทางออกวิกฤตสยามด้วยยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง ที่กล่าวว่า ถ้าเราจะแก้วิกฤตตรงนี้ เราต้องมาดูว่าจุดหลักของเราคือชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง คือฐานพระเจดีย์ องค์พระเจดีย์คือ ระบบต่างๆ เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบการสื่อสาร ระบบวัฒนธรรม ระบบสุขภาพ ระบบการเมือง ทุกชนิดต้องเชื่อมกับฐาน ยอดพระเจดีย์ คือ ความดีงาม สังคมต้องมีความดีงาม ความเป็นธรรม เป็นเครื่องกำกับ ท้องถิ่นแห่งความเป็นประชาคม หมายถึง มีคนรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในเรื่องต่างๆ เต็มไปหมด สร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ใช้การสื่อสารทุกชนิดให้เป็นประโยชน์ มีศูนย์เรียนรู้ตำบล ทุกตำบล เพื่อถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำข้อมูลไว้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

ผลการศึกษาจะพบว่า มีจุดที่สอดคล้องกัน แต่ผลการศึกษาเนี่ยยังพบว่า แนวโน้มคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคตจะเน้นการนำของผู้นำที่ต้องตามให้ทันยุค

ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การเปลี่ยนไปของสังคม การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างถิ่น ผู้นำต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และกระตุ้นความเป็นผู้นำของคณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านให้แสดงออกมา เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาวិเคราะห์เกี่ยวกับ แนวคิดปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน และแนวโน้มในการการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคตของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาพสนิษฐ์ นอกจากประเด็นที่วิเคราะห์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการหลายๆ ท่านแล้ว ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีก กล่าวคือ 1) ความมีจิตอาสาของชาวบ้านที่เกิดมาจากข้างในจิตใจอย่างแท้จริง เกิดขึ้นมาจากความเชื่อ ความศรัทธา ความไว้วางใจกัน ที่มีต่อตัวผู้นำทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และต่อชาวบ้านภายในหมู่บ้านด้วยกันเอง และมีการส่งต่อผ่านการปลูกฝังถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้ยังคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป 2) ความสามารถในการประสานขอความร่วมมือระหว่างผู้นำด้วยกัน ผ่านความสัมพันธ์ที่เกิดจากความสนิทสนมส่วนตัว โดยยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีความเห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจ พึงพาอาศัยกันของผู้นำภายในตำบล ทั้งที่แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 3) เกิดจากการเข้ามาส่งเสริม ให้ความรู้ตามบทบาทหน้าที่ กระตุ้นการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จากหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกขั้นตอน นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน 4) แนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคตควรจะเน้นการนำของผู้นำที่ต้องตามให้ทันยุคทันสมัย ผู้นำต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และกระตุ้นความเป็นผู้นำของคณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านให้แสดงออกมาเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

หมู่บ้านในภาพรวมของหมู่บ้าน ชุมชนที่มีบริบททางสังคม วัฒนธรรม ที่คล้ายคลึงกัน อาจจะเป็นภายในจังหวัดหรือภายในภูมิภาค เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานของ คณะกรรมการหมู่บ้านตามบริบทในแต่ละพื้นที่ต่อไป

2. ควรศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในแต่ละด้าน ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อช่วยให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถทำงานในแต่ละด้าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานภาครัฐเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ในแต่ละด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง สำนักงานบริหารการปกครองท้องที่. (2555). *คู่มือ...การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน กรมการปกครอง.

Department of Justice, Office of the regional administration. (2012). *Guide ... the duty of the village committee*. (Km). Bangkok: Volunteer Guard, Department of Justice.

_____. (2556). *คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รักษาดินแดน กรมการปกครอง.

_____. (2013). *Village Council (Km)*. Bangkok: Territorial Department. กาญจนนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน* กรุงเทพฯ: สภาคatholicแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

Kaewthep, Kanjana. (1995). *Tools Work Culture Community*. Bangkok: The Catholic Council of Thailand for Development.

เดชา ภัทรสกุล. (2556). *ประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อนโยบายสาธารณะของ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ รม.). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

Phornphattarasakun, Decha. (2013). *Effective management of the village committee to public policy. Village councils in Chiangkham district, Phayao Province*.

ประเวศ วะสี. (2541). *ประชาคมตำบล: ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

- Wasi, Prawet. (1998). *Civil society: a strategy for economic and moral health*. Bangkok: The Nation Publishing.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- Techarin, Phairat. (1984). *These strategies and the involvement of the community strategy. The current development of the participation of people in development*. Bangkok: Saksopha printing.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2553). กระบวนการ การจัดการชุมชนเข้มแข็ง : รูปแบบปัจจัยและตัวชี้วัด. (วิทยานิพนธ์ รป.ด.). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Kanjanasuwan, Wannatham. (2010). *Process management, strong community: the form factors and indicators*. (Master of Education Thesis on Doctor of Public Administration). Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และ ประยุทธ์ ชูสอน. (2557). *ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดและการวิจัย*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- Kangpheng, Samrit & Chuson, Prayut. (2014). *Leadership Globalization: concepts and research*. KhonKaen University. Khlang Nana Witthaya Printing.

การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่สำหรับ ชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

The Promotion of Kitchen Mint Utilization for People in Thakhonyang, Tambon Thakhonyang, Amphur Kantharawichai MahaSarakam Province

น้ำทิพย์ คำแร่¹, พรนิภา ตุ่มโฮม² และ สุภาณี ฝ้ายสีงาม³

Namtip Cumrae¹, Pornnipa Toomhome² and Supanee Faiseengam³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ของชาวบ้าน เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ชาวบ้านท่าขอนยางจำนวน 83 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมฝึกอบรม คือ ชาวบ้าน จำนวน 30 คน ได้จากการสมัครใจเข้าร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือ แผ่นพับ แบบสอบถามสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ แบบสอบถามความรู้ และแบบวัดทัศนคติสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบเชิงอนุมานสมมติฐาน (Paired t-test) ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากสระแหน่ที่ปลูกเองมากกว่าซื้อจากตลาด ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากสระแหน่ในด้านการประกอบอาหาร รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา และด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งนำมาทำเป็นชาสมุนไพร ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย

^{1,2}อาจารย์สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ นิสิตสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1,2}Lecturer in Environmental Education, Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

³ Student in Environmental Education, Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

ความรู้และทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ความรู้และทัศนคติหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การส่งเสริม การใช้ประโยชน์ สระแหน่ ความรู้ ทัศนคติ

Abstract

The purposes of this research were to study of state using the kitchen mint to promote the kitchen mint utilization, to study and compare the knowledge and attitudes before and after the promotion using of kitchen mint utilization. The sample were 83 people in Thakhonyang and the sample used for promotion are 30 people. The tools used in the research were knowledge questionnaire, attitude, training manual and brochure. The statistics used in the analysis were frequency, percentage, means, standard deviation and Paired t-test statistical hypothesis. The research found that people take advantage from their grown kitchen mint over than buying from the market. The most people used kitchen mint to cooking, followed by the properties of the medicine by using as a herbal drink to relieve the fatigue and transform it into the product which being used to make herbal tea. The comparison of mean scores of knowledge and attitude towards the kitchen mint utilization before and after the promotion found that knowledge and attitudes after promotion is higher than before training on the statistical significance level .05

Keywords : Promotion, Utilization, Kitchen Mint, Knowledge, Attitude

บทนำ

ในปัจจุบันพืชสมุนไพรในท้องถิ่นของประเทศไทยมีอยู่เป็นจำนวนมากเนื่องจากคนในท้องถิ่นมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ในครัวเรือนเพื่อการบริโภคและนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตั้งแต่โบราณมาแล้ว แต่หลังจากที่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการสังเคราะห์และผลิตยาจากสารเคมีในรูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ง่ายสะดวกสบายในการใช้ทำให้ความนิยมใช้ยาสมุนไพรลดลงเป็นอันมากเป็นเหตุให้ความรู้ด้านสมุนไพรขาดการพัฒนาไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรในปัจจุบันทั่วโลกได้ยอมรับแล้วว่าผลที่ได้จากการสกัดสมุนไพรให้คุณประโยชน์ดีกว่ายาที่ได้จากการสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับในประเทศไทยเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ มีพืชต่างๆ ที่ใช้เป็นสมุนไพรได้อย่างมากมายหลายชนิดแต่ยังขาดความตื่นตัวที่จะพัฒนาความรู้ด้านพืชสมุนไพร ประเทศไทยเริ่มมีนโยบายสาธารณสุขขั้นมูลฐานในปี พ.ศ. 2522 โดยมีนโยบายที่ ระบุว่าควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการดูแลรักษาสุขภาพของตนเองโดยใช้สมุนไพร การแพทย์พื้นบ้าน การนวดแผนไทยในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นระบบ จึงทำให้เกิดการตื่นตัวที่จะพัฒนาความรู้ด้านพืชสมุนไพรเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน (รังสรรค์ ชุนหวรการณ์, 2543 : 12-14)

ประเทศไทยมีภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญงอกงามของพืชนานาชนิด โดยเฉพาะพืชสมุนไพรมีอยู่มากมายเป็นแสนๆ ชนิด ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และจากการเพาะปลูก บางชนิดก็ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตยาแผนปัจจุบัน สมุนไพรหลายชนิดถูกนำมาใช้ในรูปแบบของยาแผนโบราณ และบางชนิดถูกนำมาเป็นส่วนประกอบของอาหาร (Kongtun Sumonthip, 2005 : 96) พืชสมุนไพรในประเทศไทยมีประโยชน์มากมายหลายอย่าง ได้แก่ แก้อาการอาหารไม่ย่อย ขับลม ฆ่าเชื้อโรค ระวังอาการเกร็งของกระเพาะอาหารและลำไส้ แก่หัวใจ ขับเหงื่อลดความร้อนในร่างกาย อาการปวดศีรษะ ซึ่งสามารถรักษาอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้นได้โดยไม่ต้องใช้ยาแผนปัจจุบัน ในขณะที่พืชสมุนไพรหลายๆ ชนิดให้ผลการรักษาได้ดีใกล้เคียงกับยาแผนปัจจุบันและมีความปลอดภัยจากสารเคมีมากกว่า อีกทั้งเป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและชนบทสามารถหาได้ง่าย เช่น กะเพรา โหระพา ขิง ข่า สะระแหน่ ตำลึง เป็นต้น โดยสามารถนำไปเป็นยาสมุนไพรและนำไปใช้เพื่อปรุงแต่ง กลิ่น สี รส ของอาหารได้อีกด้วย ดังนั้น

จึงทำให้คนเห็นคุณค่าและกลับมาดำเนินชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติยิ่งขึ้น (รังสรรค์ ชุนหวารกรณ์, 2543 : 16-19) สำหรับพืชสมุนไพรสระแหม่ หรือ มินต์ เป็นพืชหาง่ายตามท้องถื่นส่วนใหญ่นำมาประกอบอาหาร เนื่องจากสระแหม่มีกลิ่นหอมเมื่อนำไปใส่ในอาหารทำให้มีารับประทานขึ้น หรือสามารถนำไปใช้เป็นยารักษาโรคได้ เช่น รักษาอาการเจ็บคอ ท้องอืดท้องเฟ้อ ระบายกลิ่นปาก เป็นยาเย็นใช้ในการสูดดม แก้อาการวิงเวียนศีรษะ (ชมรมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546 : เว็บไซต์)

การสำรวจพืชสมุนไพรที่ปลูกไว้ในครัวเรือนในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ในชุมชนบ้านท่าขอนยาง มีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ในครัวเรือน 9 ชนิด ได้แก่ ย่านาง กะเพรา สระแหม่ม แมงลัก ข่า ใบชะพลู มะกรูด โหระพาและชะอม ตามลำดับ ผลการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรพบว่า พืชสมุนไพรย่านาง และกะเพราที่พบมากในชุมชนเป็นอันดับหนึ่งและสองมีการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภคและใช้เพื่อเป็นยาสมุนไพร สำหรับสระแหม่มเป็นพืชสมุนไพรที่มีการปลูกไว้ในครัวเรือนมากเป็นอันดับสาม พบว่า ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มเพื่อการบริโภคเพียงเท่านั้นยังไม่มีการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากสระแหม่ม (สุภาณี ฝ่ายสิงาม, 2557 : สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มของชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และจัดฝึกอบรมเนื่องจากการฝึกอบรมจะมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ความรู้และเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่ม และเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มเพิ่มขึ้นและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนของชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มของชาวบ้านในชุมชนท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่มของชาวบ้านในชุมชนท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่งของชาวบ้านในชุมชนท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 326 ครัวเรือน จำนวน 825 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 83 คน ที่เป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน ได้จากการนำจำนวนครัวเรือนเทียบตารางทอไรยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากเลขที่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่สมัครใจเข้าร่วมการส่งเสริม จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากสระแห่งของชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมีการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นและประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง สร้างคู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง

2.1.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่ง ผลการวิเคราะห์พบว่า ทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่า แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.2 คู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่น ผู้วิจัยมีการหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

2.2.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นโดยประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างคู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแห่น

2.2.2 นำคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความสอดคล้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่น ผลการวิเคราะห์พบว่า ทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่า คู่มือที่สร้างขึ้น ตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.3 แผ่นพับ เรื่อง คุณค่าและประโยชน์จากสระแห่น

2.3.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นโดยประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแผ่นพับ เรื่อง คุณค่าและประโยชน์จากสระแห่น

2.3.2 นำแผ่นพับให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความเหมาะสมของแผ่นพับ เรื่อง คุณค่าและประโยชน์จากสระแห่น ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเหมาะสมของแผ่นพับ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก แสดงว่า แผ่นพับที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.4 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่น

2.4.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นโดยประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่น มีลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) คือ ใช่และไม่ใช่ จำนวน 30 ข้อ

2.4.2 นำแบบทดสอบความรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความสอดคล้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา พบว่า ข้อคำถามความรู้ทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่า แบบทดสอบความรู้ที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.4.3 นำแบบทดสอบความรู้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับชาวบ้านท่าขอนยาง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 ขึ้นไป (Saiyos Luan & Saiyos Angkana, 1999 : 310-331) พบว่า คำถามทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.8480 แสดงว่าแบบทดสอบความรูู้เป็นไปตามค่าที่ยอมรับได้

2.5 แบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่

2.5.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นโดยประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ ซึ่งมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย

2.5.2 นำแบบวัดทัศนคติส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา พบว่า ข้อคำถามความรู้ทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่า แบบวัดทัศนคติที่สร้างขึ้นตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

2.5.3 นำแบบวัดทัศนคติไปทดลองใช้ (TryOut) กับชาวบ้านท่าขอนยางที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.800 แสดงว่าแบบวัดทัศนคติทุกข้อเป็นไปตามค่าที่ยอมรับได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การออกแบบการเก็บข้อมูลวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ ระยะที่ 2 การออกแบบและการถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมศึกษา

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่

1) ติดต่อผู้นำหมู่บ้านนัดหมายกำหนดวันเวลาเพื่อที่จะลงพื้นที่
2) ลงพื้นที่สำรวจสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เก็บรวบรวมข้อมูลกับชาวบ้านจำนวน 83 คน ที่เป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน

3) นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ของบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ระยะที่ 2 การออกแบบและการถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ในระยะที่ 1 และนำมาเป็นแนวทางในการสร้างและกำหนดรูปแบบการถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยมีระยะเวลาในการส่งเสริม 2 วัน ดังนี้

1) กำหนดเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการส่งเสริม เพื่อให้เนื้อหาสาระในการส่งเสริมชัดเจนและสอดคล้องกับผลการศึกษาศาพการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ที่ได้ศึกษามาในระยะที่ 1

2) จัดทำคู่มือและแผ่นพับ เพื่อใช้ในการส่งเสริม โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากผลการศึกษาศาพการใช้ประโยชน์จากสระแหน่มีรูปแบบการส่งเสริม ดังนี้

2.1) เนื้อหาในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ ประกอบด้วย การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหน่

2.2) สื่อที่ใช้ในการอบรม คือ คู่มือและแผ่นพับการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ เช่น ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสระแหน่ ความสำคัญของสระแหน่ และการใช้ประโยชน์จากสระแหน่

3) รูปแบบการวัดและประเมินผลการส่งเสริม โดยจะวัดพิสัย 2 ด้าน คือ

3.1) ด้านพุทธิพิสัย คือ แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหน่

3.2) ด้านจิตพิสัย คือ แบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแหน่

รูปแบบในการส่งเสริมมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นนำเข้าสู่การส่งเสริม

เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมหรือสร้างบรรยากาศให้อ่อนอำนวยและสร้างความคุ้นเคยลดความตึงเครียดทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้เข้ารับการส่งเสริม

ขั้นกิจกรรมการส่งเสริม

กิจกรรมในการส่งเสริม ประกอบด้วย การบรรยายและการสาธิต โดยมีคู่มือประกอบในการบรรยาย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเกิดความรู้และทัศนคติที่ดีดังนี้

1) แผ่นพับ เป็นวิธีที่สามารถทำให้เข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหน่มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาสาระประกอบไปด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสระแหน่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การนำสระแหน่ไปใช้ประโยชน์

2) การบรรยาย เป็นวิธีที่ทำให้ทราบถึงการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ โดยมีคู่มือใช้ประกอบการบรรยาย ซึ่งคู่มือมีเนื้อหาสาระประกอบไปด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสระแหน่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การนำสระแหน่ไปใช้ประโยชน์

3) การสอนให้ปฏิบัติ เป็นวิธีการที่ช่วยพัฒนาทักษะของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมโดยกระบวนการสาธิตการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสระแหน่เป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมสามารถเห็นได้จริง

ชั้นวัดผลการจัดกิจกรรมการส่งเสริม

การส่งเสริมมีการวัดผลการประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหน่และด้านทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การวัดผลด้านความรู้ เป็นการวัดผลจากแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ ก่อนและหลังการส่งเสริม

2) การวัดผลด้านทัศนคติ เป็นการวัดผลจากแบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ ก่อนและหลังการส่งเสริม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ สถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมานด้วยสถิติ Paired t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่สำหรับชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ โดยการส่งเสริมประกอบไปด้วยการบรรยาย และการสาธิต รวมทั้งได้ศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ของชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระแหน่ของชาวบ้านท่าขอนยาง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

กับชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 83 คน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากสระแทนที่ปลูกเองมากกว่าไปซื้อจากตลาด มีการใช้ประโยชน์จากสระแทนโดยการนำมาใช้ประโยชน์ด้านการประกอบอาหารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.20 โดยส่วนใหญ่ใช้เป็น ส่วนประกอบอาหารจำพวกลาบ ยำ ซุปหน่อไม้และใช้รับประทานเป็นผักสด รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา คิดเป็นร้อยละ 25.50 ส่วนใหญ่นำมาทำเป็นน้ำสมุนไพรดื่ม เพื่อลดความเหนียวล้า และนำไปหมอมเพื่อลดอาการเจ็บคอ สำหรับด้านการแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 10.90 ซึ่งส่วนใหญ่จะนำมาทำเป็นชาสมุนไพรนอกจากนี้ ยังมีชาวบ้านบางส่วนนำสระแทนไปขาย คิดเป็นร้อยละ 2.40

2. ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ได้คะแนนมากที่สุดทั้งก่อนและหลังการส่งเสริม คือ ด้านการประกอบอาหาร คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.23 และ 9.43 รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.46 และ 9.46 ส่วนด้านที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.96 และ 9.10 ตามลำดับปรากฏดังตารางที่ 1

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม พบว่า ก่อนการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.66 และหลังการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.00 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแทน ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน การวิจัยผู้เข้าร่วม การส่งเสริมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏดังตารางที่ 2

3. ทศคนติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแทนของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม พบว่า ระดับทัศนคติของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมต่อการใช้ประโยชน์จากสระแทน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ก่อนการส่งเสริม ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเห็นด้วยกับการใช้ประโยชน์จากสระแทน ด้านการประกอบอาหาร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 ส่วนหลังการส่งเสริมผู้เข้าร่วม

การส่งเสริมเห็นด้วยกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่ ด้านการประกอบอาหาร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 รองลงมา คือด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 ปรากฏดังตารางที่ 3

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแห่ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม ก่อนการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 และหลังการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระแห่ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ผู้เข้าร่วมการส่งเสริม มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่ ก่อนและหลังการส่งเสริม จำแนกเป็นรายด้าน (n=30)

ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ จากสระแห่	คะแนนเต็ม	ก่อนการส่งเสริม		หลังการส่งเสริม	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านการประกอบอาหาร	10	8.23	1.71	9.43	1.00
ด้านสรรพคุณทางยา	10	7.46	2.30	9.46	0.97
ด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์	10	5.96	2.52	9.10	1.12

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแห่ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม ก่อนและหลังการส่งเสริม (n=30)

ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ จากสระแห่	ก่อนการส่งเสริม			หลังการส่งเสริม			t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ความรู้ (คะแนนเต็ม 30)	21.66 (72.20%)	0.80	มาก	28.00 (93.33%)	0.37	มากที่สุด	-6.486	29	<0.001*

*p < .05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ ก่อนและหลังการส่งเสริม จำแนกเป็นรายด้าน (n=30)

ทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์ จากสระสระแห่	ก่อนการส่งเสริม			หลังการส่งเสริม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทัศนคติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทัศนคติ
ด้านการประกอบอาหาร	2.57	0.38	เห็นด้วย	2.92	0.14	เห็นด้วย
ด้านสรรพคุณทางยา	2.30	0.34	ไม่แน่ใจ	2.77	0.23	เห็นด้วย
ด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์	2.10	0.57	ไม่แน่ใจ	2.80	0.26	เห็นด้วย

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมก่อนและหลังการส่งเสริม (n=30)

ทัศนคติต่อการ ใช้ประโยชน์จากสระสระแห่	ก่อนการส่งเสริม			หลังการส่งเสริม			t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ทัศนคติ (คะแนนเต็ม 3)	2.32	0.30	ไม่แน่ใจ	2.83	0.14	เห็นด้วย	-8.174	29	<.00*

*p < .05

สรุปผลและอภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่สำหรับชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ส่วนใหญ่ คือ ด้านการประกอบอาหาร ซึ่งชาวบ้านจะนำสระแห่ไปเป็นส่วนประกอบของอาหารประเภทลาบ ยำ ซุปหน่อไม้ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีการประกอบอาหารรับประทานเอง และอยู่ท่ามกลางกลุ่มคนท้องถิ่นของชุมชนอีสานจำนวนมาก มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการกิน การทำอาหาร ถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่นโดยเฉพาะเกี่ยวกับการประกอบอาหารในวิถีชีวิตประจำวัน และมีการทำต่อๆ กันมาเมื่อได้เห็นว่าพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย นำสระแห่ไปใช้ประกอบอาหารชนิดไหนได้บ้าง และรับรู้วิธีในการนำสระแห่ไปใช้กับอาหารแต่ละชนิดอย่างไร พอถึงคราวที่ต้องประกอบอาหารเองก็มีการเลียนแบบพฤติกรรม นำมาทำตามแบบที่เห็นมา เมื่อเห็นว่านำไปใช้แล้วอาหาร

ก็ดูน่ารับประทาน ความหอม และรสชาติก็ใช้ในการประกอบอาหารมาเรื่อยๆ ตามความเคยชิน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ Kerry Lynette Ringer (2007 : 1) ผลการศึกษาพบว่า อาหารที่ไม่ใส่สระแหนลงไปทำให้ขาดสีสัน ในการรับประทาน ส่วนอาหารที่ใส่สระแหนทำให้อาหารดูน่ารับประทานขึ้น รองลงมา คือ ด้านสรรพคุณทางยา ชาวบ้านได้นำสระแหนมาใช้ประโยชน์ ด้านสรรพคุณทางยา โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ทางยาแบบทำได้ง่ายๆ ทำตามที่ได้รับรู้ข้อมูลตามวิถีมุมปัญญาของชาวบ้าน ไม่ได้มีการถ่ายทอดการใช้ประโยชน์จาก สระแหนด้านสรรพคุณทางยาจากรุ่นต่อรุ่นในชุมชนเช่นเดียวกับการประกอบอาหาร รับรู้จากการบอกต่อหรือการค้นหโดยสอบถามจากคนแก่หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ชาวบ้านไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จาก สระแหนด้านสรรพคุณทางยา สำหรับการใช้ประโยชน์จากสระแหนด้านสรรพคุณทางยา พบว่า ชาวบ้านนำสระแหนมาทำเป็นน้ำสมุนไพรดื่มเพื่อลดอาการเหนียวล้า และนำใบมาอมเพื่อลดอาการเจ็บคอ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์แบบง่ายๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ในการนำมาใช้ประโยชน์ เช่นเดียวกับการศึกษางานวิจัยของ สมภารธัชรณ์ ศิโลศรีไซ (2552 : 12-17) ผลการศึกษา พบว่า สระแหน สามารถใช้เป็นยาสมุนไพร เพื่อบรรเทาอาการหน้ามืดตาลาย โดยวิธีการสูดดม และบรรเทาอาการท้อง อืดท้องเพื่อรวมทั้งอาการกระหายน้ำโดยวิธีการรับประทาน นอกจากนี้ยังพบว่า ในใบสระแหนยังมีน้ำมันหอมระเหย (Essential Oil) ซึ่งสามารถสกัดได้โดยวิธีการกลั่นด้วยไอน้ำ โดยใช้ใบสระแหนสดน้ำหนัก 150 กรัม ได้น้ำมันหอมระเหย 2 มิลลิลิตร เมื่อนำมาบำบัดด้วยกลิ่น Aromatherapy สามารถใช้บรรเทาอาการหวัด และอาการผิปกตติอันเกิดจากระบบทางเดินหายใจ การอมใบสระแหนทำให้ชุ่มคอ

ด้านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ การใช้ประโยชน์ในด้านการแปรรูปเป็น ผลิตภัณฑ์ พบว่า ส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในด้านนี้ เนื่องจากยังขาดการเผยแพร่ความรู้ในการนำสระแหนไปใช้ประโยชน์ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ วิไล ประกอบกิจ (2553 : 2-4) ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรบริการสุขภาพยังขาดความรู้ด้านสมุนไพรและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก กับประชาชน ควรมีการปรับสถานที่ในการจำหน่ายยาให้ใกล้กับผู้รับบริการและปรับปรุงการผลิตรูปแบบยาสมุนไพรให้ได้มาตรฐานในการใช้สมุนไพรในการแปรรูป

สระแหรนนั้เป็นลั้ที่ทำได้ง่าย เพราะพื้ชสมุณไพรมีอยูในชุมชน โดยสระแหรนนั้สามารถแปรรูปได้หลายประเภท เช่น การแปรรูปเป็นขนมให้นั้มารับประทาน และสอดคลั้กับการศึกษางานวิจัยของ ยุทธนา สุดเจริญ (2553 : 133) ผลการศึกษาพบว่า ผั้กั้องถั้้น เช่น สระแหรน มีศั้กยภาพที่สามารถแปรรูปเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ และให้คุ้ณค่าทางโภชนาการสูงเช่นกัน และสอดคลั้กับการศึกษางานวิจัยของ Mary Karen Seale (2007 : 1) ผลการศึกษาพบว่า นั้มันสระแหรน มีส่วนในการเพิ่มยาอื่นๆ ได้ 80% และช่วยให้การทำงานองสระแหรนลดอาการคลั้้นได้ ลดลงกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทดลองใช้มีความพึงพอใจอยู่มาก

2. การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหรน ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า หลังการส่งเสริม ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสระแหรนสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมมีผลทำให้ความรู้ของผู้เข้าอบรมเพิ่มขึ้น เนื่องจากการฝึกอบรมจะมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ความรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหรน ซึ่งสอดคลั้กับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (Brahmawong Chaiyong, 2002 : 117 - 118) การฝึกอบรม มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดองค์ความรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม การจัดฝึกอบรมจะประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีการสื่อสารด้วยเทคนิควิธีการนำเสนอและถ่ายทอดความรู้ ข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ตรงอย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมแสดงความคิดเห็นหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ อันจะส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ และจากการอบรมการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหรนของชาวบ้านด้วยวิธีการบรรยาย และการสาธิต เป็นรูปแบบที่จะทำให้ผู้เข้ารับการส่งเสริมสนใจเป็นพิเศษ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันได้ จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยออกมาในทางที่ดีหรือเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคลั้กับการศึกษางานวิจัยของจุไรรัตน์ คุรุโคตร (2559 : 294) ผลการศึกษาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้มากขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคลั้กับการศึกษางานวิจัย

ของ สุกิจ ไชยชมพู (2555 : 48-56) พบว่า หลังการฝึกอบรมให้ความรู้พฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยหลังการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ ก่อน และหลังการส่งเสริมผู้เข้าร่วมการส่งเสริมมีทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่สูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมมีผลทำให้ทัศนคติของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (Surakitbowon Sakthai, 2002: 138) ที่กล่าวว่า ทัศนคติคือสภาวะความพร้อมทางจิต ที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่างๆ ไปในทางลบหรือทางบวก โดยอาจจะมีข่าวสารข้อมูลบางส่วนมาสู่บุคคลนั้นจะทำให้บุคคลนั้นเก็บไปคิด วิเคราะห์และเปลี่ยนแปลงหรือสร้างทัศนคติขึ้นมาได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ นิพนธ์ แจ่มเอี่ยม (2544 : 19) กล่าวว่า ทัศนคติ คือสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่เราสามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเรายังไงเราก็จะทราบทันที การฝึกอบรมการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ของชาวบ้านด้วยวิธีการบรรยาย และการสาธิต โดยสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมคือ คู่มือฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ และแผ่นพับ เรื่อง คุณค่าและประโยชน์จากสระสระแห่ เป็นปัจจัยที่ทำให้ทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสระสระแห่ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรียาพัตร ทองสุก และประยูรวงศ์จันทรา (2559 : 161) ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทัศนคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับการศึกษาของ นเรศ นาเมืองรักษ์ และประยูรวงศ์จันทรา (2559 : 115) ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรประมงในพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์หลังการฝึกอบรมสูงกว่าการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่นสำหรับชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ทำให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกิดความรู้และทัศนคติ ดังนั้น ประชาชนหรือบุคคลที่สนใจสามารถนำคู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่นไปปรับใช้ในครัวเรือนได้

1.2 สามารถนำผลการศึกษาไปเผยแพร่ให้กับเยาวชนในชุมชนหรือนักเรียนในโรงเรียนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อต่างๆ และความเหมาะสมของสื่อที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากสระแหม่นของผู้เข้าฝึกอบรมทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม

เอกสารอ้างอิง

จุไรรัตน์ ครูโคตร. (2559). การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมคุณภาพในชุมชนบ้านศรีวิสัย ตำบลหนองปลิง อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา - สสศท.*, 7(15).

Kurukodt, Jurairat. (2016). A promotion to troubleshoot deterioration soil, for Ban Sriwilai NongPling Sub - district Muang, MahaSarakhm. *AEE-T Journal of Environmental Education*, 7(15).

ชมรมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสาธิต. (2546). *ความหมายของสระแหม่น*. [ออนไลน์]. สืบค้น 7 กันยายน 2558, จาก <http://158.108.70.5/kusbotanic/sara/vegetable1/05saranae.html> Official page of KUS School Botanical Garden Club. (2003). *Meaning of kitchen mint utilization*. [Online].

Retrieved Sep 7, 2015, from <http://158.108.70.5/kusbotanic/sara/vegetable1/05saranae.html>

- นเรศ นาเมืองรักษ์ และประยูร วงศ์จันทรา. (2559). การรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรประมงในเขตอ่างเก็บน้ำ เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา - สสศท.*, 7(15).
- Namueangrak, Nared & Wongchantra, Prayoon. (2016). The campaign of Fishery Resource Conservation in Ubolrat Dam Reservoir Khonkean Province. *AEE-T Journal of Environmental Education*, 7(15).
- นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. (2544). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอเคมัยการพิมพ์.
- Jangiam, Nipon. (2001). *Social psychology*. Bangkok: Akamai Printing.
- ปรียาพัตร ทองสุก และประยูร วงศ์จันทรา. (2559). การพัฒนาคู่มือการทำเกษตรแบบผสมผสานตามโครงการ ฟาร์มตัวอย่างตาม พระราชดำรินสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ บ้านก่ำพิ์ ตำบลก่ำพิ์ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา - สสศท.*, 7(15).
- Thongsuk, Preeyapat & Wongchantra, Prayoon. (2016). The Development of Integrated Agricultural Guide on the Integrated Model Farm on the Royal Initiated Project of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand, at Ban Khampee, Borabue, Mahasarakham. *AEE-T Journal of Environmental Education*, 7(15).
- ยุทธนา สุดเจริญ. (2553). *การประเมินคุณประโยชน์ผักและสมุนไพรพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชน.
- Sudjaroen, Yuttana. (2010). *To assess the benefits of vegetables , herbs and folk*. Bangkok: Public Company.
- รังสรรค์ ชุนทวารการณ. (2543). *พืชสมุนไพร*. กรุงเทพฯ: แสงแดด.
- Chunhavarakonr , Rungsun. (2000). *Herb*. Bangkok: Sangdad.
- วิไล ประกอบกิจ. (2553). *ศึกษาการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพปัจจุบันเพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ ยาสมุนไพร*. นครราชสีมา: แผลมทอง.

- Prakobkij, Wilai. (2010). *The use of herbal medicines in the health care system to study the current situation, the use of herbal medicines.* Nakhonratchasima: Laemthong.
- สมภารธรรณ ศิโสรไช. (2552). *ศึกษาพืชสมุนไพรจากใบสะระแหน่เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: กลั่นแก้ว.
- Siloseechai, Somphan. (2009). *Studying medicinal plants from the mint to protect traditional knowledge.* Bangkok: Klankaew.
- สุกิจ ไชยชมภู. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคของประชาชนในเขต 11 กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารก่อการุณย์*, 19(2).
- Chaichompoo, Sukit. (2012). Factors Related with People's Behavior Towards Using Medical Herbs for Illness Treatments among People in Region 11, Ministry of Public Health. *Kuakarun Journal of Nursing*, 19(2).
- สุภาณี ฝ่ายสีงาม. (2557). *การศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์จากสะระแหน่ของชาวบ้านท่าขอนยาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2558.*
- Faiseengam, Supanee. (2014). *A study of the use of kitchen mint utilization for people in Thakhonyang, Tambon Thakhonyang, Amphur Kantharawichai Maha Sarakam Province.* Interviewed September 1, 2558.
- Brahmawong, Chaiyong. (2002). *Teaching documents Media Teaching Primary units 8-15.* (20nd ed.). Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Kerry Lynette Ringer. (2007). *Monoterpene biosynthesis in peppermint and spearmint cloning, Expression, and characterization of the redox enzymes.* San Francisco.
- Kongtun, Sumonthip. (2005). Thailand herbs should know. (2nd ed.). *The Journal of applied science*, 4(2), 96.

- Mary Karen Seale. (2007). *The use of peppermint oil to reduce The nausea of the palliative care and hospice patient*. Germany.
- Saiyos, Luan & Saiyos, Angkana. (1999). *Technical Educational Research*. (4nd ed.). Bangkok: Suweeriyasan.
- Surakitbowon, Sakthai. (2002). *Social Psychology*. Bangkok: Suweeriyasan.

การศึกษาผลการใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน The Study of Using Community Environmental Education Management Manual

ปพิชญา ประภาร¹ และ ประยูร วงศ์จันทร์²

Papichaya Prapan¹ and Prayoon Wongchantra²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาการใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนและศึกษาคำดัชนีประสิทธิผลของคู่มือ 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และทักษะการจัดการ ก่อนและหลังการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน 3) ประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ แบบวัดทักษะในการจัดการชุมชน และแบบประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test ผลการศึกษา พบว่า คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดมีดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.536 นิสิตกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทักษะหลังการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนสูงกว่าก่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนหลังการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน สิ่งแวดล้อมศึกษา

¹ นิสิตปริญญาโท คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master Student, Faculty of Environment and Resource studies, Mahasarakham University

² Assistant Professor, Faculty of Environment and Resource studies, Mahasarakham University

Abstract

The purposes of this research were 1) To study using community environmental education management manual and effectiveness index of manual, 2) To study and compare the knowledge, attitudes and skills in community environmental education management before and after community environmental education management 3) To evaluate standard of learning outcomes of community environmental education management. The sample were 58 undergraduate students in year 4 of environmental education program, Faculty of Environment and Resource Studies, Mahasarakham University being selected purposive sampling. The research instruments were the community environmental education management manual, knowledge test, attitude test, skills test and standard test of learning outcomes of community environmental education management. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test. The results revealed that the community environmental education management manual of environmental education was the most appropriate level, the index was equal to 53.60 % The sample group students had mean scores of knowledge attitude and skills after training community environmental education management higher than training of community environmental education management at level of Statistical significance .05 and standard of learning outcomes of community environmental education management before community environmental education management was at high level.

Keywords : Community Environmental Education Management Manual, Environmental Education.

บทนำ

สิ่งแวดล้อมศึกษา คือกระบวนการที่มุ่งสร้างให้ประชากรมีความสำนึกและห่วงใยปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และมีความรู้ ทักษะจิต ความตั้งใจจริง และความมุ่งมั่นที่จะหาทางแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่และป้องกันปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้น ทั้งด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือกับผู้อื่นซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อันจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางปฏิบัติสิ่งแวดล้อมศึกษา คือ การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน โดยรูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรมสามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบ คือ 1) การเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อม (to Learn in Environment) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในสิ่งแวดล้อม 2) การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (to Learn about Environment) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหาสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย และ 3) การเรียนรู้เพื่อสิ่งแวดล้อม (to Learn for Environment) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในการปกป้องและพัฒนาสิ่งแวดล้อม (ประยูร วงศ์จันทร์, 2558 : 20)

จะเห็นได้ว่า กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังเช่น สิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน คือ การศึกษาออกแบบ วางแผน และจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในชุมชน ตลอดจนการประเมินผลการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษานั้นๆ และการนำเสนอการดำเนินการผลการจัดกิจกรรมและข้อเสนอแนะต่างๆ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้นอกสถานที่ที่เน้นการทำงานร่วมกับบุคคลในชุมชนที่จะทำให้ผู้คนได้ตระหนักถึงคุณค่าและรักษาความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างนิสิตกับคนในชุมชน ซึ่งสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน เป็นรายวิชาหนึ่งในหลักสูตรสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนในชุมชน โดยให้นิสิตลงพื้นที่จริงในการศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาและ

การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเน้นในเรื่อง ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ ฯลฯ (กองทะเบียน
ประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2559 : 53-69)

ประสบการณ์/การสัมภาษณ์และการศึกษาผลการเรียนในรายวิชาสิ่งแวดล้อม
ศึกษาชุมชนของนิสิตปีการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อบกพร่อง
ในการจัดกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน คือ ระยะเวลาในการจัด
การสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนไม่เพียงพอ นิสิตศึกษา/เก็บข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม
ไม่ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื่องด้วยรายวิชายังไม่มีคู่มือการจัดการ
สิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนสำหรับให้นิสิตนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและ
เก็บข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่งผลให้นิสิตขาดความรู้ ทักษะ และทักษะ
ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อให้การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงจำเป็นต้อง
เพิ่มระยะเวลาในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาคู่มือ
การจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน สำหรับนิสิตที่ลงการจัดการ และศึกษาผลการใช้
คู่มือของนิสิตตลอดการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนจนจบสิ้น เพื่อให้ได้ทราบถึง
ความก้าวหน้าในเรื่องความรู้ ทักษะ และทักษะในการทำงานของนิสิตที่เพิ่มขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนและ
จัดกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี
ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อม
และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเนื้อหาการศึกษาในคู่มือ
แบ่งออกเป็น 8 บท เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน
ระหว่างวันที่ 11-20 สิงหาคม พ.ศ.2559 ที่โรงเรียน/ชุมชนบ้านสูงยาง หมู่ที่ 4,6,7
และ 12 ตำบลคูเมือง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อการศึกษา/เก็บบันทึก
ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วน ตรงตามวัตถุประสงค์ของ
รายวิชา ส่งผลให้นิสิตเกิดความรู้ในการศึกษาข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
ที่เพิ่มขึ้น เกิดทัศนคติที่ดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน และนิสิตมีทักษะ
ในการการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมี
ประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น จึงมีการศึกษาผลการใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา
ชุมชนตลอดระยะเวลาการจัดการของนิสิต เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้

ทัศนคติ และทักษะการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนของนิสิต ให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนิสิตตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการเรียนรู้ สามารถนำไปเป็นแนวทางและใช้ประโยชน์ในจัดกิจกรรมและพัฒนางานวิจัยในครั้งต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคู่มือให้มีความเหมาะสมและศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และทักษะการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ก่อนและหลังการใช้คู่มือ ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง
3. เพื่อศึกษาผลการประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนในครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 428 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนในครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 58 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนโดยใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ ทักษะการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน และมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน

ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนาคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึง วันที่ 20 กรกฎาคม 2559

ระยะที่ 2 การนำคู่มือไปใช้ในกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ระหว่างวันที่ 11 สิงหาคม ถึง วันที่ 20 สิงหาคม 2559

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอด และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดได้แก่
 - 1.1 คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ได้แก่

แบบทดสอบความรู้แบบวัดทัศนคติแบบวัดทักษะการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนและแบบวัดแบบประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามเครื่องมือต่างๆ ดังนี้

1. แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ซึ่งเป็นคำถามแบบเลือกตอบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 20 ข้อ รวม 20 คะแนน คะแนนเฉลี่ย (16.00-20.00) นิสิตมีความรู้ในระดับดีมากคะแนนเฉลี่ย (11.00-15.99) นิสิตมีความรู้ในระดับดีคะแนนเฉลี่ย (6.00-10.99) นิสิตมีความรู้ในระดับพอใช้คะแนนเฉลี่ย (0.00-5.99) นิสิตมีความรู้ในระดับปรับปรุง

2. แบบวัดทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน จำนวน 20 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนการตอบดังนี้ข้อความเชิงบวก เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน เห็นด้วย 4 คะแนน ไม่แน่ใจ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน ข้อความเชิงลบเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่แน่ใจ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 4 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน

3. แบบวัดทักษะในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนการตอบดังนี้ระดับมากที่สุด 5 คะแนน ระดับมาก 4 คะแนน ระดับปานกลาง 3 คะแนน ระดับน้อย 2 คะแนน และระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน

4. แบบประเมินมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน โดยกำหนดเป็นข้อคำถามแบบมาตราประเมินค่าแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย จำนวน 23 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดทักษะ ดังนี้ ระดับมาก 3 คะแนน ระดับปานกลาง 2 คะแนน ระดับน้อย 1 คะแนน

ผลการศึกษา

สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยค่าจำนวน, สถิติเชิงอนุมานด้วย t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 1 ค่าความเหมาะสมของคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ จำแนกเป็นรายด้าน

รายการประเมิน รายด้าน (n=5)	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. คุณภาพของคู่มือ	4.50	0.54	เหมาะสมมาก
2. ประโยชน์ของคู่มือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
3. เนื้อหาของคู่มือ	4.70	0.49	เหมาะสมมากที่สุด
4. ความสอดคล้องของคู่มือ	4.60	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
5. ด้านข้อความ ตัวอักษร	4.55	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
โดยรวม	4.67	0.40	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 2 ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน

ผลรวมคะแนน ทดสอบ ก่อนการใช้คู่มือ	ผลรวมคะแนน ทดสอบ หลังการใช้คู่มือ	จำนวนผู้เข้ารับ การปฐมนิเทศ	คะแนนเต็มของ การทดสอบ หลังการใช้คู่มือ	ค่าดัชนี ประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือ
733	962	58	20	0.536

จากตารางที่ 1 และ 2 ค่าความเหมาะสมของคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าความเหมาะสมของคู่มือโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.536 หมายความว่า นิสิตตัวอย่างมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 53.60

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา
ชุมชนของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการใช้คู่มือ

รายการ	ก่อนการใช้คู่มือ (n=58)			หลังการใช้คู่มือ (n=58)			df.	t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความรู้			
ความรู้ (n=20)	12.63 (58.17%)	0.52	ต่ำ	16.58 (82.93%)	0.43	ดีมาก	57	-18.246	<0.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน พบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 16.58 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.93 อยู่ในระดับดีมาก เมื่อวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือ พบว่า นิสิตมีความรู้หลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p=.000$) แสดงให้เห็นว่าการใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน มีผลทำให้ความรู้ของนิสิตเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน
ก่อนและหลังการใช้คู่มือ

รายการ	ก่อนการใช้คู่มือ			หลังการใช้คู่มือ			t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ทัศนคติ (n = 5)	3.72	0.60	เห็นด้วย	4.55	0.48	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	-18.895	57	<.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน พบว่า นิสิต มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.72$) เมื่อวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติก่อนและหลังการใช้คู่มือ พบว่า นิสิตมีทัศนคติหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มืออย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .000$) แสดงให้เห็นว่าการใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน มีผลทำให้นิสิตมีทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนไปในทางที่ดี

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ก่อนและหลังการใช้คู่มือ

รายการ	ก่อนการใช้คู่มือ			หลังการใช้คู่มือ			t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ทักษะ (n = 5)	3.99	0.63	มาก	4.56	0.48	มากที่สุด	-5.559	57	.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาคะแนนทักษะการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทักษะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะก่อนและหลังการใช้คู่มือ พบว่า นิสิตมีทักษะหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .000$) แสดงให้เห็นว่าการใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน มีผลทำให้นิสิตมีทักษะในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น

ตารางที่ 6 การประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน หลังการจัดการจำแนกเป็นรายด้าน

มาตรฐานผลการเรียนรู้ รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนรายด้าน (n=3)	หลังการใช้คู่มือ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	2.95	0.76	มาก
2. ด้านความรู้	2.80	0.36	มาก
3. ด้านทักษะทางปัญญา	2.80	0.49	มาก
4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	2.97	0.09	มาก
5. ด้านการวิเคราะห์ การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ	2.84	0.39	มาก
โดยรวม	2.87	0.41	มาก

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาคะแนนการประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนหลังการจัดการ พบว่า นิสิตมีคะแนนการประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.87$)

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าการใช้คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด นิสิตสามารถนำไปใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้เน้นความสำคัญของการเรียนรู้และการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการพัฒนาคู่มือการจัดการที่มีขั้นตอนในการศึกษาเรียนรู้ชุมชนทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสถียร คงมีศักดิ์ (2551 : 4) ได้อธิบายไว้ว่าคู่มือการจัดการ หมายถึง เอกสารที่ใช้ประกอบการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งที่กำหนดภาระหน้าที่รับผิดชอบ มีการอธิบายงานที่ปฏิบัติ ประวัติความเป็นมา มีแผนกลยุทธ์การปฏิบัติ กำหนดตัวชี้วัด การประเมินผลซึ่งแต่ละบท เรื่องหรือหัวข้อต้องมีความคิดหลัก วัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์ มีรายละเอียดครอบคลุมเนื้อหาสาระแต่ละเรื่อง มีกฎระเบียบศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง หลักเกณฑ์และวิชาการ เทคนิคหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะ ทั้งนี้ต้องใช้ประกอบการปฏิบัติงาน และต้องจัดทำเป็นรูปเล่มการสร้างคู่มือโดยการศึกษาเนื้อหาสาระข้อมูลพื้นฐานและศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ อ่อนก้อน และประยูรวงศ์จันทร์ (2559: 164) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน : สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม พบว่า คู่มือฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.43/84.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้ แสดงว่าการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน : สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้เน้นความสำคัญของการเรียนรู้โดยการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมที่มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน

ส่วนดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นร้อยละ 53.60 เนื่องจากการพัฒนาคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนที่มีความเหมาะสม ช่วยให้สถานศึกษามีความสามารถในการศึกษาและเก็บข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างครบถ้วนเป็นระบบ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ปรีชา ช่างขวัญยืน (2551 : 127-132) ได้อธิบายไว้ว่าคู่มือการปฏิบัติงานเป็นเอกสารที่ให้ความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีการอธิบายขั้นตอนและวิธีการใช้อย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดของข้อมูลแบ่งเป็นส่วนๆ เพื่อแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ผู้ใช้สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร วงศ์จันทร์ (2559 : 14) ได้ศึกษาการสอนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน โดยใช้เอกสารคำสอนสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่าเอกสารคำสอนมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.00/90.00 ส่วนดัชนีประสิทธิผลของเอกสารคำสอน มีค่าเท่ากับ 0.667 แสดงให้เห็นว่านิสิตระดับปริญญาตรีมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 66.70 ดังนั้นการพัฒนาคู่มือการจัดการโดยมีลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจนและมีการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเป็นผลทำให้คู่มือมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนได้

2. ผลการศึกษาคะแนนเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทักษะการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ แสดงให้เห็นว่าคู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนมีความเหมาะสม เนื้อหาในคู่มือมีความละเอียดชัดเจน ทำให้นิสิตเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ตามแนวคิดของ วิภาณี พานิช (2547 : 5-6) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความรู้พฤติกรรมในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติ มีผลต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการความรู้เป็นอย่างยิ่ง ในการจัดการความรู้ต้องอาศัยผู้รู้ในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ ดังนั้นกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคน การพัฒนาคน การดึงดูดคนที่มีความรู้ไว้ในองค์กร ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธวิฑูรย์ กุลสุวรรณ์ และคณะ (2558 : 230) ได้ศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการ

จัดการทรัพยากรโดยใช้หลักเศรษฐศาสตร์เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทักษะทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้หลักเศรษฐศาสตร์ พบว่า หลังการเรียนการสอนนิสิต มีความรู้เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอนนิสิตมีความรู้เพิ่มมากขึ้นเป็นระดับความรู้ มากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การนำคู่มือไปใช้ในการจัดกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ส่งผลให้นิสิตศึกษาเก็บข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างละเอียดครบถ้วน และนิสิตเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

2.2 ทศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ แสดงให้เห็นว่าการนำคู่มือไปใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนมุ่งเน้นให้นิสิตได้ศึกษาและเก็บข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างแท้จริง มีการแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม จนเกิดความรู้สึกที่ดีและมองเห็นถึงความสำคัญในการทำงานร่วมกับชุมชน ส่งผลให้นิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มัญชรรัตน์ วิรัชวงศ์ (2542 : 25) ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้ซึ่งเกิดจากการอบรมสั่งสอนทำให้เกิดการรวบรวมและสะสมประสบการณ์โดยประสบการณ์ทางตรงของแต่ละบุคคลและเกิดจากสิ่งเร้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ และเหตุการณ์ประทับใจที่แล้วมาหลายๆ ครั้ง จะทำให้เกิดการสะสมประสบการณ์ซึ่งนำไปสู่การเกิดทัศนคติสามารถเกิดขึ้นได้ หากได้รับเหตุการณ์เพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง จนทำให้เกิดความประทับใจในทางบวก คือ ความรู้สึกชอบหรือความรู้สึกลบ คือ ความรู้สึกไม่ชอบต่อสิ่งนั้นที่ทำให้เกิดความเข้าใจและอารมณ์ซึ่งนำไปสู่การชักจูงในทางปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาที ลพพันธ์ทอง และประยูร วงศ์จันทร์หา (2559 : 137) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน : สาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่า นิสิตตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่าคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียนและวิธีการฝึกอบรมมีผลทำให้ทัศนคติของนิสิตกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้น ดังนั้นการนำคู่มือใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ที่เน้นให้นิสิตเรียนรู้ด้วยตัวเอง ส่งผลให้นิสิตมีทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น

2.3 ทักษะการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ แสดงให้เห็นว่าการนำคู่มือไปใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนทำให้นิสิตมีทักษะในการจัดการ เนื่องจากนิสิตได้มีส่วนร่วมในการจัดการอย่างเต็มที่ ทั้งในเรื่องของการวางแผนการปฏิบัติงานด้วยตัวเอง อาทิ การสร้างแบบจำลองแผนที่เดินดิน การสร้างแบบสอบถามแบบวัดแบบประเมินด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ฯลฯ ทั้งนี้ทั้งนั้นจึงส่งผลให้นิสิตมีทักษะในการจัดการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สกล วรเจริญศรี (2550 : 44) ได้ให้ความหมายของทักษะไว้ว่า ทักษะ หมายถึง ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและให้มีพฤติกรรมในทางที่เหมาะสมที่จะสามารถให้บุคคลจัดการกับความต้องการและสิ่งต่างๆ ที่มากระตุ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย ผิวขาว และ บัญญัติ สาลี (2559 : 150) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน : ราชอาณาจักรกัมพูชาพบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทักษะในการเป็นวิทยากรฝึกอบรม โดยนิสิตประเมินตนเองและวิทยากรเป็นผู้ประเมิน หลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และหลังการฝึกอบรมนิสิตกลุ่มทดลองมีทักษะในการเป็นวิทยากรฝึกอบรมแตกต่างกันกับนิสิตกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การนำคู่มือไปใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนที่ได้เน้นการศึกษาด้านบริบทชุมชน การทำแผนที่เดินดิน การศึกษาปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งเป็นการฝึกให้นิสิตได้ใช้ทักษะในด้านต่างๆ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล อาทิ การสร้างแบบสอบถาม การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการค้นหาข้อมูลผ่านโปรแกรม GPS เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ จึงส่งผลให้นิสิตมีการพัฒนาทักษะทางปัญญาด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น

3. การประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนของนิสิตกลุ่มตัวอย่างหลังการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกด้านอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญมี แท่นแก้ว (2542 : 25) ให้ความหมายของคุณธรรมจริยธรรมว่า

ธรรมชาติหรือหลักที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ในลักษณะที่ติงามถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคมและจริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ ศีล อันหมายถึง หลักหรือเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อตัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ กล่าวคือจะพูดหรือทำสิ่งใดให้เป็นไปตามปกติ อย่าให้ผิดปกติ (ผิดศีล) จึงเป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจเมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้ว ก็เป็นสาเหตุให้ประพฤติจริยธรรมได้ถูกต้อง ดังนั้น คุณธรรมและศีล จึงเป็นโครงสร้างของจริยธรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระ อ่อนแพง และคณะ (2556 : 258) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มีความเป็นไปได้ในระดับมาก และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น การจัดกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนโดยการใช้คู่มือ ซึ่งมีการกำหนดขอบเขตการศึกษา ระยะเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้มีสติมีวินัย ตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพ และสังคม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยขอบธรรมส่งผลให้นิสัยมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น

3.2 ด้านความรู้สติดีมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้สติดีเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุษา คงทอง และคณะ (2553 : 14) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ ตั้งใจเรียนและเกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสำเร็จในชีวิตหรือไม่เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอน หรือผู้สอนด้วยเช่นกันหากผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแล้ว ย่อมจะมีผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนดังนี้ คือ

- 1) มีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้
- 2) เกิดทักษะหรือมีความชำนาญในเนื้อหาวิชาหรือกิจกรรมที่เรียนรู้
- 3) เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน
- 4) สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 5) สามารถนำความรู้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปอีกได้

อนึ่ง การที่ผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญานั้นการส่งเสริมที่ดีที่สุด

ก็คือการให้การศึกษา ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี ลิ้โสง และ วัฒนรัตน์ สุนทรโรจน์ (2558 : 161) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมภาษาไทย เรื่องวรรณกรรมเมืองชากักราว เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการอ่านการเขียนสื่อความและการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่าน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การจัดกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนโดยการใช้คู่มือ ซึ่งนำหลักการสิ่งแวดล้อมศึกษามาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมสามารถนำเอาหลักการและทฤษฎีทางสิ่งแวดล้อมศึกษา มาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านทักษะทางปัญญา นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรพงศ์ ไชยภักย์ (2558 : 92) ได้อธิบายไว้ว่า ทักษะทางปัญญา คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและกระบวนการต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศวัฒน์ เชื้อจันอัด และคณะ (2558 : 237) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้พลศึกษาด้านทักษะทางปัญญาการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้พลศึกษาด้านทักษะปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพที่เหมาะสม ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถทางด้านทักษะการปฏิบัติ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนโดยการใช้คู่มือ ที่เน้นให้นิสิตศึกษาด้วยตัวเองในการศึกษาลงพื้นที่จริง ส่งผลให้นิสิตมีทักษะทางปัญญาที่มากขึ้น ทั้งในด้านความสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์สถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมได้ และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อในการแก้ปัญหาและเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

3.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสม

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพิน บุญชูวงศ์ และคณะ (2551 : 30) ได้อธิบายไว้ว่า มนุษย์สัมพันธ์จัดเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ เนื่องจากมีหลักการและทฤษฎีที่เป็นข้อความรู้ และการนำหลักการหรือทฤษฎีไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยเทคนิค วิธีการซึ่งถือว่าเป็นศิลปะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล นักศึกษาจะสังเกตเห็นได้อย่างหนึ่งว่า คนแต่ละคนมีความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่นไม่เท่ากัน บางคนเป็นที่พอใจของ คนหมู่มาก มีเพื่อนมากหน้าหลายตา และมีคนที่อยากพูดคุยติดต่อหรือทำงานร่วมกับ เขามากมาย นั่นเป็นเพราะเขาขาดศิลปะในการติดต่อกับบุคคลอื่น ซึ่งอาจเป็นเพราะ ไม่รู้หลักการว่าควรทำอะไร หรือเป็นเพราะนำหลักการไปใช้ไม่ถูกวิธี ดังนั้น การที่คนเรา จะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและหมั่นฝึกฝน ให้เกิดความเชี่ยวชาญ จนสามารถนำหลักการที่เป็นข้อความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ได้ อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ตันสุวรรณ์รัตน์ (2553 : 18) ได้ศึกษา การศึกษาประสิทธิผลของการใช้บันทึกการเรียนรู้วิชาสถาปัตยกรรมไทย พบว่า ประสิทธิภาพของบันทึกการเรียนรู้วิชาสถาปัตยกรรมไทย คิดเป็นค่าเฉลี่ย ร้อยละ 76.20 ผลการเรียนรู้วิชาสถาปัตยกรรมไทย คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 79.50 นักศึกษาที่บันทึกการเรียนรู้วิชาสถาปัตยกรรมไทย มีเจตคติเชิงบวก ทั้งเจตคติที่เกิดขึ้น กับตนเอง เจตคติที่มีต่อเพื่อนต่อผู้สอน และเจตคติที่มีต่อการเรียน สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม ภายใน คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ที่เน้นให้นิสิต ปฏิบัติงานอย่างมีภาวะความเป็นผู้นำด้วยการทำงานเป็นทีมในการตั้งเป้าหมายร่วมกัน ส่งผลให้นิสิตมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น

3.5 ด้านการวิเคราะห์การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ นิสิตมีคะแนน เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่าง เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประยูร วงศ์จันทร์ (2558 : 219) ได้ อธิบายไว้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด ไปพร้อมกัน เครื่องมือที่สำคัญได้แก่ เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทาง สารสนเทศ เป็นเครื่องมือทางวิชาการที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะการรับรู้ ทางวิทยาศาสตร์สามารถนำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ให้เกิดผลผลิตหรือประโยชน์

ในรูปเทคโนโลยี ซึ่งการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพนั้น สิ่งที่สำคัญในการคำนึงถึงคือการเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมพร้อมกับการคิดวิเคราะห์อย่างมีหลักเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาลินี บุญยะศัพท์ และเรวัต แสงสุริยงค์ (2556 : 45) ได้ศึกษา ความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารงานของบุคลากรในเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี พบว่า ความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเพศหญิงมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากกว่าเพศชายบุคลากรที่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากที่สุด ดังนั้น การจัดกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน โดยการให้นิสิตใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งผลให้นิสิตเกิดการเรียนรู้ในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพิ่มมากขึ้น จนนำไปสู่การพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ควรจัดปฐมนิเทศให้แก่ นิสิต เพื่อให้นิสิตเข้าใจในการนำคู่มือไปใช้และกระบวนการในค่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน
 - 1.2 ควรจัดหาบุคลากร/อาจารย์พี่เลี้ยงประจำค่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน ให้เพียงพอสำหรับดูแลให้คำปรึกษาแก่นิสิตระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน
 - 1.3 ควรเลือกชุมชนที่มีบริบทเหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมค่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน เพื่อนิสิตศึกษาข้อมูลได้อย่างทั่วถึง และเข้าถึงปัญหาในชุมชนอย่างตรงจุด
 - 1.4 ควรศึกษาข้อมูลชุมชนอย่างละเอียดก่อนการจัดกิจกรรม รวมถึงทัศนคติของคนในชุมชนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับ นิสิต ในการทำงานร่วมกับชุมชนได้อย่างกลมกลืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน
 - 1.5 ควรเพิ่มระยะเวลาการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชน เพื่อการเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษานวัตกรรมแก้ไขปัญหามลพิษในชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2.2 ควรศึกษาผลการมีส่วนร่วมของนิสิต ในการการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาชุมชนร่วมกับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กองทะเบียนประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2559). *หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555)*. อุบลราชธานี : ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุป.

Division of registration Mahasarakham University. (2016). *Undergraduate Curriculum Faculty of Environment and Resource Studies : Bachelor of Science program in Environmental Education (Program 2012 UbonRatchathani: Yong Sawat International Group*.

กาญจนา ต้นสุวรรณรัตน์. (2553). การศึกษาประสิทธิภาพของการใช้บันทึกการเรียนรู้ วิชาสถาปัตยกรรมไทย. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5*.

Tunswannarat, Kanchana. (2010). The Effectiveness Study of Thai Architecture Learning Record. *Journal Special Issue The5th Rajamangala University of Technology National Conference*.

ชาลินี บุญยะศัพท์ และ เรวัต แสงสุริยงค์. (2556). *ความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการบริหารงานของบุคลากรในเทศบาลนครนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Bunyasup, Chalinee & Sangsuriyong, Rawat. (2013). *The availability of information and communications technology In the management of personnel in Nonthaburi Municipality Nonthaburi*. Burapa University Dissertation.

บุญมี แทนแก้ว. (2542). *ความจริงของชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Tankaew, Boonme. (1999). *Facts of life*. Bangkok: Odeon Store.

- ประยูร วงศ์จันทร์หา. (2558). *การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Wongchantra, Prayoon. (2015). *Local Environmental Administration and Management*. Mahasarakham: Mahasarakham University.
- _____. (2559). การสอนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน โดยใช้เอกสารคำสอนสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(15).
- _____. (2016). Teaching of ASEAN Natural Resource and Environment by The Teaching Document for Undergraduate Students. *Journal of Environmental Education Mahasarakham University*, 7(15).
- ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ. (2551). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- Changkwan-yuen, Precha et al. (2008). *Principle and Technique for Academic Writing*. (5th ed.). Bangkok: Chalalongkorn University.
- พัชติกา กุลสุวรรณ และคณะ. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรโดยใช้หลักเศรษฐศาสตร์เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และทักษะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้หลักเศรษฐศาสตร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(14).
- Kulsuwan, Patticha et al. (2015). The study and Comparative Knowledge for resource management using economics principles, Attitude measurement towards environmental conservation, and Skill measurement on resource management using economics principles. for Undergraduate Students Mahasarakham University. *Journal of Environmental Education Mahasarakham University*, 7(14).
- มัณฑรัตน์ วิรัชวงศ์. (2542). *การประเมินผลโครงการคัดแยกมูลฝอยและการนำกลับมาใช้ใหม่ของ เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต), สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.

Wiratwong, Mancharat. (1999). *The project evaluation sorting solid waste and the led to re-use of municipal phanatnikhom Chonburi*. Master of Science in Environmental Technology Management Mahidol University.

ยศววัฒน์ เชื้อจันออด และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้พลศึกษาด้านทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 21(2).

Chunjanat, Yothisawat. (2015). The Development of Physical Education instructional Model in Psychomotor Domain For Mattayomseuksa 3 students. *Journal of Education, Mahasarakham University*, 21(2)

วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2558). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(1).

Chairerk, Worapong. (2015). Contemporary Thai Language and Information Literacy Learning Achievement of Students Taught with Techniques of Active Learning. *Journal of Learning Innovation*, 1(1).

วาที ลพพันธ์ทอง และประยูร วงศ์จันทรา. (2559). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน : สาธารณรัฐสิงคโปร์. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(7).

Lobphanthong, Wathi & Wongchantra, Prayoon. (2016). The Development of Training manual about ASEAN Natural Resource and Environment: Socialist Republic of Singapore. *Journal of Environmental Education Mahasarakham University*, 14(7).

วิจารณ์ พานิช. (2547). *สถานศึกษากับการจัดการความรู้เพื่อ สังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.

Phanich, Wichan. (2004). *Education and Knowledge Management Society*. Bangkok: Office of the education council.

วิลาสินี ลิไธสง และ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมภาษาไทย เรื่อง วรรณกรรมเมืองชาгыราว เพื่อส่งเสริมการอ่านการเขียน

สื่อความและการคิดวิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 6(13).

Lithysong, Wilasinee. (2015). The Development of Enrichment Thai language Curriculum on "Chakungrao Literature" to Enhance Reading, communicative writing ability, and Critical Thinking of Mathayomsuksa1 Studen. *Journal of Environmental Education Mahasarakham University*, 6(13).

สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิต และการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. (ปริญญาานิพนธ์ ปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต), สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Woracharoensee, Sakon. (2007). *Education life skills and modeling group training to develop the skills of students and youth*. Doctor of Education Degree thesis Major psychological counseling Srinakharinwirot University.

สุพิน บุญชูวงศ์ และคณะ. (2551). *การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

Bunchuwong, Supin et al. (2008). *Practice Teaching Profession 2*. Bangkok: SuanDusit Rajabhat University.

สุภารัตน์ อ่อนก้อน และ ประยูร วงศ์จันทร์ธา. (2559). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน: สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(14).

Ongon, Suparat & Wongchantra, Prayoon. (2016). The Development of Training Manual about ASEAN Natural Resource and Environment : Socialist Republic of Vietnam. *Journal of Environmental Education Mahasarakham University*, 7(14).

สุระ อ่อนแพง และคณะ. (2556). รู ปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 15(ฉบับพิเศษ).

Ongpang, Sura et al. (2013). The management model for developing the students' morality and ethics in schools under the Primary Educational Service Areas consisted. *Journal of Education Naresuan University*, 15(Supplement).

เสถียร คงมีศักดิ์ . (2551). *การเขียนคู่มือปฏิบัติงาน : ข้าราชการตำแหน่งประเภททั่วไป วิชาชีพเฉพาะ เชี่ยวชาญเฉพาะและพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ*. เชียงใหม่: สภาข้าราชการและลูกจ้าง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Khongmeesak, Satian. (2008). *Writing operation manual: Commissioner general positions Professional expertise and technical support staff*. Chiangmai: Council officials and employees Chiangmai University.

อรทัย ผิวขาว และ บัญญัติ สาลี. (2559). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน : ราชอาณาจักรกัมพูชา. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(14).

Phiwkhao, Orathai & Sali, Banyat. (2016). The Development of training manual about ASEAN Natural Resource and Environment : Kingdom of Cambodia. *Journal of Environmental Education Mahasarakham University*, 7(14).

อุษา คงทอง และคณะ. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Kunghong, Ousa et al. (2010). *Guide to organize teaching The learner-centered learning*. University Valaya National.

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการหมอพื้นบ้านของประชาชน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

Factors that Affect the use of Public Services, Folk Healers Huai MEK District, Kalasin Province

สรารุธ แสงกำ¹, ชาญชัยณรงค์ ทรงคาศรี² และ ธวัชวงศ์ชัย ไตรทิพย์³
Sarawuth Saengkam¹, Chanchainarong Songkasri² and
Tawatwongchai Tritip³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการหมอพื้นบ้าน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการหมอพื้นบ้าน และ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำรงอยู่ เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ ประชากรได้แก่ ผู้เคยมารับบริการที่แผนกแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลห้วยเม็กในปี 2557 จำนวน 1,504 คน กลุ่มตัวอย่าง 100 คน จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติทดสอบ Chi-Square Test, Multiple Logistic Regression, Odd Ratio ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า ด้านคุณลักษณะของประชากรที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการ คือ อายุ และสถานภาพสมรส $p=0.007$ และ $p<0.001$ ด้านสังคม คือคนในชุมชนยอมรับผลการรักษาที่ ($p=0.016$) ด้านเศรษฐกิจ คือ คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ($p<0.001$)

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการสุขภาพท้องถิ่นและชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

^{2,3} อาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹ Graduate Student in Department of Health Management and Local Communities Kalasin University

^{2,3} Lecturers in Department of Health Management and Local Communities Kalasin University

ปัจจัยสิ่งแวดล้อม คือ สถานที่ให้บริการ และข้อมูลการใช้บริการ ได้แก่ โรคที่คิดว่าเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.006$ และ $p = 0.020$) โดยผู้ที่มีสถานภาพสมรสจะใช้บริการมากกว่าผู้ที่ไม่ได้สมรส 13.54 เท่า (OR. = 13.54, 95% CI. = 3.52-51.96) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) อุปสรรคในการดำรงอยู่คือขาดการสืบทอด และสนับสนุนอย่างจริงจัง

คำสำคัญ : หมอพื้นบ้าน ปัจจัยที่มีผล การใช้บริการ

Abstract

The research is study aimed to 1) Factors associated with the use of traditional healers. Huai Mek district Kalasin Province 2) study the factors that affect the use of traditional healers. 3) educational barriers in existence. The analytical and qualitative research. Including population Never get the medicine department of the hospital Huai Mek Thailand in 2557 of 1,504 samples from 100 people, simple random sampling. Through the use of questionnaires and interviews. Using statistics, percentage, standard deviation and statistical test Chi-Square Test, Multiple Logistic Regression, Odd Ratio statistically significant at the 0.05 level. The study indicated that The characteristics of the population that is associated with the use of traditional healers is age and marital status (a) to ($p = 0.007$ and $p < 0.001$), social is the community accept maintenance ($p = 0.016$) side. the economy is to take into account the cost of the trip ($p < 0.001$), and other environmental factors are the property of indigenous healers and data services, including diseases that are caused by supernatural beings. Significant statistically ($p = 0.006$ and $p = 0.020$), respectively, who were married (couples) to a folk healer than a single 13.54 - fold (OR. = 13.54, 95% CI. = 3.52. - 51.96) was statistically significant ($p < 0.001$).

Keywords : Traditional Healers, Factors Affecting, Of Service

บทนำ

สุขภาพเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนสิ้นอายุขัยสุขภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากปัจจัยเหล่านี้ขาดความสมดุลก็จะก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพได้หลายประเทศทั่วโลกที่มีชนพื้นเมืองอาศัยอยู่แต่ละถิ่นฐานนั้นๆ จะมีการบันทึกเกี่ยวกับการนำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรคไม่มากนักน้อย น้อย (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2552; บณูศรี เลิศวิริยจิตต์, 2554; เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ, 2548) และจะเห็นได้ว่าสังคมโลกเริ่มหันมาสนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านสุขภาพกันมากขึ้นสำหรับภูมิปัญญาของบรรพชนไทยเป็นผลมาจากการสั่งสมประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันหรือระหว่างกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ (ปิญชช ยอดสมสวย และสุพิมพ์ วงศ์ทองแท้, 2552) รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การสั่งสมประสบการณ์จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาเหล่านี้เอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหาการดำรงชีวิตได้ และสร้างสรรค์อารยธรรมของเราเองโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุล (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2557) เป็นสิ่งสะท้อนระบบคิด ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อการดำรงอยู่ การพึ่งพาตนเอง (จันทร์ทิรา เจริญณัย, 2555; ชนิดา มัททวงกูร และ สันติ ศรีสวนแดง, 2554)

นอกจากนี้ในแผนยุทธศาสตร์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2558 ได้ระบุถึงแผนการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสานในการขับเคลื่อนงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พันธกิจในการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนในการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ เป็นต้น สำหรับสถานการณ์และบริบทหรือการรายงานผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในอำเภอยายะเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งหมด 8 ตำบล มีประชากรทั้งสิ้น 9,667 คน มีหมอฟันบ้านจำนวน 36 คน แบ่งตามลักษณะการให้บริการเป็นหมอนวดจับเส้น 12 คน หมอเป่างูสวัด 4 คน หมอเหยียบเหล็กแดง 3 คน หมอยาสมุนไพร 8 คน หมอเป่าไขคางทูม 5 คน หมอกระดูก 1 คน หมอไสยศาสตร์ 3 คน โดยหมอฟันบ้านเหล่านี้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับทั้งในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงหรือแม้กระทั่งต่างจังหวัด ให้บริการ

ประชาชน 1,504 คนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 15.5 ของประชากรทั้งหมด (โรงพยาบาล ห้วยเม็ก, 2557) ซึ่งรูปแบบการรักษาแบบนี้เป็นทางเลือกของบุคคลกลุ่มหนึ่ง เนื่องจาก เข้าถึงง่าย ไม่ซับซ้อน และรวมถึงการบอกต่อ และความน่าเชื่อถือ ซึ่งยังขาดการให้ ความสำคัญ และสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อให้การดำรงอยู่ และรักษาภูมิปัญญาเหล่านี้ ให้คงอยู่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการหมอฟันบ้าน ของประชาชนใน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการรวบรวมข้อมูลผลการวิเคราะห์ เกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ และภูมิปัญญาของหมอฟันบ้าน ด้วยการศึกษาเชิงวิเคราะห์ แบบย้อนหลัง (Case Control Study) เพื่อให้ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการดูแลสุขภาพโดยหมอฟันบ้านที่สามารถเรียงลำดับความสำคัญ และเป็นข้อมูลในการเสนอแนะ เจริญนโยบายด้านการแพทย์แผนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการหมอฟันบ้าน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการหมอฟันบ้าน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำรงอยู่ และการสืบทอดองค์ความรู้ หมอฟันบ้าน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytical Research) และ เชิงคุณภาพ การศึกษาย้อนหลัง (Case – Control Study) เพื่อที่จะศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการใช้บริการหมอฟันบ้านของประชาชนในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่เคยและไม่เคยมารับบริการหมอฟันบ้าน ในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างของ กลุ่มใช้บริการและกลุ่มเปรียบเทียบ ดังนี้

ผู้ที่เคยใช้บริการหมอฟันบ้าน (Case) คือ 1) อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป 2) เคยใช้ บริการกับหมอฟันบ้านภายใน 1 ปี 3) สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ 4) ยินดีให้ ความร่วมมือในการวิจัย 50 คน

- ผู้ที่ไม่เคยใช้บริการหมอฟันบ้าน (Control) คือ 1) อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
2) ไม่เคยใช้บริการหมอฟันบ้านภายใน 1 ปี 3) สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้
4) ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย 50 คน

ขนาดตัวอย่าง ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างเปรียบเทียบค่าสัดส่วน
ในประชากรสองกลุ่มที่มีอิสระต่อกัน แบบ Unmatched Case-Control ที่ใช้
การวิเคราะห์ทางสถิติ แบบ Multiple Logistic Regression (อรุณ จิรวรรณกุล, 2550)
ดังสูตรต่อไปนี้

$$n = \frac{[Z_{\alpha/2} \sqrt{2pq} + Z_{\beta} \sqrt{p_1q_1 + p_0q_0}]^2}{(p_1 - p_0)^2}$$

เมื่อ n/กลุ่ม = ขนาดตัวอย่าง

$Z_{\alpha/2}$ = ค่ามาตรฐานที่ระดับนัยสำคัญ ที่ร้อยละ 5 ($\alpha = 0.05$ มีค่า 1.96)

Z_{β} = ค่ามาตรฐานที่ระดับนัยสำคัญ ที่ร้อยละ 80 ($\beta = 0.20$ มีค่า 0.84)

p_0 = สัดส่วนความคิดเห็นด้วยในการใช้บริการหมอฟันบ้าน...ในกลุ่ม
เปรียบเทียบ = 0.3 (จากการศึกษานำร่อง หรือ pilot study)

q_0 = สัดส่วนความคิดเห็นไม่เห็นด้วยในการใช้บริการหมอฟันบ้าน...ในกลุ่ม
เปรียบเทียบ = 0.7 (ได้จาก $1 - p_0$)

p_1 = สัดส่วนความคิดเห็นด้วยในการใช้บริการหมอฟันบ้าน...ในกลุ่มใช้
บริการฯ = 0.35 (จากการศึกษานำร่อง หรือ Pilot Study)

q_1 = สัดส่วนความคิดเห็นไม่เห็นด้วยในการใช้บริการหมอฟันบ้าน...ในกลุ่มใช้
บริการฯ = 0.65 (ได้จาก $1 - p_1$)

p-value = สัดส่วนเฉลี่ยของผลที่วิจัยสนใจที่เกิดขึ้นในสองกลุ่ม = $(0.35 - 0.3) / 2 = 0.05$

q = สัดส่วนเฉลี่ยของผลที่วิจัยไม่สนใจที่เกิดขึ้นในสองกลุ่ม = 0.95

ดังนั้น ได้ขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า กลุ่มละ 50 คนรวมตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน
100 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณได้สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple
Random Sampling) ซึ่งมีรายชื่อผู้เคยมารับบริการที่แผนกแพทย์แผนไทยของ
โรงพยาบาลห้วยเม็กในปี 2557 ทั้งสิ้นจำนวน 1,504 คน ของอำเภอห้วยเม็ก

จังหวัดกาฬสินธุ์ และการศึกษาเชิงคุณภาพในหมู่บ้าน ได้คัดเลือกหมอฟันบ้านจากการบอกต่อ (Snow Ball) จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเองโดยค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหาในการศึกษาค้างนี้ แล้วนำเครื่องมือไปทดสอบคุณภาพ (Try Out) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท ได้แก่

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

2.1) แบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้เคยและไม่เคยมารับบริการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย อายุ เพศ สถานภาพสมรส อาชีพหลัก อาชีพเสริม ระดับการศึกษา โรคประจำตัว อาการที่มารับการดูแลสุขภาพจากหมอฟันบ้าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับหมอฟันบ้าน

2.2) แบบสัมภาษณ์สำหรับหมอฟันบ้านประกอบด้วย อายุ เพศ สถานภาพสมรส อาชีพหลัก อาชีพเสริม ระดับการศึกษา รูปแบบลักษณะการให้บริการ แนวคิดด้านสุขภาพ ข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรคในการให้บริการ และข้อเสนออื่นๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1) แนะนำตัวกับผู้รับบริการ ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2) ทำการเก็บแบบสอบถามจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามทุกฉบับ

3.3) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติต่อไป

3.4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการเปรียบเทียบหรือการศึกษาย้อนหลัง (Case Control Study) ซึ่งในเครื่องมือวิจัยมีทั้งหมด 30 ตัวแปรที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้วิเคราะห์ข้อมูลแบบทีละตัว (Univariate Analysis)

ด้วยสถิติทดสอบ Chi-Square Test, Odd Ratio ได้ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการหมอฟันบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$) จำนวน 20 ตัวแปร

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการหมอฟันบ้าน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สถิติทดสอบ Multiple Logistic Regression, Odd Ratio ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และช่วงเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 แบบขั้นตอน (Stepwise Method) โดยวิเคราะห์ทีละกลุ่มตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ($p < 0.10$) จำนวน 10 ตัวแปร ท้ายที่สุดได้โมเดลสุดท้ายที่ทำนายการให้บริการหมอฟันบ้านเหลืออยู่จำนวน 4 ตัวแปรด้วยกัน ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) เพื่อใช้ในการอธิบายข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ใช้สถิติทดสอบ Chi-Square Test และปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการหมอฟันบ้าน ใช้สถิติทดสอบการถดถอยเชิงพหุคูณ Multiple Logistics Regression ทดสอบสมมติฐานเพื่อยืนยันความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามหลายๆ ตัว กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 รวมทั้งหาขนาดความสัมพันธ์ ด้วย Odd-Ratio (OR.) และช่วงเชื่อมั่นร้อยละ 95 (95 - CI.) รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการรวบรวมแยกแยะและตีความหมายสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพนำเสนอโดยการสรุปและบรรยายข้อมูล

ผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการหมอฟันบ้านของประชาชนในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 82.0 กลุ่มอายุต่ำกว่า 35 ปี ร้อยละ 77.0 โดยอายุเฉลี่ย เท่ากับ 34.40 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 9.89 ปี สถานภาพสมรส โสด ร้อยละ 60.0 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาขึ้นไป

ร้อยละ 93.0 อาชีพทำงานในหน่วยงานราชการ ร้อยละ 80.0 และรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 72.6 โดยมีรายได้เฉลี่ย เท่ากับ 13,689.6 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 7,281.3 บาท

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ มีผู้แนะนำให้ไปรับการดูแลรักษา ร้อยละ 86.0 คนในชุมชนนิยมไปดูแลรักษา ร้อยละ 69.0 คนในชุมชนยอมรับผลการดูแลรักษา ร้อยละ 78.0 ตนเองมีความชื่นชอบในตัวตนของหมอพื้นบ้าน ร้อยละ 71.0 ตนเองมีความพึงพอใจในการดูแลรักษาของหมอพื้นบ้าน ร้อยละ 73.0

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่ารักษาเหมาะสมหรือราคาถูก ร้อยละ 63.0 การคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ร้อยละ 66.0 คุ่มค่าในการดูแลรักษา ร้อยละ 73.0 รายได้หมุนเวียนในชุมชน ร้อยละ 63.0 และส่งเสริมหรือสนับสนุนหมอพื้นบ้าน ร้อยละ 61.0

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สถานที่ให้บริการของหมอพื้นบ้านเหมาะสม ร้อยละ 67.0 แนวทางการรักษาเหมาะสม ร้อยละ 69.0 เคยรักษาที่อื่นแล้วไม่หาย ร้อยละ 62.0 และความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงบริการ ร้อยละ 63.0

ปัจจัยด้านโรคหรืออาการเจ็บป่วย ได้แก่ โรคเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ ร้อยละ 76.0 โรคเกี่ยวกับกระดูก ร้อยละ 53.0 โรคผิวหนัง ร้อยละ 85.0 ปวดศีรษะไมเกรนเวียน ร้อยละ 64.0 อัมพฤกษ์อัมพาต ร้อยละ 85.0 ไข้หวัด ร้อยละ 75.0 ปวดท้อง ร้อยละ 82.0 ริดสีดวง ร้อยละ 89.0 มะเร็งโรครุนแรงอื่นๆ ร้อยละ 89.0 เบาหวาน ความดัน ไต หัวใจ ตับ ปอด ร้อยละ 92.0 โรคหรืออาการทางจิต ร้อยละ 89.0 และโรคที่คิดว่าเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ผีเข้า ร้อยละ 77.0

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการหมอพื้นบ้านทั้งหมด จำนวน 30 ปัจจัยที่ศึกษาค้างนี้ มีจำนวน 20 ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แยกพิจารณาเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้ คือ ด้านคุณลักษณะของประชากร คือ อายุ และสถานภาพสมรส โดยมีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.007$ และ $p < 0.001$ ตามลำดับ) ด้านสังคม คือคนในชุมชนยอมรับผลการดูแลรักษา ตนเองมีความชื่นชอบในตัวของหมอพื้นบ้านและตนเองมีความพึงพอใจในการดูแลรักษาของหมอพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.016$, $p = 0.015$ และ $p < 0.001$ ตามลำดับ) ด้านเศรษฐกิจ คือ ค่ารักษาเหมาะสมหรือราคาถูก การคำนึงถึง

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางค้ค่าในการดูแลรักษา รายได้หมุนเวียนในชุมชน ส่งเสริมหรือสนับสนุนหอพ้บ้านอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติ ($p<0.001$, $p=0.015$, $p=0.001$, $p<0.001$ และ $p<0.001$ ตามลำดับ) และปัจจัยสิ่งแวดล้อมอื่นๆ คือ สถานที่ให้บริการของหอพ้บ้าน แนวทางการรักษาเหมาะสม เคยรักษาที่อื่นแล้วไม่หาย ความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงบริการ โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสาคัญทางสถิติ ($p=0.006$, $p<0.001$, $p=0.001$, และ $p=0.002$ ตามลำดับ) และข้อมูลการใช้บริการหอพ้บ้าน (ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา) ได้แก่ โรคเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ โรคเกี่ยวกับกระดูก ปวดศีรษะ ปวดท้อง เบาหวาน ความดัน ไต หัวใจ ตับ ปอด โรคที่คิดว่าเกิดจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ อย่างมีนัยสาคัญทางสถิติ ($p= 0.019$, $p=0.003$, $p=0.030$, $p=0.002$, $p=0.027$ และ $p=0.020$ ตามลำดับ)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการหอพ้บ้าน ที่มีค่าความเสี่ยงสูงสุดคือสถานภาพสมรส โดยที่ผู้มีสถานภาพโสด (คู่หม้าย หย่าแยก) จะไปใช้บริการหอพ้บ้าน มากกว่าผู้ที่โสด 13.54 เท่า (OR. = 13.54, 95% CI. = 3.52-51.96) อย่างมีนัยสาคัญทางสถิติ ($p<0.001$) รองลงมา คือ การเป็นแนวทางรักษาที่เหมาะสม (OR.=7.33, 95% CI. = 3.07-19.49) อาการปวดศีรษะ ไมเกรน วิงเวียน (OR.=5.01, 95% CI. = 1.24-20.10) และการมีโรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ (OR.=3.47, 95% CI. = 2.43-34.48) อย่างมีนัยสาคัญทางสถิติ ($p=0.002$, $p=0.023$ และ $p=0.001$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุอจีสถิติ ในการใช้บริการดูแลสุขภาพโดยหอพ้บ้านด้วยการวิเคราะห์แบบทีละขั้นตอน : Stepwise Method (โมเดลสุดท้าย)

ตัวแปร	Coefficient	Standard-error	Adjusted OR	95%CI. / OR.adj.	p-value
สถานภาพสมรส(โสด)	2.606	0.686	13.543	3.52-51.96	<0.001
แนวทางการรักษาเหมาะสม	-2.036	0.642	7.331	3.07-19.49	0.002
ปวดศีรษะ/ไมเกรน/วิงเวียน	1.612	0.709	5.011	1.24-20.10	0.023
โรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ	-2.216	0.681	3.471	2.43-34.48	0.001

Constant = 0.032, Wald statistics = 0.002 Correctly classified = 58.8%
Goodness of fit test chi-square = 6.151 (df=8), p-value=0.630

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาบริบทข้อมูลเบื้องต้นในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งหมด 8 ตำบล มีประชากรทั้งสิ้น 9,667 คน มีหมอพื้นบ้านจำนวน 36 คน แบ่งตามลักษณะการให้บริการเป็นหมอนวดจับเส้น 12 คน หมอเป่างูสวัด 4 คน หมอเหยียบเหล็กแดง 3 คน หมอยาสมุนไพร 8 คน หมอเป่าไข้กางทุม 5 คน หมอกระดูก 1 คน หมอไสยศาสตร์ 3 คน และหมอพื้นบ้านเหล่านี้ที่เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับทั้งในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียงหรือแม้กระทั่งต่างจังหวัด ให้บริการประชาชน 1,504 คนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 15.5 ของประชากรทั้งหมด

จะเห็นว่า การศึกษารังนี้ น่าจะมีสภาพแวดล้อม และปัจจัยที่สัมพันธ์กับสภาพการทำงาน รวมทั้งตัวหมอพื้นบ้านและผู้ป่วยที่มารับการดูแลจากผู้ให้บริการหมอพื้นบ้านที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งข้อน่าสังเกตกลุ่มตัวอย่างที่มารับบริการกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 84.0 กลุ่มอายุต่ำกว่า 35 ปี ร้อยละ 76.0 สถานภาพสมรสไม่โสด ร้อยละ 64.0 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาขึ้นไป ร้อยละ 92.0 อาชีพทำงานในหน่วยงานราชการ ร้อยละ 76.0 และรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 84.0

อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของงานวิจัยครั้งนี้มีพอสมควรเช่นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจมีความคลาดเคลื่อนได้จากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องระมัดระวังตัวเพื่อความปลอดภัยหรือกลัวการตรวจสอบ จะเห็นได้ว่าการนำข้อมูลเชิงคุณภาพด้านการรักษาในรูปแบบต่างๆ ของหมอพื้นบ้านไว้เป็นตำราเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการสืบทอดในอนาคต และทำให้รูปแบบการสืบทอดเปลี่ยนไปและคิดว่าในอนาคตก็น่าจะมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปเช่นกัน อดีตผู้สนใจต้องหาความรู้ด้วยตนเองจากตำราหรือขอเรียนกับผู้รู้ อนาคตมีแนวคิดว่ารูปแบบการสืบทอดน่าจะมีการจัดตั้งชมรมหมอพื้นบ้านขึ้นตามสถานที่ต่างๆ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการหมอพื้นบ้านทั้งหมดจำนวน 30 ปัจจัยที่ศึกษารังนี้ มีจำนวน 20 ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยที่ปัจจัยด้านคุณลักษณะทั่วไปทางประชากรสถานภาพสมรสที่ไม่โสด มีความสัมพันธ์สูงที่สุดในการใช้บริการหมอพื้นบ้าน โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) กล่าวคือ ผู้ที่ไม่โสดนิยมมารับบริการดูแลหรือการให้บริการหมอพื้นบ้านมากกว่าคนโสด 10 เท่า ที่ระดับช่วงเชื่อมั่น 3.7 เท่า

ถึง 25.0 เท่า (OR.=10.1, 95% CI. = 3.7-25.0) ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับการมีความตระหนักในสุขภาพที่สูงกว่า เพราะโดยทั่วไปคนไม่ไสดม์ก็จะมีภาระงานที่มากขึ้น ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ รองลงมาเป็นด้านสังคม คือ ตนเองมีความพึงพอใจในการดูแลรักษาของหมอพื้นบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) กล่าวคือ ผู้ที่มีความพึงพอใจในการดูแลรักษาของหมอพื้นบ้านนิยมมารับบริการดูแล หรือการใช้บริการหมอพื้นบ้านมากกว่าคนที่ไม่พึงพอใจ 7 เท่า ที่ระดับช่วงเชื่อมั่นร้อยละ 95 เท่ากับ 2.4 เท่า ถึง 20.8 เท่า (OR.=7.0, 95% CI. = 2.4-20.8) ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับการมีความเชื่อมั่นในสุขภาพที่สูงกว่าเพราะโดยทั่วไปคนไม่ไสดม์ก็จะมีภาระงานที่มากขึ้น ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ ค่ารักษาเหมาะสมหรือราคาถูก การคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทาง คุ่มค่าในการดูแลรักษา รายได้หมุนเวียนในชุมชน ส่งเสริมหรือสนับสนุนหมอพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$, $p = 0.015$, $p = 0.001$, $p < 0.001$ และ $p < 0.001$ ตามลำดับ) ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับการค่ารักษาเหมาะสมหรือราคาถูก การคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางคุ่มค่าในการดูแลรักษา รายได้หมุนเวียนในชุมชน และส่งเสริมหรือสนับสนุนหมอพื้นบ้านที่เป็นคนท้องถิ่นและชุมชนที่ช่วยลดค่าใช้จ่าย และสามารถประหยัดเวลาทำงานหรือไม่เสียเวลาทำมาหากิน

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมอื่นๆ คือ สถานที่ให้บริการของหมอพื้นบ้าน แนวทางการรักษาเหมาะสม เคยรักษาที่อื่นแล้วไม่หาย ความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงบริการ โดยมีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.006$, $p < 0.001$, $p = 0.001$, และ $p = 0.002$ ตามลำดับ) สอดคล้องกับการศึกษาของอำนาจพร สุทรสมัย และคณะ (2553) เรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน โดยใช้สมุนไพรของหมอพื้นบ้าน ในตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าผู้ที่เคยรักษาที่อื่นแล้วไม่หาย และผู้ที่ต้องการความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงบริการ นิยมไปรับบริการด้วยสมุนไพรแบบพื้นบ้าน ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับการที่ให้บริการของหมอพื้นบ้าน แนวทางการรักษาเหมาะสมกับบริบทชุมชนหรือเคยรักษาที่อื่นแล้วไม่หาย นอกจากนั้นความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงบริการในการดูแลของหมอพื้นบ้านที่เป็นทางเลือกด้านสุขภาพแบบกันเอง

ปัจจัยด้านการใช้บริการหมอฟันบ้าน (ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา) ได้แก่ โรคเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ โรคเกี่ยวกับกระดูก ปวดศีรษะ ปวดท้อง เบาหวาน ความดัน ไต หัวใจ ตับ ปอด โรคที่คิดว่าเกิดจากสิ่งแวดล้อม อย่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.019$, $p=0.003$, $p=0.030$, $p=0.002$, $p=0.027$ และ $p=0.020$ ตามลำดับ) ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้อง กับโรควิถีชีวิตที่ทั้งชาวบ้านและหมอฟันบ้านคุ้นเคยมานาน

อย่างไรก็ตาม สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการหมอฟันบ้าน ที่มีค่าความเสี่ยงสูงสุด คือ สถานภาพสมรสโดยที่ผู้มีสถานภาพไม่โสด (คู่หม้าย หย่าแยก) จะไปใช้บริการหมอฟันบ้าน มากกว่าผู้ที่โสด 13.54 เท่า ($OR = 13.54$, 95% $CI = 3.52-51.96$) อย่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$) รองลงมา คือการเป็นแนวทางรักษาที่เหมาะสม ($OR = 7.33$, 95% $CI = 3.07-19.49$) อาการปวดศีรษะไมเกรน วิงเวียน ($OR = 5.01$, 95% $CI = 1.24-20.10$) และการมีโรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ ($OR = 3.47$, 95% $CI = 2.43-34.48$) อย่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.002$, $p=0.023$ และ $p=0.001$) นั้นแสดงว่าเมื่อควบคุมตัวแปรอื่นที่มีผลกระทบต่อการใช้บริการโดยหมอฟันบ้านแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาการใช้บริการหมอฟันบ้านที่มีสถานภาพสมรสไม่โสด จะมีโอกาสเคยมารับบริการโดยหมอฟันบ้านมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด ประมาณ 14 เท่าของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมาใช้บริการหมอฟันบ้าน รองลงมาการที่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาการใช้บริการหมอฟันบ้านที่เห็นว่าเป็นแนวทางรักษาที่เหมาะสม จะมีโอกาสเคยมารับบริการโดยหมอฟันบ้านมากกว่าผู้ที่ไม่เห็นว่าเป็นแนวทางรักษาที่เหมาะสม ประมาณ 8 เท่าของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมาใช้บริการหมอฟันบ้าน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาการใช้บริการหมอฟันบ้านที่มีอาการปวดศีรษะไมเกรน วิงเวียน จะมีโอกาสเคยมารับบริการโดยหมอฟันบ้านมากกว่าผู้ที่ไม่อาการปวดศีรษะไมเกรนวิงเวียน ประมาณ 5 เท่าของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมาใช้บริการหมอฟันบ้าน และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาการใช้บริการหมอฟันบ้านที่มีอาการการมีโรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ จะมีโอกาสเคยมารับบริการโดยหมอฟันบ้านมากกว่าผู้ที่ไม่อาการการมีโรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ ประมาณ 4 เท่าของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมาใช้บริการหมอฟันบ้าน

ดังนั้น จากข้อมูลผลการวิจัยที่ได้ในการศึกษครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า หมอฟันบ้านเป็นที่นิยมในกลุ่มคนไม่โสดสูงสุด รองลงมา คือ การเป็นแนวทางรักษาที่อาการปวดศีรษะไมเกรนวิงเวียน และการมีโรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ ตามลำดับความสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อมูลและรูปแบบการสืบทอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน และคิดว่าในอนาคตก็น่าจะมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปเช่นกัน อดีตผู้สนใจต้องหาความรู้ด้วยตนเองจากตำราหรือขอเรียนกับผู้รู้ อนาคตมีแนวคิดว่ารูปแบบการสืบทอดน่าจะมีการจัดตั้งชมรมหมอฟันบ้านขึ้นตามสถานที่ต่างๆ โดยในระดับท้องถิ่นและชุมชนมีหมอฟันบ้านเป็นผู้ให้บริการ พร้อมทั้งควรเป็นหมอฟันบ้านที่ขึ้นทะเบียนการดูแลหรือบริการบรรเทาสุขภาพประชาชนหรือนำไปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2. เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นที่มีผลกระทบต่อการใช้บริการโดยหมอฟันบ้านจากผลการวิจัยที่พบว่าทั้ง 4 ตัวแปร คือ ตัวแปรสถานภาพสมรส ตัวแปรการเป็นแนวทางรักษาที่เหมาะสม ตัวแปรอาการปวดศีรษะไมเกรนวิงเวียน และตัวแปรการมีโรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ ล้วนเป็นข้อผูกมัดที่ดีในการพัฒนาการแพทย์แผนไทยจากข้อมูลการศึกษาหมอฟันบ้านครั้งนี้ที่ควรเล็งเห็นความสำคัญข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในการใช้บริการดูแลสุขภาพด้วยหมอฟันบ้าน

3. หน่วยงานด้านสุขภาพในท้องถิ่นควรมีการสร้างหลักสูตรการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการรักษา การพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ เพื่อเป็นการสร้างเวทีในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของหมอฟันบ้านแก่ชุมชน และเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านภูมิปัญญาทางสุขภาพระหว่างกันของคนในชุมชนเอง

4. ผลการศึกษาจะเห็นว่าผู้ที่ไม่มาใช้บริการหมอฟันบ้านส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.0 เห็นว่า คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (อาจเป็นเพราะอยู่ใกล้สถานบริการด้านสุขภาพมากกว่า) และร้อยละ 80.0 ไม่มีผู้แนะนำให้มาใช้บริการหมอฟันบ้าน และร้อยละ 54.0 เห็นว่าสถานที่ให้บริการไม่เหมาะสม ดังนั้นหมอฟันบ้านเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการปรับปรุงในส่วนต่างๆ ที่กล่าวมานี้ เช่น การสร้างความน่าเชื่อถือ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหมอฟันบ้าน การปรับปรุงสถานที่ให้บริการให้สะอาดเรียบร้อยเป็นสัดส่วน

5. ผู้ที่มาใช้บริการหมอฟันบ้านส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.0 มีผู้แนะนำให้มาใช้บริการหมอฟันบ้าน และเห็นว่า คຸ່ມคຸ່ມค่าในการใช้บริการ ร้อยละ 88.0 และ แนวทางการรักษาเหมาะสม ร้อยละ 88.0 ดังนั้นหมอฟันบ้านจึงควรรักษาจุดแข็งตรงนี้ไว้ และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เช่น ประสิทธิภาพของการรักษา เพราะจะมีการเล่าต่อกันไปปากต่อปาก

มีแนวทางในการรักษาที่ชัดเจน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกหรือการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการในตัวแปรสถานภาพสมรส ตัวแปรการเป็นแนวทางรักษาที่เหมาะสม ตัวแปรอาการปวดศีรษะไมเกรนวิงเวียน และตัวแปรการมีโรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ เพื่อให้ชุมชนและท้องถิ่นได้ร่วมกันวางแผน ได้กิจกรรมโครงการร่วมกัน จนได้แนวทาง แนวปฏิบัติที่ดี หรือรูปแบบในการจัดการสุขภาพของท้องถิ่นและชุมชนด้วยตนเอง

2. ควรศึกษาเชิงทดลองโดยเปรียบเทียบประสิทธิภาพทางสุขภาพะที่ศิของ กลุ่มตัวอย่างที่มาร่วมโปรแกรมการแพทย์แผนไทยโดยการให้บริการหมอพื้นบ้าน เพื่อให้เป็นแพทย์ทางเลือกสำหรับประชาชนที่ไม่นิยมแพทย์แผนปัจจุบัน หรือยาปฏิชีวนะทั้งหลาย

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2557). *คู่มือดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

Thailand Department of Medicine and Alternative Medicine. (2014). *Manual health care by medical doctors and Thailand. Choice*. Nonthaburi: Ministry of Health.

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2552). *คู่มือจัดอบรมวิถึชุมชน*. นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.).

Joungsatiansup Gomart. (2009). *Guide training course community*. Nonthaburi: Society and Health Institute (SHI).

จันทร์ทรา เจียรณย์. (2555). *การศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การผดุงครรภ์แผนไทย และการใช้สมุนไพรของหมอพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอพื้นบ้านรอบเขตพื้นที่เขื่อนน้ำพุง จังหวัดสกลนคร*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

Jiaranai, Jantira. (2012). *The wisdom of medicine Thailand. Traditional midwifery Thailand And the use of herbs Folk healers: a case*

- study of traditional healers around the fountain area of the dam.*
Nakhon Ratchasima: University of Technology.
- ชนิดา มัททวงกูร และ สันติ ศรีสวนแตง. (2554). *การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปรากฏการณ์การปรับตัวของภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในจังหวัดกาญจนบุรี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Mutawangkool, Chanida & Srisauntang, Santi. (2011). *Thailand and Sri peaceful garden pumpkins. Qualitative research to study the phenomenon of adaptation of wisdom. Medical Kanchanaburi.* (2nd ed.). Nakhon Pathom: Kasetsart University.
- บุญศรี เลิศวิริยจิตต์. (2554). *คลังภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านกับสมุนไพรชุมชนภาคอีสาน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Leartwiriyajit, Boonsri. (2011). *Financial Wisdom with herbal healers community east of this research is aimed. Education, knowledge, wisdom, traditional doctors.* Bangkok: Rajabhat Sounsunanta University.
- ปิยนุช ยอดสมสวย และ สุพิมพ์ วงศ์ทองแท้. (2552). *การศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในอำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก.* กรุงเทพฯ: คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Yodsomsuai, Piyanuch & Wongtongtae, Supim. (2009). *The study of the wisdom of traditional doctors in the province Guard District Nakhon Nayok.* Bangkok: Faculty of Medicine. University Press.
- เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ. (2548). *การดูแลสุขภาพแบบพึ่งตนเองด้วยยาสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐาน.* นนทบุรี: ศูนย์พัฒนาตำราการแพทย์แผนไทย มูลนิธิ การแพทย์แผนไทยพัฒนา.
- Supjarern, Pennapha. (2005). *Self care with herbal medicine in primary health care.* Nonthaburi Thailand Development Center cookbook medicine. Thailand Development Foundation Medicine.

- โรงพยาบาลห้วยเม็ก. (2557). รายงานข้อมูลหมอพื้นบ้านและงานแพทย์แผนไทย. (เอกสารอัดสำเนา).
- HuaiMek Hospital. (2014). *Report folk healers and traditional medicine Thailand*, (Copier Paper).
- อรุณ จิรวัดนกุล. (2550). *ชีวิตรัตินิทัศน์สำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนันทาธรรม.
- Jirawatanagul. Aroon. (2007). *Biostatistics for the Health Sciences*. Khonke: Klungnanatum Printing.
- อำนวยพร สุนทรสมัย และคณะ. (2553). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน โดยใช้สมุนไพรของหมอพื้นบ้านในตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่*.
- Suntornchai, Umnouyporn et al. (2010). *Knowledge management, traditional knowledge and traditional medical treatment by. Use of herbal healers In Tambon Don Kaew, Mae Rim, Chiang Mai*.

ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1
ปีการศึกษา 2559 ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Expectation of The First-year Students Parents
in The 2016 Academic Year Towards The Bachelor
of Education Program in Mathematics
Faculty of Education, Roi-Et Rajabhat University

สุพรรณนิการ์ ชนะนิล¹
Supannika Chananil¹

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคาดหวังต่อระบบการเรียนการสอน ด้านความคาดหวังต่อผู้สอน และด้านความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษา 2) เพื่อประเมินความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดตามตัวชี้วัดร้อยละของระดับความคาดหวังกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 62 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามผลการวิจัยมีดังนี้ ภาพรวมความคาดหวังของผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับคาดหวังมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังด้านผู้สอนมากที่สุด ผลการประเมินรายประเด็น พบว่า ด้านความคาดหวังต่อผู้สอนมีความคาดหวังสูงสุด คือ

¹ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, อีเมล : supannika@reru.ac.th

¹ Lecturer, Faculty of Education, Roi-Et Rajabhat University, E-mail: supannika@reru.ac.th

การดูแลให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาจนจบการศึกษา ด้านความคาดหวังต่อระบบการจัดการเรียนการสอนมีความคาดหวังสูงสุด คือ การมีกระบวนการเรียนการสอนที่หล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นคนดี และด้านความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษา มีความคาดหวังสูงสุด คือ สำเร็จตามระยะเวลาในหลักสูตรและมีความภาคภูมิใจต่อสถาบันที่จบการศึกษาการตอบคำถามปลายเปิด พบว่า มีข้อคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด

คำสำคัญ : ความคาดหวัง หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were as follows : 1) to investigate expectation of the first-year students' parents in the 2016 academic year towards the Bachelor of Education Program in Mathematics, Faculty of Education, Roi-Et Rajabhat University into 3 areas : the expectations towards learning and teaching, the expectations for the instructor, and the expectation to graduate. 2) to assess the expectation of the first-year students' parents in the 2016 academic year towards the Bachelor of Education Program in Mathematics, Faculty of Education, Roi-Et Rajabhat University by the indicators of the expectation level. The random sample included 62 parents of first-year students. The research tools were questionnaires developed by the researcher. The results of the research showed that, the parents had high expectationsof the students' progress graduation success. With regard to each issue, the highest expectation was the instructor issue. The assessment of each issue found that the instructor issue had the highest parents' expectations about care in advising students until graduation; for the expectation towards learning and teaching, the highest parents' expectation was about the teaching process to teach students to be good for the students and for the expectation to graduate the highest parents' expectation was to complete the course of study

within the five years and for the parents to be proud of the graduates. The parents' answers in the open-ended questions found the most frequent remark was the expectation towards learning and teaching.

Keywords : Expectation, The Bachelor of Education Program in Mathematics

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดเป็นมหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นจากโครงการจัดตั้งสถาบันราชภัฏเพิ่มเติมจำนวน 5 แห่ง โดยสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2547 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงลงพระปรมาภิไธยและตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก ลงวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2547 (มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 2558) คณะครุศาสตร์เป็นหน่วยงานตามโครงสร้างภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2549 จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ. 5 ปี) จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี 10 หลักสูตร และระดับบัณฑิตศึกษา 3 หลักสูตร โดยมีหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์เป็น 1 ใน 10 หลักสูตรของคณะครุศาสตร์ หลักสูตรนี้ได้รับความสนใจจากนักเรียนที่ต้องการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก มีการจัดกระบวนการสอบคัดเลือกอย่างเข้มข้นในทุกปี ปัจจุบันสาขาวิชาคณิตศาสตร์มีอาจารย์ประจำสาขาทั้งสิ้น 12 ท่าน มีนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5 จำนวน 620 คน (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 2559) ถึงแม้ว่ากระบวนการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าเรียนในสาขาวิชาคณิตศาสตร์จะมีอัตราการแข่งขันที่สูง เนื่องจากมีผู้สมัครสอบเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีการรายงานตัวนักศึกษาใหม่พบว่ามีนักศึกษามารายงานตัวไม่ครบตามจำนวนที่ประกาศรายชื่อ และในระยะเวลาของการเรียนยังพบว่ามีนักศึกษาบางส่วนไปสอบเรียนต่อหรือสอบเข้าทำงานในวิชาชีพอื่น

สาขาวิชาคณิตศาสตร์ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ให้บริการทางวิชาการ มีผู้รับบริการ คือ นักศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดัน สนับสนุน ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เข้ามาเรียนมากที่สุด คือ ผู้ปกครอง สาขาวิชาจึงควรมีการศึกษา

ความคาดหวังอันจะส่งผลไปถึงความพึงพอใจในการรับบริการด้านต่างๆ เพื่อให้สาขาวิชามีข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขจุดบกพร่องให้ตรงกับความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้อง นักศึกษาและผู้ปกครองมักจะมองว่าตนเองเป็นผู้บริโภค ทั้งนี้เพราะนักศึกษาและผู้ปกครองเป็นผู้ลงทุนในการศึกษาและเป็นผู้เลือกสถานศึกษาด้วยตนเอง เมื่อได้ลงทุนไปแล้วก็ย่อมต้องมีความคาดหวังต่อผลตอบแทนที่ตนเองจะได้รับ (Tricker, 2004) แนวคิดนี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดทางธุรกิจที่มีการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในคุณภาพของการบริการที่ลูกค้าได้รับและหากกล่าวในแง่ของธุรกิจสถาบันการศึกษาก็คือองค์กรหรือหน่วยงานที่ให้บริการและลูกค้าขององค์กรก็คือสังคมนั่นเองความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสถาบันการศึกษานั้นจะแตกต่างกันไปตามระดับของสังคมช่วงเวลาและสถานที่ (Armstrong, 2007) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) (หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ข้อ 2) กำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยให้สถานศึกษาทำการศึกษาความต้องการความคาดหวังต่างๆ ที่ผู้ปกครองต้องการให้ทางสถานศึกษาบริหารจัดการให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนผู้ปกครองและชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นจะผลักดันให้การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นพัฒนายิ่งขึ้นสอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2543) ที่กล่าวถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชุมชนและนักวิชาการในหนังสือปฏิวัติการศึกษาไทยว่าการจัดการศึกษาเป็นสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองจึงต้องกระจายความรับผิดชอบไปให้ผู้ปกครองต้องส่งเสริมให้มีสมาคมผู้ปกครอง (Parent-teachers Association) หรือ PTA ในทุกสถานศึกษาซึ่งเป็นวิธีที่ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษามากขึ้น

การศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อหลักสูตรจึงเป็นการเปิดโอกาสให้สาขาวิชาคณิตศาสตร์ได้ทราบถึงความต้องการของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานมาสมัครและเข้ารับการศึกษาศาสนาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การคงอยู่ของจำนวนนักศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่เข้ามารายงานตัวและการออกกลางคัน รวมไปถึงการวางแผนประชาสัมพันธ์การรับสมัครให้ตรงกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
คณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จึงสนใจที่จะศึกษาถึงความคาดหวังของ
ผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ที่มีต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการวิจัย
ไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมตลอดจนการสร้าง
แรงจูงใจในการเข้าศึกษาในหลักสูตรนี้ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจนจบการศึกษา
นำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้การเป็นคนดี มีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา
2559 ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคาดหวังต่อระบบการเรียน
การสอน ด้านความคาดหวังต่อผู้สอน และด้านความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษา
2. เพื่อประเมินความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา
2559 ต่อหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏร้อยเอ็ด ตามตัวชี้วัดร้อยละของระดับความคาดหวัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา
2559 ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏร้อยเอ็ด รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)
มีขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคณิตศาสตร์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ที่เข้าเรียนในปีการศึกษา 2559
จำนวน 73 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชา
คณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ที่เข้าเรียนในปีการศึกษา
2559 จำนวน 62 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง
ของ Krejcie & Morgan (1970) โดยการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่ได้ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาดัชนีความสอดคล้องและเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไปปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำมาหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .95 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาของบุตรหลานในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์เป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของ ลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดด้านความต้องการหรือความคาดหวัง

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับผู้ปกครองด้วยตนเองในการประชุมผู้ปกครองในกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ประจำปีการศึกษา 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาบันทึกลงในคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดตามรายด้านทั้ง 3 ด้านโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลผลความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ร้อยละในแต่ละประเด็น มีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดหลักเกณฑ์ของเบสท์ และคานท์ (Best & Kahn, 1993) ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายความว่า มีความคาดหวังมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายความว่า มีความคาดหวังมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายความว่า มีความคาดหวังปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายความว่า มีความคาดหวังน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายความว่า มีความคาดหวังน้อยที่สุด

หลังจากได้ค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ข้างต้นในแต่ละด้านแล้ว ผู้วิจัยได้รวมค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านเพื่อหาค่าเฉลี่ยในภาพรวมต่อไป

4.4 ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยในภาพรวมของแต่ละด้านมาคำนวณเพื่อหาค่าร้อยละของความคาดหวังในภาพรวม โดยการเทียบค่าเฉลี่ย 5 เท่ากับ ร้อยละ 100

4.5 นำร้อยละของความคาดหวังในภาพรวมที่ได้ มาวัดค่าคะแนนระดับความคาดหวังโดยใช้เกณฑ์ประเมินตัวชี้วัดร้อยละของระดับความคาดหวัง ดังนี้ระดับความคาดหวัง ร้อยละ 80 ขึ้นไปได้ 7 คะแนนระดับความคาดหวัง ร้อยละ 75-80 ได้ 6 คะแนนระดับความคาดหวัง ร้อยละ 70-74 ได้ 5 คะแนนระดับความคาดหวัง ร้อยละ 65-69 ได้ 4 คะแนนระดับความคาดหวัง ร้อยละ 60-64 ได้ 3 คะแนนระดับความคาดหวัง ร้อยละ 55-59 ได้ 2 คะแนนระดับความคาดหวัง ร้อยละ 50-54 ได้ 1 คะแนนระดับความคาดหวัง ต่ำกว่าร้อยละ 50 ได้ 0 คะแนน

4.6 การวิเคราะห์คำถ้อยแถลงเปิดด้านความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดกลุ่มแจกแจงความถี่ (Frequency Distributions) และร้อยละ (Percentage)

ผลการศึกษา

การศึกษาคำคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดโดยใช้แบบสอบถาม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จำนวน 62 คน ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 61.29 มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 69.35 ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 43.55 มีรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 43.55 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 48.39 และเหตุผลที่ให้ผู้บุตรหลานเรียนสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดคือให้ผู้บุตรหลานเลือกเรียนตามความสนใจ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 90.32

ตอนที่ 2 ความคาดหวังต่อการศึกษในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ในภาพรวม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และระดับความความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน

ความคาดหวัง	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	คะแนน	ระดับความคาดหวัง
1. ด้านความคาดหวังต่อระบบการจัดการเรียนการสอน	4.26	85.20	7	คาดหวังมาก
2. ด้านความคาดหวังต่อผู้สอน	4.48	89.60	7	คาดหวังมาก
3. ด้านความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษา	4.17	83.40	7	คาดหวังมาก
ภาพรวม	4.30	86.07	7	คาดหวังมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมความความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับคาดหวังมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.30 ร้อยละ 86.07 ได้ 7 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้านพบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังด้านความคาดหวังต่อผู้สอนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความคาดหวังต่อระบบการจัดการเรียนการสอน และด้านความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษาตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ในรายด้าน ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามดังตารางที่ 3-5

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ด้านความคาดหวังต่อระบบการจัดการเรียนการสอนโดยรวมเฉพาะรายด้าน

ความคาดหวังต่อระบบ การจัดการเรียนการสอน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความคาดหวัง
1. ได้เรียนในรายวิชาที่มีความหลากหลาย น่าสนใจทันสมัย	4.03	1.04	คาดหวังมาก
2. มีห้องเรียนที่เพียงพอและพร้อมใช้งาน	4.03	1.13	คาดหวังมาก
3. มีสื่อการสอนที่เพียงพอ หลากหลาย	4.15	1.05	คาดหวังมาก
4. ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน	4.21	1.01	คาดหวังมาก
5. มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ ต่อนักศึกษา	4.26	1.02	คาดหวังมาก
6. มีกระบวนการเรียนการสอนที่หล่อหลอม ให้นักศึกษาเป็นคนดี	4.56	0.93	คาดหวังมากที่สุด
7. มีกฎระเบียบที่เหมาะสมกับนักศึกษาครู	4.39	1.06	คาดหวังมาก
8. มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำแนะนำ นักศึกษาอย่างใกล้ชิด	4.42	1.05	คาดหวังมาก
9. มีระบบการช่วยเหลือนักศึกษาในด้าน วิชาการและด้านอื่นๆ	4.26	0.97	คาดหวังมาก
ภาพรวม	4.26	1.02	คาดหวังมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมความความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ด้านความคาดหวังต่อระบบการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับคาดหวังมาก มีค่าเฉลี่ย 4.26 เมื่อพิจารณา

เป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นที่ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงสุด คือ การมีกระบวนการเรียนการสอนที่หล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นคนดี รองลงมา คือ มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำแนะนำนักศึกษาอย่างใกล้ชิด และมีกฎระเบียบที่เหมาะสมกับนักศึกษาครู

ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำที่สุด คือ การได้เรียนในรายวิชาที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ ทันสมัยการมีห้องเรียนที่เพียงพอและพร้อมใช้งาน และการมีสื่อการสอนที่เพียงพอ หลากหลาย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ด้านความคาดหวังต่อผู้สอนโดยรวมและรายด้าน

ความคาดหวังต่อผู้สอน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคาดหวัง
1. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน	4.53	0.94	คาดหวังมากที่สุด
2. เป็นผู้มีความสามารถในการสอนและการใช้สื่อทางการศึกษา	4.48	1.05	คาดหวังมาก
3. เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในวิชาเรียน	4.42	0.88	คาดหวังมาก
4. เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการใช้ภาษาและการสื่อสาร	4.48	0.86	คาดหวังมาก
5. บุคลิกดี แต่งกายสุภาพ	4.48	0.95	คาดหวังมาก
6. ดูแล ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา จนจบการศึกษา	4.60	0.82	คาดหวังมากที่สุด
7. มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษา สนใจและเอาใจใส่นักศึกษา	4.50	0.95	คาดหวังมากที่สุด
8. มีความเป็นกลาง เที่ยงตรง และยุติธรรม	4.50	0.86	คาดหวังมากที่สุด
9. สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสอนได้	4.47	0.92	คาดหวังมาก
10. มีเอกสารประกอบการสอน	4.40	1.00	คาดหวังมาก
เฉลี่ยรวม	4.48	0.92	คาดหวังมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ด้านความคาดหวังต่อผู้สอนมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับคาดหวังมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงสุด คือ ดูแล ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาจนจบการศึกษา รองลงมา คือการมีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษา สนใจและเอาใจใส่นักศึกษา และมีความเป็นกลางเที่ยงตรง และยุติธรรม

ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำที่สุด คือ มีเอกสารประกอบการสอน และสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสอนได้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ด้านความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษาโดยรวมและรายด้าน

ความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคาดหวัง
1. สำเร็จตามระยะเวลาในหลักสูตร (5 ปี)	4.63	1.01	คาดหวังมากที่สุด
2. ประกอบอาชีพรับราชการครูในโรงเรียนรัฐบาล	4.50	0.97	คาดหวังมากที่สุด
3. ประกอบอาชีพครูในโรงเรียนเอกชน	3.24	1.26	คาดหวังปานกลาง
4. รับจ้างสอนในสถาบันกวดวิชา/เปิดโรงเรียนกวดวิชา	3.55	1.17	คาดหวังมาก
5. ประกอบอาชีพตามความสนใจของบุตรหลาน	3.92	1.32	คาดหวังมาก
6. เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น	4.13	1.18	คาดหวังมาก
7. มีรายได้เพียงพอต่อการดูแลตนเอง	4.39	1.05	คาดหวังมาก
8. มีรายได้เพียงพอต่อการดูแลครอบครัว	4.18	1.17	คาดหวังมาก
9. สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเองและสังคม	4.53	0.94	คาดหวังมากที่สุด
10. มีความภาคภูมิใจต่อสถาบันที่จบการศึกษา	4.63	0.87	คาดหวังมากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.17	1.09	คาดหวังมาก

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยภาพรวมความคาดหวังของผู้ปกครองต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ด้านความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษามีค่าเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับคาดหวังมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงสุด คือ สำเร็จตามระยะเวลาในหลักสูตร (5 ปี) และมีความ

ภาคภูมิใจต่อสถาบันที่จบการศึกษารองลงมา คือ สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเอง และสังคมและการประกอบอาชีพรับราชการครูในโรงเรียนรัฐบาล

ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำที่สุด คือ ประกอบอาชีพครูในโรงเรียนเอกชน และรับจ้างสอนในสถาบันกวดวิชา/เปิดโรงเรียนกวดวิชา

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดด้านความต้องการหรือความคาดหวังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของคำถามปลายเปิดด้านความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดโดยรวมและรายด้าน

คำถามปลายเปิดด้านความต้องการ หรือความคาดหวัง	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการจัดการเรียนการสอน		
1. จัดการสอนเพิ่มเติมในเนื้อหาที่เป็นภาษาอังกฤษ	2	
2. จัดการเรียนการสอนตามที่มหาวิทยาลัยเห็นสมควร	1	
3. จัดสอนพิเศษเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน	4	
4. เน้นการปลูกฝังเรื่องความตั้งใจเรียน	1	
5. มีการเพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อสอบบรรจุ	4	
6. ดูแลนักศึกษาให้จบการศึกษา	12	
7. สอนความรู้พื้นฐานให้นักศึกษามีพื้นฐานที่ดี ในการนำไปสอนนักเรียนในอนาคต	2	
8. ปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู	2	
9. จัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย	1	
รวม	29	59.18
ด้านอาจารย์ผู้สอน		
1. เอาใจใส่นักศึกษาที่ไม่เข้าใจเนื้อหาหรือเรียนไม่ทันเพื่อน	1	
2. สอนเนื้อหาให้เข้าใจง่าย	1	
3. เน้นเนื้อหาในรายวิชาคณิตศาสตร์ให้มากๆ	2	
4. ควรส่งข้อมูลของนักศึกษาให้ผู้ปกครองได้ทราบด้วย	3	
5. สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอน	1	

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของคำถามปลายเปิดด้านความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (ต่อ)

คำถามปลายเปิดด้านความต้องการหรือความคาดหวัง	จำนวน	ร้อยละ
6. อาจารย์ผู้สอนควรคำนึงถึงผลกระทบต่อนักศึกษาเมื่อทำการตัดสินใจผลการเรียนในแต่ละภาคการศึกษา	1	
7. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	1	
รวม	11	22.45
ข้อเสนอแนะอื่นๆ		
1. มีทุนการศึกษา	4	
2. เชื่อมั่นในคุณภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด	2	
3. อาจารย์ในสาขาเปรียบเสมือนพ่อแม่ที่ต้องดูแลลูก	1	
4. เปิดสอนในระดับปริญญาโท	1	
5. ไม่ควรจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนค่าเงินเกินไป	1	
รวม	9	18.37
รวมทั้งสิ้น	49	100

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ปกครองได้ตอบคำถามปลายเปิดด้านความต้องการหรือความคาดหวังจำนวน 49 ข้อคิดเห็น เป็นข้อคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด จำนวน 29 ข้อคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 59.18 รองลงมาคือ ด้านอาจารย์ผู้สอนจำนวน 11 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 22.45

ข้อคิดเห็นที่เสนอแนะมากที่สุด จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะ คือ ดูแลนักศึกษาให้จบการศึกษา 2) ด้านอาจารย์ผู้สอน ข้อเสนอแนะ คือ ควรส่งข้อมูลของนักศึกษาให้ผู้ปกครองได้ทราบด้วย และ 3) ด้านอื่นๆ ข้อเสนอแนะคือ มีทุนการศึกษา

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในระดับคาดหวังมาก คิดเป็นร้อยละ 86.07 และผลการประเมินค่าความคาดหวังตามตัวชี้วัดร้อยละของความคาดหวังได้ 7 คะแนนในภาพรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของสาธิต สุวรรณศักดิ์ (2553) ที่ศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการให้บริการการศึกษาของโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์อำเภอน้ำพองจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองนักเรียนมีความคาดหวังต่อการให้บริการการศึกษาของโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิ โตพล (2550) ที่ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนวัดใหม่ผดุงเขตจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนวัดใหม่ผดุงเขตจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเนื่องจากการเรียนในระดับอุดมศึกษาเป็นการเรียนที่นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องพักอาศัยในหอพักเพื่อความสะดวกในการเดินทางและการทำกิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างไปจากชีวิตนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาผู้ปกครองไม่ได้พบปะนักศึกษาทุกวันจึงมีความกังวลและมีความคาดหวังให้มหาวิทยาลัย สาขาวิชา และอาจารย์ประจำสาขาวิชาได้สอดส่องดูแลและคาดหวังให้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้ปกครองเพื่อให้บุตรหลานของตนสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่สังกัด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังด้านความคาดหวังต่อผู้สอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.60 ผลประเมินได้ 7 คะแนน โดยประเด็นที่ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงสุด คือ ดูแล ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาจนจบการศึกษารองลงมาคือ ด้านความคาดหวังต่อระบบการจัดการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 85.20 ผลประเมินได้ 7 คะแนนโดยประเด็นที่ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงสุด คือ การมีกระบวนการเรียนการสอนที่หล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นคนดี และด้านความคาดหวังต่อการสำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 83.40 ผลประเมินได้ 7 คะแนนโดยประเด็นที่ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงสุด คือ สำเร็จตามระยะเวลาในหลักสูตร (5 ปี)

และมีความภาคภูมิใจต่อสถาบันที่จบการศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า แม้ว่าจะเป็น การเรียนในระดับอุดมศึกษาแต่ผู้ปกครองมีความคาดหวังที่จะให้อาจารย์ได้ดูแล นักศึกษาเป็นอย่างดีจนจบการศึกษาโดยมุ่งหวังให้นักศึกษาเติบโตและจบการศึกษา อย่างมีคุณภาพ เป็นคนดีของสังคม

การตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคาดหวัง พบว่า มีข้อคิดเห็นด้าน การจัดการเรียนการสอนมากที่สุด จำนวน 29 ข้อคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 59.18 รองลงมา คือ ด้านอาจารย์ผู้สอน จำนวน 11 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 22.45 ข้อคิดเห็นที่เสนอแนะ มากที่สุด จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะ คือ ดูแลนักศึกษาให้จบการศึกษา 2) ด้านอาจารย์ผู้สอน ข้อเสนอแนะ คือ ควรส่งข้อมูล ของนักศึกษาให้ผู้ปกครองได้ทราบด้วย และ 3) ด้านอื่นๆ ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดให้มี ทุนการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนต่อ โครงการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program: EP) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตการศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ของขวัญทิพย์ ชินเศรษฐวงศ์ (2552) พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อ โครงการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรภาษาอังกฤษโดยรวมในระดับมากเนื่องจาก พ่อแม่ผู้ปกครองทุกคนต่างคาดหวังและปรารถนาจะให้บุตรหลานของตนเป็นคนเก่ง เป็นคนดีมีความเพียบพร้อมทุกอย่างเท่าที่จะเป็นไปได้โดยฝากให้เป็นหน้าที่ของครูหรือ โรงเรียนเป็นผู้อบรมบ่มเพาะสร้างเสริมให้ถึงพร้อมตามที่ต้องการผลการวิจัยจึงสะท้อน ความคิดของผู้ปกครองที่มีความคาดหวังให้อาจารย์ประจำสาขาวิชาได้ดูแลเอาใจใส่ ในเรื่องการเรียนรู้ของนักศึกษาให้จบการศึกษาตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด มีความรู้ พื้นฐานและมีความพร้อมที่จะเป็นครูคณิตศาสตร์ สอบบรรจุจัดในโรงเรียนรัฐบาล เพื่อดูแลตนเองและครอบครัวได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: ร.ส.พ.
- Office of the National Education Commission. (2003). *National Education Act of B.E. 2542 (1999) and Amendments (Second National Education Act B.E. 2545 (2002)*. Bangkok: The Express Transportation Organization of Thailand.
- ขวัญทิพย์ ชินเศรษฐวงศ์. (2552). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนต่อโครงการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program: EP) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตการศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. (วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Chinsaetthawong, Khwanthip. (2009). *Expectations of parents toward English program in basic education service area 3*, Bangkok. Master of Education Program in Educational Administration Thesis. Rangsit University.
- จันทน์ โดพล. (2550). ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนวัดใหม่ผดุงเขตจังหวัดนนทบุรี. (ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- Topoon, Jantane. (2007). *Parents' Satisfaction Toward Educational Management of Watmaiphadungkhate School, Nonthaburi*. Master Paper, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Chandrakasem Rajabhat University.
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2559). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2560*. ร้อยเอ็ด.
- Faculty of Education, Roi-Et Rajabhat University. (2016). *Action Plan 2016*. Roi-Et.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2558). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*. ร้อยเอ็ด.
- Roi-Et Rajabhat University. (2015). *Guide to quality assurance Roi-Et Rajabhat University*. Roi-Et.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). *ปฏิวัติการศึกษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มติชน.
- Kaewdang, Rung. (2000). *Thai Education Reformer*. (8th ed.). Bangkok: Matichon.
- สาธิต สุวรรณศักดิ์. (2553). *ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริการการศึกษาของโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ, กศ.ม. การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Suwannasak, Satit. (2010). *Expectation of student parents towards education services of Prem Tinnasulanonda, Nampong district, KhonKaen*. (Independent Study, Master of Education Program in Educational Administration). Mahasarakham University.
- Armstrong, L. (2007). *Managing customer expectations*. Retrieved July 8, 2016, from <http://www.nkarten.xom/mce.html#WHAT>
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (1993). *Research in education*. (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement, 30(3).
- Tricker, T. (2004). *Student expectations-How do we measure up?*. Retrieved July 3, 2016, from [www.coe.uga.edu/chds/dtae2/pdf/StudentExpectations\(CustomerService\)](http://www.coe.uga.edu/chds/dtae2/pdf/StudentExpectations(CustomerService))

ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวาน
ต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน
ตำบลสเปลิ้อย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์
Effectiveness of Health Promotion Program on
Diabetes Patients in Self-care Behaviors in Songpluay
Sub-District Na Mon District, Kalasin Province

อนุชา คำใส¹, ธวัชวงศ์ชัย ไตรทิพย์² และ ชานูชัยณรงค์ ทรงศาศรี³
Anucha Kamsawai¹, Tawatwongchai Tritip² and
Chanchainarong Songkasri³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวานต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานตำบลสเปลิ้อย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ 3) เปรียบเทียบการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพเป็นการวิจัยกึ่งทดลองในกลุ่มเดียวประชากรคือผู้ป่วยเบาหวานปี 2557 จำนวน 113 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน คัดเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบ แบบวัดพฤติกรรม และโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน นำเสนอค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแตกต่างของความรู้ และการปฏิบัติตัว

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการสุขภาพท้องถิ่นและชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

^{2,3} อาจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹ Graduate Student Department of Health Management and Local Communities Kalasin University

^{2,3} Lecturer, Department of Health Management and Local Communities Kalasin University

ใช้สถิติทดสอบ Paired Sample t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า ด้านความรู้ก่อนการทดสอบอยู่ในระดับต่ำ ค่าเฉลี่ย 11.66 (S.D. = 1.99) ซึ่งน้อยกว่าหลังการทดสอบที่อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 18.60 (S.D. = 1.88) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ด้านพฤติกรรมพบว่าก่อนการเข้าร่วมในโปรแกรมการปฏิบัติตัวอยู่ในระดับไม่ดีค่าเฉลี่ย 1.20 (S.D. = 0.40) ซึ่งน้อยกว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมที่มีการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 2.11 (S.D. = 0.32) ซึ่งสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมในโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

คำสำคัญ : โรคเบาหวาน การดูแลตนเอง โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

This research aims. 1) to study the effects of the Effects of Health Promotion Program on self-care Diabetes patients' Behaviors in Songpluay Sub-District, Na Mon District, Kalasin Province. 2) to compare the knowledge about diabetes both pre and post program health promotion. 3) to compare the performance of their patients' health care both pre and post health promotion program. The Quasi experimental group (Quasi-Experimental Research; One Group Pre-Post Test Design) is a diabetic people in 2014 of 113 samples, 60 people were selected purposively. The tool for the behavior test and health promotion program Data were analyzed using descriptive statistics and inferential through the frequency, percentage, average, standard deviation and different knowledge analysis. And the practice uses test paire sample t-test with significant level at 0.05. The study indicated that the average knowledge before the test is 11.66 (S.D. = 1.99) being lower than the post test, averaging 18.60 (S.D. = 1.88) were statistically significant ($p < 0.001$) behavior discover that was before participating the practice program is low average 1.20 (S.D. = 0.40), which is less than the post program averaging 2.11 (S.D. = 0.32), being higher than they attended a health promotion program is a statistically significant ($p < 0.001$).

Keywords : Diabetes, Self Care , Health Promotion Programs

บทนำ

ปัจจุบันพบว่าการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะโรคเบาหวาน จากรายงานขององค์การอนามัยโลกพบว่า 1 ใน 10 ของประชาชนวัยผู้ใหญ่เป็นโรคเบาหวาน ในปี 2555 พบว่า มีผู้ป่วยเบาหวานทั่วโลก 371 ล้านคน และประมาณ 280 ล้านคนเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงต่อโรคเบาหวาน สำหรับประเทศไทย ปี 2556 มีผู้เสียชีวิตจากโรคเบาหวานทั้งหมด 9,647 ราย หรือเฉลี่ยวันละ 27 คน คิดเป็นอัตราการตายด้วยโรคเบาหวาน 14.93 ต่อประชากรแสนคน และมีผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวานเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 698,720 ครั้ง คิดเป็นอัตราป่วยด้วยโรคเบาหวาน 1,081.25 ต่อประชากรแสนคน จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่ามีจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวาน ตั้งแต่ปี 2554-2556 เท่ากับ 11,938, 13,505 และ 14,372 คิดเป็น 1,215.54, 1,373.34 และ 459.47 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ ซึ่งเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์มีจำนวนผู้ป่วยในปี พ.ศ. 2555-2557 จำนวน 779 คน 817 คน, และ 880 คน ตามลำดับ ซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี ตำบลสงเปลือยมีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานมากถึง 324 คน ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของพื้นที่ (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนามน, 2558) โรคเบาหวานเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้

การดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานเป็นเรื่องของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและแบบแผนการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับภาวะของโรคการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ป่วยเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอก เช่น ความรู้ ทัศนคติ ประสิทธิภาพ และปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เป็นต้น ซึ่งความรู้เรื่องโรคเพียงอย่างเดียวไม่อาจประกันได้ว่าภาวะคุกคามโรคจะดีขึ้นด้วยทั้งนี้เพราะผู้ป่วยอาจไม่ได้ปฏิบัติตามที่เรียนรู้หรือปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง (ประภาพร รินสินจ้อย, 2545) ดังนั้น การดูแลตนเองจึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่บุคคลพึงมีการที่จะบรรลุถึงจุดหมายได้ผู้ป่วยต้องมีความสามารถในการดูแลตนเองในด้านการเลือกบริโภคอาหาร การออกกำลังกายที่เหมาะสม การกินยาอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง การพบแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพและรับคำแนะนำ รวมไปถึงการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุขและมีสุขภาพที่ดีเนื่องจากความสามารถในการดูแลตนเองเป็นความสามารถของบุคคลที่จะส่งเสริมให้บุคคลกระทำการดูแลตนเองอย่างมีคุณภาพเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งชีวิตสุขภาพและสวัสดิภาพของตน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวานต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการทดลองในกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ ของผู้ป่วยเบาหวาน ในด้านการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การกินยา การพบแพทย์ตามนัด และการจัดการความเครียด โดยใช้ระยะเวลาในการวิจัย 12 สัปดาห์ ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้ป่วยโรคเบาหวาน และการรักษาโรคเบาหวาน อีกทั้งผลที่ได้จากการวิจัยยังสามารถนำไปพัฒนาระบบบริการดูแลสุขภาพ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเบาหวาน ให้มีสุขภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวานต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวานต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกต้องดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่แต่เดิม
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานที่นำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้ป่วยโรคเบาหวานที่แพทย์วินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคเบาหวานไม่น้อยกว่า 1 ปี ในตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ จากจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 133 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่แพทย์วินิจฉัยว่าป่วยด้วยโรคเบาหวานไม่น้อยกว่า 1 ปี ในตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาพสนิษฐ์ จำนวน 60 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คุณสมบัติกลุ่มเป้าหมายตามที่กำหนดไว้มีดังต่อไปนี้

2.1 ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานและไม่มีภาวะแทรกซ้อนด้วยโรคอื่น

2.2 เป็นผู้ป่วยที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติได้ หรือมีระดับน้ำตาลในเลือดสูงเกิน 140 mg % ที่ได้รับการรักษาโรคเบาหวานด้วยยาเม็ดลดระดับน้ำตาลในเลือด

2.3 สมครใจและสามารถมาพบผู้วิจัยตามกำหนดได้ทุกครั้งเพื่อเข้าร่วมการค้นหาผลการได้รับกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวานจนสิ้นสุดการวิจัยโดยมีข้อตกลงว่ากลุ่มตัวอย่างต้องมาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.4 เป็นผู้ที่แพทย์วินิจฉัยว่าไม่มีภาวะแทรกซ้อนรุนแรง เช่น โรคความดันโลหิตสูงชนิดรุนแรง โรคไตวายเรื้อรัง

3. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพผู้ป่วยเบาหวาน ได้แก่ การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การกินยาการพบแพทย์ตามนัดและการจัดการความเครียด

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวานปรับปรุงจากโปรแกรมการเข้าค่ายเบาหวานของโรงพยาบาลเทพธารินทร์ จังหวัดกรุงเทพมหานครปี 2007 ร่วมกับการศึกษาทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพโดยมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่มเครื่องมือเป็นแบบทดสอบความรู้ ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson's Method or KR-20 = 0.94) และแบบวัดพฤติกรรม ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ ครอนบาชมีค่าเท่ากับ 0.82 (Alpha Coefficiency = 0.82)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองโดยใช้แบบวัดความรู้ และแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2558 ถึง มีนาคม 2559

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์การแปลผลมีดังนี้

- ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานซึ่งมีลักษณะคำตอบเป็นแบบตอบถูก ตอบผิด 2 ตัวเลือก คือ ใช่ ไม่ใช่ เกณฑ์ในการให้คะแนนมี 2 ลักษณะโดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน มาตราวัดค่าตัวแปรเป็นช่วงสเกล (Interval Scale) โดยแบ่งความรู้ออกเป็น 3 ระดับ เทียบเกณฑ์โดยใช้การประเมินของ Bloom (1971) อ้างถึงใน ดวงสมร นิลตานนท์ (2553) ดังนี้

ระดับสูง หมายถึง ร้อยละ 80 ขึ้นไป (17 -21 ข้อ)

ระดับปานกลาง หมายถึง ร้อยละ 60-79 (13-16 ข้อ)

ระดับต่ำ หมายถึง ต่ำกว่าร้อยละ 60 (0-12 ข้อ)

- พฤติกรรมการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานแบ่งการปฏิบัติออกเป็น 3 ระดับ โดยการแบ่งช่วงเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.00 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 1.67 – 2.33 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.66 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับไม่ดี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับข้อมูลทั่วไป นำเสนอด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับการวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน ความรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (Paired t-test) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75 อายุเฉลี่ยของผู้ป่วยเท่ากับ 52.73 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสมีคู่ จำนวน 45 ราย คิดเป็นร้อยละ 75 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 35.33 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 21.66 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาอยู่ในช่วง 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.66 ระยะเวลาการเจ็บป่วยพบว่าค่าเฉลี่ยของ ระยะเวลาการเจ็บป่วยเฉลี่ย 8.67 ปี

2. ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน พบว่า ร้อยละของคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ก่อนการทดลอง อยู่ในระดับต่ำมีจำนวนมากที่สุด 40 คน คิดเป็นร้อยละ ร้อยละ 66.66 รองลงมาคือร้อยละของคะแนนความรู้ในระดับปานกลาง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 31.66 ความรู้ในระดับสูงจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.66 และมีค่าคะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 11.66 (S.D. = 1.99) ส่วนหลังการทดลอง พบว่า คะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานอยู่ในระดับสูงมีจำนวนมากที่สุด 52 คน คิดเป็นร้อยละ 86.66 ระดับปานกลางจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 มีค่าคะแนนความรู้เฉลี่ยหลังการทดลองเท่ากับ 18.60 (S.D. = 1.88) และไม่ปรากฏว่ามีระดับคะแนนความรู้อยู่ในระดับต่ำ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าคะแนนความรู้เฉลี่ยของผู้ป่วยเบาหวานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.001$ ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ และระดับความรู้ เกี่ยวกับโรคเบาหวานก่อน และหลัง
การทดลอง

ระดับความรู้เกี่ยวกับ โรคเบาหวาน	กลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูง (17-21 ข้อ)	1	1.66	52	86.66
ปานกลาง (13-16 ข้อ)	19	31.66	8	13.33
ต่ำ (1-12 ข้อ)	40	66.66	0	0.00
$\bar{X}$	11.66		18.66	
S.D.	1.99		1.88	

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ก่อนและหลังการทดลอง

ความรู้เกี่ยวกับ โรคเบาหวาน	$\bar{X}$	S.D.	Mean diff	S.D. mean diff	95 % CI	t	p-value
ก่อนการทดลอง	11.66	1.99	6.93	2.74	6.22 , 7.62	19.58	<0.001**
หลังการทดลอง	18.60	1.88					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ด้านการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพตนเองก่อนการทดลองพบว่า เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า การปฏิบัติตัวด้านการจัดการความเครียด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.28 (S.D. = 0.71) รองลงมาคือการปฏิบัติตัวด้านการพบแพทย์ตามนัด อยู่ในระดับไม่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.48 (S.D. = 0.62) และการปฏิบัติตัวด้านการกินยา อยู่ในระดับไม่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.45 (S.D. = 0.56) ตามลำดับ ส่วนหลังการทดลองพบว่า การปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพตนเองด้านการกินยาอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.70 (S.D. = 0.49) รองลงมา คือการปฏิบัติตัวด้านการจัดการความเครียด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 (S.D. = 0.59) และการปฏิบัติตัวด้านการพบแพทย์ตามนัด อยู่ในระดับปานกลาง

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 (S.D. = 0.59) ตามลำดับ และหากเปรียบเทียบระดับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองก่อนการทดลองอยู่ในระดับไม่ดี 1.20 (S.D. = 0.40) ส่วนหลัง การทดลอง ผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี 2.11 (S.D. = 0.32) ซึ่งหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยดังตารางที่ 2 และ 4

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ก่อน และหลังการทดลองจำแนกรายด้าน

การปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพตนเอง	กลุ่มตัวอย่าง (n=60)			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับการปฏิบัติ	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับการปฏิบัติ
ด้านการควบคุมอาหาร	1.11(0.38)	ไม่ดี	2.08(0.32)	ปานกลาง
ด้านการออกกำลังกาย	1.16(0.41)	ไม่ดี	1.32(0.77)	ไม่ดี
ด้านการกินยา	1.45(0.56)	ไม่ดี	2.70(0.49)	ดี
ด้านการพบแพทย์ตามนัด	1.48(0.62)	ไม่ดี	2.30(0.59)	ปานกลาง
ด้านการจัดการความเครียด	2.28(0.71)	ปานกลาง	2.51(0.59)	ปานกลาง
โดยรวม	1.20(0.40)	ไม่ดี	2.11(0.32)	ปานกลาง

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานโดยรวม ก่อนและหลังการทดลอง (n=60)

พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	Mean diff	S.D.mean diff	95 % CI	t	p-value
ก่อนการทดลอง	1.20	0.40					
			0.91	0.56	1.06 , 0.77	2.56	<0.001**
หลังการทดลอง	2.11	0.32					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปผลและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน หลังการทดลองสูงกว่า ก่อนการทดลอง และการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน หลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.001$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงสมร นิลตานนท์ (2553 : 115); ชัยนิตย์ อินทร์งาม (2553 : 97); อารีวัลย์ อิมทราฮา (2552 : บทคัดย่อ); พจนารถ ดวงคำน้อย (2550 : 66) ที่พบว่าหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนน และค่าเฉลี่ยความแตกต่างของคะแนนด้าน ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ $p > 0.05$ ซึ่งเป็นผลมาจากโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ และการจัดกิจกรรม ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการศึกษาของ ทิพย์ศุภางค์ สุวรรณศรี (2553 : บทคัดย่อ); ชัยนิตย์ อินทร์งาม (2553 : 97); อารีวัลย์ อิมทราฮา (2552: บทคัดย่อ); ไพโรจน์ ชมชู (2552 : 76); กรรณิกา สายแดง (2552 : 69) ซึ่งพบว่า พฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้ป่วยโรคเบาหวานหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ มีพฤติกรรมการดูแลตนเอง สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ($p < 0.001$) ที่ผลการวิจัยพบเช่นนี้ เป็นเพราะว่าการประยุกต์ใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วย โรคเบาหวานในครั้งนี้ ที่ใช้ระยะเวลาจนถึง 12 สัปดาห์ ในการวัดพฤติกรรมหลังการ ทดลองเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และเน้นให้กลุ่มตัวอย่าง ตระหนักรู้ในตัวเอง ใช้ความสามารถของตนเองเพื่อควบคุมพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพ ตามแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพของ เพนเดอร์ (Pender, 1996) แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานไปในทางที่ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง จึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ควรมีการนำโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพนี้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองในผู้ป่วยโรคเบาหวานพื้นที่อื่นๆ เพื่อยกระดับพฤติกรรม ในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานให้ดีขึ้น

2. หากจะนำโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพนี้ไปใช้ในกลุ่มเป้าหมายเดิม ควรนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง และเพิ่มกิจกรรมการออกกำลังกายที่เหมาะสม กับโรค และวัยของผู้ป่วยเบาหวาน รวมถึงประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิต เป็นรูปแบบในการออกกำลังกาย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานและพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง จึงมีข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. หากจะทำการวิจัยในลักษณะเดียวกัน ควรทำการวิจัยในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่นศึกษาในกลุ่ม เยาวชน หรือกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังอื่นๆ

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เพื่อยืนยันประสิทธิผลของโปรแกรม

3. การศึกษาครั้งนี้ไม่มีการวัดค่าระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยทำให้ไม่มีผลยืนยันถึงความเปลี่ยนแปลง ครั้งต่อไปควรวัดค่า HA1C หรือ FBS ร่วมด้วย เพื่อวัดผลกระทบจากโปรแกรม

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา สายแดง. (2552). *กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ป่วยโรคเบาหวาน ศูนย์สุขภาพ ชุมชนแม่หล่าย อำเภอเมือง จังหวัดแพร่*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), การส่งเสริมสุขภาพ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Saidaeng, Kunnika. (2009). *Behavior Modification Process on Diabetic Patients at Health Center of Mae-Lai Community, Mueang District, Phrae Province*. (Theses Master of Education). (Health Promotion) of Chiang Mai University, Chiang Mai.
- ชัยนิตย์ อินทร์งาม. (2553). *การสร้างเสริมพลังเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน จังหวัด อุบลราชธานี*. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- In-Ngam, Chainit. (2010). *To strengthen the power of self care, diabetes patients, Ubon Ratchathani province*. Faculty of public health, Udon Thani Rajabhat University.

ดวงสมร นิลตานนท์. (2553). ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถแห่งตนและ กระบวนการกลุ่มร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในโรงพยาบาลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ สม. สาขาวิชาสุขศึกษาและส่งเสริมสุขภาพ), มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

Nintanon, Duangsamorn. (2010). *Effect of health promotion programs by applying the theory of the capabilities themselves and process groups together with social support. In type 2 diabetes patients in the hospital, Erawan, Indra's district in Loei province.* (Theses M.P.H.). (Branch, health promotion and education and healthy subjects). KhonKaen University. KhonKaen.

ทิพย์ศุภางค์ สุวรรณศร. (2550). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้ที่เป็น เบาหวาน โรงพยาบาลห้างฉัตรจังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์ พยม.), บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

Suwannasorn, Tipsupang. (2007). *The results of the program to promote healthy behaviours themselves performance of diabetes Hang chat Hospital, Lampang,* (Theses M.N.S.). graduate of Chiang Mai University, Chiang Mai.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น. Sisaat, Bunchom. (2010). *Initial research*. (8th ed.). Bangkok. Suwiriyaasaran. ประภาพร รินสินจ้อย. (2545). *การรับรู้สมรรถนะในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ประเภทที่ 2 ตำบลป่าจั่ว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย*. การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Rinsinjoi, Prapaporn. (2002). *Perceived self-care of patients with type 2 diabetes. Pangiw Sub-District Wiang Pa Pao opera Chiang Rai province.* (Theses M.S.). graduate of Chiang Mai University.

พจนารถ ดวงคำน้อย (2550). *การจัดโปรแกรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่ง อินซูลินที่ศูนย์สุขภาพชุมชน ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

- Doungkomnoi, Potjanart. (2007). *Organization of Self-Care Program for Type II Diabetes Mellitus Patients at the Community Primary Care Unit, Tambon Chai Buri, Amphoe ThaUthen, Changwat Nakhon Phanom*. (Theses M.P.H.). MAJOR Health System Management of Mahasarakham University, Mahasarakham.
- ไพโรจน์ ชมชู. (2552). *โปรแกรมสุขศึกษาในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินในชุมชนเขตเมือง ของสถานีนอนามัยบางเขนหมู่ที่ 7 ตำบลบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ สม.), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- Chomchoo, Pairroj. (2009). *Health programs in diabetes care insulin dependence type is not in the community's sanitary station, Tambon bang Khen bang Khen, moo 7, Muang, Nonthaburi*. (Theses M.P.H.). Mahasarakham University, Mahasarakham.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนามน. (2558). *สถิติจำนวนผู้ป่วยเบาหวาน*.
- Na Mon district public health Office. (2015). *Statistics for the number of people with diabetes*.
- อารีวัลย์ อิมทราฮาษา. (2552). *ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วย เบาหวาน ชนิดไม่พึ่งอินซูลิน สถานีอนามัยบ้านสระบัว อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- Intara-Asa, Areewan. (2009). *Effect of health promotion programs on-non Insulin dependent Diabetes mellitus patients of Ban-Sabua health center Phayuha Khiri district Nakhonsawan Province*. (Theses). Nakhonsawan Rajabhat University, Nakhonsawan.
- Bloom, Benjamin S. (1971). *Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. New York: McGraw-Hill.
- Pender, N. J. (1996). *Health promotion in nursing practice*. (3rd ed.). Stanford: Appleton & Lange.

การศึกษาผลการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา The Study of Using Environmental Education Co-operative Education Manual

ธิดากร เอกทศน์¹ และ ประยูร วงศ์จันทร์²

Thichakorn Ekkathat¹ and Prayoon Wongchuntra²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1. ศึกษาการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา และค่าดัชนีประสิทธิผลของคู่มือ 2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะคิด และทักษะสหกิจศึกษา ก่อนและหลังสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา และ 3. เพื่อประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ แบบวัดทักษะและแบบประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test ผลการศึกษาพบว่า คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด และดัชนีประสิทธิผลเพิ่มเป็นร้อยละ 85.70 นิสิตกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ทักษะคิด และทักษะหลังการสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาสูงกว่าก่อนสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้ สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาหลังสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : คู่มือสหกิจศึกษาสิ่งแวดล้อมศึกษา

¹ นิสิตปริญญาโท คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master Student Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

² Assistant Professor, Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

Abstract

The purposes of this research were 1. To study using field environmental education co-operative education manual 2. To study and compare effectiveness index of manual on, the knowledge, attitudes and skills in environmental education co-operative education before and after environmental education co-operative education 3. To evaluate standard of learning outcomes of environmental education co-operative education. The sample were 58 undergraduate students in year 4 of environmental education program, Faculty of Environment and Resource studies, Mahasarakham University, selected by purposive sampling. The research instruments were the environmental education co-operative education manual, knowledge test, attitude test, skills test and standard test of learning outcomes of environmental education co-operative education. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using t-test. The results revealed that the environmental education co-operative education manual of environmental education was at the most appropriate level, the effectiveness index was equal to 53.60 %. The sample group students had mean scores of knowledge attitude and skills after training environmental education co-operative education were higher than training of environmental education co-operative education at level of statistical significance. 05 and standard of learning outcomes of environmental education co-operative education before environmental education co-operative education was at high level.

Keywords : Manual Co-Operative Education, Environmental Education

บทนำ

กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education Process) มีความหมายใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์ทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1. การรับรู้ปัญหา (Awareness) กระบวนการที่ช่วยให้รับรู้ปัญหาและพิจารณา วิเคราะห์อย่างรอบด้านในการเกิดปัญหา และผลกระทบแบบกว้างและแนวดิ่ง 2. ความรู้ (Knowledge) กระบวนการช่วยให้ได้เรียนรู้และเข้าใจพื้นฐานของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ไข 3. ทักษะ (Attitude) กระบวนการช่วยให้มีค่านิยมห่วงใย ตั้งใจจริง และมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมในการรักษาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 4. ทักษะ (Skill) กระบวนการช่วยให้เกิดทักษะที่จำเป็นในการชี้ปัญหาและดำเนินการตรวจสอบ รวมทั้งร่วมกันหา หนทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้น และ 5. การมีส่วนร่วม (Participation) กระบวนการช่วยให้มีประสบการณ์ในการนำความรู้ และทักษะที่ได้มาใช้ในการดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหาสีแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาฝีมือให้มีประสิทธิภาพ เพื่อที่นิสิตสาขาสิ่งแวดล้อมศึกษาสามารถนำไปศึกษาและเป็นแนวทางควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง และเพื่อเป็นองค์ความรู้แก่นิสิตรุ่นต่อไปด้วย (ประยูรวงศ์จันทร์, 2553 : 357) ได้กล่าวถึงการใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมว่ามีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ทำการอนุรักษ์และให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความรัก และความตระหนักทางสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับสูงสุด

สหกิจศึกษาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานจริงในองค์กรผู้ใช้บัณฑิตโดยให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานจริงเต็มเวลา และได้ทำงานตรงตามสาขาวิชาชีพและมีประโยชน์ต่อองค์กรผู้ใช้บัณฑิต โดยการทำงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ และพัฒนาทักษะ ที่เป็นความต้องการขององค์กรผู้ใช้บัณฑิตได้เป็นอย่างดี สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรสาขาสิ่งแวดล้อมศึกษาซึ่งเป็นการเตรียมปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติงานในองค์กรที่หลากหลายอย่างเพื่อพัฒนานิสิตให้มีความรู้ทางวิชาการและทักษะในการทำงานในองค์กรหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษามีความสามารถในการพัฒนาตนเอง

ในด้านความคิดอย่างเป็นระบบ การสังเกตการณ์ตัดสินใจการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนทักษะในการวิเคราะห์และประเมินผลการทำงานมีคุณภาพตรงตามความต้องการขององค์กร หน่วยงาน (ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ, 2559 : เว็บไซต์)

จากการสัมภาษณ์นิสิตคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ สาขาสีงแวดล้อม ศึกษาชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2558 และการศึกษาผลการเรียนในรายวิชาสหกิจศึกษา สำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาของนิสิตปีที่ 4 ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อบกพร่อง ในการออกฝึกงานสหกิจศึกษา คือนิสิตเก็บข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมไม่ครบถ้วนตรงตาม วัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื่องด้วยรายวิชายังไม่มีคู่มือสำหรับนิสิตที่จะนำไปใช้เพื่อ เป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อบันทึกและเก็บข้อมูล ส่งผลให้นิสิตขาดความรู้ ทักษะคิด และทักษะในการออกฝึกงานสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

เพื่อให้สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงจำเป็นต้องมีการการพัฒนาคู่มือ และศึกษาผลการใช้คู่มือของนิสิต เพื่อให้ได้ทราบถึง ความก้าวหน้าในเรื่องความรู้ ทักษะคิด และทักษะในการทำงานของนิสิตที่เพิ่มขึ้น (ประยูร วงศ์จันทร์, 2558 : 35) ได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะแนวทางการจัดสิ่งแวดล้อม ศึกษาว่า ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาประสบการณ์เรียนรู้ สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการยอมรับถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นตามมา โดยการสร้างความเชื่อมโยงของความรู้สึกรู้ ความรู้ ทักษะการแก้ไข และให้เน้น ความรู้สึกรู้สึกล่วงต่อสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และช่วยให้ผู้เรียนค้นพบต้นเหตุที่แท้จริง ของปัญหาสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการใช้คู่มือสหกิจศึกษาที่นิสิตได้นำไปใช้ ในการออกฝึกงานสหกิจศึกษา โดยกระบวนการพัฒนาคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับ สิ่งแวดล้อมศึกษา และจัดกิจกรรมสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อพัฒนานิสิต ให้มีความรู้ทางวิชาการและทักษะในการทำงานในองค์กรหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษา มีความสามารถในการพัฒนาตนเองในด้านความคิดอย่างเป็นระบบ การสังเกต การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนทักษะในการวิเคราะห์และ ประเมินผลการทำงานมีคุณภาพตรงตามความต้องการขององค์กร หน่วยงานรวมทั้ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิด มุมมอง และประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการพัฒนาฝีมือให้มีความเหมาะสมและศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของฝีมือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะและทักษะสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ก่อนและหลังการใช้ฝีมือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา
3. เพื่อศึกษาผลการประเมินมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้ฝีมือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 318 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้ฝีมือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 58 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษาตัวแปรต้น ได้แก่ ฝีมือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทักษะและแบบประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้ รายวิชาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา

ระยะที่ 1 การพัฒนาฝีมือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 20 กรกฎาคม 2559

ระยะที่ 2 การใช้ฝีมือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ระหว่างวันที่ 7 กันยายน ถึงวันที่ 28 ตุลาคม 2559

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอด ได้แก่ ฝีมือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลได้แก่
 - 2.1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา
 - 2.2 แบบวัดทัศนคติต่อสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา
 - 2.3 แบบวัดทักษะสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา
 - 2.4 แบบประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของรูปแบบคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา และแบบทดสอบที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งทุกฉบับต้องตอบอย่างสมบูรณ์
2. นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ มาพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องและครอบคลุมตามเนื้อหา โดยพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่ คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ แบบวัดทักษะ และแบบประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษา

จากนั้นผู้วิจัยได้บันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านในแต่ละหัวข้อ และนำไปคำนวณตามสูตรการประเมินความเหมาะสมของคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีความเหมาะสมมากที่สุด (4.51–5.00) เหมาะสมมาก (3.51–4.50) เหมาะสมปานกลาง (2.51–3.50) เหมาะสมน้อย (1.51–2.50) และเหมาะสมน้อยที่สุด (1.00–1.50) แล้วนำคะแนนประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าน้ำหนักเป็นคะแนน โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม คือ 3.50 ขึ้นไป

3. นำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยกำหนดเป็นข้อคำถามแบบปิดซึ่งมีตัวเลือกในการเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก คือ ก ข ค ง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 20 ข้อ รวม 20 คะแนน

4. แบบวัดทัศนคติต่อสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยกำหนดเป็นข้อคำถามแบบมาตราประเมินค่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (4.51-5.00) เห็นด้วย (3.51-4.50) ไม่แน่ใจ (2.51-3.50) ไม่เห็นด้วย (1.51-2.50) และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1.00-1.50) จำนวน 20 ข้อ

5. แบบวัดทักษะสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยกำหนดเป็นข้อคำถามแบบมาตราประเมิณค่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (4.51-5.00) มาก (3.51-4.50) ปานกลาง (2.51-3.50) น้อย (1.51-2.50) และน้อยที่สุด (1.00-1.50) จำนวน 15 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดทักษะสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา

6. แบบประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยกำหนดเป็นข้อคำถามแบบมาตราประเมิณค่าแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก (2.34 - 3.00) ปานกลาง (1.67 - 2.33) น้อย (1.00 - 1.66) จำนวน 23 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ของแบบวัดทักษะนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าความเหมาะสมของคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา

รายการประเมิน (n =5)	ระดับความเหมาะสมของคู่มือ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. คุณภาพของคู่มือสหกิจศึกษา	4.65	0.53	เหมาะสมมากที่สุด
2. ประโยชน์ของคู่มือสหกิจศึกษา	4.90	0.31	เหมาะสมมากที่สุด
3. เนื้อหาของคู่มือสหกิจศึกษา	4.60	0.61	เหมาะสมมากที่สุด
4. ความสอดคล้องของคู่มือสหกิจศึกษา	4.60	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
5. ด้านข้อความตัวอักษร	4.75	0.50	เหมาะสมมากที่สุด
โดยรวม	4.70	0.49	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 2 ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา

ผลรวมคะแนน ทดสอบ ก่อนการใช้คู่มือ	ผลรวมคะแนน ทดสอบ หลังการใช้คู่มือ	จำนวนนิสิต ที่ใช้คู่มือ	คะแนนเต็มของ การทดสอบหลัง การใช้คู่มือ	ค่าดัชนี ประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือ
611	1082	58	1160	0.857

จากตารางที่ 1 และ 2 ค่าความเหมาะสมของคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า มีค่าความเหมาะสมของคู่มือโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.70$) และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.857 นิสิตตัวอย่างมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 85.70

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา

รายการ	ก่อนการใช้คู่มือ		ระดับความรู้	หลังการใช้คู่มือ		ระดับความรู้	t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.				
ความรู้ (n=20)	10.53	1.75	น้อย	18.65	1.19	มากที่สุด	-24.95	57	<.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ก่อนการใช้คู่มือโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 10.53$) และหลังการใช้คู่มือมีคะแนนเฉลี่ยความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 18.65$) นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาทำให้นิสิตมีความรู้เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ก่อนและหลังการใช้คู่มือ โดยใช้ Paired-Samples t-test

รายการ	ก่อนการใช้คู่มือ			หลังการใช้คู่มือ			t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ทัศนคติ (n = 5)	3.20	0.79	ไม่แน่ใจ	4.75	0.22	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	-26.54	57	<.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่าก่อนการใช้คู่มือนิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 3.20$) และหลังการใช้คู่มือนิสิตมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X} = 4.75$) นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาทำให้นิสิตมีทัศนคติเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ก่อนและหลังการใช้คู่มือ โดยใช้ Paired-Samples t-test

รายการ	ก่อนการใช้คู่มือ			หลังการใช้คู่มือ			t	df.	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ทักษะ (n = 5)	3.99	0.87	มาก	4.75	0.43	มากที่สุด	-8.56	57	<.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ก่อนและหลังการใช้คู่มือ พบว่า ก่อนการใช้คู่มือนิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) และหลังการใช้คู่มือนิสิตมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทักษะหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาทำให้นิสิตมีทักษะเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 6 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแบบประเมินมาตรฐาน
ผลการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา หลังการออก
สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาจำแนกเป็นรายด้าน

การประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษา สำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา รายด้าน (n=3)	หลังการออกสหกิจศึกษา		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านคุณธรรม	2.97	0.13	มาก
2. ด้านความรู้	2.81	0.38	มาก
3. ด้านทักษะทางปัญญา	2.78	0.40	มาก
4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	2.93	0.17	มาก
5. ด้านการวิเคราะห์ การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ	2.90	0.28	มาก
โดยรวม	2.87	0.27	มาก

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแบบประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา หลังการออกสหกิจศึกษา ประเมินโดยอาจารย์/พี่เลี้ยง พบว่า การประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ของนิสิตหลังการออกสหกิจศึกษา มีคะแนนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยแบบวัดการประเมิน สูงที่สุดหลังการออกสหกิจศึกษา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 2.97$) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยแบบวัดการประเมิน น้อยที่สุดหลังการออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา คือด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X} = 2.78$) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 2.81$)

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา มีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ถือว่าคู่มือมีความเหมาะสม สามารถให้นิสิตนำไปใช้ในการออกฝึกงานสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้เน้นความสำคัญของการเรียนรู้และการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการพัฒนาคู่มือที่มีขั้นตอนในการศึกษา

เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปของ สหกิจศึกษา การศึกษาบริบทของหน่วยงาน การศึกษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ รวมไปถึงการเขียนโครงการตามแผนพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บัณฑิต เกิดความรู้ ความเข้าใจในการนำคู่มือไปใช้ คือ การใช้คู่มือควบคู่ไปกับการศึกษา ในประเด็นต่างๆ ตามหมวดของสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งเนื้อหาในคู่มือ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ สาระ คำสั่ง รายละเอียดหัวข้อการศึกษา ที่ว่างสำหรับเขียน บันทึกข้อมูลสรุปเนื้อหาการทำงานในแต่ละวัน ไปจนถึงการสรุปผลการออกฝึกงาน สหกิจศึกษา ซึ่งลักษณะของคู่มือดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวียา นันทพานิช (2543 : 55, 106) ได้อธิบายว่าการพัฒนาคู่มือกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยเป็นการศึกษากับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างคู่มือโดยการวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานตัวชี้วัด จากหลักสูตร และบรรจุเนื้อหาการเรียน กิจกรรมการเรียน และจัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน การประเมินคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นกลุ่มครูผู้สอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตามแนวคิดของบุญเกื้อ ควรหาเวช (2543 : 77) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับคู่มือที่ดีไว้เป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหนังสือที่ใช้แนวทางปฏิบัติให้กับผู้ใช้สามารถกระทำสิ่งนั้นๆ ให้บรรลุผลตาม เป้าหมาย เป็นคู่มือที่นำไปใช้ในการจัดปฏิบัติกิจกรรมที่จัดเป็น สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการศึกษานันทิกข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลทิศ พันธุ์ศิริ และ บัญญัติ สาสี (2559 : 177) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาเซียน : สหพันธ์รัฐมาเลเซียพบว่า ดัชนีประสิทธิผลของคู่มือฝึกอบรมเท่ากับ 0.8685 นิสิตที่ใช้คู่มือฝึกอบรม มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ร้อยละ 86.85 ส่วนความรู้ ทักษะคตติ ของนิสิตกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้และทักษะคตติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อน การฝึกอบรม และนิสิตกลุ่มทดลองมีความรู้ ทักษะคตติ และทักษะในการเป็นวิทยากร ฝึกอบรม สูงกว่านิสิตกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ส่วนดัชนีประสิทธิผลของคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา มีคะแนน เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าจากการพัฒนาคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่มีความเหมาะสม ช่วยให้นิสิตมีความสามารถในการศึกษาและเก็บข้อมูล ด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างครบถ้วนเป็นระบบ รวมถึงมีแรงจูงใจที่ต้องการพัฒนาดตนเอง

ให้มีความรู้ ทักษะ และทักษะในการศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ในหน่วยงานที่นิสิตได้ออกสหกิจ ทำให้นิสิตได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันแก้ปัญหาร่วมกันประเมินและสรุปผล ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ เรืองชัย จรุงศิริวัฒน์ (2554 : 77) ได้อธิบายไว้ว่า คู่มือเป็นเอกสารหรือหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถสอนให้เป็นไปตามแนวทางของหลักสูตรหรือใช้เป็นคู่มือของครูในการใช้หนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง จะเห็นได้ว่าคู่มือฝึกอบรมที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อนิสิตอย่างมีคุณภาพตามจุดหมายและมาตรฐานของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jansamood Chaitach (2010 : 144) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของหลักสูตรฝึกอบรม มีค่าเท่ากับ 0.7144 หมายความว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 71.44 และสอดคล้องกับงานวิจัย ปิณฑุ ไสลบาท (2554 : 85) ได้ทำการศึกษารูปแบบการฝึกอบรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า ดัชนีประสิทธิผล ของรูปแบบการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 0.6975 หมายความว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความก้าวหน้าในการมีความรู้ร้อยละ 69.75 ดังนั้นการพัฒนาคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มีความเหมาะสม ช่วยให้นิสิต มีความสามารถในการศึกษาและเก็บข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างครบถ้วนสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาคะแนนเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทักษะสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 นิสิตกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยรวมหลังการใช้คู่มือมากกว่าก่อนการใช้คู่มือ แสดงให้เห็นว่าคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา มีความเหมาะสมในการที่จะใช้เป็นแนวทางในการออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาใช้ในการเก็บข้อมูลต่างๆ ตามหมวดของคู่มือ ซึ่งมุ่งหวังให้นิสิตเกิดความรู้ความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมาย และสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร อาวะกุล (2540 : 47)

ที่ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ช่วยเพิ่มพูนความถนัด ความรู้ทางธรรมชาติ ทักษะ หรือความชำนาญ ความสามารถของบุคคลให้มีเทคนิควิชาการในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดพฤติกรรมใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร วงศ์จันทร์ และคณะ (2559 : 55) ได้ศึกษาการส่งเสริมการจัดการธนาคารขยะ สำหรับนิสิต ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ความรู้ ก่อนการส่งเสริมนิสิตมีความรู้โดยรวมอยู่ในระดับน้อยและหลังการส่งเสริมนิสิต มีความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบล แคว้นไทยสงค์ และ ประยูร วงศ์จันทร์ (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือฝึกอบรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน: ประเทศบรูไนดารุสซาลามพบว่า นิสิตกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ดังนั้นการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ทำให้นิสิตกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้หลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ ส่งผลให้นิสิตกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาและสามารถนำความรู้ที่ได้ไป ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ เกี่ยวกับสหกิจศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 นิสิตกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการใช้คู่มือสหกิจศึกษา โดยรวมหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ แสดงให้เห็นว่าการนำคู่มือไปใช้ในการออก สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา มุ่งเน้นให้นิสิตได้ศึกษาและเก็บข้อมูลด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นการพัฒนาดตนเองในด้านความคิด อย่างเป็นระบบ ตลอดจนทักษะในการวิเคราะห์และประเมินผลการทำงานมีคุณภาพ ตรงตามความต้องการขององค์กร หน่วยงาน พร้อมทำความเข้าใจถึงจุดประสงค์ที่แท้จริง ส่งผลให้นิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิวคอมบ์ (Newcomb, 1854 : 128) ให้คำจำกัด ความไว้ว่า ทัศนคติ ซึ่งมีอยู่ในเฉพาะคนนั้น ขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอาจแสดงออกในพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะชอบหรือพึงพอใจ ซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิด ความรักใคร่ อยากใกล้ชิดสิ่งนั้นๆ หรืออีกลักษณะหนึ่งแสดงออกในรูปความไม่พอใจ เกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ อ่อนก้อน และคณะ (2559 : 164) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาเซียน:สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามผลการศึกษาพบว่า นิสิตกลุ่มทดลองมี

คะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมสอดคล้องกับงานวิจัยของประยูร วงศ์จันทร์ และคณะ (2559 : 98) ได้ศึกษาเรื่องการฝึกอบรมเรื่องการจัดการขยะรีไซเคิล สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า มีทัศนคติก่อนการฝึกอบรมอยู่ในระดับเห็นด้วยหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติก่อนและหลังการฝึกอบรมพบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาที ลพพันธ์ทอง และ ประยูร วงศ์จันทร์ (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาเซียน : สาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่า นิสิตกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่าคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาเซียนและวิธีการฝึกอบรมมีผลทำให้ทัศนคติของนิสิตกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้น ดังนั้นการนำคู่มือใช้ในการออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่เน้นให้นิสิตเรียนรู้ด้วยตัวเองการพัฒนาตนเองในด้านความคิดอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นิสิตมีทัศนคติต่อสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาไปในทางที่ดีขึ้น

2.4 นิสิตกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยทักษะเกี่ยวกับการใช้คู่มือสหกิจศึกษาโดยรวมหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ แสดงให้เห็นว่าการนำคู่มือไปใช้ในการออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาทำให้นิสิตมีทักษะเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากนิสิตได้มีการปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติงานในองค์กรที่หลากหลายเพื่อพัฒนานิสิตให้มีความรู้ทางวิชาการและทักษะในการทำงานในองค์กรหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษามีความสามารถในการพัฒนาตนเองในด้านความคิดอย่างเป็นระบบ การสังเกตการณ์ตัดสินใจการแก้ไขปัญหา และการทำงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ และพัฒนาทักษะ ที่เป็นความต้องการขององค์กรผู้ใช้บัณฑิตได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จึงส่งผลให้นิสิตมีทักษะในการออกสหกิจศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเสริฐ ต้นสกุล และคณะ (2538 : 7) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถความชำนาญในการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิศักดิ์ บุญแน่น และคณะ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ชีววิทยาและปฏิบัติการชีววิทยา

สิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ สำหรับนิสิตปริญญาตรีคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ พบว่า นิสิตมีทักษะการปฏิบัติการใช้ชีวิตสิ่งแวดล้อม ช้นบูรณาการหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นการใช้คู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาทำให้นิสิตกลุ่มตัวอย่าง นิสิตมีทักษะในการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทักษะในการเขียนแผนพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้นิสิตสามารถนำทักษะไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามเนื้อหาในแต่ละหมวด ให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างหลัง สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 นิสิตมีคะแนนเฉลี่ย ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสม ทำให้นิสิต มีวินัย ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยคุณธรรมและจริยธรรมเคารพในระเบียบกฎเกณฑ์ขององค์กรการมีจิตอาสาและจิตสาธารณะความรับผิดชอบต่อสังคมที่มอบหมายและกิริยามารยาทในสถานที่ปฏิบัติการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญมี แท่นแก้ว (2542 : 25) ให้ความหมายของคุณธรรมจริยธรรมว่าธรรมชาติหรือหลักที่บุคคลควรประพฤติจัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่พึงามถูกต้องอันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคมและจริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ ศีล จึงเป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจเมื่อมีคุณธรรม ในจิตใจแล้ว ก็เป็นสาเหตุให้ประพฤติจริยธรรมได้ถูกต้อง ดังนั้น คุณธรรมและศีลจึงเป็นโครงสร้างของจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร วงศ์จันทร์ (2551 : 77-78) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยการสอดแทรกจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีพบว่า นิสิตกลุ่มทดลองมีจริยธรรมสิ่งแวดล้อมอยู่ในจริยธรรมระดับ 4 จริยธรรมเพื่อความถูกต้องดีงาม ส่วนนิสิตกลุ่มควบคุมมีจริยธรรมสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับ 3 จริยธรรมเพื่อสังคม และนิสิตกลุ่มทดลองมีความรู้และจริยธรรมสิ่งแวดล้อมโดยรวมและเป็นรายเรื่อง มากกว่ากลุ่มควบคุม ($p < .05$) และนิสิตกลุ่มทดลอง หญิงมีความรู้

และจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมากกว่านิสิตชาย ($p < .05$) ดังนั้น การออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้คู่มือ ซึ่งมีการกำหนดขอบเขตการศึกษา ระยะเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้นิสิตมีวินัย ตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง วิชาชีพ และสังคม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยชอบธรรม ส่งผลให้นิสิตมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น

3.2 นิสิตมีคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสม ทำให้นิสิต มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสามารถวิเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎีหลักการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา สามารถนำเอาหลักการและทฤษฎีทางสิ่งแวดล้อมศึกษา และสาขาวิชาอื่นมาใช้อย่างเหมาะสม เป็นไปตามแนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 : 1-15) ได้อธิบายไว้ว่าการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้การสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไข การเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครูการวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเชษฐ์ ม่วงมุข (2548 : 138) ได้ศึกษาการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย พบว่าคดีที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุกแผ้วถางป่าลักลอบตัดไม้ การลักลอบหาของป่า หลังการทำการกิจกรรมมีจำนวนลดลงมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะการบุกรุกแผ้วถางป่าและคดีลักลอบตัดไม้ไม่มีคดีเกิดขึ้นอีก ถือได้ว่าการจัดโครงการฝึกอบรมได้ผลสำเร็จ ดังนั้น การออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้คู่มือ ซึ่งนำหลักการสิ่งแวดล้อมศึกษามาประยุกต์ใช้ในการออกสหกิจศึกษา ที่เน้นให้นิสิตเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยการลงพื้นที่จริงในการศึกษาข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในเขตของพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานที่นิสิตไปออกสหกิจศึกษาส่งผลให้นิสิตมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม สามารถนำเอาหลักการและทฤษฎีทางสิ่งแวดล้อมศึกษา มาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 นิสิตมีคะแนนเฉลี่ย ด้านทักษะทางปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสม ทำให้นิสิตมีความสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์สถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมได้สามารถแก้ไขปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม โดยหลักการ และทฤษฎีจากการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสมมีจิตสำนึกรับผิดชอบ ในการแก้ปัญหาและใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เป็นไปตามแนวคิดของ วรพงศ์ ไชยฤกษ์ (2558 : 92) ได้อธิบายไว้ว่า ทักษะทางปัญญา คือความสามารถ ในวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและ กระบวนการต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ และคณะ (2555 : 30) ได้ศึกษาเรื่องมาตรฐานวิชาชีพครูการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐาน วิชาชีพครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 สาขาวิชา ที่ผ่านการประชาพิจารณ์มีโครงสร้างประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านความรู้ มาตรฐานด้านทักษะ และมาตรฐานด้าน คุณลักษณะ โดยมีภาพรวมขององค์ประกอบด้านทักษะ 4 ทักษะ คือ 1. ทักษะทางปัญญา 2. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน 3. ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิง ตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ 4. ทักษะการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น การออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยการใช้คู่มือ ที่เน้นให้นิสิตศึกษา ด้วยตัวเองในการศึกษาลงพื้นที่จริง ส่งผลให้นิสิตมีทักษะทางปัญญาที่มากขึ้น ทั้งในด้าน ความสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์สถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมได้ สามารถแก้ไขปัญหา ทางสังคม สิ่งแวดล้อมโดยหลักการ และทฤษฎีจากการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

3.4 นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสม ทำให้นิสิตสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความสามารถปรับตัวสถานการณ์และวัฒนธรรมขององค์กรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้ร่วมงาน และมีภาวะความเป็นผู้นำเป็นไปตามแนวคิดของสุพิน บุญชูวงศ์ และคณะ (2551: 30) ได้อธิบายไว้ว่ามนุษยสัมพันธ์จัดเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เนื่องจาก มีหลักการและทฤษฎีที่เป็นข้อความรู้ และการนำหลักการหรือทฤษฎีไปปฏิบัติ

ให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยเทคนิควิธีการซึ่งถือว่าเป็นศิลปะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ดังนั้น การที่คนเราจะมามีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและหมั่นฝึกฝนให้เกิดความเชี่ยวชาญ จนสามารถนำหลักการที่เป็นข้อความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภทรนันท์ ศิริไทย และ ชิตพล ชัยมะดัน (2559 : 157) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นการนำคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาไปใช้ในการออกฝึกงาน สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาทำให้นิสิตสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีมีความรับผิดชอบ ต่องานที่ได้รับมอบหมายมีความสามารถปรับตัวสถานการณ์และวัฒนธรรมขององค์กร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน

3.5 นิสิตมีคะแนนเฉลี่ย ด้านการวิเคราะห์ การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมากเนื่องด้วยการพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพและการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทำให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสมทำให้นิสิตมีความรู้ ความสามารถในการใช้โปรแกรมและระบบของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการนำเสนอสามารถสังเคราะห์ โดยการนำเอาทฤษฎีหลักการทางสิ่งแวดล้อมศึกษามาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อมได้เป็นไปตามแนวคิดของ ประยูร วงศ์จันทร์ (2558 : 219) ได้อธิบายไว้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้เครื่องมือหลายชนิดไปพร้อมกัน เครื่องมือที่สำคัญได้แก่เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางสารสนเทศเพราะการรับรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถนำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ให้เกิดผลผลิตหรือประโยชน์ในรูปเทคโนโลยี ซึ่งการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพนั้นสิ่งที่จำเป็นในการคำนึงถึงคือการเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมพร้อมกับการคิดวิเคราะห์อย่างมีหลักเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศนา แคมมณี (2554 : 188) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ : พบว่า การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในมาตรฐานที่ 4 ด้านยังอยู่ในระดับที่จำเป็นต้องปรับปรุง ดังนั้น การนำคู่มือสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาไปใช้ทำให้บัณฑิตมีความรู้ ความสามารถในการใช้โปรแกรมและระบบของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาวิจัยและการนำเสนอสามารถสังเคราะห์โดยการนำเอาทฤษฎีหลักการทางสิ่งแวดล้อมศึกษามาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติของนิสิตที่จะออก สหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาก่อนการออกสหกิจศึกษา

1.2 ควรส่งเสริมให้มีการออกสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน

1.3 ควรศึกษาการสร้างเครือข่าย กับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อขยายโอกาสให้นิสิตได้ สหกิจศึกษาในสถานที่นั้นๆ เป็นการเพิ่มพูนความรู้พัฒนาทักษะในการศึกษาประเมินปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทราบถึงสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.4 ควรเลือกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสายงานและเป็นตามเป้าหมายของหลักสูตรเพื่อให้นิสิตมีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมและสามารถปฏิบัติงานได้จริง

1.5 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นิสิตสหกิจศึกษาได้จดบันทึกนำมาจัดทำเป็นเล่มเพื่อที่จะได้ง่ายต่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสำหรับผู้สนใจจะศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสหกิจศึกษาสำหรับสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบมีส่วนร่วม

2.2 ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานฝึกสหกิจศึกษาที่สัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้สหกิจศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชลทิศ พันธุ์ศิริ และบัญญัติ สารี. (2559). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน : สหพันธรัฐ มาเลเซีย. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(7).
- Pansiri, Chonlatit & Sali, Banyat. (2016). The Development of Training Manual about ASEAN Natural Resource and Environment : Federation of Malaysia. *Journal of Environmental Education Mahasarakham University*, 14(7).
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ และคณะ. (2555). มาตรฐานวิชาชีพครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*, 6(1).
- Jindanurak, Taweesak et al. (2012). Professional Standards of Basic Education Teachers. *Journal of Education, Sukhothai Thammathirat Open University*, 6(1).
- ทิศนา แคมมณี. (2554). ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ : การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้. *วารสารราชบัณฑิตสถาน*, 36(1).
- Khemmani, Tisana. (2011). Analysis, Synthesis, Creative and Critical Thinking Skills: Integration in Teaching-Learning Plan. *The Journal of the Royal Institute*, 36(1).
- นวิยา นันทพานิช. (2543). การพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Nuntapanich, Nawiya. (2000). *Development Teachers Manual Of Environmental Education Activities Prathomsuksa 6 the Mangrove Forest Conservaton*. Bangkok: Mahidol University.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2543). *นวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินต์ติ้ง.
- Kuanhavechh, Boonker. (2000). *Education Innovation*. Bangkok: SR Printing.

- บุญมี แท่นแก้ว. (2542). ความจริงของชีวิต. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Tankaew, Boonme. (1999). *Facts of life*. Bangkok: Odeon Store.
- ประยูร วงศ์จันทร์ธา. (2551). *การพัฒนากระบวนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยการสอดแทรกจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี*. (ปร.ด. สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Wongchantra, Prayoon. (2008). *A Development of Environmental Education Teaching Process by Using Ethics Infusion for Undergraduate Students*. (Ph.D. Major Environmental Education), Mahasarakham University.
- _____. (2553). *วิทยาการสิ่งแวดล้อม*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2010). *Environmental studies*. Mahasarakham: Mahasarakham University.
- _____. (2558). *การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2015). *Local environmental management*. Mahasarakham: Mahasarakham University.
- ประยูร วงศ์จันทร์ธา และคณะ. (2559). การส่งเสริมการจัดการธนาคารขยะ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 3(3).
- Wongchantra, Prayoon et al. (2016). The promotion of Waste Bank Management for Undergraduate Students in Environmental Education Programs, Mahasarakham University. *Prae-wa Kalasin Journal of kalasin University*, 3(3).
- _____. (2559). การฝึกอบรมเรื่องการจัดการขยะรีไซเคิล สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 3(3).
- _____. (2016). The Training Manual of Recycle Waste Management for Undergraduate Students, Environmental Education Programs,

- Maharakham University. *Prae-wa Kalasin Journal of kalasin University*, 3(3).
- ประเสริฐ ต้นสกุล และคณะ. (2538). *ยุทธศาสตร์ในการฝึกอบรมทักษะชีวิต : เอดส์ศึกษาแนวใหม่สำหรับประเทศไทย* (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- Tansakun, Prasert et al. (1995). *Strategy for life skills training : AIDS Education for New Thailand Documents teachings*. Bangkok: N.p.
- ปิติณห์ ไสลบาท. (2554). *การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล*. (ปร.ด. สาขาสังแวดล้อมศึกษา), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Sailabath, Phitinat. (2011). *Development of the training management of natural resources and the environment. Sub-district Administration Organization*. Environmental Studies (Ph.D.), Maharakham University.
- ภัทรนันท์ ศิริไทย และชิตพล ชัยมะดัน. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยชุมชนสระแก้ว. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 1(5).
- Sirithai, Pataranan & Chaimadan, Chittapol. (2016). The Relationship between Motivation and Work Efficiency of Personnel Working, Sa Kaeo Community College. *Journal of Public Administration and Politics*, 1(5).
- เรืองชัย จรุงศิริวัฒน์. (2554). *เทคนิคการเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน*. ขอนแก่น: ศูนย์ผลิตเอกสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Jarongsirawat, Ruangchai. (2011). *Writing Operations Manual*. Khon Kaen: Khon Kaen University Documentation Center.
- วรเชษฐ์ ม่วงมุข. (2548). *การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ ตำบลกลางดง อำเภอกู่แก้ว จังหวัดสุโขทัย*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.), มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- Moungmuk, Worachat. (2005). *Ability Development of People to be Instructor in Order to Conserve Forest Area : Tumbol*

- Klangong Amphur Tungsalieam Sukhothai Province. (Thesis M.A.), Pibulsongkram Rajabhat University.*
- วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2558). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(1).
- Chairerk, Worapong. (2015). Contemporary Thai Language and Information Literacy Learning Achievement of Students Taught with Techniques of Active Learning. *Journal of Learning Innovation*, 1(1).
- วาที ลพพันธ์ทอง และประยูร วงศ์จันทร์. (2559). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน : สาธารณรัฐสิงคโปร์. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(7).
- Lobphanthong, Wathi & Wongchantra, Prayoon. (2016). The Development of Training manual about ASEAN Natural Resource and Environment: Socialist Republic of Singapore. *Journal of Environmental Education Mahasarakham University*, 14(7).
- วิจิตร อาวะกุล. (2540). *การฝึกอบรม / วิจิตร อาวะกุล. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- Awakul, Wichit. (1997). *Training/WichitAwakul. Bangkok: Chulalongkorn University Bookcentre.*
- วุฒิศักดิ์ บุญแน่น และคณะ. (2558). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ชีววิทยาและปฏิบัติการชีววิทยาสังแวดล้อมแบบบูรณาการ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 9(4).
- Bunnaen, Wutthisak et al. (2015). The Development of Biology and Biological laboratory hand book Integrated learning using for Bachelor Degree Students, Faculty of Environment and Resource studies, Mahasarakham University. *Journal of Education, Mahasarakham University*, 9(4).

- ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ. (2559). สืบค้น 20 เมษายน 2559, จาก [http://www.khonkaen.spu.ac.th/ apply/sahakit.pdf](http://www.khonkaen.spu.ac.th/apply/sahakit.pdf) The Center for Cooperative Education and Career Development. (2016). Retrieved April 20, 2016, from <http://www.khonkaen.spu.ac.th/apply/sahakit.pdf>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2010). *Practice measuring and evaluating learning core curriculum for education basic 2008*. (2nd ed.). Bangkok: Agriculture Cooperatives of Thailand Printing.
- สุพิน บุญชูวงศ์ และคณะ. (2551). *การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- Bunchuwong, Supin et al. (2008). *Practice Teaching Profession 2*. Bangkok: Suan Dusit Rajabhat University.
- สุภารัตน์ อ่อนก้อน และคณะ. (2559). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน: สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(7).
- Ongon, Suparat et al. (2016). The Development of Training Manual about ASEAN Natural Resource and Environment : Socialist Republic of Vietnam. *Journal of Environmental Education Mahasarakham*
- อุบล แคว้นไทยสงค์ และประยูร วงศ์จันทร์. (2559). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียน: ประเทศเนกาการบรูไนดารุสซาลาม. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(7).
- Kwaenthaisong, Ubon & Wongchantra, Prayoon. (2016). The Development of Training Manual about ASEAN Natural Resource and Environment : Negard Brunei Darussalam. *Journal of Environmental Education Mahasarakham Universit*, 7(14).

Jansamood, Chaitach. (2010). *Curriculum Development in Training on Environmental Impact Assessment for Local Government Officers*. (Ph.D. Major Environmental Education), Mahasarakham University.

Newcomb. (1854). *Attude*. Retrieved October, from URL: <http://www.novabizz.Ace/Attitude.htm>

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่ง
ท่องเที่ยวท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสคำปลาผาโนนชัย
อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

English Speaking Skill Package Development on
Local Tourist Attractions for Ninth Grade Students
at Khamplaphanonchai School, Kalasin Province

พิลาศลักษณ์ ภูลวรรณ¹

Pilasluck Poolawan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกทักษะให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) ทดลองใช้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษ 3) ประเมินและแก้ไขปรับปรุงชุดฝึกให้ดียิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสคำปลาผาโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่า ต้องการให้ชุดฝึกมีเนื้อหาที่น่าสนใจ มีภาพประกอบ และมีสีสันสวยงาม 2) ผลการพัฒนาชุดฝึกพบว่า ชุดฝึกมีประสิทธิภาพมากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 76/82 3) ผลการทดลองใช้ชุดฝึกพบว่านักเรียนสนใจในเนื้อเรื่อง และสามารถพูดแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ 4) ผลการประเมินชุดฝึก พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนเห็นด้วยอย่างมากต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึก ดังนี้ คือ

¹ อาจารย์สาขามนุษยศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹ Lecturer, Department of Humanities, Faculty of Social Technology, Kalasin University

ด้านบรรยากาศ นักเรียนมีความสนุกสนาน ด้านประโยชน์ นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม และด้านกิจกรรม นักเรียนมีความเห็นว่า กิจกรรมหลังการพูดช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาได้อย่างมีอิสระและสร้างสรรค์

คำสำคัญ : การพัฒนา ชุดฝึกทักษะ การพูดภาษาอังกฤษ แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop speaking practice package to meet the efficient criterion of 75/75 2) to implement the drill and practice package and 3) to evaluate and improve speaking drill and practice package. The samples were 17 ninth grade students of Khamplaphanonchai School, Kalasin Province. The research instruments were developed speaking skill and practice package, achievement tests and questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation. The result of this research were: 1) the students and the involved people need speaking English speaking package related to Kalasin Attractions in various format with colorful pictures inside to make more interesting 2) the speaking practice package met the efficient criterion of 76/82 3) the speaking practice package were implement to 17 ninth grade students as shown in the result 4) The result of evaluation and improvement of drill and practice package revealed that the outcome of the students before and after the implementation of the drill and package were statistically significant different at 0.05 level. The students' opinions revealed that they had a lot of fun while studying. Also, this speaking practice package was useful after running activities freely and creatively.

Keywords : Development, Speaking Practice Package, English Speaking, Kalasin Tourist Attractions

บทนำ

ในปัจจุบันภาษาอังกฤษมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการติดต่อสื่อสาร หรือในการอาชีพ อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะสื่อสารภาษาอังกฤษได้ เนื่องจากไม่สามารถสร้างประโยคเป็นภาษาอังกฤษได้ เนื่องจากขาดทักษะด้านการพูด และการสื่อสารกับชาวต่างชาติ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ จึงมุ่งหวังที่จะพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ นักเรียนสามารถพูดภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี และมีเจตคติที่ดีในการสื่อสาร ภาษาอังกฤษ เป็นที่ทราบกันดีว่า การปูพื้นฐานการเรียนรู้ทางภาษาจะทำให้ผู้เรียน มีความพร้อมในการเรียนรู้มากขึ้น ดังนั้น ผู้สอนควรกระตุ้นผู้เรียนให้แสดงศักยภาพ ของตนเองให้ออกมามากที่สุด เพื่อปูพื้นฐานอันดีที่มีต่อการใช้ภาษาอังกฤษ

อย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า ในปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) โดยในกฎบัตรอาเซียน มาตราที่ 34ระบุว่า ให้ใช้ภาษาทำงานของอาเซียน คือภาษาอังกฤษ (The working language of ASEAN shall be English) ซึ่งหมายความว่าประชาชนใน 10 ประเทศ อาเซียนจะต้องใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น และการก้าวเข้าสู่ ประชาคมอาเซียนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ หลายคนมักเข้าใจว่าคนเฉพาะกลุ่ม เช่น เจ้าหน้าที่ นักธุรกิจหรือผู้ค้าขายระหว่างประเทศเท่านั้นที่จะต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารและ การติดต่อธุรกิจ แต่ในความเป็นจริงแล้วทุกคนที่อยู่ในอาเซียนก็ต้องเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน หรือมีโอกาสเดินทาง ข้ามพรมแดนเพื่อออกไปหางานทำหรือแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าให้กับชีวิต ดังนั้น “ภาษาอังกฤษ” จึงนับได้ว่าเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสารในโลกแห่งการแข่งขัน แบบไร้ขอบเขต ทั้งด้านภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งสมาชิกที่กำลังจะก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ภาษาอังกฤษยิ่งทวีความสำคัญและความจำเป็นมากขึ้น ทั้งนี้ จึงเป็นโอกาสอันดี ที่จะต้องมีการวางแผนและเตรียมพร้อมพัฒนาเด็ก เยาวชน และคนไทยให้มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง โดยเริ่มต้นพัฒนาทักษะหรือฝึกฝน ภาษาอังกฤษเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับตนเอง และเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต สำหรับก้าวไปข้างหน้าให้เท่าทันกับประเทศสมาชิกอื่นๆ ในประชาคมอาเซียนด้วยกัน

และจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านต่างประเทศ เชิงรุก โดยเน้นการกระชับความสัมพันธ์และการขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่างๆ โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยและภูมิภาค ความร่วมมือดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา การใช้โครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีการสื่อสาร ตลอดจนการบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างประชาคมอาเซียนให้เป็นดินแดนแห่งความสงบสุข สันติภาพและมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้ได้ดีนั้น สงบ ลักษณะ (2544 : 1) กล่าวว่า ควรพัฒนาตามทักษะภาษาตามธรรมชาติ โดยเริ่มจากฝึกทักษะการฟัง-พูดก่อน แล้วจึงฝึกทักษะการอ่านและเขียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 ที่ให้สอนทักษะการฟังและการพูดก่อนเป็นอันดับแรกสำหรับผู้เริ่มในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อเตรียมความพร้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540ข : 12) โดยทั้งนี้จะเห็นได้ว่าทักษะการพูดมีความสำคัญ แต่ปัญหาที่พบคือความสามารถในทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยยังไม่เป็นผลที่น่าพอใจ จากรายงานการประเมินผลคุณภาพการศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2540 จากโรงเรียนทุกสังกัดทั่วประเทศ โดยกรมวิชาการ ประเมินความสามารถด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบทดสอบแบบเลือกตอบ 50 ข้อ พบว่านักเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง ร้อยละ 20.29 เกณฑ์พอใช้ ร้อยละ 72.67 และเกณฑ์ดี ร้อยละ 6.41 สรุปได้ว่า ความสามารถในการด้านภาษาอังกฤษนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์การประเมิน แต่ควรพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเกาะกลุ่มใกล้เคียงกันมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 24) รัตนา ทองงาม (2544) กล่าวถึงปัญหาที่พบในการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านยางเตี้ย ซึ่งเป็นโรงเรียนในชนบท ว่านักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก นักเรียนไม่เห็นประโยชน์ของการพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากเห็นว่าไม่ได้ในชีวิตประจำวัน โอกาสที่จะได้ฝึกพูดภาษาอังกฤษโดยตรงกับเจ้าของภาษา

น้อยมาก คิดว่าภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ยาก จึงพูดได้ตอบกับครูและนักเรียนด้วยกันไม่ค่อยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเจ้าของภาษานักเรียนไม่กล้าเข้าไปคุยด้วย ทั้งนี้เพราะนักเรียนไม่กล้าพูดภาษาอังกฤษ กลัวพูดผิด กลัวพูดได้ตอบไม่ได้แล้วโดนเพื่อนล้อเลียน อย่างไรก็ตาม ปัญหาในการสื่อสารภาษาอังกฤษก็เป็นทั้งปัญหาหนึ่งที่พบได้ในแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์ ทางจังหวัดควรมีการนำร่องให้เยาวชนสำนึกรักบ้านเกิด โดยการให้นักเรียนได้มีโอกาสเป็นยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดตลาดจังหวัดกาฬสินธุ์ให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้รับรู้ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม รวมถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยว

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องนโยบายดังกล่าว โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล สาขาวิชามนุษยศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จึงได้จัดทำวิจัยการพัฒนาชุดฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและสร้างความภูมิใจในท้องถิ่นของตน

จากการศึกษาเบื้องต้นจึงจำเป็นต้องทำการวิจัยชุดพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ขึ้น โดยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสคำปาฟานอนชัย อำเภอมือเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยใช้ทำการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นผู้อยู่ในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวดังต่อไปนี้ คือ เขื่อนลำปาว พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์สิรินธร สะพานเทพสุดา พุทธสถานภูสิงห์ และพุทธสถานภูโป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อทดลองใช้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อประเมินและแก้ไขปรับปรุงชุดฝึกทักษะการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ให้ดียิ่งขึ้น โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังเรียนด้วยชุดฝึกและศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ชุดฝึกทักษะการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส
คำปลาฟาโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาพาสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 24 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 50 คน จาก 2 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส
คำปลาฟาโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาพาสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 24 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 17 คน จาก 1 ห้องเรียน ได้มา
โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ระยะเวลาในการทดลอง ทำการทดลอง
ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โดยใช้ระยะเวลาในการทดลองรวมทั้งการทดสอบ
ก่อนและหลังในช่วงเดือนตุลาคม 2557 ถึง พฤศจิกายน 2557

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัด
กาพาสินธุ์ มีทั้งหมด 6 บท ได้แก่ Kalasin Attractions, Sirindhorn Museum,
Wat PhutthanimitPhu Kao, Lampao Dam, PhutthasathanPhu Po, และ
Thepsuda Bridge โดยแต่ละบทใช้เวลาฝึก 60 นาที
2. แบบประเมินการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินการพูด
จากการสังเกตโดยประเมิน การออกเสียง ความคล่องแคล่วในการพูด และ ความถูกต้อง
ของการพูด โดยมีหลักเกณฑ์ให้คะแนนแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ น้อย
3. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ขั้นตอนการวิจัย มีดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research)
โดยมีรูปแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนสอนและหลังสอน (One Group
Pretest-Post-test Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำชุดฝึกทักษะ
2. ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการพูด และเลือกแบบฝึกบทสนทนาเพื่อ
การสื่อสารที่เหมาะสมและสามารถนำมาดัดแปลงใช้ในชีวิตจริงได้

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดฝึกทักษะการพูด
4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพด้านความถูกต้องและแก้ตามคำแนะนำก่อนนำไปปรับใช้จริง
5. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทดสอบความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
6. ให้ฝึกการพูดโดยให้นักเรียนทำชุดฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาความสามารถในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ
7. ทำการทดสอบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มเป้าหมายหลังการฝึกจากชุดฝึกทักษะโดยใช้เกณฑ์ประเมินความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษตามหลักของ Likert ดังนี้คือ
 - 4.01 – 5.00 หมายถึง มีการพัฒนาความสามารถมากที่สุด
 - 3.01 – 4.00 หมายถึง มีการพัฒนาความสามารถมาก
 - 2.01 – 3.00 หมายถึง มีการพัฒนาความสามารถปานกลาง
 - 1.00 – 2.00 หมายถึง มีการพัฒนาความสามารถน้อย
8. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการพูดสนทนาของนักศึกษา ก่อนและหลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกทักษะการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการวิจัยการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัย (Research) 2) การพัฒนา (Development) ซึ่งเป็นการหาประสิทธิภาพของชุดฝึก 3) การถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือการทดลองใช้ชุดฝึก

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้ฝึกได้สร้างชุดขึ้นใหม่ โดยการสำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐานต่างๆ แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นชุดฝึกทักษะการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีเนื้อหาการฝึกทักษะทั้งหมด 6 ชุด ได้แก่ Kalasin Attractions, Sirindhorn Museum, Wat Phutthanimit Phu Kao, Lampao Dam, Phutthasathan Phu Po, และ Thepsuda Bridge

ซึ่งองค์ประกอบของชุดฝึกการพูดนี้ประกอบไปด้วย คำนำ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ แผนการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงานและแบบทดสอบวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่า t-test แบบ Dependent และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการศึกษา

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนของการวิจัยโดยสรุป ปรากฏผลการวิจัยออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาชุดฝึกทักษะการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาพสนธิ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 จากผู้เกี่ยวข้องพบว่า ด้านเนื้อหา ควรนำแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่นักเรียน สนใจ รูปแบบของชุดฝึกควรเป็นการฝึกพูดบรรยายเกี่ยวกับสถานที่ พร้อมมีรูปภาพ ประกอบ สีสดใสสวยงาม เนื้อหาไม่มากจนเกินไป กิจกรรมควรเป็นกิจกรรมให้นักเรียน ได้ฝึกพูดตามสถานการณ์ต่างๆ เหตุการณ์จำลอง หรือบทบาทสมมุติ โดยมีการเกณฑ์ ในการประเมินผลการพูดทุกชุดฝึก

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละความต้องการของนักเรียนด้านรูปแบบของชุดฝึก เรื่องแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาพสนธิ์

รูปแบบของชุดฝึก	จำนวน	ร้อยละ
1) มีรูปภาพประกอบ	17	100
2) สีสดใสสวยงาม	17	100
3) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	15	88.23
4) เนื้อหาไม่มากเกินไป	13	76.47
5) มีเนื้อหาความรู้ที่น่าสนใจ	13	76.47
6) รูปเล่มกะทัดรัด สะดวกในการใช้	11	64.70

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ชุดฝึกมีรูปประกอบและมีสีสัน ที่สวยงาม จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 88.23 เนื้อหาไม่มากเกินไปและมีความรู้ที่น่าสนใจ จำนวน 13 คน

คิดเป็นร้อยละ 88.23 และรูปเล่มกะทัดรัด สะดวกในการใช้ จำนวน 11 คน
คิดเป็นร้อยละ 64.70 ตามลำดับ

ด้านที่ 2 ผลการพัฒนาชุดฝึกการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดฝึกฉบับร่างประกอบด้วย คำนำ
คำชี้แจง วัตถุประสงค์ แผนการจัดการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงานและแบบทดสอบ
โดยชุดฝึกที่สร้างขึ้นประกอบด้วยเนื้อหา 6 เรื่อง ได้แก่ Kalasin Attractions,
Sirindhorn Museum, Wat Phutthanimit Phu Kao, Lampao Dam,
Phutthasathan Phu Po, และ Thepsuda Bridge โดยมีค่าประสิทธิภาพที่ผู้วิจัย
ได้นำชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษฉบับร่างที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาทดลองใช้เพื่อหา
ประสิทธิภาพ E_1/E_2 แบบกลุ่ม (Small Group Tryout)

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว
จังหวัดกาฬสินธุ์

คะแนน	คะแนนแบบทดสอบ							คะแนนรวม	คะแนนสอบ
	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	ชุดที่ 6	รวม	ก่อนเรียน	หลังเรียน
	5	5	5	5	5	5	30	25	25
	คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน
1	5	5	5	5	5	4	29	20	24
2	4	4	4	4	3	4	23	20	21
3	3	3	3	2	2	3	16	13	17
รวม							75.56	53	62

$$E_1 = 75.56 \quad E_2 = 82$$

จากตารางที่ 2 พบว่า การหาประสิทธิภาพของชุดฝึก ของนักเรียนโรงเรียน
ขยายโอกาสคำปลาฟาโนนชัย ที่มีผลการเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน รวมจำนวน
3 คน โดยได้ค่าประสิทธิภาพ 76/82 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ 75/75

ด้านที่ 3 ผลการทดลองใช้ชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว
ในจังหวัดกาฬสินธุ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสคำปลาฟาโนนชัย
โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการฝึกกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการวัดและการประเมินผล

ผู้เรียนพบว่า การพูดในแต่ละชุดฝึกได้ดี นักเรียนเกิดความมั่นใจ กล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้น ทั้งนี้ยังต้องมีการฝึกเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน

ตารางที่ 3 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการพูดก่อน-หลังเรียนเรื่องแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเรียน	17	10	5.21	1.44	9.39	<.001
หลังเรียน	17	10	6.94	1.36		

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการพูดก่อน-หลังเรียนเรื่องแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยค่าเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 6.94, S.D. = 1.36, t = 9.39) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าการทดสอบก่อนเรียนอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 5.21, S.D. = 1.44, t = 9.39)

ด้านที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ในการพูดเรื่องแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์การพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 4 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการพูดก่อน-หลังเรียนเรื่องแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

รายการ	ก่อนเรียน			หลังเรียน			t
	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับที่	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับที่	
การออกเสียง (3 คะแนน)	1.65	0.59	1	1.71	0.57	2	1.23
การนำเสนอเรื่อง (3 คะแนน)	1.47	0.61	2	2.00	0	1	
ความคล่องแคล่ว (2 คะแนน)	1.24	0.42	3	1.47	0.61	3	
การแสดงท่าทางประกอบการพูด (2 คะแนน)	1.06	0.24	4	1.41	0.69	4	
รวม	1.36	0.47		1.65	0.47		

(มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05/ (df = 18) ค่า t = 1.23)

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์การพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อนและหลังใช้ชุดฝึกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ

0.05/(df =18) ค่า $t = 1.23$) โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถหลังเรียนด้วยชุดฝึกหลังการพูด ($\bar{X} = 1.65$, S.D. = 0.47) มีค่าสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 1.36$, S.D. = 0.47) ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ในข้อที่ 2

ด้านที่ 5 ความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านบรรยากาศ นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ การเรียนด้วยชุดฝึกช่วยให้นักเรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ด้านประโยชน์ นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ การเรียนด้วยชุดฝึกช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม และชุดฝึกช่วยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ด้านกิจกรรม นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ กิจกรรมหลังการอ่าน ช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างมีอิสระและสร้างสรรค์

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อที่	ความคิดเห็น	3 เห็นด้วย มาก	2 เห็นด้วย ปานกลาง	1 เห็นด้วย น้อย	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับที่
1	ด้านบรรยากาศ ชุดฝึกมีรูปแบบที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้	9	8	0	2.53	0.52	3
2	การเรียนด้วยชุดฝึกช่วยให้นักเรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน	10	7	0	2.59	0.52	2
3	ด้านประโยชน์ การเรียนด้วยชุดฝึกช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม	12	4	1	2.71	0.52	1
4	การเรียนด้วยชุดฝึก เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	10	6	1	2.59	0.53	2
5	ชุดฝึกช่วยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน	9	7	0	2.71	0.54	1
6	ชุดฝึกทำให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม	8	8	1	2.41	0.55	4

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาพสนธิ์ (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็น	3 เห็นด้วย มาก	2 เห็นด้วย ปานกลาง	1 เห็นด้วย น้อย	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับที่
7	นักเรียนสามารถนำความรู้จากชุดฝึกไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	10	5	2	2.59	0.53	2
ด้านกิจกรรม							
8	กิจกรรมก่อนการฝึกพูด (Pre-Speaking Activity) ช่วยให้นักเรียนอยากทำกิจกรรมอื่นต่อไป	9	7	1	2.41	0.54	4
9	กิจกรรมระหว่างการฝึกพูด (While-Speaking Activity) ช่วยทำให้นักเรียนมีความสามารถในการพูดได้อย่างมีจุดหมายมากขึ้น	9	8	0	2.59	0.49	2
10	กิจกรรมหลังการอ่าน (Post-Speaking Activity) ช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างมีอิสระและสร้างสรรค์	12	5	0	2.71	0.47	1

จากตารางที่ 5 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาพสนธิ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านบรรยากาศ นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ การเรียนด้วยชุดฝึกช่วยให้นักเรียนมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ ชุดฝึกมีรูปแบบที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.52)

2) ด้านประโยชน์ นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ การเรียนด้วยชุดฝึกช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 0.52) และชุดฝึกช่วยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 0.54) รองลงมาคือ การเรียนด้วยชุดฝึก เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.53) และนักเรียนสามารถนำความรู้จากชุดฝึกไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.53) ลำดับสุดท้ายคือ ชุดฝึกทำให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.55)

3) ด้านกิจกรรม นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ กิจกรรมหลังการอ่าน (Post-Speaking Activity) ช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างมีอิสระและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 2.71, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ กิจกรรมระหว่างการฝึกพูด (While-Speaking Activity) ช่วยทำให้นักเรียนมีความสามารถในการพูดได้อย่างมีจุดหมายมากขึ้น ($\bar{X}$ = 2.59, S.D. = 0.49) ลำดับสุดท้ายคือ กิจกรรมก่อนการฝึกพูด (Pre-Speaking Activity) ช่วยให้นักเรียนอยากทำกิจกรรมอื่นต่อไป ($\bar{X}$ = 2.41, S.D. = 0.54)

สรุปผลและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาชุดฝึกทักษะการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากผู้เกี่ยวข้องพบว่า ด้านเนื้อหา ควรนำแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่นักเรียนสนใจ รูปแบบของชุดฝึกควรเป็นการฝึกพูดบรรยายเกี่ยวกับสถานที่ พร้อมมีรูปภาพประกอบ สีสดใสสวยงาม เนื้อหาไม่มากจนเกินไป กิจกรรมควรเป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกพูดตามสถานการณ์ต่างๆ เหตุการณ์จำลอง หรือบทบาทสมมติ โดยมีการเกณฑ์ในการประเมินผลการพูดทุกชุดฝึก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน สามารถจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้แม่นยำ ง่ายต่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังได้ฝึกพูดจากสถานการณ์จำลอง ทำให้มีส่วนให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ว่าการจัดการการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ต่างๆ ไกลตัวและใกล้ตัว เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มเต็มศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนและสังคม และยังก่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องราวในชุมชนอีกด้วย

ดังนั้นการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยการนำชุดฝึกมาใช้ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาทักษะการพูด จึงมีความเหมาะสมที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพรสวรรค์ คำบุญ (2534 : 17) ที่ว่า การฝึกเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีความชำนาญ แม่นยำในบทเรียน

เกิดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้ฝึกเกิดความคล่องแคล่ว จำได้แม่นยำ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อุดลย์ ภูปลัม (2539 : 24-25) ที่ว่าชุดฝึกทำให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสนุกสนานและเข้าใจบทเรียน จดจำเนื้อหา คำศัพท์ต่างๆ ได้คงทน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ มนทรา รักติณรงค์ (2540 : 99-100) ที่ว่า การฝึกทักษะการพูด จำเป็นต้องอาศัยการฝึกกระทำบ่อยๆ ลงมือกระทำเอง ดังนั้น สื่อชุดฝึกจึงเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพโดยการจัดทำชุดฝึกนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจความต้องการจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำเนื้อหาและกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน

2. ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกทักษะการพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้ 6 ชุด ได้แก่ Kalasin Attractions, Sirindhorn Museum, Wat Phutthanimitt Phu Kao, Lampao Dam, Phutthasathan Phu Po, และ Thepsuda Bridge ซึ่งองค์ประกอบของชุดฝึกการพูดนี้ประกอบไปด้วย คำนำ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ แผนการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงาน และแบบทดสอบและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบชุดฝึกช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถพูดได้ตามจุดประสงค์ในการเรียน นอกจากนั้น ชุดฝึกช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามขั้นตอน บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537 : 490) ที่ว่า ชุดฝึกควรมีองค์ประกอบคือ คำชี้แจง ใบแนะนำ แผนการเรียนรู้ และใบเฉลย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ อารีย์ วาสน์อานวย (2545 : บทคัดย่อ) ที่ว่าแบบฝึกที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย คำอธิบายที่ใช้ในการฝึก ชื่อแบบฝึก จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอนและแบบทดสอบรายจุดประสงค์ ประสิทธิภาพของชุดฝึกพบว่า มีประสิทธิภาพมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 โดยมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 76/82 แสดงว่า ชุดฝึกที่สร้างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1

3. ผลการวิจัยพบว่า ในการทดลองใช้ชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมการพูดตามใบงาน มีความมั่นใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีเนื้อหาจากเรื่องใกล้ตัว และเป็นเรื่องราวในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

วีระ ไทยพานิช (2551 : 15) กล่าวว่า การฝึก (Drill) หมายถึงการกระทำซ้ำๆ หรือการทำแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะ (Skill) การปฏิบัติ (Practice) คือการปฏิบัติจริงในสิ่งที่เรียนมาบ่อยๆ ก็จะเป็นการกระทำซ้ำๆ จุดมุ่งหมายสำคัญของการฝึกปฏิบัติซ้ำๆ เพื่อลงมือกระทำจริงและเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับชั้นรัชย์ มหาโพธิ์ (2535 : 20) ที่ว่ากิจกรรมการฝึกควรเหมาะสมกับระดับวัยหรือความสามารถของนักเรียน ใช้เวลาที่เหมาะสม ทำลายความสามารถของผู้เรียน และสามารถฝึกด้วยตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ มนทิรา ภักดีณรงค์ (2540 : 99-100) ที่ว่านักเรียนนักเรียนจะมีความคงทนในการเรียนรู้ได้ ต้องฝึกกระทำบ่อยๆ และได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของสุปราณี จิราณรงค์ (2547 : 103-104) กล่าวว่า หลังจากการสอนจบนักเรียนจะต้องมีงานทำ เช่น แบบฝึกหัด ใบงาน การบ้าน รายงานเดี่ยว กลุ่ม โครงงาน เป็นต้น ซึ่งครูจะต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจตรงกันทั้งห้องในสิ่งที่ครูมอบหมายให้ทำ

4. ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการพูดเรื่องแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาพสนิษฐ์ พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์การพูดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาพสนิษฐ์ ก่อนและหลังใช้ชุดฝึกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 ทั้งนี้ อาจพบว่าหลังการทำชุดฝึก นักเรียนสามารถพูดนำเสนอเรื่องได้ระดับสูงสุด รองลงมาคือ การออกเสียง ความคล่องแคล่ว และการแสดงท่าทางประกอบการพูด ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนมีเวลาในการฝึกจำกัด กิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมคู่ใช้สุมเป็นบางกลุ่ม ส่วนการพูดเรื่องการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว พบว่านักเรียนพูดได้ดี กล่าวพูด กล่าวแสดงออก อาจเนื่องมาจากได้เคยไปสถานที่เหล่านั้นบ่อยๆ จนเกิดการจำได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ประสิทธิ์ กัลปพฤกษ์ (2542 : 63) ที่ศึกษาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การใช้กิจกรรมคู่ในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรม การพูดภาษาอังกฤษในเรื่องความสามารถในการในการสื่อสาร ความพยายามที่จะสื่อสารโดยใช้ทั้งภาษาพูดและท่าทาง อยู่ในระดับดีมากมีการพัฒนาระดับความสามารถทางทักษะการพูดของนักเรียนในเรื่องความคล่องแคล่ว ความสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ ชุดฝึกที่สร้างขึ้นยังเป็นสื่อที่ตอบสนองความต้องการของครูและนักเรียน

ผลการประเมินความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาพสนิษฐ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า ด้านบรรยากาศ นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ การเรียนด้วยชุดฝึกช่วยให้นักเรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ด้านประโยชน์ นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ การเรียนด้วยชุดฝึกช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม และชุดฝึกช่วยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ด้านกิจกรรม นักเรียนเห็นด้วยอย่างมากคือ กิจกรรมหลังการอ่าน ช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างมีอิสระและสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการฝึกกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการฝึกกิจกรรมต่างๆ ชุดฝึกมีความหลากหลาย มีรูปภาพประกอบที่สวยงาม น่าสนใจ เนื้อหาไม่ยากและเป็นเรื่องราวในท้องถิ่นที่นักเรียนคุ้นเคย จึงสามารถจดจำเนื้อหาได้แม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิธร วิสุทธิแพทย์ (2528 : 72) ที่ว่าแบบฝึกที่ดีควรใช้หลักจิตวิทยาในการสร้าง โดยมีภาพประกอบที่สวยงาม มีเนื้อหาที่น่าสนใจ กิจกรรมในแบบฝึกควรมีหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการทำชุดฝึก สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุดฝึกทักษะเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาทักษะทางการพูด ดังนั้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ คือ ควรมีการพัฒนาชุดฝึกภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอื่น ในระดับชั้นมัธยมศึกษาในระดับอื่นๆ ตามบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ ควรมีการวิจัยและการพัฒนาชุดฝึกในด้านอื่นๆ อาทิ ด้านการอ่าน การเขียน และการฟัง ควรมีการบูรณาการการวิจัยให้ครบทั้ง 4 ด้าน อาทิเช่น การพูด การฟัง การเขียน และการอ่าน และควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ โดยใช้ชุดฝึกแบบอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540ข). *หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Ministry of Education. (1997b). *Thailand English curriculum in 1996*. (2nd ed.). Bangkok: Kurusapa Printing.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2540*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Ministry of Education.(1999). *Educational Quality Assessment report of ninth grade student academic year 1997*. Bangkok: Kurusapa Printing.
- ขันธชัย มหาโพธิ์. (2535). *รายงานการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยใช้แบบฝึกการเขียนสะกดคำกับการเขียนตามคำบอก*. อุดรธานี: หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี.
- Mahapho, Khunthachai. (1993). *A study of current situation, problems, and development guides of academic administration in primary schools under the Jurisdiction of Udonthani Provincial Primary Education Office*. Udonthani: Development guides of academic administration in primary schools under the Jurisdiction.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). *การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน. เอกสารการสอนชุดวิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 1 – 5*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Brahmawong, Chaiyong. (1994). *Developmental testing of media and instructional package*. Technology and communication studies unit 1-5. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- ประสิทธิ์ กลัปพญ์. (2542). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยการใช้กิจกรรมคู่*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- Kullaprapruek, Prasit. (1999). *Developing English speaking skill by using pair work activity*. Report on independent studies. Mahasarakham: Graduate school Mahasarakham University.
- พรสวรรค์ คำบุญ. (2534). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนคำยาก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้และไม่ใช้แบบฝึก* โรงเรียนร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Khumboon, Pornsawhan. (1991). *Difficult vocabularies comparative outcome of using drills of 9th grade students in Rongkhum School, Kalasin province*. Bangkok: Kasetsart University.
- มนทิรา ภักดีณรงค์. (2540). *การศึกษาแบบฝึกเสริมทักษะกิจกรรมขั้นตอนที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพและความคงทนในการเรียนรู้เรื่องที่ยังไม่สายเกินไป วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้น 20 เมษายน 2557, จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1192540000056>
- Pakdeenarong, Monthira. (1997). *The studies of 5 steps activity effected on capability of "not too late" story in Thai subject primary level 2 which focused on language experience in teaching*. (Master's thesis Primary school College), Mahasarakrm university. Retrieved April 20, 2014, from <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1192540000056>
- รัตนา ทองงาม. (2544). *อาจารย์ประจำวิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนบ้านยางเตี้ย จังหวัดสุรินทร์*. (สัมภาษณ์) 3 มกราคม 2554.
- Thong-ngam, Rattana. (2001). *Teacher at English Department Ban Yang Tuea School, Surin Province. (Interviewed)*. January 3, 2011.
- วีระ ไทยพานิช. (2551). การเรียนการสอนบนเว็บ. *วารสารวิจัยรวมคาแหง*, 11(2), 53-64.

- Thaipanich, Weera. (2008). Learning and teaching on web. *Ramkhamhaeng University research journal*, 11(2), 53-64.
- ศศิธร วิสุทธิแพทย์. (2528). แบบฝึกหัดสำหรับการสอนเรื่องวลีในภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Wisutthipat, Sasithorn. (1974). *Practice package of Thai phrases for diploma in education*. (Report on thesis of faculty of education.), Bangkok: Chulalongkorn University.
- สงบ ลักษณะ. (2557). ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษที่ทำให้ต้องคิดค้นวิธีการเรียนดีขึ้น. สืบค้น 5 กันยายน 2557, จาก <http://www.moe.go.th/main2/article/article7.htm>
- Laksana, Sangob. (2014). *Learning English problem in finding better learning*. Retrieved September 5, 2014, from <http://www.moe.go.th/main2/article/article7.htm>
- สุปราณี จิราณรงค์. (2547). รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยการสอนตามแนวคิดของ เสกิร์นเบิร์ก. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Jiranarong, Supranee. (2004). *Research report of developing thinking of PrathomSuksa one students in Life Experiences Area, taught through Sternberg approach*. Bangkok: Chulalongkorn University Demonstration School (Elementary) Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- อดุลย์ ภูปลื้ม. (2539). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกที่จัดคำเป็นกลุ่มคำและแบบฝึกที่จัดคำคละคำ. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม

- Phuphleum, Adul. (1996). *Comparative studies of spelling words achievement for 1st grade students by memorizing single word group and mixed word group packages*. (Report on thesis), Graduate school, Mahasarakham University, Mahasarakham
- อารีย์ วาศน์อำนวย. (2545). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจตามแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.
- Was-umnouy, Arree. (2002). *Developing of English reading comprehension package for 5th grade students*. (Report on thesis), Bangkok: Graduate school Sillapakorn University. Bangkok.

การพัฒนาแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 The Development Model of Conflict in School Under The Office of Nongkhai Primary Educational Service Area 2

กาญจนา แก้วพล¹, พชรวิทย์ จันทศิริสิริ² และ กษมา ตรachu³
Kanjana Kaewpol¹, Pacharawit Chansirisira² and Kasama Trachu³

บทคัดย่อ

มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา 2) เสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 107 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร จำนวน 80 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 คน สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับสภาพปฏิบัติ ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

¹ M.Ed. Candidate in Educational Administration , Faculty of Education, Mahasarakham University

² Assistant Professor, Lecturer in Department of Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University

³ Supervisors, Secondary Educational Service Area Office 20

โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$) และผลการศึกษา ระดับสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) 2) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมมีความเหมาะสมและเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$)

คำสำคัญ : การพัฒนา แนวทาง การจัดการความขัดแย้ง

Abstract

The purpose of this research is to the development guidelines of conflict in school under the office of Nongkhai Primary Educational Service Area 2. The objective is to 1) The studies of current conditions the model of conflict in school. 2) The development guidelines of conflict in school under the office of Nongkhai Primary Educational Service Area 2, academic year 2557, amount 107 people. The samples used research consisted sample the administrators amount 80 people and include the information in interviews was : The school administrators which is a best practice for 5 people and qualified assess the suitability and the possibilities the guidelines of conflict management in schools of 5 people. Tools used in for data collection was questionnaires and interviews. The statistics used in this study were percentage, mean, standard deviation and priority needs index; PNI modified. 1) The results levels of state is performance guidelines of conflict in school under the office of Nongkhai Primary Educational Service Area 2. The overall at a medium level. and the results levels of state is desirable guidelines of conflict in school under the office of Nongkhai Primary Educational Service Area 2. The overall at a high level. 2) The results and assessing possibilities of the guidelines conflict management in schools. The luminaries checking the suitability and possibilities. The overall a appropriate and agree at a high level.

Keywords : Development, Model, Conflict Management

บทนำ

สังคมไทยมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา หากพิจารณาในเชิงของความยั่งยืน ยังขาดภาวะสมดุล มีปัญหาสำคัญหลายประการที่จะต้อง แก้ไขบางเรื่องอยู่ในขั้นวิกฤต อันมีเหตุที่เกิดจากภายในสังคมเอง และจากการคล้อยตามกระแสโลกาภิวัตน์ของโลก มีปัญหาใหญ่ๆ ที่ควรมีการทบทวน เพื่อให้เกิดการรับรู้ และตระหนักร่วมกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาค้นหาวิธีให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีวิตและมีความสามารถในการปรับตัว รู้เท่าทัน ไม่ตกอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบ นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้ง องค์กรหรือหน่วยงานใดก็ตาม ปัญหาหนึ่งที่ผู้บริหาร ต่างประสบยอมรับว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการบริหารองค์กร ก็คือปัญหาความขัดแย้ง นั้นมีอยู่ทุกหนทุกแห่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้และเป็นธรรมชาติ ส่วนหนึ่งของมนุษย์นั้นคือมนุษย์ต้องพบความขัดแย้งไม่ว่าจะอยู่ในหน่วยงานหรือองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานหรือองค์กรที่มีขนาดใหญ่ด้วยแล้วความขัดแย้งย่อมเพิ่มมากขึ้น ตามไปด้วยความขัดแย้งดังกล่าวมีผลต่อองค์กรทั้งในทางสร้างสรรค์และในทางทำลายได้พอๆ กัน ความขัดแย้งที่มีอยู่ในระดับพอเหมาะเท่านั้นจึงส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร ความขัดแย้งเป็นสิ่งสนับสนุนให้การปฏิบัติงานเกิดผลดีและเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานด้วย การปฏิบัติงานจะเกิดผลดีก็ต่อเมื่อความขัดแย้งอยู่ในระดับที่พอเหมาะถ้าระดับความขัดแย้งรุนแรงหรืออยู่ในระดับที่ไม่พอเหมาะอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร หากผู้บริหารองค์กรใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมก็จะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร ดังกล่าวข้างต้นด้วย (วันชัย วัฒนศัพท์, 2547 : คำนิยาม) ความขัดแย้งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้กับคนทุกระดับ โดยเฉพาะในหน่วยงานระดับต่างๆ ที่ถือว่าผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ให้คล่องไปได้ด้วยดี ในบางครั้งผู้บริหารอาจจะใช้วิธีการแบบเก่าๆ ที่ได้กระทำและประสบผลสำเร็จมาแล้วมาใช้ในการแก้ปัญหาแต่บางครั้งก็จำเป็นต้องอาศัยผู้มีความรู้ มีประสบการณ์หรือใช้วิทยาการขั้นสูงมาช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้น ดังนั้น สิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องศึกษาถึงปัญหาเรื่องความขัดแย้งและแนวทางแก้ไขจากหลายๆ แนวทางเพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการบริหารงานขององค์กรต่อไป (ประภาทิพย์ ผาสุก, 2551 : 1) ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องเกิดขึ้นกับทุกหน่วยงาน สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มี

หน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโดยยึดหลักในการจัดการศึกษาว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนและสังคมเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังความคิด และสติปัญญา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ในการบริหารสถานศึกษาปัจจัยที่สำคัญคือ บุคลากรในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพภายใต้บรรยากาศขององค์กรที่มีการทำงานเป็นทีมเปิดเผยร่วมมือกันเน้นการมีฉันทคติ คือ ทุกคนเห็นตรงกันและร่วมกันทำอย่างมีความสุข (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช, 2542 : 4) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

เขต 2 อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและสถานศึกษาใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาต่อไป

2. ได้แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา และสามารถนำแนวทางไปใช้ในการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 107 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร จำนวน 80 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 คน สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 คน

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ประกอบด้วย

1. การศึกษาแนวคิดหลักการ องค์ประกอบแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา

2. การนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ไปสัมภาษณ์เชิงลึก จากสถานศึกษาเป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) การจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา

3. การนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 ไปสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา

ระยะที่ 2 แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ประกอบด้วย

4. การวิเคราะห์ความจำเป็นแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำนวน 5 ด้าน คือการเอาชนะ (Competition) การร่วมมือ (Collaboration) การประนีประนอม

(Compromising) การหลีกเลี่ยง (Avoiding) การยอมให้ (Accommodation) และ หาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างรวมรายข้อ กับคะแนนรวมรายด้าน (Item-Total Correlation) ตามวิธีของเพียร์สัน ซึ่งมีค่าจำแนกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.48-0.88 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่า 0.97

5. การนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความต้องการสภาพ ปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ไปสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ

6. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้การจัดการความขัดแย้ง ในสถานศึกษาโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index; PNI modified) โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วพิจารณาเลือกคำถามที่มีค่าเฉลี่ย (Mean) ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (Srisa-Ard, Boonchom., 2010 : 103) โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ที่คำนวณได้ ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง สภาพปฏิบัติปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ใน ระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง สภาพปฏิบัติปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ใน ระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง สภาพปฏิบัติปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ใน ระดับปานกลาง

1.51- 2.50 หมายถึง สภาพปฏิบัติปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ใน ระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง สภาพปฏิบัติปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ใน ระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

ตารางที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

ที่	รายการ	ระดับสภาพปฏิบัติปัจจุบัน		ความหมาย	ระดับสภาพที่พึงประสงค์		ความหมาย
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1	การเอาชนะ (Competition)	3.11	0.40	ปานกลาง	4.12	0.58	มาก
2	การร่วมมือ (Collaboration)	2.98	0.29	ปานกลาง	3.97	0.56	มาก
3	การประนีประนอม (Compromise)	3.09	0.35	ปานกลาง	4.00	0.51	มาก
4	การหลีกเลี่ยง (Avoiding)	3.15	0.62	ปานกลาง	3.97	0.50	มาก
5	การยอมให้ (Accommodation)	2.91	0.28	ปานกลาง	3.78	0.52	มาก
	รวม	3.05	0.24	ปานกลาง	3.96	0.46	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสภาพปฏิบัติปัจจุบัน ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ การหลีกเลี่ยง (Avoiding) การเอาชนะ (Competition) การประนีประนอม (Compromise)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับ ระดับสภาพที่พึงประสงค์ ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านและเมื่อพิจารณา โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การเอาชนะ (Competition) การประนีประนอม (Compromise) การร่วมมือ (Collaboration) และการหลีกเลี่ยง (Avoiding)

ระยะที่ 2 แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้แก่

2.1 ด้านการเอาชนะ เมื่อเกิดความขัดแย้งจะต้องไม่แสวงการสนับสนุนจากคนอื่นเพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะ ไม่เน้นการเอาอำนาจตำแหน่งบารมี หรือความได้เปรียบทางสถานะที่เหนือกว่ามาอ้างประกอบเพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะ

2.2 ด้านการร่วมมือ แก้ปัญหาโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในองค์กร สนับสนุนให้ทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างอิสระโดยเชื่อว่าความคิดเห็นของทุกคนสำคัญสามารถลดปัญหาความขัดแย้งได้และให้ความร่วมมือร่วมใจอย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

2.3 ด้านการประนีประนอม คือพิจารณาความคิดเห็นของทุกคนรวมทั้งของตนเองด้วยความเป็นกลาง หาหนทางแก้ไขปัญหาโดยให้คู่กรณีมีความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายโดยการรับฟังความคิดเห็นและประเด็นปัญหาทั้งหมดอย่างเป็นธรรม

2.4 ด้านการหลีกเลี่ยง พยายามหลีกเลี่ยง เฉยเมย ไม่ให้ความสนใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มองปัญหาความขัดแย้งเป็นเรื่องเล็กน้อย เพราะคิดว่ายังมีปัญห่อื่นที่สำคัญและทำตัวอยู่เหนือความขัดแย้ง โดยเชื่อว่าความขัดแย้งจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไป

2.5 ด้านการยอมให้ เจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันมากกว่าที่มุ่งเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายมีความเห็นแตกต่างกัน ซึ่ให้เห็นว่าเป้าหมายที่มีอยู่ร่วมกันเป็นสำคัญ อันดับแรกและเสียสละสิ่งที่ตนเองอยากได้เพื่อให้ผู้อื่นสมปรารถนาและมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมมีความเหมาะสมและเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ
แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับความ เหมาะสม (n=5)		การ แปลผล ระดับ คุณภาพ	ระดับ ความเป็นไปได้ (n=5)		
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1	การเอาชนะ (Competition)	3.52	.36	มาก	3.96	.08	มาก
2	การร่วมมือ (Collaboration)	3.76	.26	มาก	4.16	.21	มาก
3	การประนีประนอม (Compromising)	3.60	.25	มาก	3.93	.19	มาก
4	การหลีกเลี่ยง (Avoiding)	3.63	.50	มาก	4.03	.36	มาก
5	การยอมให้ (Accommodation)	4.04	.29	มาก	4.32	.22	มาก
รวม		3.71	.17	มาก	4.08	.08	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสม
ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และ
แต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย
3 ลำดับ ได้แก่ การยอมให้ การร่วมมือ และการหลีกเลี่ยง

จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเป็นไปได้ของแนวทาง
การจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
หนองคาย เขต 2 โดยภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และแต่ละด้านอยู่ใน
ระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่
การยอมให้ การร่วมมือ และการหลีกเลี่ยง

สรุปผลและอภิปรายผล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการ
ความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
เขต 2 ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวคิด หลักการ องค์ประกอบ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การเอาชนะ 2) การร่วมมือ 3) การประนีประนอม 4) การหลีกเลี่ยง 5) การยอมให้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ เกิดนาวิ (2549 : 87-89) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารความขัดแย้งของ ผู้บริหารสถานศึกษาภาครัฐสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า การบริหาร ความขัดแย้งที่ใช้มาก คือ วิธีการเจรจาต่อรองไกล่เกลี่ยส่วนวิธีการอื่นๆ คือ วิธีการหลีกเลี่ยง กลบเกลื่อน วิธีการปรองดอง ประนีประนอม และวิธีการบังคับเอาชนะ

2. ผลการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ไปสัมภาษณ์เชิงลึก จากสถานศึกษา เป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) การบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา พบว่า เมื่อเกิดความขัดแย้ง บางครั้งจะพยายามมุ่งชัยชนะ โดยยึดตนเองเป็นสำคัญ บางครั้งจะมีทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองบรรลุเป้าหมายโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายหรือสูญเสียของคนอื่น เมื่อเกิดความขัดแย้ง มักจะแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในองค์กร ให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกองค์การ ต้องพยายามพิจารณาความคิดเห็นของทุกคนรวมทั้งของตนเองด้วยความเป็นกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีชรพล มนตรีภักดี (2550 : 53-54) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารความขัดแย้ง ของผู้บริหารสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารที่มีพฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งแบบการประนีประนอมเลือกใช้วิธีบริหารนี้เฉพาะสถานการณ์ต่อไปนี้ โดยไม่นำไปใช้ในทุกสถานการณ์เป้าหมายของความขัดแย้งมีความสำคัญในระดับปานกลาง และไม่คุ้มกับความพยายามหรือการออกแรงเพื่อจะเอาชนะ เมื่อคู่ขัดแย้งมีอำนาจหรือมีพวกมากพอๆ กันและมีเป้าหมาย ที่ต่างกันอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถตกลงกันได้ชั่วคราว ในประเด็นขัดแย้งที่ซับซ้อนและให้ได้วิธีการแก้ปัญหาที่พอยอมรับกันได้ภายในเวลาที่จำกัด ใช้เป็นทางสายกลางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เมื่อใช้วิธีการแข่งขันหรือการร่วมมือ ไม่ได้ผล

3. ผลการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 ไปสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา

3.1 ผลการศึกษา ระดับสภาพปัจจุบัน ของแนวทางการจัดการความขัดแย้ง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา เพาะแป้น (2552 : 63-66) ได้ศึกษาเรื่อง วิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 วิจัยสรุปได้ว่า วิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งในโรงเรียน ด้านการร่วมมือ ด้านการยอมให้ และด้านการประนีประนอมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านการหลีกเลี่ยง และด้านการเอาชนะ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีแก้ปัญหายุ่งในระดับปานกลาง

3.2 ผลการศึกษา ระดับสภาพที่พึงประสงค์ ของรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารุสร ท่วนชะเอม (2551 : 96-98) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานมีความพึงพอใจในวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการร่วมมือวิธีการประนีประนอม และวิธีการยอมให้ ระดับมาก

ระยะที่ 2 แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ดังนี้

4. ผลการวิเคราะห์ ความจำเป็นแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำนวน 5 ด้าน พบว่า ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการการพัฒนา (PNI Modify) โดยรวม โดยเรียงลำดับความต้องการการพัฒนา ดังนี้ การร่วมมือ (PNI = 0.33) การเอาชนะ (PNI = 0.32) การยอมให้ (PNI = 0.30) การประนีประนอม (PNI = 0.29) การหลีกเลี่ยง (PNI = 0.26) อาจเนื่องมาจาก เมื่อเกิดความขัดแย้ง บางทีจะพยายาม

มุ่งชัยชนะโดยยึดตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งจะทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองบรรลุเป้าหมาย โดยไม่คำนึงถึงความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ เกิดนาวิ (2549 : 87-89) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความขัดแย้งของ ผู้บริหารสถานศึกษา ภาครัฐสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า การบริหารความขัดแย้งที่ใช้มาก คือวิธีการเจรจาต่อรองไกล่เกลี่ย ส่วนวิธีการอื่นๆ คือวิธีการหลีกเลี่ยง กลบเกลื่อน วิธีการปรองดองประนีประนอม และวิธีการบังคับ เอาชนะ

5. ผลการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความต้องการสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ไปสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวรรณ เกิดนาวิ (2549 : 87-89) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารความขัดแย้งของ ผู้บริหารสถานศึกษา ภาครัฐสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า การบริหารความขัดแย้งที่ใช้มาก คือวิธีการเจรจาต่อรองไกล่เกลี่ย ส่วนวิธีการอื่นๆ คือวิธีการหลีกเลี่ยง กลบเกลื่อน วิธีการปรองดองประนีประนอม และวิธีการบังคับเอาชนะ

6. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษามีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมมีความเหมาะสมและเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวรรณ เกิดนาวิ (2549 : 87-89) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาภาครัฐสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า การบริหาร ความขัดแย้งที่ใช้มาก คือวิธีการเจรจาต่อรองไกล่เกลี่ย ส่วนวิธีการอื่นๆ คือวิธีการหลีกเลี่ยง กลบเกลื่อน วิธีการปรองดอง ประนีประนอม และวิธีการบังคับเอาชนะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การเอาชนะ (Competition) ควรปรับปรุงในเรื่อง เมื่อเกิดความขัดแย้งไม่ควรเน้น การเอาอำนาจตำแหน่งบารมี หรือความได้เปรียบทางสถานะที่เหนือกว่ามากกล่าวอ้างประกอบเพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะ ไม่ควรทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองบรรลุเป้าหมายโดยไม่คำนึงถึงความเสียหาย หรือสูญเสียของคนอื่น เมื่อเกิดความขัดแย้งไม่ควรแสวงหาการสนับสนุนจากคนอื่นเพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะ

1.2 การร่วมมือ (Collaboration) ควรปรับปรุงในเรื่อง การสนับสนุนให้ทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยเชื่อว่าความเห็นของทุกคนสำคัญ สามารถลดปัญหาความขัดแย้งได้ การแสดงออกให้เห็นว่า ความขัดแย้งไม่ใช่เรื่องร้ายแรงถ้าทุกฝ่ายเข้าใจปัญหาที่สามารถประสานประโยชน์แก่ทุกฝ่ายได้ การให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกองค์การ

1.3 การประนีประนอม (Compromise) ควรปรับปรุงในเรื่อง ควรพิจารณาความคิดเห็นของทุกคนรวมทั้งของตนเองด้วยความเป็นกลางเมื่อเกิดความขัดแย้งพยายามทำให้ทุกฝ่ายได้รับความพอใจในลักษณะหากได้บ้างก็ต้องยอมเสียบ้างหรือในลักษณะพบกันครึ่งทาง เมื่อเกิดความขัดแย้งการให้โอกาสคู่กรณีได้ชี้แจง หรือถกปัญหากันอย่างตรงไปตรงมา เมื่อเกิดความขัดแย้งควรพยายามรับฟังความคิดเห็นและประนีประนอมปัญหาทั้งหมดอย่างเป็นธรรม

1.4 การหลีกเลี่ยง (Avoiding) ควรปรับปรุงในเรื่อง เมื่อเกิดความขัดแย้งควรสู้ปัญหาและให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา ควรหมกมุ่นปัญหาความขัดแย้งเป็นเรื่องเล็กน้อย เพราะคิดว่ายังมีปัญหาคือที่สำคัญ ไม่ควรหมกมุ่น โดยไม่พิจารณาความต้องการของตนเองและผู้อื่น เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

1.5 การยอมให้ (Accommodation) ควรปรับปรุงในเรื่อง การถนอมน้ำใจคนอื่นและพยายามรักษาสัมพันธภาพไว้ การชี้แนะให้เห็นว่าเป้าหมายที่มีอยู่ร่วมกันเป็นสำคัญอันดับแรก การเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันมากกว่าที่จะมุ่งเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายมีความเห็นแตกต่างกัน ไม่ปล่อยให้ผู้อื่นดำเนินการไปตามต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา ผลการวิจัย ทำให้ทราบเฉพาะวิธีการที่ผู้บริหารเลือกใช้ในการจัดการความขัดแย้ง ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษสาเหตุของความขัดแย้งและวิธีการกับความขัดแย้งควบคู่กันไป

2.2 ควรได้ศึกษสาเหตุของความขัดแย้งและวิธีการจัดการกับความขัดแย้งตามทัศนะของครู-อาจารย์ผู้ปฏิบัติการสอน

2.3 ควรศึกษาวิจัยเพื่อหาสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสถานศึกษาต่อไป

2.4 ควรศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านค่านิยมและผลประโยชน์

2.5 ควรศึกษาบทบาท หรือคุณลักษณะของรองผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสาเหตุความขัดแย้ง

2.6 ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการแก้ปัญหาความขัดแย้งกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

เอกสารอ้างอิง

ธนวรรณ เกิดนาวิ. (2549). *การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาภาครัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยสวนสุนันทา.

Koetnavi, Thanawan. (2006). *The conflict management of school administrators the Government under the office education Bangkok service area*. (Master of Thesis Education). Sunandha University.

ประภาทิพย์ ผาสุก. (2551). *การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลำพูน เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

Phasuk, Prakathip. (2008). *Conflict management of school administrators under the office education Lam Phang service area 1*. (Master's Education of thesis), Chiang Mai University, Chiang Mai.

มาตุสร ต่วนพะเอม. (2551). *ความพึงพอใจในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.), มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.

Tuancha-am, Mathusor. (2008). *The satisfaction problem solving of conflicts in basic education institutions of administrators basic education institution of administrators and teachers of committee basic*

- education under the office education Nakhon Sawan service area*
3. (M.Ed. of thesis), Thepsatri Rajabhat University, Lop Buri.
- วัชรพล มนต์รักกดี. (2550). *พฤติกรรมกรรมการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 1. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.*
- Montreephakdee, Watcharaphon. (2007). *The conflict management behavior of educational institution administrators education Chiang Mai service area 1.* (Master independent study). Chiang Mai: Chiang Mai University.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2547). *ความขัดแย้ง หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา (พิมพ์ครั้งที่ 2).* นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้าฯ.
- Watthanachap, Wanchai. (2004). *The conflict principles and troubleshooter.* (2nd ed.). Nonthaburi: Phra Pok Kaow institute.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อที่ท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: เซนเตอร์ดีสคัฟเวอรี.
- Prasitwutthiwat, Wichai. (1999). *The curriculum development the local on carry.* Bangkok: Centre Discovery.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ: พรึกหวานกราฟฟิก.
- National of Board Education. (2002). *National Act of Education of 1999.* Revised in 2002 (2nd ed.). Bangkok: Phrik Hwan Graphic.
- สุกัญญา เพาะแป้น. (2552). *วิธีการแก้ปัญหความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาระยะแก้ว เขต 1. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.*
- Phoeapaen, Sukanya. (2009). *The solution of the conflict educational institution administrators under the office education Sa Kaew service area 1.* (M.Ed. thesis). Burapa University, Chonburi. Srisa-Ard, Boonchom. (2010). *Fundamental Studies.* (8th ed.). Bangkok: Suviriyasas.

กรอบแนวคิดการศึกษาการวางแผนและการบริหารแผน Conceptual Framework of Planning and Plan Management

สัญญา เคนาภูมิ¹ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร²

Sanya Kenaphoom¹ and Saowalak Kosolkittiamporn²

บทคัดย่อ

การวางแผนเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการคิดและการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงานโดยการเลือกใช้ปัจจัยต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานในอนาคตเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนกระบวนการวางแผนที่สำคัญได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การประเมินเป้าหมายและทางเลือก การเลือกเป้าหมายและแผนงาน การจัดทำแผนและแผนประจำปี การดำเนินการตามเป้าหมายและแผนงาน การติดตามความก้าวหน้าและการควบคุม และการประเมินผลแผน นอกจากนี้เครื่องมือสำหรับการวางแผนประกอบด้วย การพยากรณ์ การหาจุดเด่น การให้มีส่วนร่วมในการวางแผน การใช้ภาพ และการใช้ที่ปรึกษาวางแผน

คำสำคัญ : กรอบแนวคิด การวางแผน

Abstract

Planning is the process of thinking and decision-making in order to get the best way in performance by using any factors for operating in the future as possible and efficiency. The important process of planning were; the situation analysis, the objectives and goals setting, the alternatives

^{1,2}รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
E-mail: zumsa_17@hotmail.com

^{1,2}Associate Professor, Faculty of Political Science and Public Administration,
Rajabhat Mahasarakham University

setting, the goal and plan evaluating, the goal and plan selection, the plan and operation plan making, the implementation, the monitor and control, and the planned evaluation. Moreover, the instrument for panning is the forecasting, the benchmarking, the participative planning, the use of scenario, and the use of staff planner.

Keywords : Conceptual Framework, Planning

บทนำ

การวางแผนเป็นกระบวนการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (สัญญา เคนาภูมิ, 2559) ซึ่งผู้บริหารมีหน้าที่ต้องทำงานให้สำเร็จจึงมีความคิดหลายอย่างที่พิจารณาวิธีให้งานบรรลุเป้าหมายสิ่งที่ทำให้เกิดความจริงก็คือแผน ในแง่ของการบริหาร การวางแผนเป็นหน้าที่แรกสุดตามด้วยหน้าที่การจัดองค์การ การจูงใจ หรือการนำและการควบคุมการวางแผนแผนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าองค์การพยายามที่จะทำให้อยู่ดีขึ้นกว่าที่กำลังกระทำอยู่และพยายามทำให้ดีกว่าคนอื่น การวางแผนเป็นการตัดสินใจล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์จริง ในบทนี้จะกล่าวถึงกระบวนการบริหารขั้นแรก นั่นคือ การวางแผน ซึ่งการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากการวางแผนแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติล่วงหน้าเอาไว้เพื่อเป็นเส้นทางในการเดินทางไปสู่เป้าหมายการวางแผนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสิ่งแรกที่นักบริหารจะต้องคำนึงถึง คำว่า การวางแผน(Planning) มาจากคำภาษาละตินว่า แพลนัม (Planum) หมายถึง พื้นราบ (Flatsurface) และได้นำมาใช้ในภาษาอังกฤษเมื่อศตวรรษที่ 17 โดยพจนานุกรมออกฟอร์ด (Oxford dictionary) ตามความหมายของพื้นราบ หมายถึง การกำหนดแบบฟอร์มในทางราบ เช่น แผนที่และแบบพิมพ์เขียว (Blueprint) ของสิ่งก่อสร้างต่างๆ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2538 : 16) การวางแผน หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์การจูงใจและสื่อความ การวัดผล และการพัฒนาบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารที่ต่อเนื่องของงานและมุ่งสู่อนาคต (ธงชัย สันติวงษ์, 2540 : 138) ประกอบด้วยหลายขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับให้ดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ประชุม รอดประเสริฐ, 2543 : 89; สุรัสวดี ราชกุลชัย, 2547 : 112) เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกทางเลือก (อุทัย บุญประเสริฐ, 2538 : 3-4) หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดหมายและการตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดให้บรรลุจุดหมาย

(วิโรจน์ สารรัตน์, 2546 : 59) หรือบรรล่วัตถุประสงค์ที่ต้อง โดยวิธีการที่ให้ประโยชน์สูงสุด (สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์, 2544 : 8; สมคิด บางโม (2550 : 80)

ส่วนนักวิชาการต่างประเทศให้ความหมายของการวางแผน เช่น กระบวนการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้า โดยการเลือกทางเลือกเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะทำให้อัตถุประสงค์สัมฤทธิ์ผลไว้ล่วงหน้า (Fremont & James, 1974 : 435-436; Dolton, 1974 : 315-316; Robbins & Coulter, 2006 : 7, 421; Dessler, 2004 : 80) ประกอบด้วยลักษณะงานต่อไปนี้ (1) การเลือกภารกิจขององค์การวัตถุประสงค์ทั้งหมดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (2) การคัดแยกวัตถุประสงค์ตามส่วนงานต่างๆ รวมทั้งวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ และ (3) การเลือกกลยุทธ์และยุทธวิธีเพื่อบรรล่วัตถุประสงค์ (Hellriegel & Slocum, 1989 : 259) เป็นการกระทำเพื่อกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะการวางแผนจะสำเร็จผลได้จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากอดีต ปัจจุบันและทำการประเมินผลในอนาคตด้วย (Hicks, 1990 : 248; Uher, 2003 : 1)

การวางแผนก็คือการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกทางเลือกที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์หรือวิธีการกระทำ โดยทั่วไปจะเป็นการตอบคำถามว่าจะทำอะไร (What) ทำไม่ทำอะไร (Why) ใครบ้างจะเป็นผู้กระทำ (Who) จะกระทำเมื่อใด (When) จะกระทำที่ไหนบ้าง (Where) และจะกระทำกันอย่างไร (How) การวางแผนจึงเป็นกระบวนการในการกำหนดวิธีการว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้บรรล่วัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ เกี่ยวข้องกัน 2 อย่าง คือ จุดหมายปลายทางกับวิธีการ จากคำนิยามดังกล่าวสามารถแยกองค์ประกอบของการวางแผนได้ 7 ประการ ได้แก่ (1) เป็นกระบวนการ (Process) กระบวนการในที่นี้หมายถึงกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันซึ่งเกิดขึ้นในหน่วยเดียวกันกิจกรรมนี้ต้องการทั้งทรัพยากรและพลังงานเพื่อทำให้กิจกรรมดำเนินไปได้ (2) เป็นการเตรียม (Preparing) การวางแผนเป็นกระบวนการของการเตรียมหนึ่งของการตัดสินใจเพื่อให้ได้รับการอนุมัติและดำเนินการโดยองค์การอื่นๆ แม้ว่าหน่วยงานหนึ่งมีหน้าที่วางแผน มีอำนาจอนุมัติและดำเนินการตามแผนก็ตาม กระบวนการดังกล่าวนี้ก็ยังมียุ่ต่างหากโดยเฉพาะ (3) เป็นชุดหนึ่ง (A set) ในที่นี้จำเป็นต้องแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างการวางแผนกับการตัดสินใจ เพราะการวางแผน หมายถึงการตัดสินใจประเภทหนึ่ง และในที่นี้มีลักษณะคือ

มีความเกี่ยวข้องกับชุดหนึ่งของการตัดสินใจที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นระบบ (4) การตัดสินใจเพื่อการกระทำ (Decisions for Action) การวางแผนมุ่งสู่การกระทำเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ได้มุ่งไปสู่วัตถุประสงค์อย่างอื่น แต่การวางแผนก็มีผลงานระดับสอง (Secondary Results) อีกหลายๆ อย่าง เช่น การพัฒนาการบริหาร การพัฒนาการตัดสินใจ และการฝึกอบรมให้คนทำงานร่วมกัน เป็นต้น (5) เป็นเรื่องอนาคต (In the future) ลักษณะสำคัญของการวางแผน ได้แก่ การมุ่งสู่อนาคต พยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคต ความไม่แน่นอน และเงื่อนไขต่างๆ (6) มุ่งสู่การทำให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ (Directed at Achieving Goals) กระบวนการวางแผนจะไม่สามารถดำเนินไปได้ถ้าขาดวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์จะเป็นตัวกำหนดทิศทางจุดหมายปลายทางของการกระทำ และ (7) ใช้วิธีการที่ให้ผลงานสูง (By Optimal Means) จุดสำคัญอันหนึ่งในกระบวนการวางแผนก็คือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับเป้าหมาย (Means end Analysis) เพื่อเลือกวิธีการกระทำที่ก่อให้เกิดผลตามเป้าหมายมากที่สุด

การวางแผนเป็นงานหลักและสำคัญในการบริหารของหน่วยงานในทุกระดับ เนื่องจากเป็นตัวกำหนดทิศทาง เป้าหมาย วิธีดำเนินการ การวางแผนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานหลายประการ ได้แก่ เป็นหน้าที่อันดับแรกของผู้บริหาร เป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญนำไปสู่ความสำเร็จของงาน เป็นตัวกำหนดทิศทางขององค์กร ทำให้ทุกคนในองค์กรทราบความมุ่งหมายขององค์กรอย่างชัดเจน ช่วยให้มองเห็นภาพอนาคต ช่วยให้ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ช่วยให้ทุกคนในองค์กรปรับตัวรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ช่วยให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ช่วยควบคุมทำได้โดยอาศัยการวัดผลสำเร็จตามแผนงาน และตรวจสอบความถูกต้องของนโยบายปัจจุบัน และช่วยขยายขอบเขตของการคิดของผู้บริหารและช่วยบริหารคล่องตัวขึ้น (จรัส อติวิทยากรณ์, 2553 : 220-221; ธงชัย สันติวงษ์, 2540 : 2-3)

การวางแผนจึงมีประโยชน์ต่อการในเรื่องของการบอกทิศทางในอนาคต เพื่อให้ทุกฝ่ายทราบและมีการเตรียมตัวเพื่อประสานงานโดยอาศัยแผนเป็นเครื่องมือ กระบวนการตัดสินใจให้ดีขึ้น บุคลากรสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ตลอดจนช่วยขยายขอบเขตแนวคิดของผู้บริหาร เพิ่มทักษะวิสัยของการคิดกว้างและไกล ชี้ให้เห็นการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า

กับการลงทุน สามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้นการศึกษากรอบแนวคิดของการวางแผนจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อใช้เป็นฐานคิดในการวิเคราะห์แผนซึ่งเป็นตัวกำหนดกรอบของการบริหารจัดการต่อไป บทความนี้วัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดการศึกษาการวางแผนและการบริหารแผน โดยได้ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ก) พร้อมทั้งสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีโดยอาศัยวิธีการเชิงเหตุผล (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ข) แล้วเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างสมบูรณ์เพื่อให้กรอบการศึกษาการวางแผนและการบริหารแผนให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนมากขึ้น

ประเภทของแผน

การจำแนกประเภทของแผนสามารถจำแนกออกตามลักษณะแนวคิดพื้นฐานได้ 6 ประเภท ดังต่อไปนี้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2538 : 25-28, 51-52; ธงชัย สันติวงษ์, 2540 : 24-29)

1. จำแนกตามระดับการจัดการ ได้แก่ (1) การวางแผนกลยุทธ์ เป็นหน้าที่ของฝ่ายจัดการระดับบนหรือฝ่ายบริหารระดับสูง เป็นการวางแผนในลักษณะภาพรวมทั้งหมด (2) การวางแผนบริหารเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายจัดการระดับกลาง เป็นการวางแผนเพื่อกำหนดกรอบและทิศทางสำหรับแผนปฏิบัติการ (3) การวางแผนปฏิบัติการ เป็นแผนที่ผู้จัดการระดับต้นนำแผนบริหารไปดำเนินการในภาคปฏิบัติ

2. จำแนกตามหน้าที่ทางธุรกิจ แบ่งออกเป็นการวางแผนด้านการตลาด การวางแผนด้านการผลิต การวางแผนด้านการเงิน การวางแผนด้านบุคลากร การวางแผนด้านอื่นๆ ตามที่มีความสำคัญ

3. จำแนกตามลักษณะการปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) การวางแผนใช้ประจำ เป็นแผนที่มีลักษณะเป็นแผนถาวรบ่งบอกถึงแนวคิดหลักหรือแนวทางปฏิบัติในการทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ในองค์กรหรือเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นประจำ แผนชนิดนี้จรรวมถึงนโยบาย วิธีปฏิบัติงาน กฎ วิธีการ และมาตรฐาน มีประโยชน์ต่อการตรวจสอบการทำงาน จุดอ่อนคือเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป แผนนี้จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น และ (2) การวางแผนใช้เฉพาะครั้ง เป็นการวางแผนเพื่อปรับและเสริมการวางแผนใช้ประจำเนื่องจากแผนประจำ

ไม่ตอบสนองความเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ เช่น แผนงานโครงการ งบประมาณ และ ตารางการทำงาน

4. จำแนกตามระยะเวลา ได้แก่ (1) การวางแผนระยะยาว เป็นการวางแผนที่กำหนดระยะเวลา ในการดำเนินการตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป แต่จากการศึกษาของ The American Management Association พบว่า แผนระยะยาวควรมีระยะเวลา 5 ปี เหมาะที่สุดที่จะสามารถคาดการณ์อนาคตได้อย่างมีเหตุผล (2) การวางแผนระยะปานกลาง เป็นการวางแผนที่มีระยะเวลาดำเนินการระหว่าง 3-5 ปี และ (3) การวางแผนระยะสั้น มีระยะเวลาดำเนินการไว้ระหว่าง 1-3 ปี เป็นการกำหนดกิจกรรมช่วงสั้นๆ เพื่อให้วัตถุประสงค์ในแผนระยะยาวประสบผลสำเร็จ

5. จำแนกตามลักษณะคุณค่าการใช้งาน เช่น การวางแผนอาคารสถานที่ เป็นการวางแผนด้านทำเลที่ตั้ง การเตรียมสร้างอาคารให้เหมาะสมกับประเภทของธุรกิจ และการจัดหาเครื่องมือต่างๆ ที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจในช่วงระยะเวลาต่างๆ

6. จำแนกตามขอบข่ายลักษณะของแผน แบ่งออกได้ดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ นโยบาย วิธีปฏิบัติงาน วิธีการ มาตรฐาน งบประมาณ และแผนงาน

องค์ประกอบของการวางแผน

องค์ประกอบของการวางแผนที่สำคัญ คือ

1. การกำหนดจุดหมายปลายทาง (Ends) ที่ต้องการบรรลุ ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ (1) จุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์ (Goals) เป็นการแสดงถึงความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาข้างหน้า ซึ่งมักจะมองในรูปของผลลัพธ์ (Outcomes) ในอนาคตกำหนดอย่างกว้างๆ (2) วัตถุประสงค์ (Objective) เป็นองค์ประกอบที่เป็นผลมาจากการแปลงจุดหมาย (Goal) ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อง่ายในการนำไปปฏิบัติ วัตถุประสงค์จึงเป็นการกำหนดผลผลิต (Output) ที่คาดหวังให้เกิดขึ้นอย่างกว้างๆ แต่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้ (3) เป้าหมาย (Targets) เป็นองค์ประกอบที่เป็นผลมาจากการแปลงวัตถุประสงค์ให้เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติมากขึ้น เป้าหมายจึงเป็นการกำหนดผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผนโดยจะกำหนดเป็นหน่วยนับที่วัดผลได้เชิงปริมาณ และกำหนดระยะเวลาที่จะบรรลุผลสำเร็จนั้นด้วย

2. วิธีการและกระบวนการ (Means and Process) เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากการนำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์และกำหนดเป็นทางเลือก สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติ หรือกลวิธี ให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ จากนั้นจะถ่ายทอดออกมาเป็นแผนงาน

และโครงการ ที่เชื่อมโยงกัน โดยทั่วไปจะประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) กลวิธีการปฏิบัติ หรือมาตรการ เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติให้บรรลุจุดหมาย (Ends) ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (2) แผนงาน และโครงการ เป็นการกำหนดแนวทางการกระทำที่เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปจะมีประเด็นในการเขียนที่ชัดเจน ครอบคลุม และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

3. ทรัพยากร (Resources) และค่าใช้จ่าย (Cost) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งผู้วางแผนจะต้องระบุให้ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ “มิใช่เขียนแผนแบบวาดวิมานในอากาศ” หรือ “เขียนแผนแบบฟุ้งฝัน”

4. การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงกรรมวิธีในการตัดสินใจเลือกแผนงานและโครงการไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามจุดหมาย (Ends) ที่กำหนดไว้ ซึ่งขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยกลยุทธ์หลายอย่างทั้งกลยุทธ์ภายในองค์กรและกลยุทธ์ภายนอกองค์กร

5. การประเมินผลแผน (Evaluation) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงการตรวจสอบการควบคุมและการวัดผลการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้ทราบถึง ความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดของแผนนั้นๆ เพื่อจะได้ปรับปรุงแผนให้สามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กระบวนการวางแผน

นักวิชาการได้จำแนกกระบวนการวางแผนไว้หลากหลาย ดังนี้

กระบวนการวางแผนมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ภารกิจ (Mission) (2) จุดหมาย (Goals) และ (3) แผน (Plans) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2546 : 57-66)

กระบวนการวางแผนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์ (2) การค้นหาทางเลือก (3) การวิเคราะห์ทางเลือกแต่ละทางเลือก (4) การเลือกทางเลือก (5) พัฒนากลยุทธ์ของทางเลือก และ (6) การนำแผนไปปฏิบัติ (เนตรพัฒนายาวิราช, 2546 : 47) เช่นเดียวกับ Conyers, & Hills, (1984 : 67-68) ระบุถึงกระบวนการวางแผนดังนี้ (1) การระบุปัญหาหรือการกำหนดปัญหา (2) การคัดเลือกปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (3) การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ให้บรรลุผลสำเร็จ (4) การพยากรณ์ทางเลือกแต่ละทางเลือก (5) การเปรียบเทียบ

ทางเลือกแต่ละทางเลือก และ (6) การเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ปัญหา กระบวนการวางแผนประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างสมมติฐานเกี่ยวกับอนาคต (2) การกำหนดวัตถุประสงค์ (3) การพัฒนากลยุทธ์ (4) การกำหนดเป้าหมายระยะปานกลาง (5) การกำหนดแผนปฏิบัติงาน (6) การปฏิบัติตามแผนหรือการใช้แผน และ (7) กลไกของข้อมูลย้อนกลับ (Robbins, & Coulter, 2006 : 147)

กระบวนการวางแผน 8 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การรับรู้โอกาสหรือการแสวงหาโอกาส (2) การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ (3) การพิจารณาถึงสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน (4) การกำหนดทางเลือก (5) การเปรียบเทียบทางเลือกหรือการประเมินทางเลือก (6) การเลือกทางเลือก (7) การกำหนดสิ่งสนับสนุนแผน และ (8) การกำหนดแผน (Wehrich, & Koontz, 1994 : 117-141) สอดคล้องกับ สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547 : 170-178) ระบุว่ากระบวนการวางแผน มี 8 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมาย (2) การวิเคราะห์สถานการณ์ (3) การพิจารณาและกำหนดสมมติฐาน (4) การกำหนดทางเลือก (5) การประเมินทางเลือก (6) การเลือกทางเลือก (7) การลงมือปฏิบัติและสร้างแผนสนับสนุน และ (8) การจัดทำแผนแบบตัวเลขโดยใช้งบประมาณ

กระบวนการวางแผนประกอบด้วย 12 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การเลือกวัตถุประสงค์ (2) การสื่อสารวัตถุประสงค์ให้ผู้อื่นทราบ (2) การกำหนดข้อสันนิษฐานหรือการพยากรณ์ (4) การสำรวจทรัพยากร (5) การกำหนดนโยบาย (6) การระบุทางเลือก (7) เปรียบเทียบทางเลือก (8) การเลือกแนวทางการกระทำ (9) การสร้างแนวปฏิบัติและกฎเกณฑ์ (10) การกำหนดงบประมาณ (11) การกำหนดตารางเวลา และ (12) การตัดสินใจเรื่องมาตรฐาน

กระบวนการวางแผนมี 14 ขั้นตอนดังนี้ (1) ต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการในการวางแผน (2) ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานให้ชัดเจน (3) การเตรียมหัวข้อกว้างๆ ของแผนเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชา (4) การขออนุมัติข้อเสนอของแผน (5) การกำหนดตัวบุคคลผู้วางแผนและผู้รับผิดชอบ (6) การกำหนดหัวข้ออย่างแน่นอนของแผน (7) การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (8) การหาข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็น (9) การประเมินข้อมูล (10) การสรุปและเตรียมแผนชั่วคราว (11) นำเอาส่วนของแผนที่กำหนดไว้มารวมกันเป็นแผนชั่วคราว (Tentative Plan) (12) การเตรียมขั้นสุดท้าย

(13) การทดสอบและปรับปรุงแผน และ (14) การขออนุมัติแผน (Breton, 1968 : 29 – 44)

อย่างไรก็ตามกระบวนการวางแผนหรือขั้นตอนการวางแผนจะมีลักษณะคล้ายกับกระบวนการนโยบายสาธารณะ ผู้เขียนเห็นว่ามีการบวนการที่สำคัญ 9 ขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) : โดยทั่วไปนิยมการใช้หลัก SWOT Analysis การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational Analysis : SWOT) เพื่อตรวจสอบหาโอกาสและข้อกำหนดจุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์การ อันเป็นปัจจัยภายใน บางครั้งการวิเคราะห์สถานการณ์จึงเรียกว่า “SWOT Analysis” ซึ่งจะต้องทราบ “สภาพองค์การปัจจุบันเป็นอย่างไร” และ “ทิศทางการดำเนินงานขององค์การต่อไปจะมุ่งไปทางใด” (ปรณัฏ ปรียากร, 2544 : 85) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็งหรือจุดเด่น (Strengths) จุดอ่อนหรือจุดด้อย (Weaknesses) ซึ่งเป็นปัจจัยภายในขององค์การ เช่น โครงสร้างองค์การ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งแวดล้อมในองค์การ เป็นต้น และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาส (Opportunity) ตลอดจนข้อจำกัดหรือภาวะคุกคามต่างๆ (Threat) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกองค์การที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน เช่น ประชากร เศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมาย วัสดุอุปกรณ์ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี คู่แข่งขัน ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เช่น แนวโน้มจำนวนประชากรของประเทศจะเพิ่มเท่าไร เทคโนโลยีจะพัฒนาไปอย่างไร ตลาดจะต้องการสิ่งใด ลูกค้าหรือผู้รับบริการเป็นกลุ่มใด ดังนี้

1.1 จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง ข้อได้เปรียบขององค์การเหนือคู่แข่งขั้นที่องค์การสามารถนำมาใช้ในการดำเนินงาน เช่น ความได้เปรียบด้านต้นทุน คุณภาพด้านผลิตภัณฑ์ดีกว่าคู่แข่ง การบริหารบุคลากรที่ดี รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ลอกเลียนแบบได้ยาก มีชื่อเสียงดี พนักงานซื่อสัตย์และจงรักภักดี เป็นต้น

1.2 จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง สิ่งที่ยังขาดหรือมีแต่ด้อยกว่าของคู่แข่งหรืออยู่ในสภาพที่เสียเปรียบ อันเป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น การขาดทรัพยากรด้านการเงิน การขาดประสบการณ์ด้านการบริหาร ขี่เสี่ยงไม่มี เพราะเป็นองค์การใหม่ โครงสร้างขององค์การใหญ่ และเชื่องช้าเกินไป ผู้บริหารไม่มีวิสัยทัศน์ การวิจัยและพัฒนาอย่างล่าช้า เป็นต้น

1.3 โอกาส (Opportunities) หมายถึง ปัจจัยหรือสถานการณ์ภายนอกที่มีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถใช้ความพยายามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือมากกว่าที่มุ่งหวังไว้อย่างมาก โอกาสขององค์กรที่เป็นไปได้ เช่น การเพิ่มบริการให้กับกลุ่มลูกค้ามากขึ้น การขยายสายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าที่มีขอบเขตกว้างขึ้น การเพิ่มบริการให้กับกลุ่มลูกค้ามากขึ้น การนำความรู้ความชำนาญ หรือความรู้ด้านเทคโนโลยีขององค์กรมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นต้น

1.4 อุปสรรคหรือภัยคุกคาม (Threats) หมายถึง ปัจจัยภายนอกซึ่งอาจมีผลกระทบทำให้องค์กรประสบความล้มเหลว ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เช่น ความเป็นไปได้ที่คู่แข่งหน้าใหม่ที่มีพลังจะเข้ามาเป็นคู่แข่งในอนาคต การเกิดผลิตภัณฑ์ทดแทน ทำให้สูญเสียยอดขายไป การเจริญเติบโตของตลาดมีอัตราชะลอตัวลง อำนาจต่อรองของลูกค้าหรือผู้จัดจำหน่ายวัตถุดิบมีมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลร้าย ทางด้านประชากรศาสตร์ เป็นต้น

2. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย (Objectives and Goals) : เป้าหมาย (Target) หมายถึง การแสดงผลขั้นสุดท้ายที่ต้องการจะบรรลุในแง่ปริมาณหรือจำนวนในการวัดผลความสำเร็จของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ สามารถวัดได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับการตัดสินใจเลือกกว่าทิศทางการดำเนินงาน ลักษณะของจุดมุ่งหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานมีลักษณะ ดังนี้ (สาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 105-106) (1) Challenging (ท้าทาย) (2) Specific and Measurable เฉพาะเจาะจง (3) Attainable (ปฏิบัติให้บรรลุได้) (4) Relevant and Result Oriented (เกี่ยวข้องโดยตรงกับงาน) และ (5) Time Limited (มีกรอบเวลา)

3. การกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา (Alternatives) : โดยปกติผู้บริหารจะพยายามแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกอย่างน้อย 2 ทางเลือก แล้วทำการประเมินผลเปรียบเทียบทางเลือก ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทางเลือกใดปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงให้น้อย สำหรับการระบุทางเลือก หรือการกำหนดทางเลือก (Identify Alternatives) หมายถึง ระบุวิธีการหรือหนทางที่จะนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ

อย่างน้อย 2 ทางเลือก และควรเป็นทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ การสร้างทางเลือกในการบรรลุเป้าหมายเป็นการออกแบบวิธีการแก้ไขปัญหหรือพัฒนาให้ดีขึ้น โดยอาศัยฐานคิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร วิธีการกำหนดทางเลือกที่ดีอีกวิธีหนึ่งคือวิธีการการระดมสมอง (Brainstorming) เป็นเทคนิคหนึ่งในการสร้างทางเลือก ซึ่งมีแนวคิดในการดำเนินการ โดยเริ่มจากการให้สมาชิกกลุ่มเสนอความเห็นให้ได้มากที่สุดและควรปล่อยให้แต่ละคนได้คิดอย่างเป็นอิสระมากที่สุด แม้ว่าความคิดบางข้ออาจใช้ไม่ได้ในความเป็นจริงก็ตาม ในการเสนอความคิดเห็นไม่ควรเปิดโอกาสให้เกิดการวิจารณ์ เนื่องจากจะเป็นการบั่นทอนกำลังใจในการเสนอความคิด เมื่อได้ความคิดที่หลากหลายพอแล้ว จึงค่อยรวบรวมและปรับปรุงเป็นทางเลือกที่ใช้ได้ในการปฏิบัติจริง

4. การประเมินเป้าหมายและทางเลือก (Goal and plan evaluating) : การประเมินผลทางเลือก (Alternative Assessment) เป็นการประเมินอีกทางเลือกหนึ่ง เช่น นำการประเมินผลจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) การประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment) สำหรับประเด็นที่ควรพิจารณาในการประเมินทางเลือก ได้แก่ ความเป็นไปได้ (Feasibility) คุณภาพของทางเลือก (Quality) การยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (Acceptability) ต้นทุน (Cost) วิธีแก้ไขสำรองและย้อนกลับ (Alternative and Reversibility) จริยธรรม (Ethical) เป็นต้น ดังนั้น การประเมินเป้าหมายและทางเลือก เป็นการประเมินข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือกเรียงลำดับความสำคัญของเป้าหมาย

5. การเลือกเป้าหมายและแผนงาน (Goal and plan selection) : การเลือกเป้าหมายและแผนเป็นการใช้กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งหมายถึงกระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง จากหลายๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ การตัดสินใจเลือกทางเลือก จำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่ง ดังต่อไปนี้ (1) Maximize คือเลือกทางที่ดีที่สุด จากทางเลือกที่มีอยู่ทั้งหมด โดยพิจารณาแต่ละทางเลือกอย่างระมัดระวัง และนำทางเลือกมาเปรียบเทียบกับกัน (2) Satisfaction คือ การตัดสินใจเลือกทางที่มีผลลัพธ์พอที่จะยอมรับกันได้ แม้ว่าจะไม่ดีที่สุด เมื่อพอใจแล้วก็ไม่ต้องเทียบกับทางเลือกอื่นอีก และ (3) Optimizing คือ การตัดสินใจเลือกทางที่สมดุลกับเป้าหมาย

6. การจัดทำแผนและแผนประจำปี (Plan and Operation plan Making) : ขั้นตอนเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดทำแผน เพราะเมื่อตัดสินใจเลือกทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาได้แล้ว ก็จะจัดทำรายละเอียดของแผนในรูปของแผนปฏิบัติการหรือโครงการประจำปี ซึ่งเป็นแผนระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี มีการกำหนดกิจกรรม เป้าหมายระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และกำหนดแนวทางการบริหารโครงการ ต่อจากนั้นก็เสนอแผนต่อผู้มีอำนาจเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป ถ้าแผนได้รับการอนุมัติก็จะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป หากแผนไม่ได้รับการอนุมัติก็จะถูกส่งกลับไปทบทวน แก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์แล้วจึงค่อยเสนอแผนเพื่อพิจารณาใหม่อีกครั้ง ก่อนนำไปดำเนินการ

7. การดำเนินการตามเป้าหมายและแผนงาน (Implementation) : การปฏิบัติตามแผนหรือการนำแผนไปปฏิบัติหรือการดำเนินการตามแผน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เพราะแม้ว่าจะได้มีการจัดทำแผนหรือวางแผนได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ และเหมาะสมแล้ว แต่ไม่มีการนำแผนไปปฏิบัติอย่างจริงจังหรือมีการนำแผนไปปฏิบัติแต่ผู้ปฏิบัติขาดความรู้ ความสามารถและทักษะ ขาดความจริงจัง จริงใจ ก็ไม่อาจนำแผนไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพได้ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็อาจจะเป็นผลลัพธ์ที่ไม่คาดหวังหรืออาจเกิดผลกระทบเชิงลบและความล้มเหลวของแผนได้ หลักการนำแผนไปปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ (Breton, 1968 : 110-116) (1) ผู้ปฏิบัติตามแผนเป็นผู้นำเอาแผนที่ได้รับการอนุมัติแล้วไปดำเนินการ ซึ่งต้องมีการมอบหมายงานอย่างเป็นทางการเพื่อผู้ปฏิบัติการตามแผนจะได้ทราบภารกิจ หน้าที่และขอบข่ายของงานที่ต้องรับผิดชอบ (2) ผู้ปฏิบัติตามแผนจะต้องทำความเข้าใจรายละเอียดของแผน เช่น ศึกษาวัตถุประสงค์ของแผน เทคนิควิธีการดำเนินงาน และแนวทางปฏิบัติในส่วนต่างๆ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในขั้นการปฏิบัติงาน หากแผนที่มีลักษณะเฉพาะและมีความซับซ้อนสูงต้องใช้เทคนิควิธีการใหม่ๆ ซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจ ผู้วางแผนอาจจะจัดให้มีการฝึกอบรมชี้แจงแก่ผู้ปฏิบัติอย่างละเอียด เป็นต้น (3) การจัดองค์การและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติตามแผนซึ่งอาจเป็นองค์การหรือหน่วยงานหลักที่ต้องรับผิดชอบโดยตรงหรือหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมาร่วมมือกัน ก็จะต้องระบุให้ชัดเจนและกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนว่ามีอำนาจหน้าที่เพียงใด มีภารกิจอะไรบ้าง ขึ้นอยู่กับสายงานใด ใครบังคับบัญชา (4) การจัดเตรียมบุคลากร

ผู้ปฏิบัติตามแผน หัวหน้าผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนจะต้องมีภาวะผู้นำสูง และสามารถจัดบุคลากรในการนำแผนไปปฏิบัติและกำหนดมอบหมายงานและความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ตลอดจนใช้หลักการมุ่งใจในการทำงานทั้งทางบวกและทางลบเพื่อให้การปฏิบัติตามแผนบรรลุผลสำเร็จ (5) การเตรียมแผนดำเนินการหรือแผนปฏิบัติงาน ผู้ดำเนินการตามแผนจะต้องเตรียมเขียนแผนปฏิบัติงานตั้งแต่จุดเริ่มต้นถึงจุดสุดท้าย ว่าจะต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง มีใครรับผิดชอบมีกลยุทธ์หรือวิธีดำเนินการอย่างไร ใช้งบประมาณเท่าไร ใช้ระยะเวลาเท่าไร และกำหนดให้มีการรายงานการประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างไร นอกจากนั้นต้องกำหนดระบบการติดตามควบคุมแผนโดยอาศัยเทคนิค การควบคุมงาน เช่น แผนภูมิแกนต์ (Gantt Chart) แผนภูมิข่ายงาน (PERT หรือ CPM) เป็นต้น (6) การเริ่มต้นปฏิบัติตามแผน ขั้นนี้เป็นขั้นตอนการเริ่มต้นทำงาน ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนจะมีการประชุมชี้แจงและออกคำสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องรับทราบและปฏิบัติงาน การทำสัญญาซื้อ-จ้าง การขอยืมตัวบุคคลจากหน่วยงานอื่นมาช่วยงาน ตลอดจนการทำรายละเอียดของงาน แต่ละหน้าที่ให้ชัดเจน (7) การแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์การทราบถึงแผนหรือโครงการ ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าผู้ดำเนินการตามแผนต้องแจ้งให้บุคคลในแผนกหรือฝ่ายต่างๆ ในองค์การทราบรายละเอียดเกี่ยวกับแผนหรือโครงการ ถ้าบุคคลในส่วนใดมีความเกี่ยวข้องน้อยก็อาจชี้แจงให้ทราบแค่หลักการทั่วไปก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของแผนและบุคคลแต่ละส่วน แต่ถ้าเป็นแผนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในชุมชน นอกจากจะต้องแจ้งให้ข้าราชการที่เกี่ยวข้องทราบแล้ว ยังจะต้องแจ้งให้ประชาชนในชุมชนทราบอีกด้วย เพราะประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบกับแผนนั้นโดยตรงทั้งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบที่อาจจะเกิดขึ้น (8) การเก็บรวบรวมข้อมูลและตัวเลขต่างๆ ที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าของแผน ข้อมูลที่รวบรวมมักเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของงานหรือเกี่ยวกับเรื่องที่จำเป็น วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ และจากเอกสารต่างๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในด้านการติดตามควบคุมงาน และใช้เป็นข้อมูลในขั้นตอนการประเมินผลแผนอีกด้วย (9) การควบคุมกำกับดูแล โดยผู้บริหารต้องชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมการปฏิบัติงานของทีมงานให้ทราบอย่างชัดเจน

8. การติดตามความก้าวหน้าและการควบคุม (Monitor and Control) : การควบคุมเป็นกระบวนการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานและดำเนินการปฏิบัติให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ และมีเป้าหมาย คือการสร้างเชื่อมั่นว่าผลการปฏิบัติงานมีการใช้งานอย่างปกติ และมุ่งไปสู่ทิศทางที่กำหนดไว้ การควบคุมยังเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการด้านกฎระเบียบ ซึ่งแสดงทิศทางของกิจกรรมในองค์การ เพื่อชี้แนะการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและเป็นไปตามมาตรฐาน นอกจากนั้นการควบคุมเป็นกฎระเบียบของกิจกรรมในองค์การ เพื่อให้องค์ประกอบการปฏิบัติงานของเป้าหมายยังคงอยู่ในข้อกำหนดที่ตกลงไว้และเป็นที่ยอมรับ และการควบคุมยังเป็นวิธีการหรือกระบวนการตรวจตราเพื่อตรวจตราแผนงานหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ว่ามีการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร และหากมีความคลาดเคลื่อนก็ดำเนินการปรับเปลี่ยนแก้ไข เพื่อให้เป้าหมายเป็นไปในทิศทางที่มุ่งสู่ภารกิจหลักที่ตั้งไว้ (Schermerhorn, 1989 : 317; Robbins, & Coulter, 2006 : 299; Griffin, Richy W. 1999 : 610; สุรัสวดี ราชกุลชัย, 2547 : 253) อย่างไรก็ตามการควบคุมการปฏิบัติงานตามแผนและโครงการนั้น มีกระบวนการขั้นพื้นฐาน (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549 : 220-221) ได้แก่ (1) การกำหนดมาตรฐาน คำว่า “มาตรฐาน” เป็นปัจจัยเฉพาะที่กำหนดขึ้นเป็นเกณฑ์ใช้วัดการปฏิบัติงานในอนาคต โดยจะต้องกำหนดมาตรฐาน ก่อนที่เราต้องการผลลัพธ์อะไร ระดับใด มาตรฐานมี 2 รูปแบบ คือแบบที่หนึ่งเรียกว่า Output Standard ใช้วัดผลลัพธ์การปฏิบัติงานในรูปของปริมาณ คุณภาพ ต้นทุน และระยะเวลา ส่วนแบบที่สอง เรียกว่า Input Standard คือการวัดความพยายามในการทำงานเพื่อให้บรรลุถึงงานที่ประเมินไว้ มาตรฐานที่นิยามกำหนดคือมาตรฐานด้านผลงานด้านเวลา ด้านงบประมาณ ด้านคุณภาพของงาน ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าการกำหนดมาตรฐานถือเป็นงานขั้นตอนแรกในการควบคุม (2) การวัดผลการปฏิบัติงานจริง เมื่อกำหนดมาตรฐานได้แล้วต้องระบุขั้นตอนและวิธีการวัดผลการปฏิบัติงาน การวัดจะต้องมีความชัดเจน ถูกต้องเพียงพอที่จะระบุความเบี่ยงเบนหรือความแปรปรวนระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการวัดกิจกรรมการปฏิบัติงาน วัดความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยต้องวัดว่าทำได้จริงเท่าไร เสียค่าใช้จ่ายเท่าไร เร็วหรือช้ากว่ากำหนด

มีความพึงพอใจระดับใดเป็นต้น (3) การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติ เป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริงกับมาตรฐานที่กำหนดหรือที่คาดหวังไว้ โดยพิจารณาว่า โครงการดำเนินไปอย่างไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร หากผลการปฏิบัติงานจริงต่ำกว่ามาตรฐาน ผู้บริหารอาจตัดสินใจแก้ไขปรับปรุงวิธีดำเนินการหรือปรับเปลี่ยนมาตรฐานใหม่ แต่หากผลการปฏิบัติงานจริงเป็นไปตามมาตรฐานหรือสูงกว่าผู้บริหารจะได้ดำเนินการต่อไป หรือขยายผลอย่างกว้างขวาง (4) การแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่เปี่ยงเบน เป็นการแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่เปี่ยงเบนจากมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

9. การประเมินผลแผน (Planned Evaluation): การประเมินผล (Evaluation) เป็นเรื่องของการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงาน ตลอดจนผลการดำเนินงานตามแผนและโครงการ และนำข้อมูลนั้นมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในขั้นการวางแผน ผลจากการประเมินเป็นเช่นไร ก็จะทำให้เป็นรายงานสรุปเสนอผู้บังคับบัญชา โดยปกติการประเมินผลจะต้องกระทำพร้อมๆ กับการดำเนินงานตามโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ คือ ประเมินผลก่อน ประเมินผลระหว่าง และประเมินผลหลังการดำเนินการตามแผนและโครงการ หรือกรณีที่เป็นแผนหรือโครงการที่ต่อเนื่องมีช่วงการดำเนินงานหลายปี การประเมินผลเป็นช่วงๆ

สำหรับขอบเขตของการประเมินผลแล้วสามารถแบ่งประเภทของการประเมินผลแผนตามวัฏจักรของการวางแผนเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การประเมินผลก่อนการปฏิบัติตามแผน (Pre-Evaluation of Planned Activities) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ใช้ในการนำแผนไปปฏิบัติว่ามีความเหมาะสม เพียงพอหรือไม่ เพียงใด เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุ ฯลฯ (2) การประเมินผลขณะปฏิบัติงานตามแผนหรือขณะดำเนินการ (Operation or Ongoing Evaluation) เป็นการประเมินในขั้นตอนกระบวนการ (Process) ในช่วงที่ดำเนินการตามแผนซึ่งจะประเมินเกี่ยวกับระบบการทำงาน ระยะเวลา การมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ (3) การประเมินผลภายหลังการปฏิบัติงานเสร็จแล้ว (Ex Post Evaluation of Completed Activities) เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใดซึ่งมักจะกระทำเมื่อแผนหรือโครงการนั้นปฏิบัติสิ้นสุดแล้ว

เทคนิควิธีการวางแผน

ประสิทธิภาพของการวางแผนคือการบรรลุเป้าหมายที่ระบุไว้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด โดยการทำให้ได้แผนมีลักษณะดังกล่าวจะต้องเลือกวิธีการวางแผนให้เหมาะสม ซึ่งมีหลายวิธี ได้แก่

1. การวางแผนจากข้างในไปข้างนอกและจากข้างนอกมาข้างใน (Inside-out and outside-in Planning) ประกอบด้วย (1) การวางแผนจากข้างในไปข้างนอก (Inside-out Planning) จะเน้นการวางแผนให้ดีที่สุดเท่าที่ความสามารถขององค์กรมีอยู่ ความสามารถขององค์กร ได้แก่ ทรัพยากรที่องค์กรมีอยู่โดยการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ และวางแผนให้เหมาะสมกับทรัพยากรนั้น วิธีการวางแผนจากข้างในไปข้างนอกเป็นการพิจารณาจากขีดความสามารถขององค์กรแล้ว วางแผนให้ดีที่สุดตามขีดความสามารถนั้น และ (2) การวางแผนจากข้างนอกมาข้างใน (Outside-in Planning) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายนอกองค์กรก่อนแล้วจึงมาวางแผน ดังนั้นจะต้องมีการสำรวจข้อมูลข้างนอกเพื่อดูว่าองค์กรอื่นหรือหน่วยงานอื่นวางแผนกันอย่างไร เลือกวิธีการวางแผนที่ดีที่สุด มีประสิทธิภาพสูงสุด และนำเอาวิธีที่ดีที่สุดมาใช้วางแผนขององค์กร เท่ากับเป็นการนำเอาปัจจัยภายนอกมาพิจารณาในการวางแผนแล้ว ปรับปัจจัยภายในองค์กรให้สอดคล้องกับข้างนอก วิธีการนี้จะช่วยลดปัญหาการวางแผนงานให้เหลือน้อยลงและสร้างโอกาสการวางแผนให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามการวางแผนควรผสมผสานกันระหว่างวิธีการวางแผนจากข้างในไปข้างนอก กับวิธีการวางแผนจากข้างนอกมาข้างใน

2. การวางแผนจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบน (Top-down and Bottom-up Planning) ประกอบด้วย (1) การวางแผนจากบนลงล่าง (Top-down Planning) เป็นวิธีที่กำหนดนโยบายวัตถุประสงค์แล้วให้วางแผนตามกรอบที่กำหนด ขึ้นมานั้น การวางแผนวิธีนี้มีข้อกำหนดต่างๆ เนื่องจากผู้บริหารระดับสูงจะเป็นผู้เริ่มต้น แล้วกลั่นกรองลงมายังผู้บริหารระดับกลางแล้วลงมายังผู้ปฏิบัติ เป็นวิธีการวางแผนเพื่อเน้นความเป็นอย่างเดียวกันหรือเน้นที่นโยบายเป็นใหญ่ จึงก่อให้เกิดผลเสียในความร่วมมือของผู้ปฏิบัติจากระดับล่าง ผู้ปฏิบัติมักจะไม่พอใจเพราะไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน และ (2) การวางแผนจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Planning) เป็นการวางแผนที่เริ่มต้นจากระดับล่างขององค์กรแล้วเสนอขึ้นไปเป็นลำดับขั้นจนถึงผู้บริหารระดับสูง

โดยการรวบรวมกิจกรรมต่างๆ ของทุกหน่วยงานโดยไม่มีการประสานงานจากหน่วยงาน จึงก่อให้เกิดผลเสียที่แผนขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทิศทางและเป้าหมาย การดำเนินการขัดแย้งกันและไม่สัมพันธ์กัน แต่มีผลดีทำให้คนเกิดความผูกพันเกิด ความรู้สึกร่วมส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของในแผนเพราะได้ทำแผนมากับมือตัวเอง

อย่างไรก็ตามวิธีการวางแผนที่ดีควรเป็นการเริ่มต้นการวางแผนมาจากผู้บริหาร ระดับสูงสุดแล้วส่งแผนต่อมาระดับล่างและอนุญาตให้ระดับล่างทุกระดับแก้ไข แสดงความเห็นหรือปรับเปลี่ยนในส่วนที่สำคัญได้ โดยวิธีนี้ผู้บริหารเริ่มขอความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าต้องการอะไร โดยการเปิดโอกาสให้คน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและขึ้นสุดท้ายทำงานร่วมกันในทุกขั้นตอนของการวางแผน เพื่อให้ คนทุกคนเกิดการยอมรับ มีความผันกับแผน เมื่อนำแผนไปใช้ทุกคนก็ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนแผน

3. การวางแผนเพื่อความไม่แน่นอน (Contingency Planning) การวางแผน เป็นเรื่องการคิดล่วงหน้าคาดคะเนสถานการณ์และต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในเหตุการณ์อันอาจเกิดขึ้น ซึ่งต้องมีการเตรียมพร้อมกับความเปลี่ยนแปลง โดยการกำหนดทางเลือกดำเนินงานไว้หลายทางเลือกหากแผนเดิมที่กำหนดไว้ไม่สามารถ ปฏิบัติได้ ก็นำเอาแผนที่เตรียมไว้ออกมาใช้แทน สำหรับขั้นตอนการวางแผนเพื่อความไม่แน่นอนดังนี้ (1) ระบุล่วงหน้าว่าอะไรอาจเกิดขึ้นทำให้สถานการณ์ผิดไป จากเดิมหรือเป็นอุปสรรค (2) คาดคะเนโอกาสที่จะเกิดสถานการณ์ขึ้นที่ทำให้ผิดไป จากเดิม แต่ละสถานการณ์มีโอกาสเกิดขึ้นมากน้อยแตกต่างกันอย่างไร (3) ตรวจสอบ ค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในการจัดเตรียมแผนต่างๆ สำหรับจะนำไปใช้กับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป (4) เลือกสถานการณ์ที่คาดว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นสูงสุดและมีความสำคัญ มากที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับแผนที่เตรียมไว้ และ (5) เตรียมแผนสำรองไว้เพื่อนำไปใช้ หากสถานการณ์ที่คาดคะเนไม่เกิดขึ้นจะได้นำแผนสำรองไปใช้ได้ทัน

เครื่องมือสำหรับการวางแผน

การวางแผนที่ดีขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผน การเลือกเครื่องมือจะต้อง พิจารณาให้เหมาะสมกับการวางแผนแต่ละเรื่อง ซึ่งหากวางแผนไม่ดีย่อมทำให้แผน ล้มเหลวได้ การจะป้องกันไม่ให้เกิดความล้มเหลวในการนำแผนไปใช้จะต้องพยายาม ทำให้คนที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับแผนนั้นและสิ่งสำคัญต้องใช้ เครื่องมือในการวางแผนที่เหมาะสม เครื่องมือในการวางแผนมีดังนี้

1. การพยากรณ์ (Forecasting) ได้แก่ การมองไปในอนาคตด้วยการกำหนดสมมติฐานว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต การพยากรณ์ทำได้ 4 วิธี ได้แก่ (1) พยากรณ์เชิงคุณภาพ (Qualitative Forecasting) คือ การใช้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความเห็นอาจเป็นของผู้เชี่ยวชาญคนเดียวหรือผู้เชี่ยวชาญหลายคน แสดงความเห็นกันในที่ประชุมสัมมนา จากความเห็นต่างๆ ก็นำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมอีกครั้งสำหรับการวางแผน (2) การพยากรณ์เชิงปริมาณ (Quantitative Forecasting) คือ การใช้วิเคราะห์เชิงสถิติและการคำนวณข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต มีเทคนิคต่างๆ หลายอย่าง เช่น การวิเคราะห์อนุกรมเวลา (Time-series Analysis) ซึ่งอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามเวลาที่ชี้ให้เห็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (3) รูปแบบทางเศรษฐกิจ (Economic model) ซึ่งอาศัยความน่าจะเป็นและสมมติฐานต่างๆ ที่ใช้ในการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตอันแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มทางเศรษฐกิจในวันข้างหน้า และ (4) การสำรวจทางสถิติ (Statistic Survey) เป็นการใช่วิเคราะห์เชิงสถิติสำรวจความเห็นและทัศนคติของคนมาคาดคะเนเหตุการณ์ เช่น การเลือกตั้งในทางการเมือง ทัศนคติทางสังคม เป็นต้น

2. การหาจุดเด่น (Benchmarking) ความสำเร็จและความล้มเหลวของการวางแผนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การใช้มาตรฐานมาวัดแผนขององค์กร วิธีหนึ่งของการวางแผนก็คือการหามาตรฐานจากข้างนอกองค์กรที่ดีที่สุดมาใช้เปรียบเทียบกับหรือเรียกว่าการหาจุดเด่น (Benchmarking) ขององค์กรอื่นมาใช้เพื่อทำให้องค์การของเรามีมาตรฐานสูงขึ้น จุดประสงค์สำคัญของ Benchmarking คือการหาว่า ที่อื่นบุคคลอื่น หน่วยงานอื่น องค์กรอื่น หรือสถาบันอื่นทำสิ่งนั้นได้ดีมาก แล้วองค์กรก็นำเอาสิ่งนั้นมาทำเป็นแบบอย่าง การวางแผนก็เช่นเดียวกันจะต้องไปแสวงหาองค์กรอื่นใดสามารถวางแผนได้ดีหรือดีที่สุด องค์กรของเราก็นำเอาวิธีการวางแผนนั้นมาใช้

3. การให้มีส่วนร่วมในการวางแผน (Participative Planning) เนื่องจากคนทุกคนล้วนกระทบต่อการวางแผนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง การให้คนมีส่วนร่วมจะทำให้ได้ข้อมูลมากขึ้น ทำให้เกิดความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ในการวางแผนก็จะได้แผนที่ดีและสมบูรณ์ เมื่อมีการนำแผนไปใช้คนก็จะมีคามผูกพันกับแผน มีความเข้าใจและยอมรับแผนด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้แผนดำเนินต่อไปจนเสร็จ

4. การใช้ภาพ (Use of Scenario) การใช้ภาพคือการทำให้เห็นสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นให้เป็นฉากเป็นรูปร่างหรือเรื่องราวต่างๆ เหมือนการดูภาพยนตร์หรือละคร ฉากหรือภาพจะทำให้เห็นความแตกต่างของแต่ละสถานการณ์ และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะเห็นว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เป็นวิธีการที่ทำให้เข้าใจได้ว่าต้องปรับตัวหรือยืดหยุ่นแผนให้เข้ากับสถานการณ์แต่ละอย่างจะอย่างไร

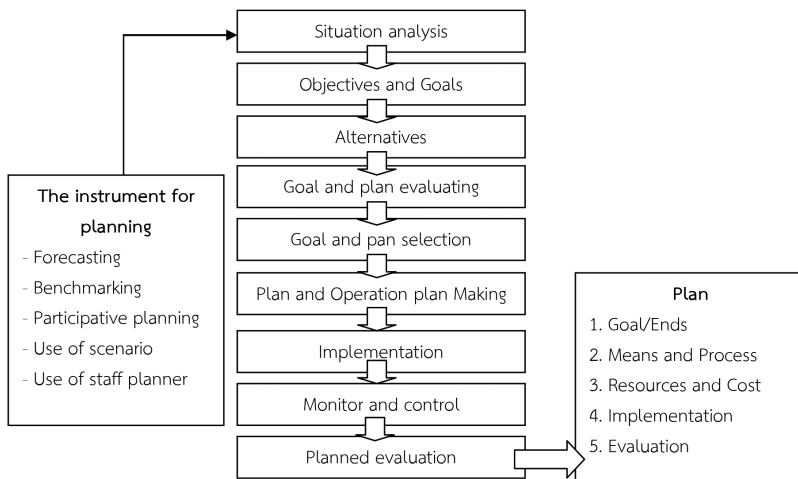
5. การใช้ที่ปรึกษาวางแผน (Use of Staff Planner) องค์การอาจจ้างผู้เชี่ยวชาญวางแผนให้ตั้งคณะที่ปรึกษาเป็นผู้วางแผน ผู้เชี่ยวชาญในการวางแผนจะทำหน้าที่ประสานงานหน่วยงานต่างๆ ทั้งองค์การ จะดำเนินขั้นตอนต่างๆ ในการวางแผน โดยการใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนจนสำเร็จ สิ่งที่คณะที่ปรึกษาวางแผนทำก็ได้แก่ ช่วยเหลือฝ่ายบริหารในการจัดเตรียมแผน พัฒนาแผนแต่ละแผนขึ้นมาตามที่ได้รับภารกิจขอ เก็บรวบรวมและเตรียมข้อมูลในการวางแผน ช่วยในการสื่อสารหรือแจ้งให้คนในองค์การรับรู้ และตรวจสอบการใช้แผนและเสนอแนะแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผน

บทสรุป

การวางแผนเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งของการบริหารงานเพราะเป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยเครื่องมือหลายประการ ได้แก่ การพยากรณ์ (Forecasting) การหาจุดเด่น (Benchmarking) การให้มีส่วนร่วมในการวางแผน (Participative Planning) การใช้ภาพ (Use of Scenario) และการใช้ที่ปรึกษาวางแผน (Use of Staff Planner) ซึ่งมีกระบวนการวางแผนที่สำคัญดังนี้ การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย (Objectives and Goals) การกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา (Alternatives) การประเมินเป้าหมายและทางเลือก (Goal and Plan Evaluating) การเลือกเป้าหมายและแผนงาน (Goal and Plan Selection) การจัดทำแผนและแผนประจำปี (Plan and Operation Plan Making) การดำเนินการตามเป้าหมายและแผนงาน (Implementation) การติดตามความก้าวหน้าและการควบคุม (Monitor and Control) และการประเมินผลแผน (Planned Evaluation) ส่วนองค์ประกอบของแผนที่สำคัญประกอบด้วย การกำหนดจุดหมายปลายทาง (Ends) ที่ต้องการบรรลุ วิธีการและกระบวนการ (Means and Process) ทรัพยากร (Resources) และ

ค่าใช้จ่าย (Cost) การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation) และการประเมินผลแผน (Evaluation) สรุปรูปเป็นกรอบแนวคิดเชิงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและเชิงกระบวนการ ดังนี้ (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ค)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาวางแผน

เอกสารอ้างอิง

จรัส อติวิทยาภรณ์. (2553). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

Atiwitayaporn, Jarat. (2010). *Management information Systems*. Bangkok: Thaksin University Book Center.

ธงชัย สันติวงษ์. (2540). *การวางแผน (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

Santiwong, Thongchai. (1997). *Planning*. (5th ed.). Bangkok: Thaiwattanapanit.

The instrument for planning.

เนตร์พัฒนา ยาวีราข. (2546). *การจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

Yawirat, Netpanna. (2003). *Modern management*. Bangkok: Central Express.

- ปกรณ ปรียากร. (2544). *การวางแผนกลยุทธ์ : แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์*. กรุงเทพฯ: เสมอธรรม.
- Preeyakorn, Pakorn. (2001). *Strategic Planning: Concepts and Application Approach*. Bangkok: Semadham.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2543). *นโยบายและการวางแผน หลักการและทฤษฎี* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- Rodphrasert, Phrachum. (2002). *Policy and Planning : Principle and Theory*. (6th ed.). Bangkok: Netikul Printing.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2546). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษา และ บทวิเคราะห์องค์การทางการศึกษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- Sarattana, Wirot. (2003). *Administration, Principle, Theory, Study Issue and Thai Educational Organizational Analysis*. (4th ed.). Bangkok: Thippayasuth.
- สนานิจิตร สุคนธทรัพย์. (2544). *กระบวนการวางแผน*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช.
- Sukonthasup, Sananjit. (2001). *Planning Process*. Nonburi: Sukhothai Thammairat Kingdom.
- สมคิด บางโม. (2550). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- Bangmo, Somkid. (2007). *Organization and Management*. Bangkok: Wittapat.
- สมบัติ อารังธวงค์. (2549). *นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์ และ กระบวนการ* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: เสมอธรรม.
- Thamrongthanyawong, Sombat. (2006). *Public Policy : Concept, Analysis and Process*. (14th ed.). Bangkok: Semadham.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ก). “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปริมาณทาง รัฐประศาสนศาสตร์จากการทบทวนวรรณกรรม”. *วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 3(1).
- Kenaphoom, Sanya. (2014a). “The creating of Quantitative Research Conceptual Framework of Public Administration by Literature

- Review". *Udonthani Rajabhat University Journal of Humanities and Social Science*, 3(1).
- _____. (2557ข). "การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยการคิดเชิงเหตุผล". *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์*, 16(1), 1-19.
- _____. (2014b). "Establish the Research Conceptual Framework in Public Administration by the Rational Conceptual thinking". *Phetchabun Rajabhat Journal*, 16(1), 1-19.
- _____. (2557ค). "รูปแบบการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยทางการบริหารจัดการ". *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์)*, 8(3), 33-42 .
- _____. (2014c). "The Writing Format of Research Conceptual Frameworks on Management". *RMU. Journal, (Humanities and Social Sciences)*, 8(3), 33-42.
- _____. (2559). "กรอบแนวคิดการศึกษานโยบายสาธารณะ". *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 11(33).
- _____. (2016). "Conceptual Framework of Public Policy". *Social Science Research and Academic Journal*, 11(33).
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). *การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Sukkhasriwong, Sakorn. (2007). *Management : Administrator View*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Book Center.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2547). *การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ratchachai, Suratwadee. (2004). *Planning and Management Controlling*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2538). *การวางแผนและการจัดระบบงานในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: เอส ดี เพรส.

- Bunphrasert, Uthai. (1995). *Planning and School System Management*. Bangkok: S.D. Press.
- Breton, Preston R.Le. (1968). *General Administration : Planning and Implementation*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Conyers, Diana & Hills, Peter. (1984). *An Introduction to Development Planning in the Third World*. New York: John Wiley & Sons.
- Dalton E. McFarland. (1974). *Management : Foundations and Practices*. New York: Macmillan.
- Dessler, G. (2004). *Management, Principles and Practices for Tomorrow's Leaders*. New Jersey: Pearson Education.
- Fremont E. Kast & James e. Rosenzweig. (1974). *Organization and Management : A Systems Approach*. New York: McGraw-Hill.
- Griffin, Richy W. (1999). *Management*. Boston: Houghton Mifflin.
- Hellriegel, D. J. & Slocum, W. J. (1989). *Management*. (5th ed.). New York: Addison-Wesley.
- Hicks ,Herbert G. (1990). *The Management of Organization*. (5th ed.). New York: McGraw-Hill Book.
- Robbins, S. P. & Coulter, M. (2006). *Management*. (4th ed.). Australia: Pearson Education Australia.
- Schermerhorn, John R. (1989). *Management for Productivity*. New York: John Wiley & Sons.
- Uher, Thomas E. (2003). *Programming and Scheduling Techniques*. Sydney: A UNSW.
- Weihrich, Heinz. & Koontz, Harold. (1994). "The Nature and Purpose of Planning," *In Management : A Global Perspective*. New York: McGraw-Hill.

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 6 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ และบทความพิเศษ บทความและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์นี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการระบุ งานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) และบทความปริทัศน์ (Article review)

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 × 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด

3. จำนวนหน้า บทความและบทความวิจัย ไม่ควรเกิน 12 หน้า ขนาด เอ 4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทควมวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ หรือ E-mail ของผู้นิพนธ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์ อย่างต่อเนื่องกัน บทคัดย่อภาษาไทย ไม่ควรเกิน 250 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียด สิ่งที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีวิจัย ขอบเขต อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลข้อมูล รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.7 ผลการศึกษา (Results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.8 สรุปผลและอภิปรายผล (Discussion and Conclusion) ซึ่งแจ้งว่าผลการศึกษาดูตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.9 ตาราง รูป รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น แยกออกจากเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นการตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นการรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.11 เอกสารอ้างอิง (References) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press) ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style) ฉบับล่าสุด การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ 2 ภาษา คู่กันคือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กรณีเป็นภาษาไทยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ กรณีที่เอกสารอ้างอิงที่ถูกตีพิมพ์โดยไม่มีชื่อภาษาอังกฤษเลยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษตามด้วยวงเล็บ Inthai กรณีการสัมภาษณ์ให้ระบุชื่อสกุลผู้รับสัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ตำแหน่ง (ถ้ามี) วันเดือนปีที่สัมภาษณ์การสัมภาษณ์ที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

2. บทความทางวิชาการ

- 2.1 ชื่อเรื่อง
- 2.2 ผู้แต่ง
- 2.3 บทคัดย่อ
- 2.4 คำสำคัญ
- 2.5 บทนำ
- 2.6 เนื้อหา

- 2.7 บทสรุป
- 2.8 เอกสารอ้างอิง

3. บทความทั่วไป

- 3.1 ชื่อเรื่อง
- 3.2 ผู้แต่ง
- 3.3 บทนำ
- 3.4 เนื้อหา
- 3.5 บทสรุป
- 3.6 เอกสารอ้างอิง

4. บทวิจารณ์หนังสือ

- 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
- 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
- 3.3 บทวิจารณ์

5. บทความปริทัศน์ (Article Review)

เป็นงานทางวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป ผู้นิพนธ์ควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด บทความปริทัศน์ต้องนำเสนอพัฒนาการของเรื่องที่น่าสนใจ ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ผู้อ่านในสาขาอื่นๆ หรือนิสิตนักศึกษาในระดับสูงสามารถเข้าใจได้ บทความปริทัศน์เป็นการนำเสนอภาพรวมของเรื่องที่น่าสนใจโดยในหน้าแรกของบทความปริทัศน์จะประกอบด้วย

- 5.1 ชื่อเรื่อง
- 5.2 ชื่อผู้นิพนธ์
- 5.3 คำสำคัญ
- 5.4 บทนำ
- 5.5 บทสรุป

เอกสารอ้างอิง

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style) ฉบับล่าสุด การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ 2 ภาษาคู่กัน คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กรณีเป็นภาษาไทยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียน คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่) : ได้มาจาก ชื่อ website

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความ

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย..... (TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. หนา).....
ความยาวไม่เกิน 100 ตัวอักษร

ภาษาอังกฤษ..... (TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. หนา).....
ความยาวไม่เกิน 100 ตัวอักษร

ชื่อผู้นิพนธ์ ภาษาไทย.....¹²³
ภาษาอังกฤษ.....¹²
(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ปกติ)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

.....
.....(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....
.....
.....

คำสำคัญ: (หัวข้อ TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา). (เนื้อหา TH SarabunPSK
ขนาด 14 pt. ปกติ)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

.....
.....(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....
.....
.....

Keywords: (หัวข้อ TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา). (เนื้อหา TH SarabunPSK
ขนาด 14 pt. ปกติ)

บทนำ (Introduction) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

¹ รายละเอียดของผู้นิพนธ์ภาษาไทย .. (เนื้อหา TH SarabunPSK ขนาด 12 Pt. ปกติ)....หน่วยงานที่
สังกัด/เบอร์โทรศัพท์/Email....
¹ รายละเอียดของผู้นิพนธ์ภาษาอังกฤษ .. (เนื้อหา TH SarabunPSK ขนาด 12 Pt. ปกติ)....หน่วย
งานที่สังกัด/เบอร์โทรศัพท์/Email....

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....
.....
.....

วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and Methods) (TH SarabunPSK

ขนาด 14 pt. หนา)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วิธีวิจัย และการวางแผนการทดลองทางสถิติ

การเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ)

ผลการศึกษา (Results) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....

.....
.....

สรุปผลและอภิปรายผล (Discussion and Conclusion) (TH SarabunPSK

ขนาด 14 pt. หนา)

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.ปกติ).....

.....
.....

เอกสารอ้างอิง (References) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)
ฉบับล่าสุด การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ 2 ภาษาคู่กัน คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ)

กรณีเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ

Guidelines for sending articles to be published In Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University

The Prae-wa Kalasin Journal is a publication of Kalasin University. The goal of the journal is to provide a platform that promotes and stimulates qualified research in an academic environment. The journal focuses on publishing research from Humanities and Social Sciences in 6 formats: research articles, academic articles, general articles, special articles, book review articles and review articles. Articles and research papers submitted for publication in the Prae-wa Academic Journal of Kalasin University may be revised as appropriate by the journal editorial board and peer reviewers to meet international standards. It is important to note that articles submitted to the journal should contribute a new body of knowledge. Submissions to the journal should not have been preprinted or previously submitted to other publications.

Instructions for preparing a manuscript for research articles academic articles, book review articles, and article reviews.

1. Language: Manuscripts may be written in either Thai or English. Thai language manuscripts should adhere to the Royal Institute's principles and should try to avoid using vocabulary and borrowed English words in article, except in case of necessity. All English words appear in the Thai text should be typed in small letter, except specific names which can be typed in capital letter. English language manuscripts must be proofread for the correctness of language by an English expert prior to submission.

2. Papers: Manuscripts should be typed on A4 paper (216x279mm) and are required to have 40 mm (1.5 inch) margins on the top and the left, while the bottom and the right are required to have at least 25 mm (1 inch). The manuscript should be typed in MS Word.

3. Number of pages: The article is required not to be longer than 12 pages.

Organization of content in article should be arranged in the following order;

Organization of content in an article should be arranged in the following order;

1. Research Article

1.1 Title should be concise, clear and meaningful reflecting the purpose of the research. Should not use non-standard abbreviations, symbols and formulas in the title. The length of the title should not exceed 100 words and should be typed in TH SarabunPSK 18 pt. font. The title must be written in Thai and English, and the Thai version should be placed first.

1.2 Author name(s) and address should be indicated in both Thai and English together with academic title, institute, address, and email of corresponding author. It should be typed in TH SarabunPSK font 16 pt.

1.3 Abstract should be written in Thai and English. The Thai version should be placed first. It should be concise and easy to understand. The Abstract should be arranged to cover the following, research methodology, results, and discussion, respectively. Non-standard abbreviations should not be written into the Abstract. The length should not exceed 250 words or 15 lines. The Abstract should be typed in TH SarabunPSK with 14 pt. font.

1.4 Keywords should be written in both Thai and English and put in the end of both Thai and English abstracts. The text should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.5 Introduction Introduces the reason(s) for the research, the processes of the study, review of related literature and the purpose of the study. It should be typed in TH SarabunPSK in 14 pt font.

1.6 Research Methodology should explain the research instruments, population and samples, sampling technique, research method of hypothesis testing, data collection and data analysis. It should be typed in TH SarabunPSK in 14 pt font.

1.7 Results of the study should clearly provide the findings of the study in research sequence. If the results are not complicated, descriptive writing should be used. If the results are complex with large numbers and variables, tables and graphs should be employed but should not be used more than 5 times. The interpretation and analysis of the results should be manipulated and there should also be comparison of hypothesis testing. The results should be typed in TH SarabunPSK in 14pt. font.

1.8 Discussion and Conclusion should indicate the relationship between the results and purposes of study about why they are correspondent or different with the previous studies with the references. The last part should mention the suggestions for utilization of findings or for further studies. This part should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.9 Tables, Figures and Graphs should be limited to only the important findings. They should be placed separately from the content by sorting correspondent with the content. A brief meaningful description should explain the table, figure or graph. For tables, a brief description should be placed above the table. Descriptions of figures and graphs should be placed below. All should be typed in TH SarabunPSK in 14 pt. font.

1.10 Acknowledgements should briefly mention your gratitude or thanks to any individual or group. Similar mention should be made to any organization or individual that provided financial support or other assistance. Typing should be TH SarabunPSK in 14 pt. font.

1.11 References should be in English. All references should be represented as published documents accepted academically. They should not be personal communications or speeches. If documents are under consideration for publication, the phrase “in press” should be mentioned. Typing should be in THSarabunPSK

14 pt. font. Reference format should follow the latest American Psychology Association (APA). In those cases where the reference is in Thai language, it must be translated into English.

2. Academic Article

- 2.1 Title
- 2.2 Author(s)
- 2.3 Abstract
- 2.4 Keywords
- 2.5 Introduction
- 2.6 Content
- 2.7 Conclusion
- 2.8 References

3. General Article

- 3.1 Title
- 3.2 Author(s)
- 3.3 Introduction
- 3.4 Content
- 3.5 Conclusion
- 3.6 References

4. Book Review Article

- 3.1 References Information
- 3.2 Critic
- 3.3 Critique

5. Article Review

Article Review is an academic work that evaluates the latest circumstance of a specific academic area through deep and wide study to reveal any tendency for further development. Author(s) of an article review should check related content carefully, especially the latest works. An article review should introduce the development of an interesting topic. The information presented is not necessarily intended for only those readers in the specific field, but should be presented as well for readers

in other fields or graduate students. Article review is the presentation of the overview of an interesting topic and should contain the following.

- 5.1 Through
- 5.2 Name of Author(s)
- 5.3 Keywords
- 5.4 Introduction
- 5.5 Conclusion

References

The references format refers to the latest of American Psychology Association (APA). In case the reference is in Thai, it is required to translate into English.

References Writing

A. In case of research report, the reference should be ordered as follow: author(s) (in case of Thai, identify name, then family name. In case of English, identify family name first, then name). year of publication. title. abbreviation of journal. volume. Issue : page numbers which order from the first page to the last one of the report. In case of the authors are more than 6, identify the first author and follow by et al.

B. In case of book, the references format is similar the format of research report (in A), except using the name of book. city of publication: publishing house instead of abbreviation name of journal.

C. In case of proceedings, the references format contains author(s). year of publication. name of proceedings. date, month, and year of event: venue: publishing house or publisher. page number.

D. In case of thesis, the references format consists of authors. year of publication. thesis title. name of publication institute : name of educational institute.

E. In case of article in newspaper, the references format is similar to the research report (in 11.1.1 A.)

F. In case of electronic document, the references format and order are autor(s). name of journal (year, month, and day of citation) issue : name of website.

เฉพาะเจ้าหน้าที่

เลขที่สมาชิก.....

ใบสมัครสมาชิการสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ชื่อ - สกุล (นาย/นาง/นางสาว).....

สถานที่จัดส่ง

☐ บ้าน ที่อยู่

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....

☐ ที่ทำงาน ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

นักศึกษาระดับ

☐ ปริญญาเอก มหาวิทยาลัย.....

☐ ปริญญาโท มหาวิทยาลัย.....

☐ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัย.....

☐ อาจารย์

☐ บุคคลทั่วไป

ค่าสมัครสมาชิกรายปี ☐ ปีละ 500 บาท

ชำระเงินโดย

☐ เงินสด จำนวน.....บาท

☐ อื่นๆ.....

(ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่...../...../.....

ที่อยู่ วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อาคารบรรณราชนครินทร์ เลขที่ 13 หมู่ 14
ตำบลสเปือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230 Email. aor_queen@hotmail.com
<http://www.praewa.ksu.ac.th> โทรศัพท์ 043-602044 โทรสาร 043-602044 มือถือ 081-7292918